

"יהי אור"

ביאור נפלא על האידרא רבא וזוטא, על כל מילה ועניין

בעזרת החונן לאדם דעת

מאת דוד ישראל אינגבר

מהדורה שניה.

אבקש מכל המוצא טעות בכתיב, בסגנון ובנושא, שיודעני על כך, תודה.

חיבור זה נכתב בשנת תשע"א לבריאת העולם.

ניתן להשיגו אצל המחבר, בטלפון 0527688957.

כל הזכויות שמורות למחבר.

ניתן להשיג את חיבורי

"ורוח על פני המים", אשר מבאר את התורה בדרך הזוהר, ובצורה אקטואלית של עבודת ה', ועוסק באמונה, בשמחה בעבודת ה', בגלוי ה', בטעמי המצוות, ביאור סיפורי התורה, ביאורים על דרך הרמז, תשובות על שאלות המדע, ועוד.

וכן את שאר חיבורי: א: על העץ חיים חלק א'. ב: על העץ חיים של הרמח"ל. ג: על מבוא שערים של האריז"ל. ד: על טעמי מצוות של האריז"ל. ה: ביאורים על פני ה'. ו: ביאור על קהלת. ז: ביאור שיר השירים, פיטום הקטורת, חגי השנה, אגדות דרבה בר בר חנה, אגדות דחגיגה, על חכמת האמת, ביאור על קבלת התפילה, ביאור שם ע"ב. ח: ביאור על המידות ודרך ארץ. ט: ו' סידורים עם כוונות הרמח"ל על כל החגים. י: ביאור על נושאים רבים, כגון מדוע ישראל מונים ללבנה והגויים לחמה, האם יש היום למזוג את היין במים בבה"מ, ועוד. יא: אידרא רבא וזוטא. י"ב: ספרא דצניעותא. יג: ספר היצירה. יד: ביאור על משלי.

מזמור לתודה

ליבי אומר תודה למי שאמר והיה, שנתן לי ללמוד את תורתו תורת אמת, אשר היא החכמה היחידה שמביאה את האדם להבנה בכל דבר אמת.

מזמור לתודה

אודה עד מאוד, לאישתי היקרה, מנשים באוהל תבורך, שנותנת לי עזר ובינה, ותורתי היא תורתה.

ואודה, להורי היקרים, שגידלו אותי במסירות כה רבה, והביאוני עד הלום, יתן להם ה' שפע רוב טוב ברוחניות ובגשמיות, וכן לכל המשפחה, והקרובים, וסבתותי, שיזכו לחיים טובים נעימים וארוכים.

כן אודה, לחמי ולחמותי היקרים, שעזרתם לי כה רבה, יתן להם ה' שפע רוב טוב ברוחניות ובגשמיות ולכל המשפחה, ולסבתא, שיזכו לחיים טובים נעימים וארוכים.

וכן אודה, לראש הישיבה הגאון הגדול הגרב"מ אזרחי שליט"א, שהורה לי את דרך החכמה והמוסר, במסירות כה רבה.

וכן אודה, לגאון הגדול רבי ניסים פרץ שליט"א, על אשר הורה לי את הדרך אשר ילכו בה.

הסכמות:

א': הרב הגאון הגדול ר' שריה דבליצקי שליט"א

הסכמה:

הנה בא אלי האברך היקר ה' דוד ישראל אינגבר נ"י ובידו דוגמא מספרו אשר חיבר על פרשיות תורתנו הקדושה ומדי קראי בהם ראיתי שהם דברים יפים ונחמדים ובפרט שהוסיף לבאר על פי כוחותיו לבאר מה היוצא לנו מהדברים ההם להתחזק בתורה הקדושה ואמונה וכו'. ולכן טוב שהדברים יודפסו והקוראים יתענגו עונג רוחני וכו', ולא נשאר רק לברכו שיוסיף עוד כהנה וכהנה בדברים טובים ונחמדים ויעלה מעלה מעלה בתורה ועבודה וכו' אמן סלה ועד ובאתי על החתום יום ה'נ"ל שריה דבליצקי

ב': הרב הגאון הגדול ר' עזריאל אורבאך שליט"א

האברך הנעלה ר' דוד ישראל אינגבר שערך וסידר רעיונות מלוקט מחז"ל ומדרשים ובזוהר הקדוש – הנני מצטרף לברכתו של הרב הגאון ר' שריה דבליצקי ומברכו שיזכה ללמוד וללמד ולחדש בתורה מתוך הרחבת הדעת ומתוך שקידה ועליה בתורה עזריאל אורבאך

¹ ההסכמה ניתנה בספרי "זרוע על פני המים", ולענ"ד מוכח מלשונה שהיא גם על שאר חיבורים אשר יהיו, כמו שתראה שהדגשתי את הכתב בנושא זה בהסכמה, וביותר שכל חיבורי על דרך אחד.

הרב הגאון הגדול ר' נסים פרץ שליט"א

חמלצח וחכמה ומכתב ברכה:

בא לפני האברך היקר והחשוב הרב דוד ישראל אינגבר שליט"א
רך בשנים ואב בחכמה אתא ואייתיה מתניתא בידיה מגילה
מעולפת ספירים הנקראת "פני המים" ורוח אלקים מרחפת על פני
המים הכל פרושים על התורה חמשה חומשי תורה ג'ן פרשיות,
במעט שראיתי חמותי ראיתי אור, הזוהר בטוב טעם ודעת ונופך
משלו בהבנת העניין ומכיר אני מקרוב את המחבר מצטיין
בהתמדת התורה ועמלו בכל חלקיה ואין חיבור זה אלא נפש עמל
עמלה לו ואייתיר לן לברכו שיפוצו מעינותיו חוצה לזכות את
הרבים אמן כן יהי רצון בברכה

פרץ נסים

עמוד חברה:

**הנה אוהבי תורה, ומחזקי התורה, אשר הזילו ממונם ברווח להוצאת
חיבור נעלה זה.**

א:

ב:

ג:

יתן להם ה' ברכה בלי די בזכות רשב"י.

² שהרי חיבור זה עוסק בהקמת השכינה מעפר, שהוא בבחינת פדיון שבויים, ואין לך דבר גדול מזה, וידוע שעיקר הגלות היא משום שנפגמה רגלו של יעקב, וביאר הזוהר שיש פגם בתומכי התורה, וא"כ ראה כמה חשובה המצווה של החזקת התורה, שהוא עיקר תיקון הפגם של יעקב, והתומך בתורה הזוהר ששורש באצילות, הוא מתקן את שורש הדברים ממש, ולא רק את ענפי הדברים.

מפתח:

11	מבוא.....
22	הקדמת רשב"י.....
30	שבירת הכלים ותיקונם.....
33	י"ג צינורות השפע של מידת הכתר.....
35	ש"ע נהורין.....
35	הסתכלות המידות זו בזו.....
36	ד' מאות עולמות.....
37	חכמה בינה ודעת.....
38	עניין השערות.....
40	עורף הכתר.....
41	השביל האמצעי.....
43	מצח הכתר.....
47	עיני מידת הכתר.....
61	עניין החוטם.....
67	עניין הזקן.....
118	עניין זעיר אנפין - מידת התפארת.....
128	עניין שערות ראש מידת התפארת.....
132	מצח מידת התפארת.....
134	עיני מידת התפארת.....
143	חוטם מידת התפארת.....
150	אוזן מידת התפארת.....

158	זקן מידת התפארת.
184	תיקון השכינה.
194	הנסירה.
195	עניין חטא אדם הראשון וקין והבל.
198	מעלת האידרא.

מפתח לאידרא זוטא:

217	הקדמת רשב"י.
225	ביאור מידת הכתר.
227	עניין ד' מאות עולמות השכר.
228	עניין ראש הכתר וג' ראשים שבו.
231	עניין המצח של מידת הכתר.
236	עיני הכתר.
236	חוטם הכתר.
241	תיקוני הזקן של מידת הכתר.
244	עניין החכמה.
260	עניין הבינה.
267	עניין הדעת.
268	עניין התפארת.
277	עניין שבירת העולמות.

279		יצירת התפארת
283		שערות התפארת
286		מצח התפארת
288		עיני מידת התפארת
294		חוטם התפארת
297		אוזן התפארת
303		פני התפארת
305		זקן התפארת
311		שפתי התפארת
314		מידת השכינה - המלכות
318		"גוף" התפארת
319		זיוג תפארת ומלכות
322		פטירת רשב"י זצללה"ה

מבוא

קוטרס בנושאים המרכזיים בחכמה

מה הם ספירות

ספירות הם י' כללים שבהם ה' מנהיג את העולם, אבל אינם רק כללים, אלא כביכול ה' עשה לעצמו גוף שיהיה מתאים לעשות את פעולות העולם הזה, כמו שהנשמה צריכה את היד הגשמית בשביל לכתוב.

לפני שנברא העולם היה הוא ושמו אחד

הנה כולנו כוללים היינו בה' יתברך, והיינו שהיה ה' הוא ושמו, דהיינו השכינה שהיא שורש עם ישראל וכל עולמנו, והיא נקראת שם, ומשום שרצה להיטיב לנבראים, ולהקראות רחום, כביכול הוליד את העולמות, דהיינו שצמצמם עצמו, והשאיר רושם מעט שהוא עצמו כוח כל העולמות, ואח"כ נכנס הקו של אור מאורו, וכו' יעוין בעץ חיים.

מהו אין סוף

הנה יש להבין מדוע קוראים את האין סוף על דרך השלילה, ולא דרך החיוב כל יכול, וכו', ונראה לומר, שהאין סוף אין הוא גם רק בחינה המצומצמת בבחינת מה, ולכן נקרא רק על דרך השלילה ולא על דרך המעלה כגון כל יכול.

הנסתרות לה' אלוהינו

הנה יש לדעת שמה שנאמר שאין להתבונן במידות חכמה ובינה, אין הכוונה על חכמה ובינה עצמם כמובא ברחמ"ל בגנזי הרמח"ל, אלא הכוונה שלא להתבונן בחכמה ובינה של האין סוף בעצמו, שהנה לקמן נבאר את עניין הספירות הכמוסות אשר באין סוף ועיין בחיבורי שער דוד אשר נתבאר שם שכל העולם הזה התחיל מהבינה של האין סוף, שהיא זאת שעשתה את הצמצום הראשון, ובחכמה והבינה שמעליה אין להתבונן, ואין הכוונה שיש איסור בעצם בכך, שמשום שא"א להבין בהם מרוב עומקם, א"כ המעיין בהם יבוא לטעויות רבות, ולכן אמרו שאין להתבונן בהם.

צמצום

שורשי הים מביא שבעל הלשם, כותב שהצמצום הוא כפשוטו, דלא כהרמח"ל תניא שומר אמונים ועוד, והמקדש מלך ובעל משנת חסידים, וכן הרבה מקובלים סוברים כשרשי הים, ואפי' שיש ליקוטי הגר"א שכותב, שהצמצום אינו כפשוטו, יש לומר שאיזה תלמיד כתב כן, ולענ"ד ידוע שהגר"א חיבב את כתבי הרמח"ל, וכן ר' יצחק איזיק חבר, שהוא מתלמידי הגר"א מבאר כהרמח"ל, וא"כ נראה שהגר"א סובר כהרמח"ל, אבל כבר בעל הלשם וכן יבדה לחיים טובים ר' שריה דבילצקי בשם תלמידי הרב קוק, ביארו שכתב הרמח"ל כן רק בכדי להרחיק מהמגשמים, שנכון שהצמצום כפשוטו דהיינו שהסתלק אור ה' וכו', אבל מ"מ, אין איתנו יודע מה אור רוחני וכו', וכן מה שאמרו בשם הגר"א שהוא הסתפק אם המהרח"ו ידע שדברי האריז"ל הימה משל, הוא דבר קשה כחומץ לשניים וכעשן לעיניים, וכי המהרח"ו שכל ביאת מרן האריז"ל לעולם היא ללמדו את תורת הקבלה כמו שאמר הוא בפירוש, לא ידע שדברי רבו המה משל, ועוד מדוע מרן האריז"ל הסתיר את דבריו וכי בנמשל שביארו הרמח"ל ועוד יש עומק עצום, והרי הם דברים פשוטים בהנהגת ה'.

ועוד שהוכיחו לבסוף שהכן ידע המהרח"ו שדברי הרב הימה משל, מכך שבמאמר הפסיעות כתב שדברי הרב עמוקים ואינם כפשוטם, וקשה שהרי הן אמת שמאמר הפסיעות תמוה לכל קורא ומבין מתחיל, ועליו אמר המהרח"ו שאינו כפשוטו אבל האם אפשר להקיש מכאן ולומר שכן כל דברי האריז"ל אינם כפשוטם, וודאי שאינם כפשוטו ממש דהיינו שאם אומר שיש עין לה' אין הכוונה בדווקא שיש לו עין בשר, אלא שיש לו כוח מסויים הממונה על הראיה, אבל אין צריך להגיע למשלים הרחוקים מן המציאות.

מדוע צריך שיהיו ספירות.

הנה משום שה' הוא אין סופי, כן פעולתו אין סופית ובכדי שהעולם יתנהג כמעשה בני אדם, ה' עשה כביכול גוף לעצמו, שברא אותו מתוכו, אשר בכך ינהיג את התחתונים, וא"ת וכי ה' אינו יכול להשתמש רק במעט כוחו, ומדוע ה' צריך לעשות מסכים וצמצום אורו ממש, ביאור הדבר הוא על ג' אופנים, א' שתכלית הטוב היא לעשות את כל הטוב, ולכן ה' באמת עושה את כל הטוב אלא שאנחנו מקבלים רק מעט מהטוב משום שישנם מסכים המסתירים את אור ה', ב' שמשום שאנחנו צריכים פעולות גשמיות כביכול ה' אינו יכול לעשות כן, שאין פירוד אצל ה', שהנה אפי' הנפש אינה יכולה לדבר ללא גוף אלא צריכה את מיתרי הקול שיחתכו את אורה, ג' שמשום שה' כה רחמן, אם לא היה עושה מסכים

הוא וודאי היה משפיע את רוב טובו אפי' שחשב להשפיע רק מעט מטובו, אבל ע"י שהאור נצתמצם כביכול ה' אינו יכול להביא את אורו מיד שהרי תהיה שוב שבירת הכלים, אלא מעט מעט עם ישראל במעשיו הטובים מזכך את כל העולם כולו עד שהוא יחזור להיות זך כבתחילה.

מדוע א"א לראות את ה'

ביאור הדברים, א' שא"כ לא הייתה בחירה, ב' עיין בחיבורי לך ה' הגדולה, ועיין שם בענף שמלא כל הארץ כבודו, שה' נראה בעולם הזה דרך הצדיקים בצורה נגלית, וכן הוא מחיה את כל העולם כולו, את הגופים הצמחים וכו'.

מידת כמוסות באין סוף.

מובא בשרשי הים בשם הגר"א והרמ"ק ועוד, שישנם י' מידות באין סוף עצמו, והוא נכון מאוד שהרי כל מה שה' ברא מעצמותו הוא ברא, וכל מידה היא כבן ה' או כנכד ונין.

מקום זמן מעלה ומטה.

העולם לומד שאין זמן ומקום למעלה, אבל ברמח"ל באדירבמרום, כתוב שמה שנאמר שאין זמן, אין הכוונה שאין זמן, אלא שהנה יש להבין מהו זמן, וביאור הדבר שמשום שבכל רגע יש שפע ממין אחר, א"כ זהו חילוף מהרגע הקודם, וזה נחשב שהשתנה ועבר הזמן, דהיינו מה שהיה מזומן כאן לפני כן, אבל בעולם העליון כל השפע הוא מושפע בבת אחת ולכן אומרים שאין שם זמן, אבל באמת ודאי שמי שיעלה אם שעון, שמחוג שעונו ימשוך לנעוע והשעות בשעונו יחלפו, ויש לעיין בליקוטי מוהר"ן שמבאר שכמו שבחלום אנחנו חושבים שהוא עורך כמו שעות, ובאמת הוא כשמונה שניות, כן אפי' שאנחנו חושבים בשכלנו, שחיינו כה ארוכים באמת שהם רק כמה שניות, עד שיש מקום שאין זמן, ולמעין ולמבין יש להשכיל בדברים עמוקים אלו ולהשכיל, שרבינו אומר שודאי שיש זמן, אבל ערך משך הזמן הוא רק כפי שכל האדם ומעלתו, וכן מבאר רבינו בליקוטי מוהר"ן שבעולם העליון אין ערך למקום, וא"כ ודאי שיש מקום רק שאין לו ערך, משום שאפי' אליהו טס לכל אורך העולם בכמה עפירות, וכן ודאי שיש מעלה ומטה, שהרי רק לכן היה כל עניין הצמצום כמובא בהאריז"ל, שהקו לא דבק בסוף העולם משום שא"כ לא יהיה מלעה ומטה, ומה שאמרו חז"ל וכי יש ימין ושמאל לפני המקום, יש לבאר בב' אופנים, א' שבאמת יש מקום מעל עולם העליון ביתר שנקרא

אדם קדמון שאין שם ימין ומשמאל, ב' שהכוונה והרי ה' כולו רחמים וכי יש ח' ו' איזו מידת דין, ועל זה תירצה הגמ' הקדושה, שיש מליצים יושר ומקטרגים הם אלו טוענים טענות רחמים וחסד על ישראל ואלו לא, דהיינו שודאי שה' כולו רחמים, אלא שניתנה רשות למשטין להשטין ח' ו', וה' עושה חסד או להפך, רק משום מעשה האדם, ולא מצד עצמו, שמצד עצמו הוא כולו רחמים.

אמנם אמרו לי שעל פי המדע באמת הוכח שיש אפשרויות להיות כמעט מעבר לזמן, ולפי זה אפשר לפרש כפשוטו שאין זמן למעלה, ואפי' המחוג לא זז, אמנם אין זה בתפיסת השכל כמעט.

אצילות

הנה ישנם שיטות רבות מהו עולם האצילות, והשיטה האמיתי אצלי היא כמו שבעל הלשם ביאר, שודאי שישנם ספירות נבראות, אלא שמשום שה' שוכן בתוכם הם נקראות על שם ה', ונחשבות כמי שאינן, כמו שעיקר האדם הוא הנשמה שבו ולא הבשר.

בריאה יצירה עשייה

עצם הנשמות אשר אינם מוגבלות בפעולת הינן בבריה, וביצירה המלאכים והרוחות אשר ממונים על פעולות, ולכן אחד יש צורה שונה, דהיינו תפקיד אחר שאין מלאך אחד עושה ב' שליחויות, וכן מובאר ברמב"ם שכל אחד צריך בעולם הזה לקיים רק מצווה אחת, ועשייה היא מקום התגשמות הדברים.

עניין הי' מידות בקצרה

א': מידת הכתר שהיא רצון ה'. ב': חכמה שהיא חכמת ה'. ג': בינה שהיא בינת ה'. ד': חסד שהיא מידת ההטבה. ה': גבורה שהיא מידת הדין. ו': תפארת שהיא מידת הרחמים והפאר. ז': נצח שהיא נותנת כוח לנצח את היצר. ח': הוד שהיא נותנת הוד והדר. ט': יסוד שבה מושרשים הצדיקים שהם יסוד לעולם. י': מלכות שהיא המידה שמגלית את מלכות ה' בעולם.

מלכות

הנה המלכות היא השכינה שהוא שורש כל עולמות בריאה יצירה עשייה, וכן היא שורש נשמות עם ישראל, והיא השוכנת בעיקר בעולמנו

עולם העשייה, והיא זאת שנמצאת איתנו בגלות, והיא הלבנה שנאמר עליה לכי ומעטי עצמך, והטעם שגלתה עימנו ? בכדי לחיות אותנו בגלות המר הזה, ויהי רצון שבקרוב מאוד יגאלנו בוראנו הרחמן.

הקב"ה

הכינוי העיקרי של הקב"ה, הוא כינוי למידת התפארת שהיא זאת שמשפיעה לשכינה, ובה עיקר ההנהגה.

נוגה

הנה ידוע שאין מעבר בין מין למין, אלא ע"י דבר ההמצע, כמו שבין אדם לחי יש את הקוף שהוא חצי אדם וחצי בהמה, וכמו שבין הנשמה לגוף יש את הצלם, כן בין הקדושה לטומאה, יש את אור הנוגה שהוא ממצע ביניהם.

קליפה

הנה חלק מתכלית העולמות הוא שיהיה רע, ולכן מסוף עולם העשייה יצאו הקליפות, וודאי שהם גם מצאצאי ה' יתברך, ואין בכך תימה, האם יש כזה דבר מוגשם בה', שהרי הם נוצרו מעולם שנברא מעולם שנברא מעולם כך עד מאות ואלפי עולמות, ולכן נעשו גשמיים, ואין לשאול איך מ"מ נעשה רע והרי מהטוב יוצא טוב, התשובה שאינם רע בתכלית, אלא כן הוא תפקידם להסית את האדם, בכדי שתהיה לו בחירה.

אור חוזר

הנה כל אור הוא קשור לשורשו כבן הקשור לאביו, ולכן כל אור לבסוף חוזר למקומו לאחר גמר פעולתו, כמו שלאחר מאה ועשרים שנה חוזר העולם לעולמו, דהיינו שנשמתו חוזרת לעולם העליון, וכן בכל לילה היא חוזרת בכדי להדבק בשורשה ולקבל חיים, ולחזור שוב לגופה, ועיין במאמר קו המידה בזוהר חדש בפרשת ואתחנן במה שמבאר שם על קו המידה אשר תמיד הוא צריך לחזור לשורשו בכדי לצבור כוח, להבדיל כמו מכשיר חשמלי אשר צריך להטעינו בחשמל שהוא שורש חיותו.

עניין מים נוקבין

הנה יש לדעת על בריו מהו עניין מים נוקבים.

וקודם אכתוב מה שכתוב ואח"כ ב"ה אפרש, הנה נשמות ישראל הם מים נקובים, התפארת והמלכות הם מים נוקבים לאבא ואימא, הניצוצות שהם אורות עליונים שירדו לתחתונים, הם מים נוקבים לתפארת ומלכות, ובפשטות ביאור הדבר שניצוצות הם מ"ן, משום שהם הכוח הניקבי, ובהם משתתף הכוח הזכרי כשהם עולים, וכל רצון חסד ה' העליון שעשה את התיקון, הוא לתקן את שם כוח הצמצום, ולכן שום שפע לא יורד אלא לכוח הגבורה שעולה במין נוקבין.

ואבאר עוד יותר ב"ה עלי וחסדו אשר עושה עימי ללא סוף, שהנה ידוע ממקומות רבים, שאין לאור להיות בלי כלי, [עניין בשבירת הכלים, עניין זה שהדעת עלה לכלי התפארת ועזב את הכלי שלו שבבריאה], וא"כ אין לאור עליון לירד ללא כלי שעולה, ולכן הנשמות צריכות לעלות לפני אדון כל בכדי שהם יהיו כלי לשפע, וכן דיבורי התפילה הינם כלי לשפע, שהאור נכנס בהבל האדם שהוא נשמתו.

והנה מצינו בזוהר את עניין מים נוקבין, והוא שהשכינה אומרת תראה בורא עולם באיזה בן יפה הגעתי לפניך, ומשמע שצורך עליית נשמות ישראל הוא כביכול בכדי לעורר שמחה בה', בכדי שישפיע בעין יפה לישראל עם קדוש.

וכן ידוע שחלק מעניין מים נוקבין הוא לרצות לקבל, אבל מ"מ הביאור הוא כנ"ל שהיכן שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא, דהיינו הנשמה נמצאת היכן שאדם חושב, וא"כ ודאי שמה שאדם רוצה הוא מקבל משום שהוא גם נעשה לכלי לקבל האור.

וכן מה שהשכינה אומרת כן ודאי שהיא גם צריכה לעורר את הרצון אבל מ"מ ודאי שהנשמות הינם כלי לקבל השפע.

נסירה

הנה בכדי שהשכינה תקבל ישירות מהבינה וכן יתחזק הכוח הזכרי - התפארת, נצרכים לנסירה, והיא שנשמות התפארת יוצאת ממנה עם נצח הוד יסוד של אימא, ויש במוחיו, א' כוחות החסד, ב' כוחות הדין, וכוחות החסד עולים למ"ן באבא ואימא, וכוחות הגבורה ניתנים מהבינה לשכינה, ואזי היא מקבלת את האור פחות מוגשם, שהרי בכל שהרי כל מידה מצמצמת עוד את האור, שזה עניין ירידת הדורות.

זיווג

מאור הזכרי ומאור הנקבי נותנים מעט מגופם, ליצור תולדה, ותפקיד הנקבה העיקרי הוא ליצור ולפתח את הולד.

תפילה

הנה אחרי שנמנו וגמרו מה הם מידות האצילות, שהם כלים דהיינו בנים של ה', וה' שורה בהם כנשמה בגוף, יש לכוון בתפילה לפנימיות המידות, והתפילה היא שם המאורות, וכאשר קוראים להם בשמם, הם פועלים את פעולתם, והנה כשהאדם אוכל, הנה המאכל היה מעורב בטוב ורע, וכשהאדם בכוח האכילה עושה מעשה, טוב, מתקן האדם את המאכל, וזהו עניין תיקון הניצוצות, ולכן אמר מרן האריז"ל שבשמן זה עיקר העבודה היא תפילה ולא תורה, ויש לעיין בגר"א שכתב שמשום שכבר עברו אלפיים תורה, אין ההלכה של הראשונים חוק ולא יעבור, אלא החכם יכול לחלוק ולומר שמסתבר להפך ממה שנאמר, משום שמעט עבר לו כוח התורה.

קבלת רשב"י ולהבדיל כל ההבדלות הפילוספיה.

יש לדעת שהפילוספיה, אינה מתאימה לכל חוקי התורה, ודברי הקבלה הם ממש ככפתור ופרח, ויש לדעת שקבלנו את הקבלה מדור לדור מרשב"י והוא מר"ע וכו' עד משה רבינו, והייתה קבלת הגאונים והראשונים והאחרונים עד היום הזה, והכופר בכך, ככופר בהר סיני שכל ידיעתנו בו, היא רק ע"י קבלה מדור לדור.

מדוע מוכרח שיהיה סוד התורה

הנה סוד התורה מלמדנו, שכל המצוות תלויות בעולמות, והוא מקשר את האדם ביוצרו, ומבאר מה שהמצווה עושה, שהרי המצווה כמעט ולא מעלה את האדם עצמו, כגון בעושר ובחיים נצחיים בעולם הזה, אבל הסוד מבאר שהמצווה קשורות ממש לה, ומבאר שכל חוקי התורה, אינם כפשוטם גשמיים ח"ו, אלא רק מלוכשים בגשמיות אבל אמיתותם רוחניות.

מדוע אין התורה מתנהגת לפי הסוד

הנה אמת שאין דבר אחד שהסוד והפשט חולקים, כמובא בגר"א, ומה שמובא שלעתיד יהיה מותר לאכול חזיר וכו', אין זה קשור לסוד, שגם לפי הפשט יהיה מותר דבר זה, ומה שבאמת פעמים שישנה מחלוקת בין הסוד לפשט, הביאור שהנה אם אדם לא היה חוטא לא היה כתוב בתורה שהיא

כבר הייתה אלפיים שנה לפני ה', שאדם יחטא, אלא מבאר האריז"ל שישנם כמה אופנים לצרף את אותיות התורה וכשחטא האדם כן נצטרפו האותיות, והנה יש צדיקים שהם זכים עד מאוד עד כדי שהם יכולים להשתמש בצירוף יותר נעלה של התורה, וזה לא קשור למקובלים או לא, אלא זה קשור לדרגה אשר האדם נמצא בה.

ודע שיש לומר שמה שאמרו שתורה הייתה לפני ה' אלפיים שנה לפני שניתנה הכוונה למצוות התורה ולא לסיפורי התורה, ואין כאן מקום ביאורו.

מעשה מרכבה - אש ?

מדוע פעם היינו רואים שהעוסק במעשה הייתה אש סביבו, וכו', ונראה שפעם היו עולים עם הנשמה ולא היינו לומדים אלא משכילים מהנראה להם.

בעניין מה שאמרו בחגיגה שאין לעסוק במעשה מרכבה אלא לחכמים גדולים וזקנים וכו'.

עיינן בחיבורי על אגדות דפרק אין דורשים בחגיגה, שביארתי את כל המאמרים שם באר היטיב, בעצם דברי הגמ' על פשט הדברים, אבל מ"מ כתבתי שם שגדולי הקבלה אמרו שרק בזמנם שהייתה גזירה שלא לעסוק בחכמה זו אלא ליחידי סגולה, נאמרו דברים אלו, אבל לא על זמנינו כלל, ועוד שעסק היה ממש עסק המרכבה ארבעה נכנסו לפרדס, ועיינן רש"י ותוס בחגיגה האם נכנסו בגופם או בנשמתם, ובין כך ובין כך אין אלו דברים פשוטים כלל, דהיינו שהם היו משיגים בדברים במציאות ולא רק לומדים עליהם בהבנה, אשר היא רק הבנה ושכל ולא מעשה כלל, ולכן ידע האדם שאין בעסק הקבלה היום אלא חכמה, אלא שהיא החכמה המעולה והנצרכת, אבל אין בה שוני ולא שום סוד משאר החוכמות כלל, אלא כמו שכתב הרעיא מהימנא שהסוד יהפך לנגלה שאין אנחנו מבינים איזה סוד יש בדברים אלו, משום שאין אנחנו משיגים אותם, במציאות אלא שאנחנו לומדים עליהם, והמעולים שבאדם מכוונים בתפילה ובמצוות ומשמחים את בוראם, ואפי' שאור עולם ר' נחמן מברסלב כתב שלא לכוון וכן רבים אמרו כך, אין אנחנו במעלה זו כלל, שאין לנו כ"כ דבקות בתפילה עד כדי שתפריע לנו הכוונה של מרן האריז"ל לריכוז התפילה, ועוד שכל מה שנאמר עניין זה כמובא שם שהוא רק אם אינו מבין איך כתובה הכוונה במילה, אבל כל משכיל יכול להבין איך רוב

הכוונות כלולות במליה עצמה בזמנינו, משום רבוי ההסברים והידיעה, ואנחנו כעפר תחת רגליו ואין אנחנו מעיזים ליגש להכריע בין הרים גדולים אלו, אלא שכתבנו את פשט הדברים, שאם מרן האריז"ל כתב את שער רוח הקודש לעברנים שעברו על משכב זכור וכו' יעוין שם, כ"כ וכ"ש שכל איש כשר ופשוט יוכל לעסוק בכוונות, ונכון שטעם רבינו שאין לכוון הוא לא משום גדולת הכוונות אלא מפני שהם מפריעות בתפילה, על זה כבר כתבנו את דברינו והבוחר יבחר, אבל ידע האדם שכבר אמר מרן הבעש"ט שכל דברי רבינו למעיין בנויים על דבריו, שלא יבוא משיח צדקינו עד אשר כולם יעסקו בכוונות ויחודים, וא"כ ודאי שבזמן זה שהוא הזמן הקרוב לגאולה והוא דור אחרון כמו שאמרים רבים ובניהם הרה"ג מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, א"כ ודאי שיש לכוון בדברים אלו, והמתקשה לכוון את כונות הרש"ש מפני אורכם ועומקם יוכל לכוון את כוונות הרמח"ל אשר הובאו בקיצור הרמח"ל אשר הם קצרות וקלות.

ודע שרבונו עובדיא מברטנורה כותב במפורש בפרק ב' דחגיגה אין עוסקים במרכבה ביחיד, היינו שהיו יודעים שמות קדושים, והיו עולים בנשמתם ורואים את המלאכים המשמשים את ה' במרום, ובזה אין לכל אחד לעסוק.

סליק מבוא

³ מובא באיגרת בספר כתר שם טוב [או צואות הריב"ש].

⁴ דע שב"ה הוצאנו את כל סידורי הרמח"ל על חגי השנה, ראש השנה יו"כ סוכות, שמיני עצרת חנוכה פורים, פסח ושבועות, והרה"ג שריקי הציא את כוונות הרמח"ל על שבת וחול, וא"כ כל הכוונות ערוכות כשולחן ערוך.

"האידרא"

בס"ד:

ביאור ה"אידרא רבא", בצורה פשוטה אשר אינה נצרכת לידיעת
הקדמות גדולות בחכמה, כעין שאר הפירושים.

ובתחילתו הובא מבוא על הנושאים המדוברים.

הקדמה

הנה ב"ה יתברך שמו, זכיתי לבאר ביאור על האידרא רבא, אשר הוא מקור דברי האריז"ל, וידוע שיש עניין לראות את שורש הענפים. אלא שרוב המפרשים ביארו את האידרא על דרך תורת האריז"ל בלבד, וישנם דברים שיותר פשוט לבארם בדרך הפשוטה ללא סתירה כלל לתורה האריז"ל חלילה.

ומטרת העניין שיוכל המעיין להנות ולשמוח מביאור זה, ולא לקמט מצחו, בלימודו, דהיינו שהלימוד יהיה בבחינת הנאת עולם הבא.

האידרא הוא מלשון חדר, והיינו שנאספו החברים לעשות תיקון לשכינה מתחילתו לסופו.

ויהי רצון שיעשו הדברים רושם לפני שוכן מרומים, ויקרבו את לב הלומדים, אמן.

"האידרא"

תנאי, אמר רבי שמעון לחבריו, עד אימת ניתב בקיימא דחד סמכא. כתיב (תהלים קיט) עת לעשות לנו הפרו תורתך. יומין זעירין, ומארי דחובא דחיק. פרוזא קארי פל יומא, ומחצדי חקלא זעירין אינון. ואינהו בשולי (נ"א בשורי) פרמא. לא אשגחן, ולא ידעין, לאן אתר אזלין כמה דיאות. אתפנשו חבריאי לבי אדרא, מלובשין שריין סייפי ורומחי בידיכון, אזדרזו בתקוניכון. בעיטא, בחכמתא. בסוכלתנו. ברעתא. בחיזו. בדין. ברגלין (נ"א בחילא דידין ורגלין). אמלכו עליכון למאן (ס"א למלכא) דברשותיה חיי ומותא. למגזר מלין דקשוט. מלין דקדישי עליונין צייתי להו, וחדאן למשמע להו, ולמנדע להו.

הקדמת רשב"י זצללה"ה

שאל רשב"י זצללה"ה: עד מתי נשב בחד סמכא, כלומר שאמרו חז"ל בגמ' בחגיגה שהעולם עומד על שבעה עמודים, ויש שאומרים שעומד על עמוד אחד, וביאר הזוהר שבעה עמודים הם שבעה הספירות שה' משפיע דרכם בעולם, ועמוד אחד היא מידת היסוד שמשפיעה את שפע כל המידת לשכינה, וזה ששאל רשב"י עד מתי יהיה המצב הזה שהעולם עומד על עמוד אחד, כלומר שעיקר ההנהגה היא ממידת היסוד, שהיא המידה שמקשרת את ישראל לאביהם שבשמים, באו ונתקן את שאר המידות שישפיעו לשכינה, וזה מה שאמר מיד עת לעשות לה' הפרו תורתך, וידוע שעת היא השכינה שהיא ממונת על הזמן, ויש לעשות אותה ולתקן אותה שתקבל שפע ממידת התפארת הנקרא הויה, והפרו הוא מלשון פריה ורביה, כלומר שיש להפרות את השכינה גם משאר מידות עליונות.

וכן אמר רשב"י שהימים קטנים, כלומר שיש שיש את מידות חסד גבורה ותפארת, שהם חסד דין ורחמים, ונצח הוד יסוד שהם גם חסד דין ורחמים, אלא שחסד גבורה תפארת משפיעים רחמים וחסדים ודינים גדולים, אמנם נצח הוד ויסוד משפיעים חסדים רחמים ודינים מועטים כמובא בפתחי שערים, ולכן שאל רשב"י עד מתי תהיה השפעה מועטת רק מנצח הוד יסוד ולא מחסד גבורה ותפארת.

והיצר הרע דוחק, כלומר שמשום שהשפע רק מנצח הוד יסוד, שהדין שבהם רב, לכן כביכול היצר הרע יכול להתגבר על אורם.

השכינה קוראת בכל יום, שנתקן את המידות משום הגלות המר שיש לה ולנו, כמו שאמרה השכינה לבית יוסף, אם הייתם יודעים כמה צער יש לי לא הייתם יכולים לעלות חיוך על פניכם.

בעלי השדה מועטים, ידוע שהשכינה נקראת קרקע משום שהיא מקבלת את כל השפע ומוציאה אותו בפועל בעולם הזה, כמו שהקרקע מקבלת זרע ומגדלת אותו, ומתקני השכינה נקראים קוצרי השדה, שהם קוצרים את השפע העליון ומביאים אותו לעולם הזה.

אין הלומדים יודעים את עומק החכמה, ולכן יש לנו מיד לקום וללמוד.

אינם יודעים להיכן הם הולכים, ביאור הדבר שרשב"י אמר שמי שלומד את תורה הזוהר שמבארת את העולמות הרוחניים, בעולם העליון הוא ידע את הדרך לשם, וזה מה שאמר כאן שמשום שאין יודעים את סדר העולמות, לא ידעו לאן ללכת אחר חייהם.

אתכנשו חבריאי לבי אידרא, כמובא בזוהר פ' מצורע, שכשרוצים שתכול קדושה על המקום יש להזכיר בפה שמקום זה מזמן לקדושה, וזה מה שהזמין את החברים לשבת במקום זה.

ההיו מלובשים בשריון סייף ורומח, כידוע שהצדקה היא כמלבוש שריון כמובא בפסוק, משום שהנותן צדקה הרי הוא משפיע לשכינה שהיא נקראת עניה ודלה.

וסייף ורומח, הוא עניין המצוות כגון קריאת שמע שיש בה רמ"ח תיבות.

בעצה חכמה שכל דעה מראה ידיים ורגלים, עצה היא מהכליות כליות יועצות, והכליות כידוע מהתיקונים הם מידות נצח והוד, חכמה היא מידת החכמה, שכל היא מידת הבינה, מראה הם העיניים של מידת אדם קדמון שמשם נוצר כל העולם הזה לפני תיקונו כמובא בהאריז"ל, ידיים הם מידות חסד וגבורה, ורגליים הם חיצוניות נצח והוד, והיינו שעיקר התיקון הוא בנצח והוד, ולכן יש לתקן בהם גם את הפנימיות וגם את החיצוניות, משא"כ בשאר המידות, ולכן נזכרו פעמיים.

הנמליכו עליכם את ה', בכדי לגזור חידושים אמתיים, שהעליונים מתפעלים מהם, ויהיו הדברים ידיעה מחודשת לעליונים, היינו שכשהאדם ממליך את ה' עליו, הוא מיד פועל בכוחו של ה', וזו מעלתה של הענוה, שהוא בטל לה', וממילא העניו נעשה אין סופי, ולכן אתם תגזרו דברים נכונים ותעשו תיקון בעולמות עד שיהיו העולמות מתוקנים וחדשים.

יְתִיב רַבִּי שְׁמַעוֹן וּבְכָה, וְאָמַר וְיִי אֵי גְלִינָא, וְיִי אֵי לָא גְלִינָא. חֲבֵרִינָא דִּיהוּה תַּמָּן אֲשֵׁתִיקוּ. קָם רַבִּי אַבָּא וְאָמַר לֵיהּ, אֵי נִיחָא קָמִיה דְּמָר לְגַלְאָה, הָא פְתִיב (תהלים כה) סוּד יְיָ לִירְאָיו, וְהָא חֲבֵרִינָא אֵלֶיךָ דְּחִלִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֵינוֹן, וּבְכָר עָאֵלוּ בְּאֶדְרָא דְּבֵי מִשְׁכָּנָא, מְנַהֵן עָאֵלוּ, מְנַהֵן נִפְקוּ.

בכה רשב"י ואמר אם אני יגלה את דברי אין זה טוב, וכן אם אני לא יגלה גם זה לא טוב, החברים שתקו, רבי אבא אמר שכתוב סוד ה' ליראיו וכאן כולם יראים, וכן הם כבר היו באידרא דמשכנא, וחלק פסקו מלימוד זה, ואלה שכאן נשארו, מובא בליקוטי מוהר"ן סימן כ', שהמחדש צריך לבכות לפני החידושים בכדי שה' ירחם על ויתן לו חידושים אמיתיים אשר יכנסו בלב הלומדים.

ואמר שיש כאלו שתורת הסוד תקדש אותם, אמנם יש כאלו שיעשו ממנה קרדום לחפור בה, או שהם יחשבו שהספירות הם ה' בעצמו, ותפללו אליהם.

אבל מ"מ יש לנו לגלות כמובא בגמ' בב"מ שהתנא נסתפק אם לגלות את דרך הגנבים, ואמר אוי לי אם אומר שמא ילמדו הגנבים ממני, אוי אם לא אומר, ולבסוף אמר "כי ישרים דרכי ה' ישרים יכלו בהם וכושלים יכשלו בהם", וכן כאן רשב"י גילה ולא נמנע.

ורבי אבא אשר היה הסופר, וידע להסתיר את הדברים באופן שרק החכמים יבינו, אמר לו שיכול לומר את דבריו ללא חשש.

ואמר שהחברים כבר למדו את סודות התורה והיו מורגלים בהם, ואין לומר שאולי אז עדיין לא נתמלא הקצף, ולכן לא מתו, אבל עכשיו ימותו, זה אינו שהרי מי שבאמת לא היו מסוגל לכך, באמת עזב את לימוד זה, ומי שנשאר הוא באמת מסוגל לכך.

תֵּאנָא, אֶתְמַנּוּ חֲבֵרֵיָא קַמֵּיה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאֶשְׁתַּכְּחוּ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרִיה. וְרַבִּי אָבָא. וְרַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסִי בֶר יַעֲקֹב. וְרַבִּי יִצְחָק. וְרַבִּי חֲזַקְיָה בֶר רַב. וְרַבִּי חִיָּיא. וְרַבִּי יוֹסִי. וְרַבִּי יִיסָא. יְדִין יְהָבוּ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאַצְבָּעֶן זָקְפוֹ לְעֵילָא. וְעָאלוּ בְּחֻקְלָא בִּינֵי אֵילָנִי וַיִּתְּבוּ. קָם רַבִּי שְׁמַעוֹן וְצָלִי צְלוּתִיה, יְתִיב בְּגוּוֹיֵיהוּ וְאָמַר, כָּל חַד יִשְׁוֵי יָדוֹי בְּתוֹקְפִיה. שׁוּוּ יְדֵיֵיהוּ, וְנָסִיב לֹון פֶּתַח וְאָמַר (דְּבָרִים כֵּז) אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה מַעֲשֶׂה יְדֵי חֶרֶשׁ (דָּף קכ"ח ע"א) וְשֵׁם בִּסְתֵר וְעָנּוּ (ס"א כָּל הָעַם) כָּלָם וְאָמְרוּ אָמֵן.

נספרו החברים לפני רבי שמעון, ר' אליעזר ר' אבא ר' יהודה ר' יוסי בר יעקב ר' יצחק ר' חזקיה בר רב ר' חייא ר' יוסי ור' ייסא, והנה מספר כולם עם רשב"י הוא י', ודאי הוא מרמז על י' מידות שה' מנהיג בהם את העולם וכל אחד כפי מהותו הוא שייך לספירה כמהותו.

והנה יש לשאול שכידוע אין למנות את העם, שהרי דבר זה מביא מגיפה, וא"כ איך מנה אותם רשב"י, והנה ביאור הדבר שהרי כאן לא היה צורך למנות אותם שהרי עין כל מביט תראה שמספר היושבים כאן הם י', אלא שרשב"י קישר אותם למידות העליונות ע"י המניין, כמו שכתוב בתהילים "מונה מספר לכוכבים", וודאי שמה שה' מונה את הכוכבים אינו משום שחלילה חושש שאחד מהם נעדר, אלא שהוא משפיע להם במניין זה.

נתנו כולם את ידיהם לרשב"י בשביל להתאחד עימו. ואצבעותיהם זקופות לשמים, בכדי לעורר את שפע י' המידות. ישבו בשדה בין האילנות, היינו שמיד באו כל המידות למקומם וממילא הם ישבו בשדה שהיא השכינה, בין האילנות שהם שאר המידות שמשפיעות לשכינה. רשב"י התפלל, התפלל רשב"י שתנתן לו הרשות לחדש את הסודות. ישב בניהם, בכדי להשפיע להם את אור נשמתו. אמר שכל אחד יתן את ידו בתוקפו, היינו בבריתו שהיא נקראת גבורת אנשים כמובא בגמ' ביבמות, וכן יעקב ביקש מאליעזר שישבע לו בבריתו, והיינו שהם אחזו בבריתו בכדי לקבל מהיסוד שלו את השפע שדרך הברית מגיע השפע. נתנו את ידיהם ולקח אותם, אכן כן עשו כמו שאמר להם שיתנו את ידיהם בבריתו

ויתקשרו בו. אמר ארור אשר יתן תמונה לה, היינו שלא ידמו שיש חלילה איזו גשמיות באין סוף. וענו כולם אמן.

פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, (תהלים קיט) עַת לַעֲשׂוֹת לִי, אֲמַאי עַת לַעֲשׂוֹת לִי. מִשּׁוֹם דִּהְפָּרוּ תוֹרָתְךָ. מֵאִי הִפְרוּ תוֹרָתְךָ, תוֹרָה דְּלַעֲיָלָא. דְּאִיהִי מִתְבַּטֵּלָא אִי לֹא יתְעַבִּיד בְּתַקּוּנוֹי (ס"א שמא) דָּא. וּלְעִתִּיק יוֹמִין אֲתָמַר. כְּתִיב (דברים לג) אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ. וּכְתִיב, (שמות טו) מִי כְמוֹךָ בְּאֵלִים יי .

פתח רשב"י ואמר עת לעשות לה, הנה עת הוא מלשון זמן, ורשב"י בא לתקן את המידות העליונות, כלומר לצמצם את האור האין סופי, שיושפע בצורה נכונה ולא באופן אין סופי, שזהו עניינו של זמן, וזה ביאור הפסוק "עת לעשות לה", דהיינו שכביכול יש לתקן את המידות המצמצמות את אור האין סוף בשביל ההנהגה. משום שהתורה העליונה תבטל אם לא יתגלו הסודות של המידות, היינו שהרי רצון התורה שתהיה בחירה, וזה לא ניתן אם לא יהיה את עניין המידות שהם נותנות מקום לחסרון, וטוב ורע. ולמידת הכתר נאמר דבר זה, היינו שמידת הכתר היא הממצעת בין העולם הזה לעולם הנצחי כמובא ברמח"ל, ובה תלוי כל התיקון, ולכן לה אמר עניין זה שיש לה לאפשר את התיקון, ולא לומר שאינה חפיצה בבחירה, משום שאם לא תהיה בחירה לא יוכל להיות השכר משום לחם בושם, וזה מה שאמר לעיל לתורה של העולם העליון אמר דבר זה.

כתוב אשריך ישראל מי כמוך, וכתוב מי כמוך באלים ה', כלומר שישראל וה' נקראו יחד בתואר כמוך אשר הוא מורה על יחוד ומעלה, ולכן יש לישראל לעשות את התיקון הנזכר.

ועוד שרשב"י רצה ליחד את עם ישראל בה, זהו רצון תורתו וחיו, וכן זה היה רצונו של משה רבינו, שהיה מצטער בצרת ישראל, וכן נאמר על ה' בכל צרתם לא צר, ומה שכתוב לו בו' וקוראים בא', משום שבאמת אין על מה להצטער שהרי הכל לטובה, אלא שמשום שיש לנו שער מצרה, לכן ה' מ"מ מצטער על צערנו.

קרא לרבי אלעזר בריה, אותביה קמיה, ולרבי אבא מסטרא
אחרא, ואמר אנן כללא דכולא. עד השתא אתתקנו קיימין.
אשתיקו, שמעי קלא, וארכובתן דא לדא נקשן. מאי קלא. קלא
דכנופייא עלאה דמתכנפי.

רשב"י קרא לרבי אבא ורבי אליעזר, ואמר שהם כלל הכל, ועד עכשיו
נתקנו המידות העליונות, כלומר שרק שאני כללתי עימי את רבי אבא ורבי
אליעזר שנעשה לכלל הכל, רק אז נעשה התיקון. שמעו את קול
המלאכים, ורעד גופם, משום שהמלאכים יראים וזעים מפני פחד השכינה,
עד שאמרו חז"ל שזעתם של חיות נעשה נהור דינור, והרואה את חברו
ירא, ודאי שגם בו נכנסת יראה.

חדי רבי שמעון ואמר, (חבקוק ג) יי שמעתי שמעך וראיתי.
(אמר) (קל"ח ע"ב) ה' יאות ה' למהוי דחיל. אנן
בחיבותא תליא מלתא, דכתיב, (דברים ו) ואהבת את יי
אלהיך, וכתיב (דברים ז) מאהבת יי אתכם, וכתיב (מלאכי א)
אהבתי אתכם וגו'.

שמח רשב"י ואמר שכאן אין מקום לפחד אלא לשמוח ולעבוד את ה'
מאהבה, דהיינו שאנחנו עוסקים בפנימיות המידות, ששם מתגלה אהבת
ה' יתברך, ולא בחיצוניות שמשתלחת מהם יראה בכדי להרחיק את
החיצונים.

שכל עניין תורת הזוהר, היא לימוד משמחה, לעומת זאת תורה הפשט
היא לימוד מיראה כמובא בגמ' בשבת.

רבי שמעון פתח ואמר, (משלי יא) הולך רכיל מגלה סוד
ונאמן רוח מכסה דבר. הולך רכיל, האי קרא קשיא, (כיון
דאתמר רכיל אמאי הולך) איש רכיל מבעי ליה למימר, מאן
הולך. אלא מאן דלא אתישוב ברוחיה, ולא הוי מהימנא,
ההוא מלה דשמע, אזיל בגויה כחיצרא במיא, עד דרמי ליה

לְבַר. מֵאֵי טַעְמָא. מְשׁוּם דְּלִית רוּחִיהּ רוּחָא דְקִיּוּמָא. אֲבָל מֵאֵן
דְּרוּחִיהּ רוּחָא דְקִיּוּמָא, בֵּיהּ כְּתִיב, וְנֶאֱמַן רוּחַ מְכַסֶּה דָּבָר.
וְנֶאֱמַן רוּחַ, קִיּוּמָא דְרוּחָא. (כְּמוֹ (יִשְׁעִיה כ"ב) וּתְקַעְתִּיו יִתַּד
בַּמָּקוֹם נֶאֱמַן) בְּרוּחָא תִּלְיָא (נ"א בְּרוּזָא) מְלֵתָא. וְכְתִיב, (קִהְלֵת
ה) אֶל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיָּא אֶת בִּשְׂרָךְ.

וְלִית עֲלֵמָא מִתְקִיּוּמָא אֶלָּא בְּרוּזָא. וְכִי אֵי (קל"ח ע"א) בְּמֵלִי
עֲלֵמָא אֶצְטְרִיךְ רוּזָא. בְּמֵלִין רוּזִין דְּרוּזִיָּא דְעֵתִיק יוֹמִין, דְּלֵא
אֶתְמַסְרָאן אֶפִּילוּ לְמִלְאָכִין עֲלֵאִין עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

אמר רשב"י שמי שיש לו רוח קדושה יכול לשמור את הסוד ומי שאין לו
רוח קדושה מגלה את הסודות, היינו שמי שרוחו קדושה, רוח ניוזנת
מסודות התורה, אמנם מי שרוחו טמאה אינו מסוגל לשמור את הסודות
והרי הוא חייב להוציא אותם מגופו.

משום שדברי התורה כאילו אסורים וקלועים בנשמתו, והם גורים
לנשמתו שיגלה אותם, ויוציא אותם ממנו.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, לְשִׁמְיָא לֹא אֵימָא דִּיצִיתוֹן (ס"א דיציתון),
לְאַרְעָא לֹא אֵימָא דִּתְשַׁמַּע, דִּהָא אֲנִן קִיּוּמִי עֲלָמִין. תִּנָּא רוּזִין
דְּרוּזִין, כִּד פִּתַּח רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרוּזִי דְרוּזִין, אֲזִדְעָזַע אֶתְרָא, וְחִבְרִין
אֶתְחַלְחֵלוּ.

אמר רשב"י שאינו אומר לשמים וארץ שישמעו את דבריו משום שהוא
מקיים את העולם, כלומר שאינו צריך את עזרת השמים והארץ שהם
מידת התפארת והשכינה, משום שהוא מושרש במידות שמעל השמים
והארץ.

כשרשב"י פתח בגילוי הסודות אתחלחלו, החברים, ואמר רשב"י "ואלה
הלמכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לבני ישראל", יש להבין
מדוע פחדו החברים? הביאור משום שהם עסקו בהסרת הרע והדין שהם
המלכים אשר מלכו באדום, שאדום הוא מלשון דין והמלכים, הם מידות
עליונות שעדיין אינם מתוקנות כראוי ומשתלשלים מהם כוחות הדין, ולכן
חששו שמא כוחות הדין ירצו לפגוע בהם.

גַּלִּי בָרָזָא וּפְתַח וְאָמַר, בְּתִיב (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים
אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדוּם לִפְנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ וְגו'. זָכַיִן אֶתוֹן
צְדִיקִיָּא, דְּאֶתְגַּלִּי לְכוֹן רְזִי דְרִזִּין דְּאוּרִיָּתָא, דְּלֹא אֶתְגַּלִּיין
לְקַדִּישֵׁי עֲלִיוֹנִין, מֵאן יִשְׁגַּח בְּהָאִי, וּמֵאן יִזְכֶּה בְּהָאִי, דְּהוּא
סְהֵדוּתָא עַל מְהִימְנוּתָא (דמִהִימְנוּתָא) דְּכָלָא (ק"ל ע"ב, קכ"ט
ע"א, קל"ו ע"א). (דנהיר למאתאן ושבעין עלמין ומניה נהיר
אורייתא דנהירין ביה צדיקיא לעלמא דאתי. הדא הוא
דכתיב (משלי ד) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון
היום. מן ההוא ארחא מתפרשן לשית מאה ותליסר אורחיה
דפליג בזעיר אנפין דכתיב (תהלים כ"ה) כל ארחות יי חסד
ואמת לנוצרי בריתו וגו') צְלוּתָא בְּרַעְוָא יְהֵא, דְּלֹא יִתְחַשֵּׁב
לְחוּבָא לְגַלְגָּא דָּא.

אמר רשב"י שגילוי המידות, הם עדות על הכל, התפילה תהיה ברצון
תהיה שלא יחשב לחוב לגלות את הסודות, היינו שיש שואלים איך יש רע
בעולם אם ה' שהוא זך וטהור מנהיג את העולם, ולכך אמר שמי שיודע
שה' מנהיג את העולם דרך המידות מבין שמשום צמצום המידות יש רע
וחסרון, אבל בה' אין שייך דבר זה.

ואמר שיש להתפלל ברצון, בכדי להמשיך את פנימיות המידות בכדי
לתת חיות לחיצוניות המידות.

וּמַה יִימְרוּן חֲבֵרִיָּא, דְּהָאִי קָרָא קְשִׁיָּא הוּא, דְּהָא לֹא הָוָה
יְיָ לְמִכְתָּב הָכִי, דְּהָא חֲזִינָן בְּמַה מְלָכִים הָווּ, עַד דְּלֹא יִיתוּן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַד לֹא יְהִי מִלְפָּא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמַה אֶתְחַזִּי הָכָא,
וּבְדָא אֶתְעַרו חֲבֵרִיָּא. אֵלָּא רְזָא דְרִזִּין הוּא, דְּלֹא יִכְלִין בְּנֵי
נִשָּׂא לְמַנְדַּע וּלְאִשְׁתְּמוּדַע וּלְמַרְחֵשׁ בְּדַעְתִּיהוּ בְּהָאִי.

אמר רשב"י שלומדי הפשט לא יוכלו להבין מדוע התורה מספרת לנו
על מלוכת מלכי אדום, כאן רשב"י מבאר שהתורה בעצמה לפני נצרכת

להתפרש רק על פי המידות עליונות ולא רק לפי הפשט, שהרי כאן לכאורה אין פשט מובן.

וכן אמר רשב"י בזוהר שמי שחושב שהתורה באה לכתוב סיפורים, תיפח רוחו, שהרי ישנם סיפורי סיפורים יותר יפים, ועוד וכי האין סוף ברוך הוא, בא לספר סיפורים, וכי כך מנהגו של מלך, וכ"ש וכ"ש מנהגו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא!.

תִּאֲנֵא, (קל"ד, קמ"ב ע"א) עֲתִיקָא דְעֲתִיקוֹן, טְמִירָא דְטְמִירִין, עַד לָא זְמִין תְּקוּנוֹי (דמלכא), וְעֲטוּרֵי עֲטוּרִין, שִׁירוּתָא וְסִיּוּמָא לָא הָוָה. וְהָוָה מְגַלִּיף וּמְשַׁעֵר בֵּיהּ. וּפְרִיס קַמִּיהּ חַד פְּרָסָא, וּבָהּ גְלִיף וְשִׁיעֵר מְלָכִין.

שבירת הכלים ותיקונם

אמר רשב"י שעד שה' לא צמצם את האור לא היה תחילה וסוף אלא הכל היה אין סופי, ולאחר מכן קבע כביכול בעצמו את אופן ההנהגה והיינו באור האלוף, כמובא ברמח"ל שיש י' מידות באור, ויש י' מידות בכלים. וכן נתן פרסה לפניו, דהיינו המידות עצמם שהם הכלי, ומ"מ עדיין לא היה תיקון מושלם.

היינו שהכלים הם כמו גוף לנשמה, וגוף זה לא היה ראוי לקבל את האור, משום שלא היה חיבור בין הכלים לאור, והיינו שהאור הוא אין סופי, והכלי הוא בעל גבול, ואינו אין סופי, ומשום כן אינו יכול לקבל את האור, ואיך יכול לקבל את האור, כשכל הכלים יהיו באהבה אחד לשני הם יהפכו להיות כלי אין סופי, ולכן הם יוכלו לקבל את האור, וזה עומק מצוות "ואהבת לרעך כמוך", שע"י האהבה עם ישראל נעשה אחד ואין סופי.

וְתְקוּנוֹי לָא אֶתְקִימוּ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מְלָכוּ בְּאֶרֶץ אֲדוּם לִפְנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל. מְלָכָא קְדָמָהּ, לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל קְדָמָהּ. וְכִלְהוּ דְגְלִיפוּ (ולא אתקיימו) בְּשִׁמְהֶן אֶתְקִרוּן. וְלָא אֶתְקִימוּ, עַד דְּאֲנַח לָהּ, וְאַצְנַע לָהּ, וּלְבַתָּר

**זְמַנָּא הוּא אֶסְתֵּלַק (נ"א הוּא מִסְתַּכֵּל) בְּהוּא פֶּרְסָא, וְאַתְתָּקֵן
בְּתִקּוּנֵי.**

ועל זה נאמר ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדם לפני מלך מלך לבני ישראל, היינו שהמידות הראשונות היו עם דין רב ולא הנהיגו ברחמים.

ואמר רשב"י על פ' מולך מלך לבני ישראל: מלכא קדמאה לבני ישראל קדמאה, והיינו שהמלך של ישראל הוא המלך האמיתי הראשון שהתקיים במלכותו, וישראל הם העם הראשון שהתקיים, אפי' שהיו לפניו עוד עמים.

ומלכי אדום נקראו בשמות, כלומר שהוכן כוחם, ומ"מ לא נתקיימו, עד אשר עלו שוב לאין סוף ונמתקו, ולאחר מכן ה' הסתכל שוב בכלי ונתן בהם את אורו. ודע שמהם יצאו עם ישראל, שודאי שגם הגוים יצאו מאת ה' שאין עוד מלבדו והכל ממנו, אלא שישראל הם כשהמידות בשלמותם, משא"כ הגוים הם המידות שאינם בשלמותם, ולכן הגוים קודמים לישראל בעולם הזה, וישראל עיקר מלכותם לימות המשיח, משום שהם יצאו בעת התיקון, ודע שאין מדובר כאן רק על מה שהיה פעם, אלא היום עדיין אין תיקון במידות, ועם ישראל עדיין אינו עומד על מתקונתו עד ביאת משיח במהרה בימנו.

וזה מה שאמרו בגמ' בע"ז שבעולם הזה יש אלפיים שנות תוהו, ואומר הגר"א שבימות המשיח שהם האלפיים שנה האחרונות, כל עוד שלא בא משיח, שולטים שנות התוהו.

**וְתִאֲנָא, פֶּד סְלִיק בְּרֻעוּתָא, לְמַבְרֵי אִוְרֵייתָא טְמִירָא תְּרֵי אֲלֵפֵי
שָׁנִין, וְאַפָּקָה, מִיַּד אֲמֶרָה קְמִיָּה, מֵאֵן דְּבָעֵי לְאַתְקָנָא וּלְמַעְבָּד
(קל"ה ע"א), יִתְקֵן בְּקִדְמִיתָא תִּקּוּנֵי.**

כשעלה ברצון ה' לברוא את התורה, היא הייתה מכוסה אלפיים שנה, ואמרה לפניו שאם ה' רוצה לברוא את האדם, כביכול יתקן ה' את עצמו, והיינו שיחדש את התשובה.

והטעם שהתורה הייתה מכוסה ב' אלפים שנה, משום שהיא צריכה למשול בעולם הזה ב' אלפים, כמו שאמרו חז"ל בגמ' בע"ז, שהעולם הזה שכל זמנו ששת אלפים שנה, הוא מורכב מאלפיים שנה של תוהו, ואח"כ

אלפים שנה של תורה, ואח"כ אלפיים שנה של ימות המשיח, ולכן כאן ה' היכן את התורה למשול אלפיים שנה.

ויש להבין מדוע ה' לפני כן לא תיקון את התשובה ומה חידוש יש בעניין התשובה, מדוע שלא יהיה אפשר לחזור בתשובה, והנה כמו שמובן שהבא על העררה בנו ממזר באופן מציאותי, כן כל עבירה עושה פגם מציאותי, אלא שה' ברחמיו מעורר על השב בתשובה אור גדול עד אשר נעשה בריה חדשה בבחינת גר שנתגייר כקטן שלנולד דמי.

תֵּאֲנָא בְּצִנִּיעוּתָא דְּסִפְרָא, עֵתִיקָא דְּעֵתִיקִין, סִתְרָא דְּסִתְרִין
טְמִיר דְּטְמִירִין, אֶתְתֵּקֵן (דף קכ"ח ע"ב) וְאֶזְדְּמֵן, (כלומר
אשתכח, ולא אשכח ממש, אבל אתתקן ולא דידע ליה משום
דהוה עתיק דעתיקין) (אבל בתיקוני ידע) פְּחָד סָבָא דְּסָבִין,
עֵתִיק מְעֵתִיקִין, טְמִיר מְטְמִירִין, וּבְתִיקוּנֵי יָדִיעַ וְלֹא יָדִיעַ.
מֵאֲרֵי דְּחֻוּר פְּסוּ (ס"א בסומק), וְחִיזוּ בּוּסִיטָא (ס"א בוצינא)
דְּאֶנְפּוּי (נ"א באנפוי), יְתִיב עַל בּוּרְסִיָּא דְּשְׁבִיבִין, לְאֶכְפִּיָּא
לֵוִן.

הקדוש ברוך נראה כביכול כזקן מלא רחמים המהפך כל דין לרחמים, שזה רצונו של ה', רק להיטיב לנבראים כמו שכתוב טוב ה' לכל, ועוד שודאי שמי שמושלם בתכלית השלמות, אינו רוצה להרע, וודאי שה' יותר מושלם מהאדם המושלם בעולם הזה, ואם האדם המושלם בעולם הזה, רחמן וטוב, כ"ש וכ"ש שה' רחמן וטוב, ולכן אינו מסוגל להתנהג כפי האמת, שיהיה דין לחוטאים, אלא הוא ארך אפים וזו דרכו.

אַרְבַּע מֵאָה אֲלָפֵי עֲלָמִין, אֶתְפָּשֵׁט חוּרָא דְּגוּלְגֻלְתָּא דְּרִישׁוּי.
וּמִנְהִירוּ דְּהָאֵי חִיּוּרָא, יִרְתִּי צְדִיקֵיָּא לְעֵלְמָא דְּאֵתִי, ד' מֵאָה
עֲלָמִין, הָדָא הוּא דְּכִתְיָב, (בראשית כג) אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף
עוֹבֵר לְסוּחָר.

ארבע מאות עולמות של אור לבן אור הרחמים משפיעים לצדיקים, עניין הד' מאות הוא כנגד שם הויה אשר יש ב' ד' אותיות, שהם חסד דין

רחמים וכוח המקבל את השפע, וכן להבדיל בכוחות הטומאה יש ארבע מאות כוחות שהם הארבע מאות איש של עשיו, ולכן שמו של היצר הרע הוא [אין לומר בפה] סמא"ל, שיש בו ד' אותיות להבדיל כל ההבדלות כעין שם הויה.

וזה עניין ארבע מאות איש של עשיו, וד' מאות שנה של שיעבוד מצרים, וכן הוא עניין כסף ארבע מאות שקל, שהוא נתן לו את כוח הטומאה, העיקר שיעזוב את הקדושה.

בְּגוֹלְגֻלְתָּא, (בכל יומא) יִתְבִּין תְּלִיסַר (ס"א תריסר) אֲלֵפֵי רְבּוּא עֲלָמִין, דְּנִטְלִין עֲלֵוֵי רִגְלִין, וְסִמְכִין עֲלֵוֵי. וּמֵהָאֵי גוֹלְגֻלְתָּא נְטִיף טָלָא, לְהֵהוּא דְלָבָר, וּמִלֵּוּיָא לְרִישִׁיָּה בְּכָל יוֹמָא, דְּכִתְיב, (שיר השירים ה) שְׂרָאשִׁי נִמְלָא טַל.

י"ג צינורות שפע של מידת הכתר

בראשו של מידת הכתר, ישנם י"ג מידות רחמים, אשר הם נושאים את הרגלין, דהיינו שאור ג' הרגלים מושפע מהם, שהרי בכל רגל נעשה עניין מעל הטבע לעם ישראל, סוכות ענני כבוד, בפסח גאולת מצרים, ובשבועות מתן תורה בקולות וברקים ואש, ובדיבור האין סוף בעולם.

ומראש מידת הכתר מגיע טל התחיה, וכן הוא המן אשר ממנו ניזונים הצדיקים, אפי' בזמן הגלות כמובא בזהר.

וּמֵהָהוּא טָלָא דְאֲנַעַר מִרִישִׁיָּה, הֵהוּא דְאֵיהוּ לָבָר, יִתְעָרוֹן מִתִּיָּא לְעֵלְמָא דְאֲתִי. דְּכִתְיב (שראשי נמלא טל, מלאתי טל לא כתיב, אלא נמלא) דְּכִתְיב (ישעיה כו) כִּי טַל אֲוֹרוֹת טַלְךָ, אֲוֹרוֹת נְהוֹרָא דְחֻוְרְתָא דְעִתִּיקָא. וּמֵהָהוּא טָלָא, מְתַקִּימִין

⁵ הנה בפשטות הביאור הוא מלשון רגלים, ויש לבאר שהוא ממתק את הרגליים דהיינו את הדינים, אמנם המתוק מדבש מפרש שהרגלים מחזיקות את הזקן והיינו הרגליים של עתיק מחזיקות את הזקן של מידת הכתר, אבל משום שבאתי לפרש את האידרא בפירוש אשר אינו נצרך לכל הקדמות האריז"ל לכן פירשתי בצורה זו.

קדישי עליונין. והוא (רצ"ב) מנא דטחני לצדיקניא לעלמא דאיתי. ונטיף ההוא טלא לחקלא דתפוחין קדישין. הדא הוא דכתיב, (שמות טז) ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחוספס. וחיזו ההוא טלא חור. כהאי גוונא דאבנין (מ"ט) דבדולחא, דאתחזייתא כל גוונין בגוה. הדא הוא דכתיב, (במדבר יא) ועינו פעין הבדולח.

והטל הזה מושפע לשכינה, שנקראת ארץ, והטעם שהיו טועמים במן כל מיני טעמים, משום שהמן היה מאוד רוחני, והנה ידוע שבאור ה' יש את כל מיני השפע בבת אחד, אלא שבמידות יש חלוקה, שכל מידה משפיעה שפע שונה, ולכן במן שהיה רוחני היו בו את כל הטעמים בעולם, וכפי שהיה רצון ליבו כן היה טעמו.

האי גולגלתא. חנורא דיליה, אנהיר לתליסר (רפ"ח) עיבר גליפין בסחרנוי. לארבע עיבר בסטרא חד, ולארבע עיבר בסטרא דא, בסטרא דאנפוי. ולארבע עיבר בסטרא דא, לסטרא דאחורא. וחד לעילא וגולגלתא. (כלומר לסטרא דלעילא).

השפע שבראש הכתר, הוא ג' הויות, אחת לימין והשניה לשמאל, ושניהם לצד הפנים, והשלישית מאחורי ראשו, ויש עוד הויה אחת אשר כוללת את ג' ההויות כמובא ברמח"ל בפתחי חכמה ודעת, והיא באצמם הראש בין ב' ההויות אשר בפנים.

ומהאי אתפשט אורכא דאנפוי, לתלת מאה ושבעין רבוא עלמין. וההוא אתקרי ארך אפים. (כלומר אורכא דאנפין) והאי

⁶ כן ראינו שבמדבר היו ד' דגלים ובכל דגל היו ג' שבטים, דהיינו שבקדושה הכל משולש, כמובא בגמ' שהתורה היא משולשת תורה נביאים וכתובים, לעם משולש כהנים לויים וישראלים, ביום משולש שניתנה לאחר ג' ימים, איש ואישה ה' עימהם הם אינם זוג יש ביניהם משלש, והדבר מבהיל כמה צריכים הזוג להבין שלא פחות מהבעל יש לאישה את ה', וכן לאיש לא פחות מהאישה יש עימם את ה', בעצ הקשר הזוגי, וכל עניין השלוש הוא חסד דין ורחמים, שהרחמים הם ממצעים בין החסד לדין ודו"ק.

עֲתִיקָא דְעִתִּיקִין אֲתִקְרִי אֲרִיכָא דְאַנְפִּין. וְהָהוּא דְלָבַר אֲתִקְרִי
זְעִיר אַנְפִּין. לְקַבְּלִיהָ דְעִתִּיקָא סָבָא, קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים דְקֹדְשִׁיא.
וְזְעִיר אַנְפִּין (קל"ה ע"ב) כִּד אֶסְתָּפֵּל לְהָאִי, פִּלָּא (ס"א טלא)
דְלִתְתָא אֲתִתְקֵן, וְאַנְפּוּי מִתְפַּשְׁטִין וְאַרְיִכִין בְּהָהוּא זְמַנָּא, אֲבָל
לֹא כָּל שְׁעֵתָא כְּמָה דְעִתִּיקָא.

ש"ע נהורין

במידת הכתר ישנם שלוש מאות ושבעים אורות⁷ ולכן היא נקראת אריך
אנפין, אמנם במידת התפארת ישנה כמות פחותה של אורות ולכן היא
נקראת זעיר אנפין, שכמה שהאור מתרחק ממקורו כמותו פחותה, עד
אשר בעולם הזה יש רק אור מועט, ובכך נעשה הזמן, שהזמן הוא משום
שבכל יום יש רק שפע מועט, משא"כ בעולם העליון ביום ראשון יש את
יום שני שלישי רביעי חמישי שישי ושבת, וכן ביום שני יש את יום ראשון
שני שלישי וכו', שהרי כל יום הוא שונה מחברו משום שהוא שפע שונה,
אבל שם בכל יום יש את כל מיני השפע, ולענ"ד ודאי שמ"מ בעולם
העליון יום ראשון אינו יום שני, אלא שאין הבדל בין הימים משום
שהשפע בהם שווה, אבל ודאי שלו יצויר שאם היה עולה אליהו הנביא
עם שעון לשמים היו עוברים לו בכל יום עשרים וארבע שעות.

אמנם בעולם הזה יש בכל יום שפע שונה מחברו.

הסתכלות המידות זו בזו

וכשמידת התפארת מביטה במידת הכתר הרי היא מתמתקת באורה,
ההבטה היא עניין ההשתוות הצפיה והבקשה, כמו שאמר דוד המלך ע"ה,
"אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים".

עניין הראיה, הוא מוחש בבת העינה שהיא שוברת את הביצה במבטה
כמובא בהאריז"ל, וכן כתב האריז"ל בשער המצוות, שהנשמה יוצאת מן
העין אל המקום הנראה.

⁷ עניין שלוש מאות ושבעים, הוא גמט' של ב' שמות "אל" מלאים, אלף למד - אלף
למד, כמובא בהאריז"ל כמבוא שערם ועוד.

⁸ פנים ארוכות, זעיר אנפין - פנים קצרות.

וכן הרע עין ע"י ראייתו משלח כוח ארסי ומזיק, כמובא במלבי"ם בשם פילוסוף.

וַיִּמְהָא גּוֹלְגֻלְתָּא, נִפְיָא חַד עֵיבֵר חִיּוֹר לְגוֹלְגֻלְתָּא דְּזַעִיר
אֲנָפִין, לְתַקְנָא רִישִׁיה. וַיִּמְהָא לְשָׂאֵר גּוֹלְגֻלְתִּין דְּלִתְתָּא, דְּלִית
לֹון חוֹשְׁבָנָא. וְכָל גּוֹלְגֻלְתָּא יְהִיבִין אֲגָר חִיּוֹרְתָּא (ס"א אוראותא)
לְעֵתִיק יוֹמִין. כִּד עָאֲלִין בְּחוֹשְׁבָנָא תְּחוֹת שְׂרָבִיטָא. וְלִקְבִיל דָּא,
(קל"ו) בְּקַע לְגוֹלְגֻלְתָּא לְתִתָּא, כִּד עָאֲלִין בְּחוֹשְׁבָנָא.

ד' מאות עולמות

וממדת הכתר מושפע אור גדול ע"י הד' מאות צינורות שפע לבנות
אשר מאחורי ראש מידת הכתר, והמה ממתקות את הדין שבמידת
התפארת⁹, וע"י כן מידת התפארת ממתקת את האור שבשאר המידות¹⁰,
והמידות מחזירות לה את האור בעת שמונים אותם¹¹, כמו שכשמנו את
ישראל במדבר נתן כל איש כופר נפשו.

בְּחִלְלָא דְּגוֹלְגֻלְתָּא, קְרוּמָא דְּאִוִּירָא דְּחֻכְמָתָא עֲלָאָה סְתִימָה
דְּלֹא פֶסֶק. וְהָאִי לֹא שְׂכִיחַ (קכ"ט), וְלֹא אֲתַפְתָּח. וְהָאִי קְרוּמָא
אֲתַחְפְּיָא עַל מוֹחָא דְּאִיהוּ חֻכְמָתָא סְתִימָאָה. וּבְגִינִי כִּךְ
אֲתַפְסִיָּא (ס"א ובגין דאתכסיא) הָאִי חֻכְמָתָא בְּהִוָּא קְרוּמָא,
דְּלֹא אֲתַפְתָּחָא. (ס"א בגין דא אקרי חכמתא סתימאה).

⁹ שהרי מידה זו ממונה להנהיג את העולם, ומשום כן יש בה דין ורחמים, וכאשר חלילה
אין עם ישראל עוסק בתורה, הרי הדין גובר, ואינו נמתק אלא בשפע מידת הכתר, וזה מה
שה' גילה למשה שבעת שעם ישראל חוטא, יאמר לפניו י"ג מידות רחמים אשר המה
ממשיכים את האור האלוקי למידת התפארת ממתקת ממנה כל דין.

¹⁰ כנ"ל שהיא זאת שמנהיגה את העולם.

¹¹ היינו בעת ראש השנה שכל בני ישראל עוברים לפניו כמובא בגמ' בראש השנה, ואז
עם ישראל חוזרים בתשובה שלמה ותוקעים בשופר ומעוררים רחמים גדולים בשמים.

וְהָאֵי מוֹחָא, דְּאֵיהּ הָאֵי חֲכַמְתָּא סְתִימָא. שְׁקִיט וְאֶשְׁכִּיךְ
בְּאַתְרֵיהּ, כְּחָמֵר טַב עַל דּוֹרְדֵייהּ, וְהֵינּוּ דְּאִמְרֵי סְבָא דְּעֵתוּי
סְתִימִים, וּמוֹחִיָּה סְתִימִים וְשְׁכִיךְ.

חב"ד

כביכול מידת הכתר היא הראש אלוקי, ובתוך חלל הראש, יש את מידת הדעת שנקראת קרומא דאורא, שהיא מכסה את מידת החכמה שנקראת חכמה סתימא, משום שהיא סתומה במידת התפארת, והטעם שהיא סתומה, משום שאין רצון ה' שעדיין תתגלה החכמה בעולם, משום שאזי לא תהיה בחירה, ולכן היא סתומה, אבל לעתיד בימות משיח אז תתגלה והיא היין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, ואדם הראשון אכל ממנו לפני זמנו ומשום כך סרה ממנו הבחירה, ולכן ה' לקח לו את נשמתו והשאיר לו רק חלק מועט מאוד שלא יוכל כ"כ להתחכם בדרכו, וזה מה שאמר היצר לאדם שאם הוא יאכל מעץ הדעת הוא יהיה כאלוקים, וזה דבר נכון שלעתיד הצדיקים כ"כ יתחכמו ויתקדשו עד שהם ממש יהיו כמעט כאלוקים, אלא שאין רצון הבורא שיהיה דבר זה לטובת האדם עצמו, בכדי שלא יהיה לו לחם בושה, כלומר שיהנה ללא שעמל על מה שנהנה, ולכן ה' אמר מיד שאין לאכול מעץ החיים דהיינו שאין לו להיות במצב שהוא, בחיים נצחיים, שהוא נצח גרוע ומתואב ביותר ואין לאף אחד רצון בכזה נצח, אלא יש לאדם לתקן את עצמו ולעזוב את העולם וגופו יחפץ לעפר ויעשה מחדש זך ונקי, ולכן אמרו חז"ל בגמ' בשבת שעתידים הצדיקים לעשות שניה אחת לפני תחיית המתים לעפר ומיד יקומו, והטעם כנ"ל שיש לבנות גוף חדש זך ונקי.

וְהָאֵי קְרוּמָא אֲתַפְסָק מְזַעִיר אֲפִין, וּבְגִינִי כֶּךָ מוֹחִיָּה אֲתַפְשֵׁט
וְנַפְיָא לְתַלְתִּין וְתַרְיִין שְׁבִילִין, הֵדָא הוּא דְּכְתִיב, (בראשית ב)
וְנָהָר יוֹצֵא מִעֵדֶן. מַאי טַעְמָא. מְשׁוּם דְּקְרוּמָא אֲתַפְסָק, דְּלֹא
מִחְפָּא עַל מוֹחָא. (ועל כל פנים קרומא פסיק לתתא) וְהֵינּוּ
דְּתַנִּינָן בְּרִישׁוּמֵי אֲתוּוֹן, תִּי'ו' רְשִׁים רִישׁוּמָא לְעֵתִיק יוֹמִין דְּלִית
דְּכְוִותִּיהּ. (דביה תליא תמים דעות שלים מכל סטרוי וסתים
ושכיך ושקיט כחמר טב על דורדייה)

אמנם במידת התפארת מוח הדעת הנ"ל המכסה על מוח החכמה, איננו מכסה היטיב, ולכן חכמת מידת התפארת גלויה לנו, שהיא חכמת התורה הקדושה אשר אנחנו הוגים בה, שכידוע מהזוהר שהתורה מושרשת במידת התפארת, והתפארת של עולם האצילות היא תורת הסוד אשר אנחנו הוגים בה, שהסוד שבתורה היא התפארת של האצילות, והסוד שבנביאים הוא הנצח וההוד של האצילות וכו'.

ולכן במידת הכתר, שהמוח שלה סתום מלהתגלות כתוב עליו תיו, מלשון שרואים רק תוים המורים שיש מקום שאמור להתגלות, אבל עדיין לא נתגלה המוח.

תֵּאנָא, בְּגוּלְגַּלְתָּא דְּרִישָׁא, תְּלִיזִין אֶלְף אֶלְפִין רְבּוּא, וְשִׁבְעַת אֶלְפִין, וְחֲמִשׁ מֵאָה קוּצִי דְּשַׁעְרֵי, חֲזוֹר וְנָקִי, כְּהֵאֵי עֲמָרָא כַּד אִיהוּ נָקִי, דְּלֹא אֶסְתַּבֵּךְ דָּא בְּדָא. דְּלֹא לְאַחְזָא עֲרִבּוּבִיָּה בְּתִקּוּנָיו. אֶלָּא כָּלָא עַל בּוּרְיִיָּה, דְּלֹא נָפִיק נִימָא מְנִימָא, וְשַׁעְרָא מְשַׁעְרָא.

עניין השערות

במידת הכתר אין השערות מעורבות אחת בשניה, שעניין זה מורה על הדין בצינורות, כמובא בגמ' בראש השנה, ששופר מעוגל מורה על דין, וחצצורה שהיא ישרה, מורה על רחמים.

ועיין בהאריז"ל בשער העיגולים שהעיגולים הם מכוח הדין, אמנם הכוח שתיקון את כל העולמות שהיה בהם דין, הוא היה קו אור יש ממצח מידת הכתר של אדם קדמון.

וְכָל קוּצָא וְקוּצָא, אֵית בִּיה אַרְבַּע מֵאָה וְעֶשְׂרִי נִימֵי דְּשַׁעְרֵי, כְּחֻשְׁבָּן קְדוּ"ש. וְכָל נִימָא וְנִימָא (דף קכ"ט ע"א) לְהִיט בְּאַרְבַּע מֵאָה וְעֶשְׂרִי עֲלָמִין. וְכָל עֲלָמָא וְעֲלָמָא סְתִים וְגִנְזִי, וְלִית דִּידַע לֹון, כַּר אִיהוּ. וְלְהִיט לְשִׁבַּע (ס"א לארבע) מֵאָה וְעֶשְׂרִי עֵיבָר.

בכל קבוצת שערות ישנם ארבע מאות ועשר שערות, ובכל שעה ושעה מאירים ארבע מאות ועשר עולמות, וכל העולם מאיר לארבע מאות ועשר מקומות, כמניין קדוש, היינו שיש כאן ג' הארות אחת אחרי השניה, כערך ג' העולמות בריאה יצירה עשיה.

משא"כ לעולם האצילות אין צריך הארה, משום שהוא כולו אלוקות, ורק עולמות התחתונים שהם ממש ריקים מאור צריכים הארה, ועוד שהרי הזקן הוא הכוח שתיקן את כל ג' עולמות אלו מהדין שהיה בהם, ולכן הוא מחזיר להם שפע חזרה, משא"כ עולם האצילות לעולם לא היה מלא בדין, ולכן אין מה להחזיר לו.

ובְּכָל נִימָא וְנִימָא, אֵית מִבּוּעַ דְּנִפְק מִמוּחָא סְתִימָאָה, (דבּתּר כּוּתּלָא) וְנִהִיר וְנִגִיד בְּהֵוּא נִימָא, לְנִימִין דְּזִעִיר אֲנָפִין. וּמֵהֵאִי מִתְקַן (ס"א מִתְזַן) מוּחִיָּה. וּבְדִין, נִגִיד הֵוּא מוּחָא, לְתִלְתִּין וְתִרִין שְׁבִילִין.

וְכָל קוּצָא וְקוּצָא מִתְלַהֲטֵן, וְתִלְיִין. מִתְתְּקֵן בְּתִקּוּנָא יָאָה, בְּתִקּוּנָא שְׁפִירָא. מִחֲפִיִּין עַל גּוּלְגֻלְתָּא. מִתְתְּקֵי קוּצֵי דְנִימִין, מֵהֵאִי סְטָרָא, וּמֵהֵאִי סְטָרָא, עַל גּוּלְגֻלְתָּא. וְתֵאנָא, כָּל נִימָא וְנִימָא, אֶקְרִי (ס"א אִיהוּ) מְשִׁיכָא מִמִּבּוּעַ (ס"א מִמִּבּוּעִין) (ס"א וְאִינוּן מִבּוּעִין) סְתִימִין, דְּנִפְקִין מִמוּחָא סְתִימָאָה.

כל שעה של מידת הכתר נמשכת עד ראש מידת התפארת ומאירה למוחה, ונותנת לו להתגלות לתחתונים, שמידת הכתר היא מידת הרצון שבה ה' רוצה להשפיע, ומידת הכתר היא בפועל נותנת את סוג ההשפע בכוח האנרגיה הרוחני הקדוש הזה אשר אנחנו עוסקים בו, למידת התפארת שהיא המידה שמנהיגה את העולם שלנו, משא"כ מידת הכתר היא בעיקר מנהיגה את העולם הבא, אבל לא את העולם שלנו.

וְתֵאנָא, מְשַׁעְרוּי דְּבֵר נֶשׁ, אֲשֶׁתְּמוּדַע מֵאִי הוּא, אִי דִינָא אִי רַחֲמִי. מִפְּד עֲבָרִין עָלוּי אֲרַבְעִין שָׁנִין. וְאַפִּילוּ כֹּד אִיהוּ עוֹלָם,

בְּשַׁעֲרֵיהָ בְּתִיקוּנֶיהָ (ס"א בדיוקניה) (ס"א בדיקניה) ובגְּבִינֵיהָ עֵינָיו.

משערות האדם נכיר אם האדם בעל דין או בעל חסד, ויש לעיין בפרשת יתרו בארוכה, ובקצרה מי ששערותיו חלקות הוי אומר שהוא בטבעו בעל חסד, ומי ששערותיו קשות הוי אומר שהוא בעל דין, וכן זה ניכר בזקן ובגבות העיניים, ויש בעניין זה פרטים רבים.

ומ"מ עיקר הבדיקה בדבר זה הוא מגיל ארבעים, שמובא בזוהר שמי שחוזר בתשובה אחרי גיל ארבעים, אין תשובתו תשובה שלמה, משום שכבר בטלה תאבתו, והיינו שעד גיל זה יכול האדם להשתנות מן הקצה אל הקצה.

קוֹצֵין דְּשַׁעֲרֵי, תְּלִיין בְּתִקּוּנֵי נְקִי כַּעֲמַר נָקָא עַד כְּתָפוּי. עַד כְּתָפוּי סְלָקָא דַּעְתָּךְ. אֶלָּא עַד רִישֵׁי דְכְּתָפוּי, דְּלֹא אֲתַחֲזִי קוּדְלָא. מְשׁוּם דְּכְּתִיב, (ירמיה ב) כִּי פָנוּ אֵלַי עוֹרֶף וְלֹא פָנִים. וְשַׁעֲרָא סְלִיק אֲבִתְרוּי דְּאוּדְנִין, דְּלֹא לְחַפְיָא עֲלוּי, דְּכְּתִיב לְהִיּוֹת אֲזַנֶּיךָ פְּקוּחוֹת.

עורף הכתר

השערות של מידת הכתר מכסות את עורפו, דהיינו את הנהגת העורף בבחינת כי פנו אלי עורף.

והשערות הם אור מקיף כמובא בפתחי שערים, והאור מקיף מסלק את שליטת החיצונים, משום שכל יכולת החיצונים להאחז רק בגוף ולא באור, ולכן אדם חי טהור שיש בו נשמה, ומת טמא שאין בו נשמה.

שַׁעֲרָא דְּנִפְיָא מִבְּתַר אוּדְנִי, בּוּלִיָּה בְּשִׁקּוּלָא. לֹא נִפְיָא דָּא מִן דָּא, תְּקוּנָא שְׁלִים. תְּקוּנָא יָאָה. תְּקוּנָא שְׁפִירָא. תְּאִיב לְמַחְמִי. תִּיאֻבְתָּא וְחִדּוּתָא דְּצִדִּיקִיָּא, דְּאִינוּן בְּזַעִיר אֶפְיָן, לְמַחְמִי וְלֹא תִדְבָּקָא בְּתִקּוּנֵי. דַּעְתִּיקָא סְתִימָאָה דְּכָלָא.

השער אינו מכסה על האוזניים בכדי שתשמע התפילה.

אין שער אחד יוצא ומאריך מחברו, וזה מראה שיש שויון, דהיינו שיש הנהגה של טבע, ויש הנהגה של בחירה, ושם אין את עניין הבחירה, ולכן השערות שוות, דהיינו שהם משפיעות לכולם בשווה, וזה מה שנאמר לעתיד לבוא, ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים, דהיינו כמו שבמימי הים יש שויון, כן השכר לעתיד יהיה שווה לכולם, אמנם ר' נחמן אומר שיש להביט שהים בקרקעיתו אינו שווה, וודאי שמי שטרח יותר יקבל יותר, כמו שכל אחד שעומד בים הרי הוא עומק בעומק אחר.

ו'ג נִימִין דְּשַׁעְרִין, קִיּוּמֵי מִהָאֵי סְטָרָא, וּמִהָאֵי סְטָרָא דְּגוּלְגֻלְתָּא, לְקַבִּיל אֲנָפּוּי. וּבְאִינוּן שְׂרִיין שְׁעָרֵי לְאַתְפֻּלְגָּא. לִית שְׂמַאלָא בְּהָאֵי עֲתִיקָא סְתִימָאָה, כֹּלָא יְמִינָא. אֲתַחְזִי וְלֹא אֲתַחְזִי. סְתִים וְלֹא סְתִים. וְהָאֵי בְּתַקּוּנִיהּ, כֹּל שְׁכָן בֵּיהּ. (שמות פ"ד ע"ב).

השביל האמצעי

ו'ג הנימים חציים לצד ימין וחציים לשמאל, וכאן מתחיל השער להתחלק, היינו שיש קרצים ויש נימין, ויש חירותי, ובנימין כבר יש מעט דין שהוא גורם את החילוק.

אין שמאל וימין במידת הכתר, אלא הכל ימין, משום שהיא מידת הרחמים, וכל שמאל מורה על דין, אבל ודאי שיש צד שמאל מציאותי, אלא שאין לו משמעות.

וזה נראה למעט אנשים ולמעט אנשים אין זה נראה, היינו שיש שזכו להביט באספקליא המאירה והם מבינים שאין שום דין, ויש שלא זכו ולכן אין הם מבינים ואין הם יודעים שהכל לטובה. ואפי' בשערות אין העניין זה וכ"ש בפנימיות המידות שאין שמאל, ומה שאמרנו שכאן יש חילוק, אין הוא חילוק של דין ממש, אלא הוא דין ביחס לרחמים.

וְעַל הָאֵי, תְּאִיבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְצַרְפָּא בְּלִבְהוֹן, דְּכִתִּיב, (שמות יז) הַיֵּשׁ יְיָ בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין. בֵּין זְעִיר אֲנַפִּין דְּאֶקְרִי יְיָ, וּבֵין אֲרִיךְ

אֲנַפִּין דְּאֶקְרִי אִי"ן. אֲמַאי אֲתַעֲנָשׁוּ. מְשׁוּם דְּלֹא עֲבָדוּ
בְּחִבּוּבִיתָא, אֶלָּא בְּנִסְיוֹנָא. דְּכֹתִיב, (שְׁמוֹת יז) וְעַל נִסּוֹתֶיךָ אֶת יְיָ
לֵאמֹר הִישׁ יְיָ בְּקֶרְבְּנוּ אִם אֵין.

על מידה זו שאלו עם ישראל במדבר, אם יש ה' בקרבנו אם אין, היינו
אם מידת התפארת מנהיגה את העולם או מידת הכתר, ואם תשאל וכי
אין רואים בחוש מי מנהיג את העולם? התשובה שיכול להגיע דין גם
ממידת הכתר אלא שהוא דין מתוק בסופו וזה אין זה ניכר בתחילה, ועם
ישראל נענש על אשר שאל כך משום שלא בכדי לדעת, אלא בכדי
לנסות חלילה, אם ה' הולך בדרכיו, או שמא חלילה משנה מהנהגתו.

בְּפִלְגוּתָא דְּשַׁעְרִי, אָזִיל חַד אֶרְחָא דְּנִהִיר לְמַאתָן וְשַׁבְעִין
עֲלָמִין. וּמִנִּיה נִהִיר אֶרְחָא דְּזַעִיר אֲנַפִּין, דְּנִהִירִין בֵּיה צְדִיקָיָא
לְעֲלָמָא דְּאֵתִי. הָדָא הוּא דְּכֹתִיב, (משלי ד) וְאוֹרַח צְדִיקִים
כְּאוֹר נֹגֵה הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נֶכּוֹן הַיּוֹם. וּמִן הָהוּא אֶרְחָא אֲתַפְרָשָׁא
לְשִׁית מָאָה וּתְלִיסַר אוֹרְחִין דְּאוֹרֵייתָא, דְּכָלִּיג בְּזַעִיר אֲפִין.
דְּכֹתִיב בֵּיה (תהלים כה) כָּל אֶרְחוֹת יְיָ חֶסֶד וְאֱמֶת וְגו'.

בין השערות אשר נוטות לימין ובין השערות אשר נוטות לשמאל, ישנו
שביל שערות שמהם מגיע השפע לצדיקים, וממנו מאיר גם השביל הזה
במידת התפארת¹², וביאור הדבר שהנה יש חסד ודין, ששניהם אינם כל
כך טובים משום שברוב טובה חוטאים, וברוב רעה בוגדים, ולכן צרכים
את הרחמים.

ומין השביל הזה יצאו התרי"ג מצוות, דהיינו שהתורה היא מגיעה
מהשביל אשר מושפע ממידת הכתר, כלומר שכל מטרת המצוות הם בכדי
להגיע למידת הכתר שהיא מידת הרצון של ה', ולכן יש לעשות את
המצוות ברצון בכדי להידבק בה'.

¹² זה מה שאמרו חז"ל שהתורה היא אש שחורה על גבי אש לבנה, שאש לבנה הם
שערות הכתר, ואש שחורה הם שערות התפארת כמו שכתוב קבוצותיו תלתלים שחורות.

מִצָּחָא דְגִלְגָּלְתָא רַעּוּא דְרַעּוּן, רַעּוּתָא דְזַעִיר אֲנָפִין לְקַבְּלִי
הָהוּא רַעּוּתָא, מִצָּחָא דְגִלְגָּלְתָא, רַצוֹן אֲקָרִי. דֵּהָא רַעּוּא דְרַעּוּן
אֲתַגְלִי בִּהְיוֹא מִצָּחָא לְקַבֵּל דָּא לְתַתָּא. דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת כח)
וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד לְרַצוֹן וְגו' וְהָיָה מִצָּחָא דְאֲקָרִי רַצוֹן,
הוּא גְלוּיָא דְכָל רִישָׁא וְגִלְגָּלְתָא, דְּמִתְפַּסְיָא בְּאַרְבַּע מָאָה
וְעֶשְׂרִין (נ"א ועשר) עֲלָמִין.

מצח הכתר

מהמצח של מידת הכתר מושפע רצון ה' בעולם, וכל רצון עם ישראל
לקבל שפע ממנה, וכשהמצח מכוסה בארבע מאות ועשר עולמות, היינו
שכל ד' שערות יש בהם ד' מאות וי' חלקים, משום שכל שיערה כלולה
ממאה, ויש בשם הויה י' אותיות כשכותבים כל אות משם הויה במלואה.
אבל כשמתגלים השערות אזי השפע מתגלה עד מאוד.

וְכֹד אֲתַגְלִיָּא, אֲתַקְבֵּלָא צְלוּתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. אֵימְתִי אֲתַגְלִיָּא.
שְׂתִיק רַבִּי שְׁמַעוֹן. שְׁאֵל תְּנִינֹת אֵימְתִי. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי
אֶלְעָזָר בְּרִיָּה, אֵימְתִי אֲתַגְלִיָּא. אָמַר לִיה בְּשַׁעְתָּא דְּצִלוּתָא
(רפ"ח) דְּמִנְחָה דְּשַׁבְּתָא. אָמַר לִיה מַאי טַעְמָא. אָמַר לִיה,
מִשּׁוּם דֵּהָיָא שַׁעְתָּא בְּיוֹמֵי דְּחֹל, תְּלִיָּא דִּינָא לְתַתָּא בְּזַעִיר
אֲפִין.

שאל רשב"י מתי מתגלה מצח הרצון, וענה בנו ר' אליעזר שבעת מנחת
שבת מתגלה מצח הרצון, שכידוע שבשבת ישנם ג' סעודות, ובכל סעודה
מתגלה אור שונה, וכן ישנם ג' תפילות ובכל תפילה מתגלה אור שונה,
ובעת המנחה הוא הגילוי הגדול ביותר, ומשום שהשבת היא היום הגדול
בשבוע, ועת המנחה היא העת הגדולה של השבת, ודאי שעת זו היא עת
רצון גדולה עד מאוד.

אמנם ביאר ר"א שהגילוי כאן, הוא דווקא משום שעת זו היא עת של
דין, לכן מתגלה אור גדול, אשר לא ישאר זכר ורושם לדין.

וּבְשִׁבְתָּ אֶתְגִּלְיָא מִצָּחָא דְאַתְקֵרִי רְצוֹן. בְּהֵיכָא שְׁעָתָא
אֲשֶׁתְכִיךְ רוּגְזָא. וְאֲשֶׁתְכִיךְ רְעוּא, וּמִתְקַבְּלָא צְלוּתָא. הֵדָא הוּא
דְכִתְיִב, (תהלים סט) וְאֲנִי תַפְלִיתִי לִךְ יְיָ עַת רְצוֹן. וְעַת רְצוֹן
מִעֲתִיק יוֹמִין, לְגַלְאָה מִצָּחָא. וּבְגִין כֶּךָ אֶתְתַּקֵּן הָאִי קְרָא,
לְמִימְרֵיהּ בְּצִלוּתָא דְמִנְחָה בְּשִׁבְתָּא. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי
אֱלֶעָזָר בְּרִיהּ, בְּרִיךְ בְּרִי לְעֲתִיק יוֹמִין, רְעוּא דְמִצָּחָא תִּשְׁכַּח
בְּשִׁעָתָא דְתַצְטְרִיךְ לֵיהּ.

הנה כאן גילה הזוהר שבעת שמתגלה הרצון העליון¹³, התפילות
מתקבלות, ומשום שבמנחה של שבת מתגלה הרצון, לכן אומרים ואני
תפילתי לך ה' עת רצון, ויש להבין מדוע כשמתגלה הרצון מתקבלת
התפילה, ונראה משום שאזי היא מאירה אור רחמים גדול, עד אשר סרים
כל המקטרגים.

ועוד שאז כביכול ה' בעצמו רוצה להשפיע לנו, ולכן אין שום מונע
שמונע ממנו, שאין דבר שעומד בפני הרצון, וזה מה שכתב הזוהר אשתכח
רוגזא, ואשתכח רעווא.

וידוע שגם בעשרת ימי תשובה המה ימי רצון, ומחצות לילה והילך היא
עת רצון ובמיוחד לפני עלות השחר, ויש עוד זמנים רבים כמובא בזוהר
בתחילת אחרי מות, ובתחילת שמות.

וכן ידוע שיום ראשון הוא יום ששולט בו החסד, וכן יום שלישי, וכן וכן
יום שישי שהוא משובח מכולם, וכ"ש יום שבת, אלא שאסור לבקש
דבריים גשמיים בשבת, אמנם הבעש"ט אמר שהיום כל דבר גשמי הוא
נצרך לרוחני, משום חולשת הדור, והוא אמר זה לגבי תפילת ראש השנה,
ולכאורה יש לומר שהוא גם כן נכון גבי שבת, ואין לומר שרק בראש
השנה שהוא יום שנקבע כל השנה מותר להתפלל על דבריים גשמיים, אבל
בכל השנה לא, משום שאין זה טעמו.

ואל תשאל והרי אמרו חז"ל שאסור לומר יום פלוני יפה למזל ויום פלוני
לא, יש לומר שרק מה שעל פי חכמת המזל אסור, משום שאין אנחנו
מאמינים בו, אבל מה שעל פי חכמת הקבלה ודאי שמותר.

¹³ היינו שיש מצח הרצון של מידת התפארת שאין הוא משפיע רחמים גמורים, משא"כ
הרצון של מידת הכתר שהיא מהות הרצון.

תָּא חֲזִי, בְּשָׂאָר (ס"א בשעתא) דְּלִתְתָּא, כִּד אֲתִגְלִי מִצְחָא
אֲשֶׁתְּכַח חוּצָפָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (תא חזי בשאר דלתתא כד
אתגלי מצחא דינא אתער ואשתכח ואתעביד מצחא
דאשגחותא לחייבי עלמא לאינון דלא מתכספי בעובדייהו
כמה דאת אמר) (ירמיה ג) וּמִצְחָ (קל"ו) אֲשֶׁה זֹנָה הִיָּה לָךְ
מֵאֲנָה הַכֶּלֶם. וְהָכָא כִּד אֲתִגְלִי מִצְחָא, תִּיּוּבְתָא (ס"א חביבותא)
וְרַעְוָא שְׁלִים אֲשֶׁתְּכַח, וְכָל רוּגְזִין אֲשֶׁתְּכֻכוּ וּמִתְכַּפְּיִין קָמִיָּה.

ביאר הזוהר דווקא כאשר הרצון של מידת הכתר מתגלה אזי היא עת
רצון, אבל כשהרצון של מידת התפארת מתגלה אין זו עת רצון, משום
שיש בה דינים רבים לעומת הכתר, אבל ודאי שהיא עת רצון ביחס לשאר
מידות תחתונות.

וכאן רואים את עניין המצח שיש בו גילוי אור, אפי' שאין בו חור אשר
מרמז ליציאת הארה, מ"מ הוא מאיר, וכן האריז"ל היה קורא אותיות
רוחניות אשר על מצח האדם, משום שהנשמה אשר במוח מאירה במצח.

דף קכ"ט ע"ב

מֵהָאִי מִצְחָא (ס"א דלתתא), נִהְרִין אַרְבַּע מָאָה בְּתֵי דִינִין.
כִּד אֲתִגְלִיָּא הָאִי עֵת רָצוֹן, כִּלְהוּ מִשְׁתַּכְּכִין קָמִיָּה, הָדָא הוּא
דְּכְּתִיב, (דניאל ז) דִּינָא יְתִיב. (כלומר יתיב באתריה) (דף קכ"ט
ע"ב) ודינא לא אתעביד) וְתִּנָּא, שְׁעָרָא לָא קָאִים בְּהָאִי אֲתֵר,
מִשּׁוּם דְּמִתְגְּלִיָּא, וְלֹא אֲתַפְּסִיָּא. אֲתִגְלִיָּא, דִּי־סִתְּפִלוֹן מֵאִרִי
דְּדִינָא, וְיִשְׁתַּכְּכוּ. וְלֹא אֲתַעְבִּידוּ.

ישנם ד' מאות בתי דינים כנגד אות ת', שהיא ראש תיבת תמות, וכן זה
עניין הארבע מאות איש של עשיו, והם כנגד שמו של היצר הרע שיש בו
ד' אותיות כידוע.

וכאשר המצח מתגלה מתמתק הדין, ואין שערות במקום המצח בכדי
שיתמתק הדין, כלומר שהשערות הם כוח הדין, כידוע שהם נעשו מאורות

הדין קשה, ולכן אם הצינורות האלו היו על אור המצח, אזי האנרגיה של האור מקיף שלהם, הייתה מתערבת באור המצח, ומבטלת את החסד שבו.

תַּאנָא, הַאי מִצָּחָא אֲתַפְּשֵׁט בְּמֵאתָן וְשִׁבְעִין אֲלֶפֶין נְהִירִין בּוֹצִינִין (ס"א דְּנִהְרִין) מֵעֵדָן עֲלָאָה. דְּתַנָּא, אֵית עֵדָן דְּנִהְיָר לְעֵדָן. עֵדָן עֲלָאָה לֹא אֲתַגְלִיָּיא, וְהוּא סְתִים בְּסְתִימָא וְלֹא מִתְפָּרְשָׁא לְאַרְחִין כְּדָקְאֻמְרָן. וְהַאי עֵדָן דְּלִתְתָּא, מִתְפָּרְשׁ בְּשִׁבְלִי, לְתַלְתִּין וְתִרִין (עיבר) שְׁבִילִין.

הנה מצח הרצון הזה משפיע לעדן, שהוא מידת החכמה, במאתיים שבעים עולמות, היינו שכידוע ישנם כ"ז אותיות ושורש האותיות היא אות י' כמובא בגמ' ובזוהר, משום שכל אות מתחילים לכתוב מנקודה, ולכן מכפילים כל אות בי', וא"כ כ"ז כפול י', הוא מאתיים שבעים.

ויש עדן תחתון, שהוא מידת היסוד, אשר מתגלה, כמובא לעיל שבמידת התפארת המוח מתגלה לשלושים ושניים שבילים, וא"כ בכל מקום אשר כתוב שישנם ל"ב נתיבות חכמה, לכאורה הוא רק בחכמה של מידת התפארת ולא בשאר חכמות, שכידוע שלכל מידה יש י' מידות בה עצמה, ולכן יש חכמה גם במידת התפארת.

וענין השלושים ושנים נתיבות, הם כ"ב אותיות וי' מידות כמובא.

והנה שאל האריז"ל איך אדם הראשון יכל לא לחטוא והרי כתוב בתורה שאדם הראשון יחטא? וענה שה' קבע כמה פעמים אות א' הוא יתן בתורה, וכן כמה פעמים ב' וג' וכו', ואפשר לצרף אותם בצרופים רבים, וצירוף זה שיש לנו היום הוא צירוף אחד מאלף, ואם אדם לא היה חוטא, ה' היה עושה צרוף אחר, וא"כ אמת הוא שישנם אלפי תורות והתורה שיש לנו היום, היא צירוף של מידת התפארת, אבל יש גם תורה של מידת החכמה שהיא מכ"ב אותיות וי' מידות בצירוף אחר, אבל זה אינו נגלה כלל.

וְאֵף עַל גַּב דְּמִתְפָּרֵשׁ הָאִי עֲדָן בְּשִׁבְלֹוִי, לִית דִּידַע לִיָּה, בַּר
הָאִי זְעִיר אַפִּין. וְעֲדָן דְּלַעִילָא, לִית דִּידַע לִיָּה, וְלֹא שְׁבִילֹוִי, בַּר
הָהוּא אַרְיֵךְ אֲנָפִין. הֵדָא הוּא דְכָתִיב, (אִיּוֹב כח) אֱלֹהִים הִבִּין
דְּרַכָּה וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ. אֱלֹהִים הִבִּין דְּרַכָּה, דָּא עֲדָן
דְּלִתְתָּא, דִּידַע זְעִיר אַפִּין. וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ, דָּא עֲדָן
דְּלַעִילָא, דִּידַע עֲתִיק יוֹמִין, סְתִימָאָה דְּכָלָא.

אומר הזוהר אפי' שהל"ב נתיבות חכמה של מידת התפארת מתגלים,
מ"מ אינם מתגלים רק לעצמה, וכ"ש שהל"ב נתיבות של מידת החכמה
אין מתגלים, ואפי' לא לעצמה, כמו שאין אנחנו מכירים את הנשמה
שלנו, אלא היא מתגלת למידה הכתר, שהיא המידה שכל העולם כולו
כלול בה, והיא נקראת אצל המקובלים הראשונים כוח התוהו והיול.

והטעם שמידת התפארת מ"מ יודעת את החכמה שבה משא"כ מידת
החכמה, משום שמידת התפארת מנהיגה את העולם לכן היא משיגה את
כל החכמה שבה, וכן מידת הכתר מנהיגה את העולם הבא ולכן היא
משיגה את כל החכמה, אבל מידת החכמה שהיא רק מכינה את שפע
הכתר שמושפע לתפארת, אינה יודעת את חכמתה.

עֵינֹוֹי דְּרִישָׁא חוּרָא, מְשִׁתְּנִין מְשָׁר עֵינִין, לִית כְּסוּתָא עַל
עֵינָא. וְלִית גְּבִינִין עַל עֵינָא. מָאִי טַעְמָא. דְּכָתִיב (תהלים קכא)
הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל דְּלַעִילָא. וְכָתִיב
(ירמיה לב) אֲשֶׁר עֵינֶיךָ פְּקוּחוֹת. וְתֹאנָא, כָּל מָה דְּאִתִּי בְּרַחֲמִי,
לִית כְּסוּתָא עַל עֵינָא, וְלִית גְּבִינִין עַל עֵינָא. כָּל שְׁפָן רִישָׁא
חוּרָא, דְּלֹא בָּעָא מִידָּי. (ס"א נטירו)

עיני מידת הכתר

אמר הזוהר שלמידת הכתר אין עפעפים שמכסים את העיניים, משום
שהעיניים הם כוח ההשגחה, ואין לכסות את כוח זה. ועליו נאמר לא ינום
ולא ישן שומר ישראל, ומבאר הרמח"ל באדיר במרום שבאמת גם לדגי
הים אשר מעלתם גדולה, עיניהם פתוחות תמיד כמובא לקמן, ואמר

שתלמידי חכמים שמנדדים שינה מעיניהם הרי הם מעוררים שגם אם חלילה ה' ירצה לסגור מעלינו את עיניו, מ"מ הוא ישאיר אותם פתוחות.

ודע שמה שאמר דוד "עורה למה תישן ה'", וכן מובא שאמר המן הרשע שה' ישן, ודרשו חז"ל פדר"א, זאת מישנו עם אחד, שהוא מלשון שינה, וכן משנת המלך נדדה שהוא נאמר על מלכו של עולם, וא"כ משמע שיש עניין של שינה אצל ה', הכוונה שם רק על מידת התפארת, אבל מידת הכתר לעולם אינה ישנה, כלומר לעולם אינה פסיקה להשגיח על עם ישראל, ולראות את רצון ליבם, וזה מה שאמרו חז"ל בגמ' במנחות ועוד שה' רוצה את רצון ליבנו, ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את ליבו לשמים.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי אֲבָא לְמַאי הִיא רְמִיזָא. אָמַר לִיה לְנוּגֵי יָמָא, דְּלִית בְּסוּתָא עַל עֵינָא, וְלִית גְּבִינִין עַל עֵינָא, וְלֹא נִיּוּמִין, וְלֹא בַּעֲיִין נְטוּרָא עַל עֵינָא. כָּל שָׁפֵן עֲתִיקָא דְּעֲתִיקָא, דְּלֹא בַּעֲיִי נְטוּרָא. וְכָל שָׁפֵן דְּאִיהוּ מְשַׁגַּח לְכָלֵּא, וְכָלֵּא מִתְּזַן בֵּיהּ וְלֹא נָאִים. הָדָא הוּא דְּכִתִּיב, הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל דְּלֵעִילָא.

שאל רבי אליעזר את רבי שמעון זה שמידת הכתר אינה סוגרת את עינה, היכן יש לזה רמז בעולם הזה, שהרי ידוע שמלכות הארץ כעין מלכות השמים, וא"כ יש להבין היכן יש רמז לעניין זה בעולם הזה? וענה רשב"י שבדג היס מצינו רמז לעניין זה, שהם חיים במקום טהרה במים המטהרים, ועיניהם תמיד פתוחות.

וכן ודאי שבת"ח המנדדים שינה מעיניהם יש רמז לעניין זה.

וביאר שיש כאן ב' ענינים שעינו פקוחות. א: בכדי שישגיח עלינו. ב: שעינו אינם צריכים שמירה מדבר שלילי כל שהוא.

כְּתִיב (תהלים לג) הִנֵּה עֵין יְיָ אֶל יִרְאָיו. וְכִתִּיב (זכריה ד) עֵינֵי יְיָ הֵמָּה מְשׁוּטָטִים בְּכָל הָאָרֶץ. לֹא קִשְׁיָא, הָא בְּזַעִיר אַפִּין. הָא בְּאֵרִיךְ אַנְפִּין. וְעַם כָּל דָּא תָּרִי עֵינִין אִינוּן וְאַתְחֻוּרוּ (ס"א

ואתחזרו) לחד, עינא דאיהי חנור בגו חנור וחנוור דכליל כל חנור.

אמר הזוהר שיש סתירה בין הפסוקים, שפעם כתוב "עין ה' אל יראיו", שמשמע שיש לה' רק עין אחת כביכול, ובמקום אחר כתוב "עיני ה' המה משוטטים", שמשמע שיש לה' ב' עיניים, וענה שכאן במידת הכתר, ששני העיניים חזרו להיות אחד, משום שב' עיניים הוי אומר שיש ב' השגחות, אחת ימין של חסד, ושניה של שמאל שהיא השגחה בכדי להעניש וכו', ועל זה אמר שבמידת הכתר אין שום דין ולכן עין שמאל נכללה בעין ימין שגם היא עין רחמים, משא"כ במידת התפארת ישנם ב' עיניים, כלומר שיש השגחה לטובה ולרעה חלילה, משום שמידה זו מנהיגה את העולם הזה שיש בו בחירה של טוב ורע ומוכרח שיהיו ב' עיניים.

והנה ידוע שישנם ג' חלקים בעין, לבן, ירוק או כחול או חום וכו', ואישון העין.

ואמר שבעתיק כל חלקי העין לבנים, והוי רומז שכל ההשגחה של ג' העולמות בריאה שמשם הנשמות, יצירה שמשם הרוחות, עשיה שמשם הנפשות, הכל ברחמים.

ואפי' שנראה שיש בעולם הזה דין, וא"כ איך אפשר לומר שמידת הכתר תמיד משגיחה עלינו, התשובה שהכל לטובה ואפי' שהוא בחיצוניות רע, מ"מ בפנימיות הוא טוב, ולכן מברכים דיין האמת, משום שהברכה היא עומק הדבר ולא חיצוניותו.

חנוורא קדמא, נהיר וסליק, ונחית לאסתכלא (ס"א לאתכללא), דצוריר בצרורא. תאנא, בטש האי חינורא, ואדליק ג' בוציני, דאקרון: הוד. והדר. וחדוה. ולהטין בחדוותא בשלימותא.

החלק הראשון שבעין, מאיר וחוזר, שידוע אור העין הולך אל החפץ הנראה וחוזר לעין האדם כמובא בהאריז"ל, ולאחר אשר אור העין יצר את הכלים כאשר הביט בהם, כמו שביאר האריז"ל בעניין אורות העולם העליון ביותר שיצאו מעיניו, ובכך עשו את הכלים בעולם זה, והביאור שכשהאור חוזר הוא נשאב כלפי מעלה, והרי הוא מדבק את החלקים

המפורדים, משום שמעט מאור העיניים נשאר שם¹⁴ ותמיד אותו המעט רוצה לחזור לשורשו, וכידוע שכן הוא בעניין האנרגיה.

הוריד את השפע הזה למידות ההוד, היסוד שנקרא עץ הדר¹⁵, והחדוה, שהוא הגבורה שממנה היין המשמח, כמו שכתוב "יין ישמח לבב אנוש".

ואפי' שכשאומרים את י' השבחים לחתן וכלה, ששון ושמחה חתן וכלה גילה רינה דיצה וחדווא, אין זה שבח חמישי כמו מידת הגבורה שהיא המידה החמישית, יש לומר שזה לא נאמר על הסדר, ויש לעיין איך הזוהר מבאר את עניין זה.

חֲוֵרָא תְּנִינָא, נְהִיר, וְסָלִיק וְנָחִית, וּבִטָּשׁ וְאַפִּיק (ס"א ואדליק) ג' בּוֹצִינִין אַחֲרָנִין, דְּאֶקְרוּן נֶצַח וְחֶסֶד וְתַפְאֶרֶת, וְלֵהֲטִין בְּשִׁלִּימוּתָא בְּחֶדְוֹתָא.

החלק השני של העין, מאיר עולה ויורד, לעיל נתבאר מהו עניין הירידה העליה והירידה.

ובטש שהוא עניין שאמרו חז"ל שהמלאך מכה בעשב ואומר לו גדל, והיינו שהיא הארה אשר נותנת למידה להוציא את כוחה מן הכוח אל הפועל, והוציא ג' אורות אחרים, שהם נצח חסד ותפארת, ובנתיים רק המלכות לא ניתקנה מתוך הז' מידות שמנהיגות את העולם, שכידוע העולם מונהג ע"י חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות.

¹⁴ כמובא בהאריז"ל באסור ראייה בעכו"ם משום שחלק מאור עינו נשאר שם, והרי הוא שוכן במקום טומאה.

¹⁵ ולקמן אומר שהארה זו היא הארה של צד שמאל, ואפי' שהיסוד באמצע, מ"מ מובא בזוהר שהוא נוטה לשמאל, וכן יוסף שהיה מרכבה ליסוד, הוא היה פני שור, שהרי מזלו הוא שור, ואפי' ששור הוא בצד שמאל, מ"מ הוא בקו האמצעי שכולל את החסד והגבורה, אלא שמידת התפארת שגם כוללת את החסד והגבורה היא נוטה לימין, ומידת היסוד שכוללת גם את החסד והגבורה שלהם נצח והוד, נוטה לשמאל.

חֲוֹרָא תְּלִיתָא, לְהִיט וְנִהִיר, וְנִחִית וְסָלִיק, וְנִפִּיק מִסְתִּימוּתָא דְּמוּחָא, וּבִטֵּשׁ בְּבוּצִינָא אֲמַצְעִיתָא שְׂבִיעָא. וְאַפִּיק אֲרָחָא לְמוּחָא תְּתָא, (נ"א ואפיק ארחא ללבא תתא) וּמִתְּלֵהָטָן בְּלָהוּ בּוּצִינִין דְּלִתְתָּא. אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן יָאוֹת הוּא, וְעֵתִיק יוֹמִין יִפְקַח עֵינָא דָּא עֲלָךְ, בְּשַׁעֲתָא דְּתַצְטְרִיךְ לֵיהּ.

הגוון השלישי של העין, האיר חזר וירד כנ"ל, ויצא אור מפנימיות המוח, והכה במידה האמצעית והשביעית, שהיא השכינה שהיא מהקו האמצעי, שהנה יש את קו ימין שהם החכמה חסד ונצח, קן שמאל שהם בינה גבורה והוד, ואמצעי שהם כתר תפארת יסוד ומלכות, וידוע שהשכינה היא המידה השביעית מז' המידות שמנהיגות את העולם, שהרי ג' המידות הראשונות אינם מנהיגות את העולם, וא"כ ודאי שהמלכות היא מקו אמצעי והיא שביעית, וא"כ נתקנו כל הז' מידות שהעולם מונהג על ידם.

ועשה כעין צינור קבוע ללב התחתון, שהלב היא השכינה כמו שדוד המלך ע"ה שהיה מרכבה לשכינה, אמר "לך אמר ליבי", כמו שאמר לה' שהשכינה אמרה לו, "בקשו פני" וכו'.

תֵּאֲנָא חֲוֹר בְּגוּ חֲוֹר. וְחֲוֹר דְּכָלִּיל כָּל חֲוֹר. חֲוֹרָא קְדָמָא, נִהִיר, וְסָלִיק. וְנִחִית לְתֵתָא (ס"א לתלת) בּוּצִינִי דְּלִסְטָר שְׂמָאֵלָא, וְלִהְטִין וְאַסְחָן בְּהָאי חֲוֹרָא, כְּמָאן דְּאַסְחִי גּוּפִיהּ בְּבוּסְמִין טְבִין, וּבְרִיחִין, עַל מַה דִּהּוּ עֲלוּי בְּקְדָמִיתָא.

כאן סיכם הזוהר ואמר שהגוון הראשון האיר לג' מידות שבצר שמאל, ומיתק אותם באורו הלבן, כמו שסכים גוף בבשמים טובים.

והתיקון נעשה למה שהיה עליו לפני כן, שכידוע שלפני שברא ה' את המידות האלו, הם היו מלאות בדין, וה' תיקן אותם, וזה מה שאומר שכשהוא משפיע עליהם את האור הלבן שהוא אור החסד, הרי הוא מתקן אותם ממה שקרא להם בתחילה.

ודע שר' נחוניא בן הקנה סובר שהיו עולמות בפועל לפני שנברא העולם, אמנם חלקו מקובלים רבים מהו מספרו של העולם הזה, יש

אומרים שהוא שני, ויש אומרים שהוא חמישי, ויש לכך סמך, שכתוב שלפני שנברא העולם היה העולם מלא במים, והאנשים של עולם קודם היו הדגים, ולכן העולם היה מלא במים, וכן מובא ברש"י בבכורות שיש דג שחצוי אדם חצוי דג.

חֲוֹרָא תְּנִינָא, נְחִית, וְסָלִיק, וְנִהִיר לְתַלְתָּ לְבֹצִינִי, דְּלִסְטֵר יִמִּינָא. וְלִהְטִין וְאַסְחִין בְּהַאי חֲוֹרָא, כְּמֵאן דְּאַסְחִי בְּבֹסְמִין טְבִין וּבְרִיחִין, עַל מַה דְּהוּ עָלוּי בְּקִדְמִיתָא.

כן כאן חזר הזוהר וסיכם, שהאור מיתק את ג' המידות שבצד ימין, ואפי' שהתפארת היא בצד האמצע, וא"כ מדוע אומר שהיא בצד ימין, עיין לעיל בהגה שביארתי בשם הזוהר, שהיא נוטה לצד ימין, אפי' שהיא באמצע, והיסוד נוטה לצד שמאל אפי' שהוא באמצע.

וכן גם כאן אור לבן זה מיתק אותם מהדין שהיה בהם, שאפי' שהם צד ימין, מ"מ היה בהם דין רב.

חֲוֹרָא תְּלִיתָא, נִהִיר וְסָלִיק וְנְחִית, וְנִפְּיק נִהִירוֹ דְּחֲוֹרָא, דְּלָגוּ לָגוּ מִן מוּחָא, וּבִטְשׁ בְּשַׁעְרָא אוֹכְמָא, כִּד אֲצִטְרִיךְ. וּבְרִישָׁא. וּבְמוּחָא דְּרִישָׁא. וְנִהִיר לְתַלְתָּ כְּתָרִין דְּאַשְׁתָּארוּ, כְּמַה דְּאַצְטְרִיךְ לְגִלְאָה. אִי נִיחָא קָמִי עֲתִיק סְתִימָא דְּכָלָא.

הגוון השלישי של העין, הוציא אור מעומק המוח, שהרי אור העין הוא מהמוח, שהעין היא כלי הראיה של המוח, והכה אור לבן זה בשער שחור, דהיינו בשער של מידת התפארת שהיא משפיעה לשכינה, ששניהם בקו האמצעי, ואור זה של מידת הכתר האירה גם למידות כתר חכמה ובינה, שהרי אור העיניים של הכתר הוא מהחלק העליון של מידת הכתר, ובה עצמה יש י' מידות והעיניים הם מידת החכמה שבה, והיא האירה לשאר המידות שמתחת למידת החכמה שבה.

ואמר שעדיין לא דיברנו על מידות אלו, וב"ה נדבר עליהם.

וְתֵאֵנָּה לֹא סִתִּים הָאֵי עֵינָא. וְאֵינּוֹן תְּרִין וּמִתְחַוְוֶרֶן (ס"א
וּאִתְחַזְרוּ) לְחֹדֶר. כֹּלָא הוּא יְמִינָא. לֹא הָוִי (ס"א לִית בִּיה)
שְׂמַאֲלָא. לֹא נָאִים וְלֹא אֲדַמִּיךְ, וְלֹא בְּעֵי נְטִירוּתָא. לִית מֵאן
דְּאֶגֶין עָלֶיהָ. הוּא אֶגֶין עַל כֹּלָא, וְהוּא אֲשַׁגַּח עַל כֹּלָא.
וּמֵאֲשַׁגְחוּתָא דְהָאֵי עֵינָא מִתְזַנֵּן כֹּלְהוּ.

אמר הזוהר, שעין הכתר אינה נסגרת ומפסיקה מלהשגיח עלינו, ושניהם
עיני רחמים, ואפי' אינו מנמנם, שבנמנום ההשגחה פחותה, ואינו צריך את
סוגר העיניים - שישמרו על עיניו, משום שבמקום זה אין חיצונים חלילה,
שנאמר שצריך שמירה, אלא להפך הוא שורש הכל והוא מגן על הכל,
ולא שייך שמשוהו יפגע בו חלילה, ומראית ה' בעיניים אלו, כולם ניזונים,
כמו שכתוב "עיני ה' אלוךך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה".

הנה עניין ראיית הכתר היא ראיית הרחמים הגמורים, ואפי' שפעמים
איננו רואים את הרחמים בעולם? מ"מ הכל לטובה וודאי שהם רחמים,
אלא שפעמים הטוב נגלה, ופעמים הטוב נסתר, ואמר הבעש"ט שאם בכל
רע שבא על האדם, יאמין ויתבונן האדם איך שהוא טובה נסתרת, מיד
יהפך הרע לטוב נגלה.

ועצם מהות הראיה, הוא השגחה שהעולם ילך למטרת רצון ה', היינו
שרצון ה', הוא להיטיב לנבראיו, וה' משגיח שבאמת הכל יהיה טוב על
עניין זה.

דף ק"ל ע"א

תֵּאֵנָּה, אֵי עֵינָא דָּא אֲסִתִּים רְגַעָא חֲדָא, לֹא יִכְלִין לְקַיֵּמָא
כֹּלְהוּ, בְּגִין כֶּךָ אֶקְרִי עֵינָא פְּקִיחָא. עֵינָא עֲלָאָה. עֵינָא קְדִישָׁא.
עֵינָא דְאֲשַׁגְחוּתָא. עֵינָא דְלֹא (דף ק"ל ע"א) אֲדַמִּיךְ וְלֹא נָאִים.
עֵינָא דְהוּא נְטוּרָא דְכֹלָא. עֵינָא דְהוּא קִיּוּמָא דְכֹלָא. וְעַל הָאֵי
בְּתִיב (משלי כב) טוֹב עֵין הוּא יְבוֹרֵךְ, אֶל תִּקְרִי יְבוֹרֵךְ אֶלָּא
יְבָרֵךְ. דְהָאֵי אֶתְקַרִּי טוֹב עֵין, וּמִנִּיהּ מְבָרַךְ לְכֹלָא.

אמר הזוהר - שאם עין הכתר תסגר לרגע אחד, לא יוכל העולם
להתקיים, שלא נחשוב שהיא רק מטיבה לעולם, אבל אפשר גם בלי

השגחתה, על זה אמר שודאי שהיא מטיבה לעולם, אבל היא גם מקיימת את העולם.

ועל עין זו נאמר, טוב עין הוא יבורך, אל תקרא יבורך, אלא יברך, שמידת הכתר נקראת טוב עין, והיא מברכת את כל הבריאה, והנבראים בראייתה.

ועניין הראית מגיע ממידת החכמה, כמו שאומר הליקוטי מוהר"ן, שנאמר בחטא אדם וחוה, ויפקחו עיניהם - כשאכלו מעץ הדעת, וביאור העניין שהם נתחכמו בחוכמת הבריאה, והנה שעניין החכמה נקרא ראייה, וא"כ מידת הכתר שהיא כביכול ראשו של ה', וידוע שבראש יש מוח, והמוח הוא מקור החכמה, והוא נקרא מידת החכמה של מידת הכתר, ועליו נאמר, "כולם בחכמה עשית", שמידת החכמה עושה את העולם, וביאור העניין שמידת החכמה, היא זאת שמלבישה על אור האין סוף כמובא בהאריז"ל, ולולי לבושה, לא היה העולם הגשמי יכול לסבול את האור הגדול הזה.

ועוד שהיא ממתקת את כל הדינים בעולם, כמובא בהאריז"ל ובזוהר, ולכן היא זו שמקיימת את העולם הזה.

וְתֵאֵנָּה, לִית נְהִירוֹ לְעֵינָא תְּתָאָה, לְאַסְתָּחָא מֵאֲדָמִימוּתָא
מֵאוּכְמוּתָא בְּרַ פֶּד חָזִי (ס"א אֶתְחִזִּי) (ס"א אֶתְסַחִי) מֵהֵאִי
נְהוּרָא חוּרָא דְעֵינָא עֲלָאָה דְאֶקְרִי טוֹב עֵין. וְלִית דִּינְדַּע פֶּד
נְהִיר עֵינָא עֲלָאָה דָּא קְדִישָׁא וְאַסְחִי לְעֵינָא תְּתָאָה דָּא. בְּרַ
אִיהוּ.

הנה ידוע שיש ב' מידות עיקריות בהנהגת העולם, ואפי' שלוש, א:
מידת הכתר שהיא שורש העולם. ב: מידת התפארת שהיא מנהיגה את
העולם בפועל. ג: מידת השכינה שהיא שורש ועצמות עם ישראל, והיא
זאת שמקבלת את כל השפע מהכתר והתפארת.

אמר הזוהר שלולי שעין מידת התפארת שמנהיגה את העולם, לא
הייתה מקבלת את שפע החסדים מאור מידת הכתר, לא היה העולם יכול

להתקיים מאודם הדין אשר בעין □ מידת התפארת, אמנם אין מי שיודע את עניין זה אלא מידת התפארת בעצמה, שהיא זאת שנתקנת, כלומר שאמר רשב"י שמשום שדבר זה נעשה בקביעות, והוא גם שפע רוחני ודק, העולם לא יודע את עניין זה, שהעולם חושב שזו מהות התפארת, וגם מי שיודע שיש דין במידת התפארת, מ"מ הוא לא רואה באמת איך הדין שבה נמתק, עד אשר אינו מאמין שיש דין בתפארת.

ומה שאמר שלא יכול העולם להתקיים רגע אחד, משום שנאמר "כי רגע באפך", שיש רגע שה' כועס כמובא בגמ' בע"ז, ולולי מיתוק זה לא יכול העולם להתקיים.

והנה ידוע □ שיעקב היה גלגול אדם הראשון, ואדם הראשון הוא בחינת מידת הכתר, ויעקב הוא מרכבה למידת התפארת, וכן לולי שיעקב היה מקבל את אור אדם הראשון, הוא לא היה יכול לעשות את התיקון שעשה בעולם הזה.

וְזִמְנִין צְדִיקִיָא, זְכָאֵי עֲלִיוֹנִין, לְמַחְמֵי דָא בְרוּחָא דְחֻכְמָתָא, הָדָא הוּא דְכְתִיב, (ישעיה נב) כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ. אִימָתִי. בְּשׁוּב יִי צִיּוֹן. וּכְתִיב (במדבר יד) אֲשֶׁר עֵין בְּעֵין נִרְאָה אֶתָּה יְיָ. וְאַלְמִילָא עֵינָא טָבָא עֲלָאָה, דְּאֶשְׁגַּח וְאַסְחִי לְעֵינָא תַתָּאָה, לָא יָכִיל עֲלֵמָא לְמִיקָם רְגָעָא חֲדָא.

אמר רשב"י שלעתיד יזכו הצדיקים לראות את עין זו של מידת הכתר כמו שאומר הפסוק "כי עין בעין יראו", ואם נאמר עין בלשון יחיד ודאי הכוונה על עין מידת הכתר שב' עיניה כעין אחת כנ"ל.

¹⁶ מה שכתוב בעין, משום שיש עין ימין שהיא כוח החסד, ויש עין שמאל שהיא כוח הדין, ורק עין שמאל משפיעה דין, ולא כתוב עין בלשון יחיד, לרמז שכל זה נאמר על עין שמאל, וא"ת מדוע לא היה העולם יכול להתקיים, והרי יש את עין ימין ושמאל במידת התפארת, וא"כ יש חצי חסד וחצי דין, ומדוע שהעולם לא יתקיים, התשובה שמשום שיצר לב האדם רע מנעוריו, מעשיו הרעים גוברים, ומיד יתעורר הדין יותר מהחסד, שמעשה תחתון מעורר את המעשה העליון.

¹⁷ מהתיקונים, אדם מושרש בחכמה בעיקר אמנם יש לו אחיזה בכתר.

ויראו את ענין זה ברוח החכמה, יש לפרשו שרק יבינו את עומק העניין, אמנם לא יראו בפועל, משום שהוא ממש רוחני, או שיש לומר שיראו בפועל, אבל יראו זו בעין הרוחנית, שעין גשמית אינה מסוגלת לראות דבר כה רוחני.

וסיים: שאם עין זו לא הייתה ממתקת את עין מידת התפארת לא היה העולם יכול להתקיים, ואפי' שכבר אמר זאת לעיל שאם לא הייתה עין מידת הכתר ממתקת את עין מידת התפארת, לא היה העולם יכול להתקיים? מ"מ כאן חידש שאפי' בזמן הגאולה שהכל יהיה בבחינת רחמים, מ"מ גם אז אם לא יהיה מיתוק זה לא יתקיים העולם, משום שגם לעתיד לבוא יהיה דין בעולם, כמו שמובא שלעתיד תהיה הלכה כבית שמאי, שהם היו מחמירים שזה בחינת הדין, אלא שהדין יהיה ממותק כיון המשמח, ולכן אם לא יתמתק דין זה, שוב העולם לא יוכל להתקיים חלילה.

תֵּאֲנֵא בְּעִנְיֵנוּתָא דְּסִפְרָא, אֲשָׁחוּתָא דְּעִינָא תִּתְּאָה, כִּד
אֲשָׁח נְהִירוּ עֲלָאָה בֵּיה, וְעִיל הָהוּא נְהִירוּ דְּעֲלָאָה בְּתִתְּאָה.
דְּמִנִּיה נְהִיר כֹּלָא הָדָא הוּא דְּכִתִּיב אֲשֶׁר עֵין בְּעֵין נִרְאָה אֶתָּה
יִי.

אמר הזוהר שכל כוח ההשגחה של מידת התפארת, הוא רק משום שעין מידת הכתר משפיעה לה את כוח הראיה, אבל כשחלילה אין עין הכתר משפיעה לעין התפארת, אזי אינה משגיחה חלילה על עם ישראל, ועל זה צעק דוד המלך ע"ה, "עורה למה תישן ה'", וכן כתוב "פקח את עינך וראה", שהם מורים על כך שה' כביכול סגר את עיני ההשגחה.

וודאי אם כל אחד ואחד ישגיח על חבריו בשביל להיטיב, להם מיד ה' יפקח את עיניו, וכן אם ת"ח ינדרו שינה מעיניהם, אזי ה' יפקח את עיניו, אמן.

כְּתִיב (תהלים לג) הִנֵּה עֵין יִי אֶל יִרְאִיו. וְכִתִּיב (זכריה ד)
עֵינֵי ה' הִמָּה מְשׁוּטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ. זָכוּ, עֵינֵי יִי אֶל יִרְאִיו,
עֵינָא דְּלְעִילָא. לֹא זָכוּ, עֵינֵי יִי הִמָּה מְשׁוּטְטוֹת, עֵינָא דְּלְתַתָּא.

כתוב "עין ה' אל יראיו", בלשון יחיד שהוא מכון אל עין מידת הכתר שעין שמאל נכללת בעין ימין, ולכן כתוב עין בלשון יחיד, וכתוב **"עיני ה' המה משוטטות",** בלשון רבים שהוא מדבר על עיני מידת התפארת שיש עין אחת שמטיבה, ועין אחת שמענישה, וא"כ ישנה סתירה איך באמת ההנהגה, האם בעין אחת או בשני עיניים? התשובה **שכשישראל עושים רצונו של מקום, ההשגחה מעין הכתר, אבל כשלא, ההשגחה מעיני התפארת.**

וכשחטא אדם הראשון ורצה שתהיה בחירה בעולם, ולכן הביא את הרע לעולם, שללא רע אין בחירה, מיד נאמר "ויפקחו עיני שניהם", היינו עיני מידת התפארת שהם בחינת טוב ורע, אבל העין ההיא של מידת הכתר, כביכול לא מנהיגה, משום שכשהיא מנהיגה אין מקום לשום רע, ולכן אין בחירה, שאין בחירה ללא טוב ורע.

כביכול עין שמאל היא העין רעה, היא המושג של עין הרע, להבדיל כל ההבדלות, בלעם היה סתום העין, כלומר שעין ימין שלו, הייתה סמוטה, בכדי שלא ישפיעה טוב, להבדיל כל ההבדלות - הפך ממידת הכתר שרק עין ימין של פתוחה, ואזי אין שום עין הרע לא של אנשים ולא של נשים.

דַּתְנִיָּא, מִפְּנֵי מַה זָכָה יוֹסֵף דְּלֹא שְׁלָטָא בֵּיה עֵינָא בִּישָׁא, מִפְּנֵי שְׁזָכָה לְאַשְׁתַּגָּחָא בְּעֵינָא טָבָא עֵילָאָה, הָךָּ הוּא דְּכָתִיב, (בראשית מט) בֵּן פּוֹרֶת יוֹסֵף בֵּן פּוֹרֶת עָלֵי עֵין. אָמַאי הוּא בֵּן פּוֹרֶת. עָלֵי עֵין. כְּלוּמַר עַל סִבַּת עֵין דְּאַשְׁתַּגָּח בֵּיה.

מבאר הזוהר: יוסף זכה שלא תשלוט בו עין הרע, מפני שעין מידת הכתר **השפיעה עליו**, והטעם שזכה לעין הכתר, אמרו חז"ל מפני שלא זן עיניו מאותה מרשעת שרצתה לזנות עימו, ולכן זכה להשגחה כה גדולה, וא"כ ודאי שמי שמתחזק בעניין שמירת העיניים יזכה לעין רחמים גדולים זו, ואזי לא תוכל לשלוט בו שום עין הרע, מפני האור הגדול והשלמות שתהיה בו, ובמקום שלמות אין מקום לטומאה רע וחסרון.

וּכְתִיב טוֹב עֵין הוּא יְבוֹרֵךְ, מַאי טַעְמָא. כִּי נָתַן מַלְחָמוֹ לְדָל. מַאי טַעְמָא אֶקְרִי חַד. תָּא חֲזִי, בְּעֵינֵיה דְּתַתָּא אֵית עֵינָא

יְמִינָא, וְאִית עֵינָא דְשִׁמְאָלָא. וְאִינוּן תְּרִי, בְּתִרִי גּוּוֹנִי. אֲבָל
הֶכָא, לִית עֵינָא שְׁמָאָלָא. וְתִרְוּוּיָהּ בְּדִרְגָא חַד סְלָקִי, וְכָלָא
יְמִינָא. וּבְגִינִי כֶךְ, עֵינָא חַד, וְלֹא תִרְיִן.

כתוב "טוב עין הוא יבורך", משום שנתן מלחמו לדל, וכתוב עין בלשון
יחיד משום שעין מידת הכתר משפיעה עליו, שאין לה רק עין אחת, משום
שעין שמאל שהיא בחינת דין, [כמו שכתוב מצפון [שהוא צד שמאל]
תפתח הרעה], נכללה בעין ימין עין החסדים.

והנה שמי שנותן מלחמו לדל הוא מסיר מעליו כל עין רעה, וזוכה
להשגחה עליונה עד מאוד.

ומובא בגמ' שאין לאכול אצל מי שעינו רעה, אל תלחם את לחם רע
עין, משום שלחמו רע, והרי הוא לחם קללה.

וְתִנָּא, עֵינָא דָא, דְּהוּא עֵינָא דְאֶשְׁגָּחוּתָא. פְּקִיחָא תְּדִיר.
חֵיכָאן תְּדִיר. וְחֶדָן (ס"א וחזאן) תְּדִיר, דְּלֹא הָוִי הָכִי
לְתַתָּא, דְּכָלִילָן בְּסוּמָקָא וּבְאוּכְמָא וּבְחוּרָא, בְּג' גּוּוֹנִי, וְלֹא
הָוִי תְּדִיר פְּקִיחָא (ס"א דליה גבינא) דְּלִית גְּבִהָנָא סוּטְרָא
(ס"א כליה גביני סודרא) (ס"א דליה עיניה בגביני דמכסאן)
עַל עֵינָא. וְעַל דָּא בְּתִיב, (תהלים מר) עוֹרָה לְמָה תִּישָׁן יִי.
(מלכים ב יט) פָּקַח יְיָ עֵינֶיךָ.

אמר הזוהר שעין מידת הכתר היא עין של שמחה, עין של לב שמחה,
שהרי העין תלויה בלב כמובא בגמ' ומי שליבו שמח עינו שמחה, אמנם
עין מידת התפארת יש בה גונים של דין, שיש בה ג' גונים, אדום שחור
ולבן, ומובא בגמ' בנידה - "שחור אדום הוא אלא שלקה" ונעשה שחור,
وهוא הדין החזק ביותר, לאחר מכן האדום שהוא דין פחות, לאחר מכן
הלבן שהוא רחמים, ועיניו פעמים סגורות, ולכן אמר דוד "עורה למה תישן
ה", "פקח עיניך".

כֹּד אֶתְפַּקֵּחַ, אֵיט לְמֵאנ דְּאֶתְפַּקֵּחַ לְטֵב. וּלְמֵאנ דְּלֹא אֶתְפַּקֵּחַ לְטֵב. וּוִי לְמֵאנ דְּאֶתְפַּקֵּחַ וְעֵינֵא אֶתְעַרְב בְּסוּמְקָא, וְסוּמְקָא אֶתְחַזִּי לְקַבְלִיהּ, וּמְכַסִּיָּא עֵינֵא. מֵאנ יִשְׁתַּזִּיב מִנִּיהּ. אָבֵל עֲתִיק יוֹמִין, טָבֵא דְעֵינֵא. חוֹר בְּגוֹ חוֹר. חוֹר דְּכָלִּיל כָּל חוֹרֵי. זָפֵא חוֹלְקִיהּ, לְמֵאנ דִּישְׁגַּח עֲלִוִּיהּ, חֵד חוֹר מִנִּיהּ. וְעַל דָּא וְדֵאֵי בְּתִיב טוֹב עֵין הוּא יְבוֹרֵךְ. וּכְתִיב (ישעיה ב) בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנִלְכֶה בְּאוֹר יְיָ.

אמר הזוהר שיש שעיני התפארת נפקחים עליו לטוב, ויש שלא, אלא האדום שבעין הרי הוא מכסה על רחמי העין, ועושה דין, אמנם עיני הכתר הם ג' גונים של לבן אחד יותר מחברו, ולכן אשרי מי שעין הכתר מביטה בו, ואפי' שרק גוון אחד מג' הגונים שבעינו משגיח עליו, מיד הרי הוא זוכה ללכת משום כן באור ה'.

תֵּאנָא, (עם כל דא) שְׁמִיה דְּעֲתִיקָא סְתִים מְכָלָא, וְלֹא מִתְפָּרֵשׁ בְּאוֹרֵייתָא, בְּר מִן אֶתֶר חֵד, דְּאוּמִי זְעִיר אֲפִין לְאַבְרָהָם, דְּכְתִיב, (בראשית כב) בִּי נִשְׁפַּעְתִּי נָאִם יְיָ. נָאִם דְּזְעִיר אֲפִין. וּכְתִיב, (בראשית מח) בְּךָ יְבָרַךְ יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל דְּלַעִילָא. וּכְתִיב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר, לְיִשְׂרָאֵל קֶאֱמֵר דָּא. וְתִנְיִנֵן עֲתִיק יוֹמִין אֲמָרוּ וְהֵאֵי וְהֵאֵי שְׁפִיר.

אמר הזוהר שאפי' שעיני הכתר משגיחים, מ"מ אין ההשגחה זו מעצם מהלך העולם הזה, ולכן אינו נזכר בתורה שהיא זאת שמנהיגה את העולם הזה, חוץ ממקום אחד בסיפורי האבות, שמידת התפארת נשבעה בשם מידת הכתר, וזה מוכרח שהרי אדם לא נשבע בעצמו אלא בדבר היותר גבוה ממנו, ולכן מוכרח ש"בי" הכוונה במידת הכתר, שהיא קוצו של י' המשפיעה למידת החכמה שהיא המידה השניה והיא הב' של בי נשבעתי, ורק כאן לצורך ברכת ה' לאברהם שהיא הייתה ברכה על טבעית ואין סופית כמובא בתורה, שה' בירך את ישראל שירבה כוכבי השמים וכחול הים וינצח את איביו וכו', לכן הוא נשבע בכוח האין סוף.

וכן מוזכר בנביא ישראל אשר בך אתפאר, ואמרה את זה מידת הכתר למידת התפארת, שהוא נקראת ישראל כידוע.

תְּנִיָּא, כְּתִיב (דְּנִיאל ז') חָזָה הָיִית עַד דִּי כְּרִסְוֹן רְמִיּוּ וְעֵתִיק
יוֹמִין יְתִיב. כְּרִסְוֹן רְמִיּוּ, מֵאן הוּא. אָמַר לְרַבִּי יְהוּדָה, קוּם
בְּקִיּוּמְךָ וְאַתְקִין כְּרִסְיָא דָּא.

אמר דניאל שהוא ראה שכסא הדין מושלך, ובמקום זה שולט כסא
הרחמים, ושאל הזוהר מי הוא כסא הדין ומי הוא כסא הרחמים, ומהו.

וצווה את רבי יהודה שיאמר דבר זה, משום ששורשו בכסא שהיא
השכינה שנקראת כסא, וכן שורשה במידת הכתר כמו שאמרו סוף מעשה
במחשבה תחילה, ולכן שאלו בעניין זה.

שידוע שכל נשמות הצדיקים המה מושרשים במידות העליונות, והם
ממש התגלמות המידות העליונות בעולמנו הגשמי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתִיב (דְּנִיאל ז') כּוֹרְסִיָּה שְׂבִיבִין דִּינוּר.
וְעֵתִיק יוֹמִין יְתִיב עַל הָאִי כְּרִסְיָא. מֵאִי טַעְמָא. דְּתִנִּיָּא אִי
עֵתִיק יוֹמִין לֹא יְתִיב עַל הָאִי כְּרִסְיָא, לֹא יָכִיל לְאַתְקִימָא
עֲלָמָא, מְקַמִּי הָהוּא כּוֹרְסִיָּא. כִּד יְתִיב עֵתִיק יוֹמִין עָלֶיהָ
לְכַפֵּיָּא (ס"א אתכפויא) לְהָהוּא כּוֹרְסִיָּא, וּמֵאן דְּרָכִיב שְׁלִיט.
בְּעִידָנָא דְּנָטִיל מֵהָאִי כְּרִסְיָא, וְיְתִיב עַל כּוֹרְסִיָּא אַחֲרָא,
כּוֹרְסִיָּא קְדָמָא רְמִיּוּ, דְּלֹא שְׁלֵטָא אֱלָא אִיהוּ דְּרָכִיב בֵּיהּ
עֵתִיק יוֹמִין. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי יְהוּדָה, יְתַתְּקֵן אֲרַחָךְ, וְיִיְתִי
בְּךָ מַעֲתִיק יוֹמִין.

וביאר שיש כסא דין וכסא רחמים שכסא רחמים היא מידת הכתר
שנקראת עתיק, משום שהיא המידה הראשונה, ויש את כסא הדין והיא
השכינה, שכאשר היא שולטת ללא שמושפע לה האור, דין רב יש בעולם,
ולכן כשמושל כסא הרחמים כסא הדין מתמתק ונעשה כיוון המשמח, וזה
עומק זודונות נעשים לו כזכיות המובא בגמ' ביומא.

וְתָא חֲזִי כְּתִיב (ישעיה מא) אֲנִי יְיָ רִאשׁוֹן וְאֶת אַחֲרוֹנִים אֲנִי הוּא. כֹּלָא הוּא, וְהוּא סְתִים מְכַל סְטְרוֹי. (בהאי) חוּטְמָא. תְּאֵנָא, בְּחוּטְמָא אֲשֶׁתְּמוֹדֵעַ פְּרִצוּפָא.

וזה מה שאמר הזוהר, שכתוב "אני ראשון ואת האחרונים אני הוא", שראשון היא מידת הכתר שהיא המידה הראשונה, והאחרון היא השכינה שהיא המידה האחרונה ומ"מ ואת האחרונים דהיינו שגם בשכינה שהיא שורש כל הבריות שהם אחרונים, מ"מ אני הוא, שאני הוא בהיפוך אותיות אין שהוא האין סוף, וכן שמו של מידת הכתר הוא -"הוא" בלשון נסתר, משום שא"א להשיגו.

עניין החוטם

כאן עובר הזוהר לדבר מעניין החוטם אחר שידבר מעניין השערות הגוגולת והעניים.

ואמר שבחוטם ניכר הפרצוף, ששם חיות האדם כמו שכתוב "רוח אפנו", ובאדם יש נשמה רוח ונפש, והנפש מקבלת מהרוח, והרוח מקבלת מהנשמה, ועיקר הבחירה היא ברוח כמובא בגמ' בספר היצירה.

דף ק"ל ע"ב

וְתָא חֲזִי מַה (דף ק"ל ע"ב) בֵּין עֲתִיקָא, לְזַעִיר אֲפִין. דָּא מֵאֲרִיָּה דְּחוּטְמָא מִחַד נֹקֶבָא חַיִּין, וּמִחַד נֹקֶבָא חַיִּין דְּחַיִּין. הָאִי חוּטְמָא. הוּא פְּרִדְשָׁקָא, דְּבִיָּה נְשִׁיב רֹחָא דְּחַיִּי, לְזַעִיר אֲפִין. וְקִרְיָנָא לִיָּה סְלִיחָה. וְהוּא נַחַת רֹחַ, אֲתַבְּסָמוּתָא דְּרֹחָא.

שאל הזוהר מה ההבדל בין חוטם הכתר לחוטם מידת התפארת? ואמר שיש בחוטם ב' נחיריים, שהם ב' צינורות שפע, וביארתי בעץ חיים של הרמח"ל שהם בחינת רחל ולאה שהם ב' השכינות אשר מנהיגות את העולם, אחת בחסד ואחד בדין, והם ימין ושמאל - רחמים ודין, אמנם במידת הכתר מנחיר ימין מגיעים חיים של חיים, היינו חיים כפולים, ומנחיר שמאל מגיעים רק חיים, ומזה החוטם מגיעה רוח סליחה, ורוח חיים למידת התפארת, אבל במידת התפארת אין זה כדלהלן.

דְּרוּחָא דְנַפְיָק (מהכא) מְאִינוּן נֹקְבִי, חַד רוּחָא נָפִיק לְזַעִיר אִפִּין. לְאַתְעָרָא (ס"א חִיין מְכַל סְטִרִין, חִירו מְכַל סְטִרִי, חִיין רַחִיין) לִיה בְּגִנְתָּא דְעֵדֶן. וְחַד רוּחָא דְחִי, דְּבִיה זְמִין לְזִמְנָא לְבִרְיָה דְדִדּוּר, לְמַנְדֵּעַ חֲכָמָתָא. וּמִהֵוּא נֹקְבָא, אֲתַעֵר וְנָפִיק רוּחָא מִמוּחָא סְתִימָא, וְזְמִין לְאַשְׁרָאָה עַל מַלְכָּא מְשִׁיחָא, דְּכַתִּיב, (ישעיה יא) וְנָחָה עָלָיו רוּחַ יְיָ רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וִירָאָת יְיָ. הָא הֵכָּא ד' רוּחִין, וְהָא רוּחָא חָדָא אֲמִרִינָן. אֲמַאי תֵּלַת. קוּם רַבִּי יוֹסִי בְּקִיּוּמָךְ.

רוח ימין מגיעה למידת התפארת כשאר היא משפיעה לשכינה שנקראת גן עדן, שיש בה דין רב, ולכן מושפע לתפארת רוח חיים בכדי למתק את הדין, ורוח של נחיר שמאל הוא רוח אשר תחיה את משיח צדקנו, ורוח החוטם יוצאת מן המוח שהוא שם הויה כידוע, ולכן נזכר כאן ד' פעמים רוח, אמנם באמת שנזכרו כאן ו' רוחות, חכמה, בינה, עצה - שהיא רוח החסד, גבורה, דעת, ויראת ה' שהיא השכינה, אלא שהדעת כוללת את החסד והגבורה, והשכינה היא רוח שמקבלת מכל הרוחות הנ"ל, שכידוע שהשכינה היא כוח מקבל ולא משפיע, וא"כ ישנם רק ד' רוחות, אבל באמת לקמן מבאר ר' יוסי שישנם ו' רוחות אמנם מה שכאן אמר שיש רק ד' רוחות, הוא משום מה שנתבאר כאן, ושם התיחס לכל רוח ורוח באופן פרטי.

ושואל הזוהר שהנה אמרנו שיש רק רוח אחת בנחיר שמאל ואחת בימין, וכאן אמרנו שיש ד' רוחות, ולכן יש לדעת מה עניין הג' רוחות הנוספות.

קָם רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר. בְּיוֹמוֹי דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא, לֹא יִימְרוּן חַד לְחַד, אֱלִיף לִי חֲכָמָתָא, דְּכַתִּיב, (ירמיה לא) וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְגו', כִּי כָלָם יִדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטָנָם וְעַד גְּדוּלָּם. וּבִהֵוּא זְמָנָא, יִתְעַר עֲתִיק יוֹמִין, רוּחָא דְנַפְיָק מִמוּחָא סְתִימָא דְכָלָא, וְכַד יִשְׁלוּף דָּא, כָּל רוּחִין דְּלִתְתָּא יִתְעַרוּן עִמֵּיהּ. וּמֵאן אִינוּן. אִינוּן (תריין) כְּתָרִין קְדִישִׁין דְּזַעִיר אִפִּין. וְאִינוּן שִׁיתָא רוּחִין אַחֲרָנִין, דִּיהֵבִי (ס"א דהכי) אִינוּן (ס"א שיתא רוחין, ג'

רוחין אינון דכללינן תלת אחרנין) דכתיב רוח חכמה ובינה רוח עצמה וגבורה רוח דעת ויראת יי.

ועונה הזוהר שכשיבוא משיח לא יצטרכו ללמוד אחד מחברו, מרוב חכמה שתהיה בכל אחד, וזה יעשה משום שרוח עתיק שהיא רוח הכתר, תשפיע שפע חכמה בכל אחד ואחד מישראל, וכל ישראל מושרשים במידת התפארת שגם היא נקראת ישראל, ויש בה ו' מידות כידוע, והם: חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, והם גם יתחדשו ויתנו באדם חכמה, ולכן נזכרו כאן ו' רוחות, אבל הרוח של הכתר לא נזכרה משום שהיא כלולה בו' הרוחות הנ"ל.

והנה יש לידע, שרוח חכמה ובינה, הם חסד וגבורה, ורוח עצמה וגבורה, הם נצח והוד, ורוח דעת היא כנגד מידת התפארת שהיא חיצונית והגוף של מידת הדעת, שמידת הדעת היא הנשמה שלה, ויראת ה' - היא היסוד שתמיד מחובר לשכינה שנקראת אשה יראת ה'.

וזה ביאור איך הרוחות הנ"ל הם הו' מידות של מידת התפארת.

ונראה שכל עניין ז' רוחות אלו, שענין לקמן שיש באמת ז' רוחות, המה ז' הבלים אשר אמר שלמה בספר קהלת, וענין בתיקונים שאומר שבפסוק של הבל הבלים אמר קהלת, כלולה כל הביראה כולה.

דְּתַנִּינָן, כְּתִיב (דברי הימים א כט) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא יְיָ.
וּכְתִיב (מלכים א י) שֵׁשׁ מַעְלוֹת לַכִּסֵּא. וּמִלְכָּא מְשִׁיחָא זְמִין
לְמִיתָב בְּשִׁבְעָה. שִׁיתָא אֵינוֹן וְרוּחָא דְעֵתִיק יוֹמִין דְּעֲלִיָּהּ, הָא
שִׁבְעָה. כְּמָה דְּאֶתְמַר. (ג' רוחי אינון דכללינן ג' אחרנין) אֲמַר
יְיָ רַבִּי שְׁמַעוֹן, רוּחְךָ יִנּוּחַ לְעַלְמָא דְּאַתִּי.

הזוהר התקשה לכאורה שאמר לעיל שיש ו' רוחות של מידת התפארת, ולכאורה ישנם ז' רוחות שהרי יש את עצם הרוח של מידת הכתר שהיא זאת שמתקנת את ו' הרוחות של מידת התפארת.

ועל זה אמר הזוהר שבאמת יש ז' רוחות, ששלמה המלך שזכה להיות מושל בעליונים ובתחתונים, היה מושל על ו' רוחות, אבל משיח יקבל ז'

רוחות את הו' של שלמה, ואת עצם הרוח של מידת הכתר, ואין אלו רק ז' ולא ו', אלא הרוח הז' מתקנת את כל הו' בתיקון נפלא.

תָּא חַיִּי, כְּתִיב (יחזקאל לז) כֹּה אָמַר יְיָ (בראשית קל"ט ע"א, רל"ה ע"א) מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בָּאֵי הָרוּחַ וְגו'. וְכִי אַרְבַּע רוּחוֹי עֲלָמָא, מֵאֵי עֲבָדֵי הָכָא. אֲלָא אַרְבַּע רוּחוֹי יתְעַרְוּ. ג' אֵינוֹן. וְרוּחָא דְעֵתִיקָא סְתִימָא אַרְבַּע, וְהָכִי הוּו. דְּכַד יִפּוֹק דָּא, נִפְקִין עֲמִיָּה תִלְתָּא, דְּכִלְיָן בְּגוּ תִלְתָּא אַחֲרָנִין.

אמר הזוהר שיחזקאל החיה את המתים, אמר מארבע רוחות בואי הרוח, ושואל הזוהר וכי הרוח שבד' צדדי העולם יכולה להיות מתים, אלא ודאי הכוונה על הג' רוחות שכלולות עם הרוח של עתיק, והם ביחד ד' רוחות, וזה מבאר איך באמת רוח זו יכולה להחיות מתים.

והנה הזוהר אמר לעיל שרוח זו מגיע ממוח החכמה שבתוך הכתר, שהכתר הוא גולגולת שיש בו מוח, וידוע מהזוהר שבאמת ממוח החכמה מגיע טל התחיה, שהוא שם הויה כזה, [אין לומר בפה] יוד הא ואו, שהיא בגמט' טל, וכן זה מה שנאמר "שראשי נמלא טל", שראש התפארת מוכן בטל התחיה להחיות את המתים.

וְזִמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַפְקָא חַד רוּחָא דְכִלְיָל מִכְּלָהוּ. דְּכְתִיב מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בָּאֵי הָרוּחַ. אַרְבַּע רוּחוֹת בָּאֵי לָא כְּתִיב כָּאן, אֲלָא מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בָּאֵי. וּבִיּוֹמֵי דְמִלְכָּא מְשִׁיחָא, לָא יִצְטָרְכוּן לְמִילָף חַד לְחַד, דְּהָא רוּחָא דְלַהוֹן דְּכִלְיָל מְכַל רוּחוֹן. יָדִיעַ כָּלָא. חֲכָמָה וּבִינָה עֲצָה וּגְבוּרָה (רוח) דַּעַת וְיִרְאַת יְיָ. מְשׁוּם רוּחָא דְכִלְיָל מְכַל רוּחוֹי. בְּגִין כֶּךָ כְּתִיב, מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, דְּאֵינוֹן אַרְבַּע דְּכִלְיָן בְּשִׁבְעָה דְרָגִין עֲלָאִין דְּאֶמְרָן. וְתֵאנָא, דְּכִלְהוּ כְּלִילָן בְּהָאֵי רוּחָא דְעֵתִיקָא דְעֵתִיקִין, דְּנִפְיָק מִמוּחָא סְתִימָאָה לְנוֹקְבָא דְחוּטָמָא.

חזר הזוהר ואמר שלעתיד לא ילמדו חכמה אחד מחברו, משום שתהיה חכמה מרוח זו של הכתר שמגיעה מהמוח אשר בו, ומחזקת את ו' מידות של מידת התפארת, ולכן לא יצטרכו ללמוד אחד מחברו, שהנה שכשיש לכל אחד רק שפע ממידה אחת כגון זה מהחסד וזה מהגבורה, צריך אחד לחברו שילמדו את השפע שאין בו, אבל לעתיד יהיה לכולם מכל המידות ולכן יצטרך אחד לחברו, ועוד שבלימוד החברותא זה מקשה שהוא בחינת כוח הגבורה, וזה מתרץ שהוא בחינת כוח החסד אשר ממתק את הדין, אבל לעתיד שהכל יהיה טוב וחסדים לא יצטרכו לעניין זה.

וְתָא חֲזִי, מַה בֵּין חוּטְמָא לְחוּטְמָא. חוּטְמָא דְעֵתִיק יוֹמִין חֲזִין מִכָּל סְטְרוֹי. חוּטְמָא דְזַעִיר אַפִּין, בְּתִיב, (שמואל ב כב) עָלָה עֶשֶׂן בְּאָפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכַל וְגו'. עָלָה עֶשֶׂן בְּאָפּוֹ, וּמֵהָהוּא עֶשֶׂן דְּלִיק נּוֹר, כִּד סְלִיק תְּנַנָּא לְבִתְר. גְּחָלִים בְּעָרוּ מִמֶּנּוּ. מַהוּ מִמֶּנּוּ (ג' נוסחי). מֵאֻתּוֹ עֶשֶׂן. מֵהָהוּא חוּטְמָא, מֵהָהוּא אָשָׁא.

שוב מגדיר הזוהר מה בין אפו של מידת הכתר לבין אפו של מידת התפארת, ואמר שמהכתר יוצאים רחמים גמורים, ומהתפארת יוציא עשן מהאף שבמוחו, שאין עשן בלי אש, אבל מוח החכמה של הכתר הוא דין ממותק והוא היין המשומר בענביו.

ולכן המשיח של מושרש במידת הכתר, הרי הוא מוכתר, רוח אפינו משיח ה', דהיינו שמשבחים את אפו שהוא אף אשר כל חיים תלויים בו.

תֹּאנָא, כִּד הָוָה רַב הַמְּנוּנָא סְבָא בְּעֵי לְצִלָּאָה צְלוּתִיהָ, אָמַר לְבַעַל הַחוּטִים אָנִי מִתְפַּלֵּל, לְבַעַל הַחוּטִים אָנִי מִתְחַנֵּן. וְהֵינֵנו דְּכְתִיב, (ישעיה מח) וּתְהַלְתִּי אַחֲטָם לָךְ, הָאִי קָרָא לְעֵתִיק יוֹמִין אָמְרוּ.

רב המנונא בתפילתו היה אומר שהוא מתפלל לחוטם של מידת הכתר, משום שממנו מגיעים החיים.

ועומק העניין משום שהתפילה היא כקרבן ועיקר הנאת ה' מהקרבן הוא מהריח ניחוח כמו שכתוב "ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי", ולכן היה

אומר שהוא רוצה שתפילתו תעלה לחותם העליון, ותעשה לו נחת רוח, ואזי יעשה גם לו נחת רוח, וכן כתוב שהתפילה היא על שם החוטם, "תפילתי אחטם לך".

תָּנָא, אורכא דחוטמא, תלת מאה וע"ה עלמין, אתמליין מן
ההוא חוטמא. וכלהו מתדבקן בזעיר אפין. האי תושבחתא
דתקונא דחוטמא הוא. וכל תקוני דעתיק יומין, אתחזון ולא
אתחזון, אתחזון למארי מדין, ולא אתחזון לכלא.

אמר הזוהר שאורך החוטם הוא שלוש מאות שבעים וחמש אורות, שב' פעמים שם אל במלואו כזה: אלף למד פא, הוא בגמ' ש"ע, ועוד ה' הוא אות ה' של הויה, ושפע זה מגיע למידת התפארת.

ומשום שיש כאן אורות רבים קוראים למידת הכתר אריך אנפין.

ואמר הזוהר שאת עניני הכתר א"א להשיג רק מי שה' נתן לו להשיג במידות.

משום שבכתר שוכן האין סוף והוא אינו מתגלה אלא ליראי ה', כמובא ביחוד היראה של הרמח"ל.

פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאֶמֶר, וְוִי מֵאֵן דְּאוֹשִׁיט יְדוּי בְּדִיקְנָא וְקִירָא
עֲלָאָה, דְּסָבָא קְדִישָׁא, טְמִירָא וְסְתִימָא (נ"א טמיר וסתים)
מִכָּלָּא דִּיקְנָא דִּהֵיָא תוֹשְׁבַּחְתָּא. דִּיקְנָא דְּסְתִים וְיִקִּיר מִכָּל
תְּקוּנָוִי. דִּיקְנָא דֶּלָא יִדְעִין עֲלָאִין וְתַתָּאִין. דִּיקְנָא דִּהֵיָא
תוֹשְׁבַּחְתָּא דְּכָל תוֹשְׁבַּחִין. דִּיקְנָא דֶּלָא הוּי בַר נָשׁ נְבִיאָה
וְקְדִישָׁא דִּיקְרַב לְמַחְמִי לִיה. דִּיקְנָא דִּהֵיָא תְלִיָא בְּשַׁעְרוֹי עַד
טְבוּרָא דֶּלְבָא. חוּרָא כְּתִלְגָּא וְקִירָא דִּיקִירִין. טְמִירָא דְּטְמִירִין.
מְהִימְנוּתָא דְּמְהִימְנוּתָא דְּכָלָּא.

עניין הזקן

אמר רשב"י שאוי למי שיגע בזקן של מידת הכתר, כלומר שאוי למי שיחטא, ויגרום בחטאו שלא יושפעו רחמים לעולם.

זקן זה הוא מלא ברחמים והוא משפיע למידת התפארת שנמצאת האמצע גופו של מידת הכתר, ולא השיגו בו אפי' הנביאים, משום שהנביאים ראו מה ששייך להנהגת העולם הזה, והכתר הוא הנהגה של עולם הבא.

והנה יש שלמדו מכאן אין לספר את הזקן, אבל זה אינו שהרי כאן מדובר שלא יפגום במידות הזקן וזה פשוטו של דבר, ואין ללמוד מכאן כלל את עניין זה, ונכון שהאריז"ל כתב שאין לספר את הזקן מ"מ לענ"ד לא מכאן למד דבר זה.

דף קל"א ע"א

תאנא, בצניעותא (דף קל"א ע"א) דספרא, דהאי דיקנא מהימנותא דכלא, נפיק מאודנוי, ונחית סוחרניה דפומא קדישא, ונחית וסליק ופפי, בתקרבתא (סגי) דבוסמא טבא, חוורא דיקירא (ס"א דבדיקניה). ונחית (ס"א חוורא יקירא דדיקניה נחית) בשקולא, ופפי עד טבורא. הוא דיקנא יקירא, מהימנא שלימא, דנגדין ביה י"ג גביעין, מבויעין דמשח רבות טבא, בתלת עשר תקונין מתתקנא.

למדנו בסיפרא דצניעותא שהזקן יוצא מהאוזניים, ומקיף סביב הפה של מידת הכתר, ועל הלחיים, ואורכו עד הטבור ובצורה מסודרת.

הנה בעניין מה שהזקן יוצא מן האוזניים, נתבאר בהאריז"ל שידוע הכלל שכל מידת תחתונה מקבלת מהמידה העליונה שעליה, והנה הנצח הוא יסוד של המידה העליונה, משפיעים למידה התחתונה, וכן כאן הנצח הוא יסוד של עולם שמעל מידת הכתר של עולם האצילות, ששם עולם זה הוא עולם אדם קדמון, נכנסו במידת הכתר, והנה הנצח וההוד הם בחינת רגליים, ולכן מהם יצא הזקן שהוא צינורות השפע.

ומ"מ יש להבין את עומק הדבר מה הקשר שיש בין הזקן לאוזניים, והנה ידוע שאמר ה' למשה שאם יאמרו לפניו י"ג מידות רחמים הוא יענה לתפילת עם ישראל, וא"כ ודאי שעיקר הזקן הוא האוזניים דהיינו שה' שומע את תפילותינו, ואח"כ דרך צינורות השפע ה' מוריד עלינו את השפע, ולכן אמר כאן שהזקן יוצא מהאוזניים, וזה ביאור הדבר, בפשט, וזה עיקר מטרת הפרוש הזה, דהיינו להגדיר את הדברים, ולא רק לומר כגון כאן שהזקן יוצא מנח הוד יסוד של מידת אדם קדמון, שזה לא מבאר לנו דבר, אלא הביאור כנ"ל.

בעניין מה שהזקן מסביב לפה ועוד, נדבר לקמן במקומו.

תְּקוּנָא קְדָמָא. מִתְתַּקֵּן שְׁעָרָא מְלַעִילָא, וְשָׂאֲרֵי מַהֲהוּא תְּקוּנָא דְשַׁעַר רִישִׁיָּה, דְסָלִיק בְּתִקּוּנֵי לְעִילָא מְאוּדָּנִי, וְנַחֲתֵי מִקְמֵי פִתְחָא דְאוּדָּנִין, בְּחֵד חוּטָא בְּשִׁקּוּלָא טָבָא, עַד רִישָׁא דְפּוּמָא.

תְּקוּנָא תְּנִינָא. מִתְתַּקֵּן שְׁעָרָא מְרִישָׁא דְפּוּמָא, (וּסְלִיק) עַד רִישָׁא אַחֲרָא דְפּוּמָא, בְּתִקּוּנָא שְׁקִיל.

תְּקוּנָא תְּלִיתָא. מְאֻמְצָעִיתָא דְתַחֲתֵי (ס"א דהאי) חוּטָמָא, מִתַּחֲתֵי תְּרִין נֹקְבִין, נָפִיק חֵד אֹרְחָא, וְשַׁעַרָא אֲתַפְסֵק בְּהוּא אֲרָחָא, וּמְלִיא מֵהֵאֵי גִיסָא, וּמֵהֵאֵי גִיסָא שְׁעָרָא, מִתְקוּנָא שְׁלִים סוּחְרָנִיָּה דְהוּא אֹרְחָא.

תְּקוּנָא רְבִיעָא. מִתְתַּקֵּן שְׁעָרָא (וְנַחֲתֵי) תַּחֲתֵי פּוּמָא, מְרִישָׁא חֵדָא לְרִישָׁא חֵדָא, בְּתִקּוּנָא שְׁלִים.

תְּקוּנָא חֲמִישָׁא. תַּחֲתֵי פּוּמָא נָפִיק אֲרָחָא אַחֲרָא, בְּשִׁקּוּלָא דְאֲרָחָא דְלַעִילָא, וְאַלִין תְּרִין אֲרָחִין רְשִׁימִין עַל פּוּמָא, מִכָּאן מִכָּאן.

תְּקוּנָא שְׁתִּיתָא. מִתְתַּקֵּן שְׁעָרָא, וּסְלִיק וְנָפִיק מְלָרַע לְעִיל לְרִישָׁא דְפּוּמָא. וְחִפִּי תְּקְרֻבָּתָא דְבוּסְמָא טָבָא, עַד רִישָׁא

דְּפּוּמָא דְלַעִילָא. וְנִחִית שְׁעָרָא לְרִישָׁא דְּפִתְחָא דְּאוּרְחָא תִּתָּאָה
דְּפּוּמָא.

תְּקוּנָא שְׁבִיעָאָה. פְּסִיק שְׁעָרָא, וְאַתְחֲזִין תְּרִין תַּפּוּחִין,
בְּתַקְרוּבָתָא דְּבוּסְמָא טְבָא, שְׁפִירָן וְיָאן לְמַחְזִי. בְּגִינִיהוּן
אַתְקִינִים עֲלֵמָא, הִדָּא הוּא דְּכִתִּיב, (מְשָׁלִי טִז) בְּאוּר פְּנֵי מֶלֶךְ
חַיִּים.

תְּקוּנָא תְּמִינָאָה. נָפִיק חַד חוּטָא דְּשַׁעְרֵי סוּחְרָנִי דְּדִיקְנָא,
וְתִלְיִין בְּשַׁקּוּלָא עַד טְבוּרָא.

תְּקוּנָא תְּשִׁיעָאָה. מִתְעָרִי וּמִתְעָרְבִין שְׁעָרֵי דִיקְנָא, עִם אִינוּן
שְׁעָרֵי דְּתִלְיִין בְּשַׁקּוּלָא, (דְּתִלְיִין) וְלֹא נָפְקִי דָא מִן דָּא.

תְּקוּנָא עֶשְׂרִיָּאָה. (מִתְעָרְבִין) נִחְתִּין שְׁעָרֵי תַּחוּת דִיקְנָא.
וְחַפְיִין בְּגִרּוּנָא תַּחוּת דִיקְנָא.

תְּקוּנָא חַד סָר. דְּלֹא נָפְקִין נִימָא מִן נִימָא, וּמִתְשַׁעְרָן
בְּשִׁיעוּרָא שְׁלִים.

תְּקוּנָא תְּרִיסָר. דְּלֹא תִלְיִין שְׁעָרֵי עַל פּוּמָא, וּפּוּמָא אַתְפְּנִי
מִכָּל סְטְרוֹי. וְיָאן שְׁעָרֵי סְחוּר סְחוּר לִיה.

תְּקוּנָא תְּלִיסָר. דְּתִלְיִין שְׁעָרָן בְּתַחוּת דִיקְנָא, מִכָּאן וּמִכָּאן,
בִּיקְרָא יָאָה, בִּיקְרָא שְׁפִירָא. מְחַפְיִין עַד טְבוּרָא. לֹא אַתְחֲזִי
(ס"א לֹא תַחְזָא) מִכָּל אֲנָפִי תַקְרוּבָא דְּבוּסְמָא, בְּרִי אִינוּן
תַּפּוּחִין שְׁפִירִין חֲנוּרִין, דְּמִפְקִין חֲנוּן לְעֲלֵמָא, וּמְחַזְיִין חֲדוּ
לְזַעִיר אֲפִין.

עניין הי"ג תיקונים הוא מספרי "רבן עלם ועולמיא":

הנה יש בפנים עצמם י"ג צינורות שפע נוספים שהם הזקן, והנה שערות
אילו יוצאים מהפנים עצמם ולא מהגולגולת, שהרי מה שיוצא מעל

הגולגולת הוא יוצא מעל לעולם הזה שהוא עולם השכר¹⁸, והם משפיעים את השפע בפועל ולא רק מכינים את השפע, שהנה שאר האורות הם רק מכינים, למשל שהם נותנים לאדם שכל שיוכל ללמוד, אבל עוד לא נתנו לו את התורה שהוא ילמד אותה, ומה שהם במספר י"ג הוא כנ"ל.

והנה עיקר הזקן הם ב' צינורות שהם בחינת זכר משפיע, ונקיבה שהיא מקבלת את שפע הזכר, והנה באמת מובא¹⁹ שעיקר היופי של האדם הוא תלוי בזקן ולא בשערות הראש, וכן קטן אין לו עוד זקן, אבל את שערות הראש יש לו, והוא לרמז לנו שעיקר ההשפעה היא בזקן.

ואלו הם:

תיקון א': והנה יש ב' הפאות של הזקן שהם ליד האוזניים כידוע, לימין שהוא בחינת מידת החסד ושמאל שהוא בחינת מידת הגבורה, ומשום שהם בתחילת הזקן הם בבחינת הכתר של הזקן כלומר שורש הזקן, ומשום שהם מתחילים ממש היכן שנגמרו השערות הם נחשבים השכינה של שערות הראש²⁰, שהרי השכינה של המידה העליונה היא הראש של המידה התחתונה, והם בחינת ב' שכינות, רחל שהיא משפיעה שפע של חסד, ולאה שהיא משפיעה שפע גבורה, ושפע גבורה אין זה ח'ו עונש, אלא למשל קריעת ים סוף היא נעשית ע"י כוח הגבורה.

תיקון ב': שערות שמעל השפה העליונה של הפה, שהרי ב' השפתיים של הפה הם בבחינת ב' השכינות, שהרי הבינה שהיא שורש נשמות ישראל, היא נקראת שפה עליונה, שהרי היא הסוף של ג' המידות השכליות שהם כתר חכמה בינה, שכשם כן הוא שהם שכליות, והשכינה שהיא שורש נפשות עם ישראל, היא השפה התחתונה שהיא סוף המידות הטבעיות, שהרי היא שכונת בסוף עולם האצילות שהוא עולם שבו כל השפע נמצא להיות מושפע לעולם הזה, והנה על כל שפה יש שערות שהם צינורות השפע כנ"ל של ב' מידות הנ"ל.

¹⁸ רמח"ל.

¹⁹ בגמ' בבמ' בטעם הדבר שלא מנו את ר' יחנן בן היפים בעולם, שעל תירצה הגמ' משום שלא היה לו זקן.

²⁰ זוהר.

תיקון ג': שיש בשפתיים הנ"ל, "אורח" כלומר מקום שהוא כדרך, פניו משערות והוא כדי שהאור שיוצא מהאף שהוא שפע מידת התפארת שהיא מידת הרחמים, לא יחסם ע"י השערות שהם כוחות שמצמצמים את השפע.²¹

תיקון ד': שערות השפה התחתונה של הפה, וכבר ביארתי ענינם שהיא בחינת השכינה התחתונה שמשפיע לעולם הזה, שהרי היא שורש עם ישראל, והשערות הם גורמים שיתמעט השפע, ומ"מ יש שם מקום פניו משערות ששם אין חסימה, ומ"מ בצידו יש שערות כדי שיושפע בבחינה מצמצמת, שהרי זה ענין השער שנותן שיעור נכון ואמיתי לשפע כפי שהעולם צריך בדיוק.

תיקון ה': אורח שתחת הפה, והוא כדי שהאור של הפה שהוא הדיבור שהוא בחינת שפע השכינה יצא ללא מכשול, שהנה אם הייתה שורה של שערות לכל אורך שפת הפה, הוא מראה שניתנה הנהגה של שערות, כלומר של שפע מצומצם בכל מקום, אבל ע"י שפונה באמצע הוא מראה שבאמת שבעיקר - שהוא בחינת האמצע - אין צמצום, אלא רק בצדדים שהם מידות החסד והגבורה, אבל לא במידת הרחמים שהיא המידה האמצעית שכל העולם בנוי על ידה כמו שאמר²² ששיתף ה' מידת הרחמים לבניין העולם.

תיקון ו': הוא שיש זקן על הלחיים, והוא כדי שהשפע שיש בפה יצא מהצדדים, כלומר מהלחיים דרך צינורות הזקן.

תיקון ז': שמעל הלחיים אין שערות, והוא שהרי כל מידה היא מחולקת ל-ב' חלקים, אחד יותר נעלה והשני פחות²³, והנה ידוע שהראש בעצמו הוא בבחינת מידה אחת שכלולה מ-י' מידות²⁴, וידוע שכל מידה היא מחולקת לשניים, שהרי ג' המידות העליונות הם נחשבים אחד, והנה חצי הראש אין בו שערות, שהוא מראה שחצי המידה העליונה אין בה צמצום שהוא בחינת השערות אלא שפע רב.

²¹ אידרא רבא.

²² חז"ל.

²³ רמ"ק בפרדס רימונים.

²⁴ רמח"ל לעיל.

תיקון ח': שהזקן מגיע עד הטבור. שהרי הטבור הוא חור שמשם יוצא גם שפע, ועוד שהשכינה מתחילה משם, ולכן השערות האלו שם כדי שהיא תקבל מהם, והוא בחינת הזכר שבזקן שכל המידות הנ"ל נכללים במידה הזאת.

תיקון ט': שערות קטנות שהם בין חלק הזקן הקדמי שהוא המידה ה-ח', לבין הזקן האחורי שהוא מידה י"ג, ונראה שהם בחינת מידת היסוד שהיא מחברת בין ב' חלקי הזקן שהם זכר ונקבה, כמו שמידת היסוד שהיא נקראת שלום היא מחברת בין מידת התפארת שהיא מידת החסד לשכינה שהיא מידת הגבורה.

תיקון י': שערות שתחת הגרון. שהנה הגרון הוא מקום הבינה שהיא מידה שמשפיעה שפע לנשמה של א"א, שהיא מידה שמשפיעה שפע רחמים גדולים, ויש שערות מחוץ לגרון שהם משפיעים את שפעה, שהרי הם בחינת צינורות שפע דרך משל.

תיקון י"א: שכל השערות הנ"ל שווים. והעניין בזה הוא ? שהשפע יהיה בשווה לכולם, והוא שהרי היא מידת הבינה שממנה הגיעו הלוחות הראשונות, שהרי התורה אין היא ספר בעלמא אלא היא מציאות רוחני שמשפיעה²⁵, ואנחנו לומדים את סדר השפעתה ואת חוקי ההשפעה, כגון שאם עושים מצווה זו מאריכים ימים וכ"ו, והנה אם היינו מקבלים אותם לא הייתה בחירה שהרי אמרו חז"ל²⁶ שאם היינו מקבלים את לוחות הראשונות היה בטל היצר הרע והשפע לכולם היה בשווה²⁷, והוא נראה על התיקון זה, שהשערות בו שוות, שזה אומר שאין בחירה, שהרי כשיש בחירה, כל אחד מקבל כפי מעשיו, אבל שאין בחירה אז כולם מקבלים את השפע בשווה.

²⁵ שהרי ראינו שמענו שהשכינה דיברה עם הבית יוסף כמו שהוא עצמו כתב, וכן מצינו בירושלמי שמסכת חגיגה התגלמה בצורה אישה ודאגה לקבורת איש אשר היה לומדה במסירות, והוא מה שנאמר "בשוכבך תשמור עליך", וכן מובא בקב הישר שהיה מי, שראה את השכינה בצורת אישה בכותל המערבי.

²⁶ בנדרים.

²⁷ כמו שכתוב "כמים לים מכסים" וביארו המפרשים שכמו שמי הים הם שווים כן השפע לעתיד כלום בשווה.

תיקון י"ב: שהשפתיים פנויות משערות. והוא משום שיעקר השפע הוא מגיע מהפה שהוא בחינת השכינה, שהיא כוח ההשפעה של הבינה, ולכן צריך שהוא יהיה פניו מכל דין המעכבו שהוא בחינת השערות, משא"כ באף שהוא בחינת מידת המלכות עצמה, שם יש שערות שיש שם לפעמים מעט מיעוט השפע.

תיקון י"ג: הוא הזקן הפנימי, כלומר הצמוד לגוף ולא הזקן הנראה דרך חוץ שהוא מגיע גם עד הטבור, ששם מתחילה הנהגה חדשה, והוא בבחינת השכינה של הזקן, כלומר הכוח שמקבל את שפע הזקן כדי להשפיעו לתחתונים²⁸.

והנה כל י"ב התיקונים הם כלולים בתיקון ה-ח²⁹, אבל התיקון הזה הוא מקבל את כולם, שהנה הוא יוצא מן ההויה הרביעית שהזכיר הרמח"ל לעיל, שהיא כוללת את כל ההויות, והוא בבחינת הנהגה כוללת, כגון הנהגת הטבע שהיא הנהגה כללית, משא"כ הנהגת ה-י"ב הנ"ל, שהם הנהגה פרטית שלכל אחד מגיע לפי מעשיו, והנה ידוע שכל הבריאה היא נבראה ממידת הדין, שהנה עולם זה הוא מונהג במידת הרחמים, אבל לפני כן כל הספירות הם היו ספירות של דין והם נשברו, כלומר שנתבטלה ממשלתם, והם נקראים המלכים הקודמים, שהרי הספירות נקראים מלכים שהרי הם מגלים את מלכותו של ה' שהרי דרכם ה' משפיע.

והנה משום שהזקן הזה הוא שורש ההשפעה בבריאה הזאת, שהרי הוא ה-י"ג מידות של רחמים שאמר ה' למשה והרחמים הם המידות האלו, משא"כ המידות הקודמות הם היו מידות של דין ולכן כל העולם כלול בזקן הזה, שהוא מידת הרחמים שעליה העולם עומד.

והנה עיקר הזקן, הוא התיקון הראשון שבו, ולכן בו כלולים ג' העולמות בריאה יצירה עשייה, שכוח שנקרא מלך בלע³⁰ ממונה על עולם הבריאה שהוא עולם הנשמות, וכוח שנקרא מלך יובב ממונה על עולם היצירה שהוא עולם הרוחות, וכוח שנקרא מלך חושם ממונה על עולם העשייה

²⁸ ושם מושרשת הבינה.

²⁹ ששם מושרשת החכמה.

³⁰ המוזכר בתורה.

שהוא עולם הנפשות, וגם הרע נברא מכאן שהרי כל הרע שורשו בטוב, שהרי אמרו בזוהר שהיצר נקרא טוב מאוד, ועליו נאמר הפסוק "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד", שהרי ע"י ידו יש בחירה ודו"ק כמה הוספנו בביאור זה שאין ברמח"ל.

הנה אבא ואימא הם כלולים בזקן הזה, שהרי אבא כלול במזל ה-ח' כלומר שמקבל את שפעו משם, ואימא במזל י"ג שהרי מזל י"ג הוא בחינת מידת הגבורה שהוא מקבלת את השפע ולא משפיעה, שהוא גם בחינת השכינה, שהרי אבא ואימא הם בבחינת הזקן שהרי הם מפרטים את השפע, שהרי העולם שבו הכל חלקים חלקים, הוא נברא ממידת החכמה, שכבר בה מתחיל ענין זה כל עניין הזקן שהוא בבחינת צינור שהשפע בו הוא מצומצם, עד כאן מספרי הנ"ל.

בְּתִלְיָסֵר תְּקוּנִין אֵלִין, נִגְדִין וְנִפְקִין תְּלִיסֵר מְבוּעִין דְּמִשְׁחָ רְבוּת, וְנִגְדִין לְכָל אֵינוֹן דְּלִתְתָּא. וְנִהְרִין בְּהֵוָּא מִשְׁחָא. וּמְשִׁיחִין מִהֵוָּא מִשְׁחָא, דְּבְתִלְיָסֵר תְּקוּנִין אֵלִין. בְּתִלְיָסֵר תְּקוּנִין אֵלִין אֲתֵרְשִׁים דִּיקְנָא וְקִירָא, סְתִימָא דְכָלָא, דְּעִתִּיק דְּעִתִּיקִין. מִתְרִי תְּפֻחִין שְׁפִירָן דְּאֲנָפוּי, נִהִירִין אֲנָפוּי דְּזִעִיר אֲנָפִין, וְכָל חִיּוֹר (ס"א חִיּוֹר) וְשׁוֹשֵׁן דְּאֲשְׁתְּכֶחַן לְתֵתָא, נִהִירִין וּמִתְלַהֲטִין מִהֵוָּא נְהוֹרָא דְלֵעִילָא. תְּקוּנִין תְּלִיסֵר אֵלִין, אֲשְׁתְּכֶחוּ בְּדִיקְנָא, וּבְשְׁלִימוֹת דִּיקְנָא בְּתִקְוֹנוֹ, אֲתִקְרִי בְּרַ נֶשׁ נֶאֱמָן. דְּכָל דְּחִמֵּי דִיקְנָה, תְּלִי בִּיה מְהִימְנוּתָא.

אמר הזוהר שמהזקן מגיע השמן הטוב והרחמים הגמורים, ומה ששפע הזקן נקרא שמן, משום שהוא מגיע ממידת החכמה של מידת הכתר, וכן אמרו במדרש שישראל נמשלו לזית שתחילתו מר וסופו מתוק, וכן הזקן הוא משפיע מכלים שנשברו משום הדין הרב שהיה בהם והוא ממתק אותם, ולכן כל עניין הזקן נקרא שמן.

וכן מהתפוחים דהיינו מחלק העליון של הלחיים שהוא פנוי מזקן, מאיר אור נפלא ללחיי מידת התפארת וממתקים את הדין שבה.

וכל מי שיש לו זקן באופן מושלם, דהיינו שיש לו את כל הי"ג תיקונים, הרי הוא אדם שלם, וכן באמת אין מצוי שיהיה לכל אדם באופן טבעי את

כל הי"ג תיקונים, ובמיוחד לא מצוי שיש שביל פנוי משערות מעל השפה העליונה.

ויתכן שיש לפרשו באופן עמוק יותר.

וכן יש לפרשו על מידת הכתר עצמו, שכשמושלמים בה הי"ג תיקונים הרי האמונה דהיינו החיבור של הויה אדנות שהם בגמ'ט אמן, והם כוח החסד והגבורה, שלמה.

תִּאֲנָא בְּצִנְיָעוּתָא דְּסִפְרָא, תְּלִיסַר תְּקוּנִין אֵלִין דְּתַלְיִין
בְּדִיקְנָא וְיִקְרָא, בְּשִׁבְעָא (מְנַהוּן) מִשְׁתַּבְּחִי בְּעֶלְמָא, וּמִתְפַּתְּחִי
בְּתִלְיָסַר תְּרַעֵי דְרַחֲמִי. וּמֵאֵן דְּאוֹשִׁיט יְדִיהָ לְאוּמָא, כְּמֵאֵן
דְּאוּמִי בְּתִלְיָסַר תְּקוּנִי דִּיקְנָא. הָאֵי בְּאַרְיָךְ אֲפִין. בְּזַעִיר אֲפִין
בְּכֻמָּה. אֲמַר לְרַבִּי יִצְחָק, קוּם בְּקִיּוּמְךָ, וְסִלְסֵל בְּסִלְסָלָא דְּתִקְוָנָא
דְּמִלְכָּא (ס"א בדיקנא) קְדִישָׁא הֵיאֵךְ יִתְתְּקִנִין.

אמר הזוהר שבחודש השביעי שהוא חודש תשרי, בעשרת ימי תשובה מאירים י"ג מידות הרחמים, ולכן מתקבלת התפילה בימים אלו, כמובא בגמ' בראש השנה על פסוק "דרשו ה' והמצאו".

ומי שנשבע בזקן הרי הוא כנשבע במידת הכתר, דהיינו שבזקן האדם הגשמי יש כוח לעורר את הזקן הרוחני, ולכן התורה צוותה שלא לגלח בתער, בכדי לא לעקור את שורשי השפע.

שאל הזוהר הנה למדנו שבזקן של מידת הכתר ישנם י"ג תיקונים, אבל יש לידע כמה תיקונים יש בזקן של מידת התפארת, אמנם על זקן מידת החכמה לא שאל הזוהר, משום שמידות החכמה והבינה אינם מידות בפני עצמם, אלא הם נכללות במידת הכתר ובזקנו.

דף קל"א ע"ב

קָם רַבִּי יִצְחָק, פָּתַח וְאָמַר, (מיכה ז) מִי אֵל כְּמוֹךָ נוֹשֵׂא עֹון
וְגו', יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ וְגו', תִּתֵּן אֶמֶת לִיעֲקֹב וְגו'. תִּאֲנָא, תְּלִיסַר
מְכִילִין אֶתְחַזֵּין הָכָא, וְכֻלְהוּ נִפְקִין מִתְּלִיסַר מִבּוּעִין דְּמִשְׁחָ

רבות דְּתִיקוֹנֵי (דף קל"א ע"ב) דִּיקְנָא קְדִישָׁא, עֲתִיקָא
דְּעֲתִיקִין. טְמִירָא דְּטְמִירִין. תְּנָא, תְּקוֹנָא דְּדִיקְנָא טְמִיר וְסְתִים,
טְמִיר וְלֹא טְמִיר. סְתִים וְלֹא סְתִים. בְּתִיקוֹנֵי יְדִיעַ וְלֹא יְדִיעַ.

פתח הזוהר כאן בי"ג מידות רחמים שנזכרו בנביא - "מי אל כמוך" וכו',
ומשמע לקמן שאלו הם מידות של מידת הכתר, ומה שנאמר בתורה הם
אל רחום וחנן, אינם של מידת הכתר.

ויש לדעת מדוע הנביא גילה את י"ג מידות של מידת הכתר ולא התורה
בעצמה, ויש לומר שהתורה לא דיברה על כל עניין עולם הבא, משום שכל
עניין עולם הבא, הוא לא קשור לתורה אלא לשכרה, אבל הנביאים היו
מעודדים את העם שיתחזקו באמונה ולכן הם גילו את עניין זה.

תְּקוֹנָא קְדָמָא. הָא תְּנִינָן, דְּכָל שְׁעָרָא וְשְׁעָרָא וְכָל נִימָא
וְנִימָא לֹא מִתְדַבֵּק לְחִבְרָתָהּ. וְשָׂאֵרוּ נִימִין דְּדִיקְנָא לְאַתְקְנָא,
מִתְקוֹנָא דְּשְׁעָר רִישָׁא.

התיקון הראשון: מעלתו שאין שער מעורב בחברו, והוא מורה על עניין
החסד, שמהות הדין להתעקם ולהתעגל משא"כ בעניין החסד הכל הולך
באופן ישר, ולכן החצוצרות שהם ישירות הם מורות על עניין החסד, אבל
השופר שהוא עגול - הוא מורה על עניין הדין.

וכן הזקן מתחיל מסוף שערות הראש, משום שסוף שערות הראש הם
המלכות שבראש, שהמלכות היא סוף כל עניין היא התגלות הדברים,
ותחילת הזקן הוא מסוף השערות שכל תחילת מתחילה מסוף עליון.

הָכָא אֵית לְאַסְתַּפְּלָא, אִי כָּל נִימִין דְּשְׁעָר רִישָׁא, וְנִימִין
דְּדִיקְנָא יְקִירָא עֲלָא, בְּחָד נִימָא אֲתַפְּלָלוּ, (ס"א בחד מתקלא
אתקלו) אָמַאי אֵלִין אָרִיכִין, וְאֵלִין לֹא אָרִיכִין. אָמַאי (ק"מ)
נִימִין דְּדִיקְנָא לֹא אָרִיכִין כּוּלֵי הָא, וְקִשְׁיִין. וְאֵלִין דְּרִישָׁא לֹא
קִשְׁיִין, אֲלֹא שְׁעִיעִין.

שואל הזוהר מהו ההבדל שבין שערות הראש לשערות הזקן, מדוע שערות הראש ארוכות בטבעם יותר מעשרות הזקן, אשר עניין זה מורה על התפשטות החסד שבשערות הראש, ומדוע שערות הראש יותר רכות מעשרות הזקן? , שגם זה מורה על עניין החסד, שמי שהוא איש חסד כבית הלל הרי הוא נעים ורך לבריות כמובא בגמ' בשבת, והרי לכאורה שניהם שערות צינורות שפע המוח - ומאי שנא.

אֵלָא, כָּל נִימִין שְׁקִילִין דְּרִישָׁא וְדִיקְנָא. דְּרִישָׁא אֲרִיכִין עַל פְּתִינִין, לְמִיגְד לְרִישָׁא (ד"א מרישא) דְּזַעִיר אֲפִין, מִהֵוּא מְשִׁיכָא דְמוֹחָא, לְמוֹחָא דִּילִיָּה. וּבְגִינִי כִּךְ לֹא הוּוּ קְשִׁינִין. וְעַל דָּא אֲתַחְזוֹן לְמַהוּי רְכִיכִי.

אומר הזוהר שאין באמת הדבל עקרוני בין השערות, אלא שהם משתנים לפני התפקיד אשר ניתן להם, שפעמים הפעולה מצריכה לשנות את הצורה, והוא: שתפקיד שערות הראש הוא להשפיע למידת התפארת שהשערות ארוכות, והם מתארכות לכל אורך הגב, עד מקום שמידת התפארת שעומדת מאחורי מידת הכתר נמצאת.

וכן הם צריכות להיות רכות, משום שהם באות להמתיק את הדין שבתפארת, ולכן אין להם להיות קשות - שזה בחינת דין.

ונראה לכאורה מכאן שיש לגדל את שערות הראש עד אמצע הגב בכדי להיות כדמות העליונים, שהרי מטעם זה יש לגדל את הזקן, ואם תאמר שהאדם הוא מרכבה למידת התפארת ולא למידת הכתר, זה אינו שהרי במפורש כתב האריז"ל שהאדם מרכבה ודמות למידת הכתר, וצ"ב מדוע אין העולם נוהג בכך.

תַּאנָּא, מַאי (ע"ח ע"א, ק"מ ע"א, רס"ב ע"א) דְּכְתִיב, (משלי א) חֲכָמוֹת בַּחוּץ תִּרְנָה. וּלְבִסּוֹף פְּתִיב, בְּרָחוּבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ. הָאִי קָרָא לָאוּ רִישִׁיָּה סִיפִיָּה, וְלָאוּ סִיפִיָּה רִישִׁיָּה. אֵלָא חֲכָמוֹת בַּחוּץ תִּרְנָה, כִּד נִגִּיד מְמוֹחָא סְתִימָאָה דְּאֲרִיךְ אֲפִין, לְמוֹחָא דְּזַעִיר אֲפִין, בְּאִינוֹן נִימִין. כְּאֵלוּ מִתְחַבְּרָאן לְבָר, תִּרִּין

(בראשית קמ"א ע"ב, ק"מ) מוֹחִין, וְאַתְּ עֲבִיד חַד מוֹחָא, בְּגִין דְּלִית קִיּוּמָא לְמוֹחָא תַּתְּאָה, אֱלָא בְּקִיּוּמָא דְּמוֹחָא עֲלָאָה. וְכֵד נִגִּיד מֵהָאֵי לְהָאֵי, בְּתִיב תִּתֵּן קוּלָּה חַד.

שואל הזוהר על פסוק "חכמות בחוץ תרונה", שזה בלשון רבים, ואח"כ כתוב "ברחובות תתן קולה", בלשון יחיד, ועונה שהרי השערות מגיעים ממוח החכמה, והנה הם משפיעים למוח החכמה של מידת התפארת, והם ב' החוכמות הנאמרות כאן בפסוק חכמות בחוץ תרונה, השערות יוצאות והרי הם כגלי הים, שהאריז"ל מבאר בקבלת שבת שמה שכתוב "נשאו נהרות קולם" הוא על השערות האלו שהם כנהרות מים, ולכן יש כאן יחוד גמור בין מוח התפארת למוח הכתר, ושהם נעשים אחד, ולכן כתוב "תתן קולה" בלשון.

וּבְגִין דְּנִגִּיד מְמוּחָא לְמוֹחָא בְּאִינוּן נִימִין (כאלו מתחבראן לבר תרין מוחין ואתעביד חד מוחא באינון נימין) אִינוּן לָא אֲשֶׁתְּכֹחוּ קְשִׁישִׁין. מָאֵי טַעְמָא. מְשׁוּם דְּאֵי אֲשֶׁתְּכֹחוּ קְשִׁישִׁין, לָא נִגִּיד חֲכָמָתָא לְמוֹחָא בְּהוּן. בְּגִינֵי כֶּךָ, לִית חֲכָמָתָא נִפְקָא מִבֶּר נֶשׁ דְּאִיהוּ קְשִׁישָׁא (ס"א קשיא) וּמֵאֲרִי דְּרוּגְזָא. דְּכִתִּיב, (קהלת ט) דְּבָרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים. וּמֵהֲכָא אוֹלִיפְנָא, מֵאֵין דְּשַׁעְרֵי דְּרִישִׁיָּה קְשִׁישִׁין, לָאוּ חֲכָמָתָא מְתִישְׁבָּא עֲמִיהָ.

וכאן ביאר הזוהר את הטעם מדוע צריכים השערות להיות רבים, בכדי שתושפע מהם החכמה, שרק כשיש רכות יכול להיות חכמה, "דברי חכמים בנחת נשמעים", אבל מי שרגזן וכעסן אין בו חכמה, ולכן אמרו חז"ל בגמ' בסנהדרין שכשמשה כעס הוא שכח את כל ההלכות משום שהכועס חכמתו משתכחת ממנו.

ולכן מי ששערות ראשו קשים, סימן שאין חכמה מתישבת בו.

וְעַל דָּא אִינוּן אֲרִיכִי, לְמִיתִי תוּעֵלְתָא לְכָלָא. מָאֵי לְכָלָא. לְמִיעֵל עַל חוּטָא דְּשִׁדְרָה, דְּמִתְשַׁקְיִין מִן מוֹחָא. וּבְגִין דָּא לָא תִּלִּי שַׁעְרָא דְּרִישָׁא עַל שַׁעְרָא דְּדִיקְנָא. דְּשַׁעְרָא דְּרִישָׁא תִּלִּי

**וְסָלִיק עַל אוֹדְנִין לְאַחֲרוּי, וְלֹא תָלִי עַל דִּיקְנָא, מְשׁוּם דְּלֹא
אֶצְטְרִיךְ לְאַתְעָרְבָא אֵלִין בְּאֵלִין. דְּכֵלְהוּ מִתְפָּרְשֵׁן בְּאַרְחֵייהוּ.**

אומר הזוהר שהשערות של מידת הכתר המה מעל עמוד השדרה שלו ולא מתערבות את שערות הזקן, משום ששערות הזקן קשות ויש בהם דין, ושערות הראש צריכות להשפיע רחמים, ולכן הם על עמוד השדרה, שהוא המשך של המוח ואזי חיבור האורות גורם התרבות השפע.

כידוע מהאריז"ל במקומות רבים, שכשאר נפגש אור באור, ההתרבות כפולה, שהוא כמו שאמר שלמה טובים השנים מן האחד.

ומשל הדבר שכאשר ב' חכמים נפגשים אחד עם השני, הרי הם מחכימים זה את זה, כמו שכתוב בגמ' בתענית, שב' תלמידי חכמים מחכימים זה את זה.

**תֵּאנָא, כְּלָהוּ שְׁעָרֵי בֵּין דְּרִישָׁא, בֵּין דְּדִיקְנָא, כְּלָהוּ חוּרֵי
כְּתִלְגָּא. וְתֵאנָא, אֵינְהוּ דְּדִיקְנָא קְשִׁישָׁאֵי כְּלָהוּ. מֵאִי טַעְמָא.
מְשׁוּם דְּאֵינְוֹן תְּקִיפָא דְּתְקִיפִין, לְאַחְסִין (נ"א לאחתא) אֵינְוֹן
י"ג מְכִילָן, מַעְתִּיק דְּעַתִּיקִין. וְהֵינִי מְכִילָן מְקַמֵּי אוֹדְנוּי שְׁרִיין,
וְהֵינִי מְכִילָן סְתִימָן אֵינְוֹן. דְּלֹא יִתְעָרְבוּן בְּאַחְרָנִין. (דִּאתְחַסִּינוּ
לְתַתָּא וְהָכִי תֵּנִינָא מְקַמֵּי אוֹדְנוּי שְׁרִיין שְׁעָרֵי מְשׁוּם
דְּבִלְחֻדִּייהוּ אֵינְוֹן וְלֹא אֶתְעָרְבוּ בְּאַחְרָנִין).**

אמר הזוהר שאפי' שאמר שיש דין בשערות הזקן מ"מ הוא דין ממותק, והרי הם לבנות שזה מורה על מיתוק הדין.

והמה קשות משום שהם נעשו מכל המלכים אשר מלכו באדום ומתו, כלומר שהנה שלפני שה' עשה את המידות האלו, היו מידות אשר הדין היה רב בהם, והם לא יכלו לסבול את האור שבעולם האצילות, ולכן החליטו מידות אלו לרדת מעולם האצילות למקום עולם הבריאה, וזה נקרא שהם מתו, ובכל העולם הזה, אנחנו מתקנים אותם ומעלים אותם, לעיבור בבטן הבינה, ואזי המה נולדים מחדש שלמים ומתוקים בבחינת תחיית המתים, ועיקר מקום תיקון זה הוא בזקן ולכן הוא קשה בבחינת דין.

ואמר הזוהר שהשערות האלו, סתומות בכדי שלא יתערבו באחרים, כלומר שא"א לגשת אליהם, ומי שלא ראוי אין יכול ליגע ולקבל שפע מהם.

או שיש לומר שהם סתומות בכדי שלא יתערבו זו בזו, והיינו משום שאם הם היו מגולות, מיד או של מידת זו היה דבק באור של מידה זו, משא"כ עכשיו.

וְאִי תִּימָא דְלִית אַחֲרָנִין בְּנוֹתֵיהּ. לֹא. דְתִנָּא תְּלִיסַר מְכִילָן דְּרַחֲמֵי מַעֲתִיקָא קְדִישָׁא: מִי אֵל כְּמוֹךְ, חַד. (ק"מ) נושֵׂא עוֹן, תְּרִי. וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע, תֵּלֶת. לְשֹׁאֲרֵית נַחֲלָתוֹ, אַרְבַּע. לֹא הַחֲזִיק לְעַד אָפוֹ, חֲמִשׁ. כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא, שֵׁית. יָשׁוּב יִרְחַמֶּנּוּ, שְׁבַעַה. יִכְבּוֹשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ, תְּמִנָּא. וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצּוֹלוֹת יָם כָּל חֲטָאתָם, תִּשְׁעָה. תִּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב, עֲשֶׂרָה. חֶסֶד לְאַבְרָהָם, חַד סָר. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעַת לְאַבְרָהָם, תְּרִיסַר. מִיָּמֵי קֶדֶם, תְּלִיסַר. לְקַבֵּיל דָּא, אֵל רַחוּם וְחַנוּן וְגו', אֵינּוֹן לְתַתָּא.

אומר הזוהר שמה שכתוב בנביא י"ג מידות "מי אל כמוך" וכו', הם י"ג מידות של מידת הכתר, ומה שכתוב בתורה "ה' ה' אל רחום וחנון", הם י"ג מידות של מידת התפארת, ואפי' שיש לה רק ט' מידות, מידת הכתר משלימה לה את ט' המידות לי"ג מידות.

ועיין בהאריז"ל בשער הכוונות בכונת ויעבור איך נשלמים ט' תיקוני לי"ג.

ושואל א"כ שהי"ג שמוזכרים בנביא את יותר עליונים מדוע משה לא אמר אותם בעת הקצף?

וְאִי תִּימָא, מִשָּׁה אֵיךְ לֹא אָמַר אֵלֶיךָ עֲלֵאִין. (קל"ח) אֵלָא, מִשָּׁה לֹא אֶצְטְרִיךְ, אֵלָא לְאַתֵּר דְּדִינָא אֲשֶׁתִּכַּח, וּבִאֲתֵר דְּדִינָא אֲשֶׁתִּכַּח, לֹא בְּעֵי הָכִי לְמִימַר. וּמִשָּׁה לֹא אָמַר, אֵלָא בְּעִידָנָא דִּישְׂרָאֵל חָאבוּ, וְדִינָא הָוָה תִּלְיָא, וּבְגִינִי כִּךְ לֹא אָמַר מִשָּׁה,

**אֶלָּא בְּאַתֶּר דְּדִינָא אֲשֶׁתִּכַּח. אֲבָל בְּהַאי אַתֶּר, סְדוּרָא דְשִׁבְחָא
דְּעֵתִיק יוֹמִין מְסֻדֶּר נְבִיאָה.**

מתוך הזוהר שודאי שי"ג של הנביא יותר עליונים, אלא שתלוי למה צריכים אותם, אם צריכים בשביל להשקיט ולמתק את הדין, אזי צריך להמתיק את הדין בשורשו, ושורש הדין הוא במידת התפארת, ולכן משה אמר את הי"ג מידות רחמים של מידת התפארת, אבל הנביא אמר את י"ג של מידת הרחמים משום שסיפר את שיבחה.

והנה יש לדעת שכשרוצים לזכות לבנים ממון וחיים שהם תלויים במזל, וביאר הזוהר שהכוונה במזל העליון של י"ג מידות רחמים, לכאורה יש לומר ולכוין לי"ג שמוזכרים בנביא, אמנם באמת בתפילה יש להזכיר את י"ג רחמים שמוזכרים בתורה משום שבאים להשקיט את הדין, וזה דבר נפלא וחשוב לכל בר דעת לדעת דבר זה, שלא עמדו עליו כלל לענ"ד.

והביא כאן לפניך אותם מכוונת הרמח"ל לעת צורכך: ואומרים שם פסוקי "מי אל כמוך" וכו', ומכונים בי"ג תיקוני דיקנא הנרמזים באלו הפסוקים: א: מי אל כמוך כנגד אל, והוא בסוד מצר הדיקנא. ב: נושא עון, נגד רחום, בסוד שערות שפה העליונה. ג: ועובר על פשע, נגד וחנון, בסוד אורח שתחת החוטם. ד: לשארית נחלתו, נגד ארך, בסוד שערות השפה התחתונה. ה: ולא החזיק לעד אפו, נגד אפים, בסוד אורח שתחת הפה. ו: כי חפץ חסד הוא, נגד רב חסד, בסוד התרחבות הזקן. ז: ישוב ירחמנו, נגד ואמת, בסוד התרין תפוחין של הפנים. ח: יכבוש עוונותינו, נגד נוצר חסד, בסוד שטח העליון של הזקן המגיע עד הטבור. ט: ותשליך במצולות ים כל חטאותם, נגד לאלפים, בסוד השערות שבין שטח לשטח. י: תתן אמת ליעקב, נגד נושא עון, בסוד שערות שתחת הגרון. יא: חסד לאברהם, נגד ופשע, בסוד השואת השערות. יב: אשר נשבעת לאבותינו, נגד וחטאה, בסוד הפה שהוא פנוי משערות. יג: מימי קדם, נגד ונקה, בסוד השטח התחתון המגיע עם העליון עד הטיבור.

דף קל"ב ע"ב

**וְאֵינּוֹן תְּלִיסֶר תְּקוּנִין דְּדִיקְנָא עֲלָאָה קְדִישָׁא, טְמִירָא
דְּטְמִירִין, תְּקִיפִין, לְתַבְרָא וּלְאַכְפִּיָּא כָּל גְּזָרֵי דִּינִין. מֵאֵן חֲמִי
דִּיקְנָא עֲלָאָה קְדִישָׁא, טְמִירָא דְּטְמִירִין דְּלֹא אֲכַסִּיף (קל"ב)
(ס"א אתכסי) מְנִיָּה. וּבְגִין כֶּךָ, כָּל שְׁעָרֵי קְשִׁישִׁין, וְתִקְיִפִין
בְּתִקּוּנֵי (דף קל"ב ע"ב) .**

אמר הזוהר שבאמת אלו התיקונים של מידת הכתר, משברים כל דין.

ויש להבין אם הם משברים כל דין מדוע באמת משה לא אמרם, אלא שהזוהר תירץ שמשה רצה להשקיט את הדין, אבל קשה שהרי כאן כותב שהם גם משקיטים כל דין, אבל הביאור שהרי עם ישראל חטא במידת התפארת שהיא התורה שבכתב, ולכן משם הגיע עליהם הדין, ולכן משה התפלל אליהם, דדוקא ממידה זו.

ואם תאמר א"כ מדוע היום לא אומרים בתפילה את י"ג מידות של מידת הכתר, יש לומר שאמרו חז"ל שבכל דור ודור כל הצרות הם משום חטא העגל, וא"כ שוב אנחנו באים לתקן מה שחטאו במידת התפארת, ולכן אליה מתפללים, ודו"ק כי מתוק.

וְאִי תִימָא, אִי הָכִי הָא שְׁעָרֵי דְלִתְתָא, אִינוּן אוֹכְמִי, אָמַאי לָא הוּוּ דָא בְּדָא. דְּתַנִּיָּא בְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) קוּצוֹתִיו תִּלְתְּלִים שְׁחוּרוֹת פְּעוּרָב. וּבְתִיב, (דְּנִיָּא ל ז) וְשַׁעַר רִישָׁהּ פְּעַמַּר נָקָא. לָא קִשְׁיָא, הָא בְּדִיקְנָא עֲלָאָה, הָא בְּדִיקְנָא תַּתָּאָה. וְעַל דָּא, בְּד אֲתִיְהִיבַת אוֹרִיְתָא לְיִשְׂרָאֵל, אֲתִיְהִיבַת בְּאֵשׁ שְׁחוּרָה עַל גְּבִי אֵשׁ לְבָנָה.

שואל הזוהר מדוע השערות של מידת הכתר לבנות ושל מידת התפארת שחורות, וענה משום ששערות הכתר עליונות במקום הרחמים לכן הם לבנות, ושערות התפארת תחתונות במקום הדין ולכן הם שחורות, ולכן התורה ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה.

אש שחורה הוא הכתב, ואש לבנה הוא הגויל, ואפי' שלא כתוב בו יש בו קדושה אשר אינה נראית לעין האדם משום קדושתה.

וְעִקְרָא דְּמִלָּה מְשוּם דְּהָנִי שְׁעָרֵי בְּגִין דְּמִמוּחָא אֲשֶׁתְּכַחוּ לְאַתְמִשְׁכָּא לְמוּחָא דְּלִתְתָא וְאִינוּן לְעִילָא מִן דִּיקְנָא, דִּיקְנָא בְּלַחוּדוּי הוּא. וְכָל תְּקוּנוֹי בְּלַחוּדִיהוּן אֲשֶׁתְּכַחוּ. דִּיקְנָא בְּלַחוּדוּי. וְשְׁעָרֵי בְּלַחוּדִיָּהּ.

אומר הזוהר שהתירוץ היותר נכון, הוא שמה שכתוב ששערות הכתר לבנות הם על שערות הראש שבאות למתק את מוח מידת התפארת ולכן

הם לבנות, אבל הזקן של מידת הכתר הוא עניין אחר משערות ראשו שהם לבנות, ומה שכתוב קבוצותיות תלתלים שחרות יש לפרשו על זקן מידת התפארת והזקן הוא מכוח הדין בכל מקום, ועל זקן מידת הכתר לא נאמר דבר בעצם הפסוק ואין לנו להקשות על כך.

אפי' שלעיל נאמר שהזקן לבן, יש לומר שהוא לבן ביחס לזקן התפארת אבל בעצמותו אינו לבן שהרי הוא מכוח הדין.

תְּקוּנָא קְדָמָא תְּקוּנָא דְּשָׂאֲרִי מְרִישָׁא דְּשַׁעְרֵי דְּרִישָׁא. וְתֵאנָא, כָּל תְּקוּנֵי דִּיקְנָא לֹא אֲשַׁתְּכַח אֱלָא (מחומא דלבא) מְמוּחָא דְּרִישָׁא, (ס"א מתיקוני דרישא) וְהָכָא לֹא פְרִישׁ הָכִי, דְּהָא לֹא הָוִי. אֱלָא תְּקוּנָא דָּא, דְּנַחֲתִית מִן רִישָׁא דְּשַׁעְרֵי דְּרִישָׁא, הָכִי אֲשַׁתְּכַח. (חסר כאן)

כאן חוזר לבאר את עניין תיקון הראשון שבזקן, ואמר שהזקן מגיע מהמוח שהוא מותר אור המוח, אמנם כאן פירשנו שהזקן מגיע משערות הראש, שהוא הממשך להם, אבל אומר הזוהר הכי אשתכח, שבאמת זה וזה נכון, שהוא המשך שערות הראש אבל הוא גם ממוח החכמה.

והיינו שהוא באמת מאור השערות, אלא שיש לו גם אור עצמי מצד עצמו, כמובא ברמח"ל בפתחי חכמה ודעת ששערות הראש מגיעות גם ממידת נצח והוד של מלכות דאדם קדמון, משא"כ שערות הזקן שמגיעות רק מאור החכמה.

וּמֵהָאֵי דִּיקְנָא אֲשַׁתְּמוּדֵעַ, כָּל מַה דְּהָוִי בְּרִישָׁא, דְּאֵלֶּף עֲלָמִין דְּחִתִּימִין (ס"א אלף עלמין חתימין) בְּעִזְקָא דְּדְּכִיָּא. עִזְקָא, דְּכָלִּיל כָּל עִזְקִין.

אומר הזוהר שמהזקן ניכר, כל מה שיש בראש שהרי הזקן מגיע מהמוח, וניכר מהזקן שיש אלף עולמות בתוך מוח החכמה של מידת התפארת, והנה מבאר המתוק מדבש, שאלף הוא שם אלוקים מרובע מלא בההין, כזה: אלף, אלף למד, אלף למד הה, וכו', שהוא בגמט' אלף, עכת"ד. וא"כ ביאור הדבר שמשום שהזקן מכריע את הדינים, לכן ניכר שהוא מגיע

משם אלוקים מרובע, שכשהשם מרובע הוא מורה על הדין שבו כמובא בהאריז"ל, שהרי משתלשל משורשו דהיינו שבתחילה הוא רק אות א', ואח"כ הוא אותיות א ל, והוא מורה שהשם לא יכול לעזוב את שורשו.

והנה יש מלוי של שם זה באות ה' שלו, בהחין או באלפין, או ביודין, וידוע שאות י' היא אות של רחמים וכן אות א', אבל אות ה' היא אות של כוח הדין שהיא אות של השכינה, אבל י' היא אות של החכמה, וא' היא אות של הכתר שהוא מידת הרחמים - ששמו אהיה וכן שמה של הבינה כן.

אֲרֵכָא דְכָל שְׁעָרָא, דְנַחֲתִית מִקְמֵי אוֹדְנוּי, לָא הוּי אֲרִיכָא. וְלֹא אֲתִדְבֵּק דָּא בְדָא, וְלֹא (ס"א דכלא) נַחֲתִין. אֲלִין שְׁעָרִין. מִכְּד נִגְדִין אֲתִמְשִׁכֵּן (ס"א אלא מכד נחתין אלין, שערין. נגדין ואתמשכן) וְתִלְיִין.

אומר הזוהר ששערות התיקון הראשון שהם יורדות מלפני האוזניים לכיוון הלחיים, אין כל שיערה ארוכה, אלא הם שערות קטנות אחת אחרי השניה, אלא מיד שהם יוצאים העור הפנים הרי הם מאירים את אור השמן שבהם, אמנם ישנם תיקונים בזקן שהשערות שבהם מאוד ארוכות, משא"כ בתיקון זה שהשערות בהם קצרות, ולכאורה הוא משום שהדין שבהם מועט.

וְשִׁירוּתָא דְתִקּוּנָא קְדָמָא, תִּלְתִּין וְחַד קוּצִי, שְׁקִילָן, אֲתִמְשִׁכֵּן עַד רִישָׁא דְפּוּמָא. וְתִלְתִּין מָאָה וְתִשְׁעִין נִימִין אֲשֶׁתִּפְּחֵן בְּכָל קוּצָא וְקוּצָא.

אומר הזוהר שבתיקון הראשון שמגיח עד ראש הפה, יש שלושים ואחד קוצים כנגד שם אל, ושלוש מאות ותשעים נימין יש בכל אחד מהם, משום שתיקון זה הוא שורש כל התיקון, לכן נזכר בו שם אל שהוא מורה על כוח הבורא הנמצא בזקן זה, המכניע את כל החיצונים, והמתוק מדבש מבאר שמה שכתוב שיש בכל קוץ שלוש מאות ותשעים נימים, הוא בגמט' שמים, עכת"ד.

וביאור העניין שכל קוץ הרי הוא עולם שיש בו רקיע, והשמים מורים על אש ומים, ועל זה אמר הפסוק "עושה שלום במרומיו", שזה מהות הזקן למתק את הדין בחדס.

תִּלְתִּין וְחָד קוּצֵי שְׁקִילִין, דְּהוּ בְּתִקּוּנָא קְדָמָא תְּקִיפִין, לְאַכְפִּיָּא לְתַתָּא, בְּחוּשְׁבָּן א"ל. מְהוּ א"ל. תְּקִיף וְכוּל. וּבְכָל קוּצָא וְקוּצָא, מִתְּפָרְשִׁין תִּלְתִּין וְחָד עֲלָמִין, תְּקִיפִין שְׁלִטִין, לְאַתְעֵינָא (ס"א לאתפשטא) (ס"א לאכפיא, ואתפשטו) ל"א בְּהָאֵי סֵטֶר, וְל"א בְּהָאֵי סֵטֶר. וְכָל עֲלָמָא וְעֲלָמָא מְנִיָּה, מִתְּפָרֵשׁ לְאַלְף עֲלָמִין דְּכְסִיפִין לְעִדּוּנָא רַבָּא. וְכָלֹא סְתִים בְּרִישָׁא דְּדִיקְנָא, דְּכָלִיל תְּקִיפָא, וְכָלִיל בְּהָאֵי א"ל. וְעַם כָּל דָּא, הָאֵי א"ל אֶתְכַפִּיָּא לְרַחֲמֵי, דְּרַחֲמֵי דְעֵתִיק יוֹמִין, (אתבסם) וְאַתְכַּלֵּל וְאַתְפֹּשֵׁט בִּיָּה.

אומר הזוהר ששם התיקון הראשון הוא אל משום שהוא תיקף ומכניע את הדין, ובכל קוץ יש שלושים ואחד עולמות, חוץ מכך שכל קוץ כמניין שמים, ונראה שבכל שמים יש שלושים ואחד קוצים ויש שלושים ואחד שמים.

והם מתפשטים להכניע את הדין, ויש א"ל בצד ימין של הזקן וכן א"ל בצד שמאל, וכל עולם מא"ל אלו, מתפרש לאלף עולמות של עידונים, דהיינו שמהדין לבסוף נעשה רחמים, כמו שאמר הצמח צדק שבעולם הבא הדין נעשה כיון המשמח, וא"כ האלף עולמות הם גם השם אלוקים הנ"ל שהוא בגמט' אלף.

וכולם נמצאות בזקן הזה, אשר מכניע את הדין, ואפי' שפעולת שם אל זה היא דין, מ"מ הוא נתקן מהאור הפנימי של מידת הכתר.

שהרי שם אל זה נעשה מכל הכלים שנשברו ולכן יש בו דין רב, אלא שהאור של מידת הכתר מתקן את כל הדין והופך אותו לרחמים.

אַמְאֵי עַד פּוּמָא. מְשׁוּם דְּכְתִיב, (דניאל ז) דִּינָא יְתִיב וְסִפְרִין וְגו'. מְאֵי דִּינָא יְתִיב. יְתִיב לְאַתְרִיָּה דְּלֹא שְׁלֵטָא. הֵדָּא הוּא

דְּכָתִיב, (ישעיה ט) פֶּלֶא יוֹעֵץ אֵל גִּבּוֹר. אֵל דִּהוּא גִּבּוֹר, וְאַתְּבָסֶם בְּדִיּוֹקְנָא (ס"א בדיקנא) קְדִישָׁא דְעֵתִיק יוֹמִין. וְרָזָא דְכָתִיב, מִי אֵל כְּמוֹךְ בְּעֵתִיק יוֹמִין אֲתִמֵּר, בְּתִקּוּנָא קְדָמָא דְרִיקְנָא קְדִישָׁא עֲלָא.

שואל הזוהר על מה שאמר שהתיקון הראשון מגיע עד הפה, מדוע הוא כך? ואמר שמהפה יוצאים גזרות הדינים, ולכן מגיע תיקון זה עד הפה וממתק את הדין, שהנה כתוב "ברוך אומר ועושה", שה' אומר ומה שאומר נעשה, ואין זה רק שה' גוזר ומצווה למלאכים, אלא עצם דיברו נותן להם את הכוח לעשות את הפעולה, ולכן התיקון הראשון מתקן באורות שבו את הכוח הרוחני של דין הגזירה.

עֲלָמָא קְדָמָא, דְנִפְיָק מִתְקוּנָא קְדָמָא, שְׁלִיט וְנָחִית. וְסָלִיק לְאֵלָּהּ אֲלָפִין וְרַבּוּא רַבְּבָן מֵאֲרִי תְרִיסִין. וּמְנִיָּה מִתְאַחֲדִין, בְּקִסְטָא בְּעִזָּא רַבָּא.

אמר הזוהר שיוצאים מעולם הראשון שבתיקון הראשון, הרבה מלאכי דין בעולם, וע"י התיקון הראשון שהם קשורים בו, הם נאחזים במידת החכמה שנקראת בארמית עזקא רבא, וקסתא הוא מידה, ואמר שהם נאחזים מעט במידת החכמה של מידת הכתר, ששם הוא שורש כל הדינים כידוע.

והם נמצאים בעולם הבריאה שעולם הבריאה יוצא מכאן, ושמו אל שדי, והאל שלו הוא האל הזה.

ויש להבין איך שם שדי הוא שמו של עולם הבריאה, והרי אמרו חז"ל בחגיגה ששדי הוא שאמר לעולמו די, דהיינו שלא ימשיך להתרחב, וא"כ שם שדי הוא צריך להיות השם של העולם האחרון.

עֲלָמָא תְּנִינָא. דְּנַפְיָא מִהָאֵי תְּקוּנָא. שְׁלִיט וְנַפְיָא, וְנַחֲתִית וְסָלִיק. לְשִׁבְעָה וְחֲמִשִּׁין אֶלְף דְּרָגִין, מְאִרֵי דִיבְבָא. וּמִתְאַחֲדִין מְנִיָּה, לְאַכְפִּיָּא בְּקוּדְלָא בְּחִינָרָא. (ס"א בחיזרא)

אמר הזוהר שמהעולם השני שבתיקון הראשון של מידת הכתר, יוצאים נז' אלף כוחות שהם שם אל הויה, שהוא בגמט' נ"ז כמובא בהאריז"ל והוא מושל בעולם היצירה, ומלאכי עולם היצירה מושרשים כאן, והמלאכים האלה מונעים במי שרוצה להביט בעורף הלבן של מידת הכתר, שהרי עולם היצירה הוא עולם של טוב ורע, ומשום מגיעה הבחירה שרק ע"י טוב ורע יש בחירה, ומלאכים אלו ממונים שמי שלא עשה מעשים טובים, לא יקבל שפע שמקבלים הצדיקים, שכידוע שהצדיקים מקבלים מהשערות שיש בעורף מידת הכתר.

וכן יש לפרש שבשביל שמלאכי הדין לא יעשו רע יותר מאשר ציוה אותם ה', ויבואו להמשיך דין מהעורף הנ"ל, לכן מלאכים אלו מונעים אותם מעניין זה.

עֲלָמָא תְּלִיתָא. דְּנַפְיָא מִהָאֵי תְּקוּנָא שְׁלִיט וְנַחֲתִית, וְסָלִיק לְצ"ו אֶלְפִין מְאִרֵי דִילָלָה, וּמִתְאַחֲדִין מְנִיָּה (בבוסיטא לקוסטירא) (ס"א כבוסינא לקוסרא) (בבוצינא קמורא), וּמִהָאֵי תְּקוּנָא, מִתְפַּלְגִין בְּלָהוּ, וּמִתְפַּסְמִין בְּמִרְיָא דְדִמְעִין, דְּמִתְפַּסְמִין בְּיָמָא רַבָּא.

אומר הזוהר, שמהעולם השלישי שבתיקון הראשון, יוצאים צ"ו כוחות שהוא שם אל אדני שבעולם העשיה, והם תלויים בו כאשכול בזמורה, דהיינו שדימה את קשר המלאכים כאשכול של גפן שהוא כוח הדין, וגם כמו שביארנו לעיל שכל דין אינו יכול לחיות בפני עצמו אלא הוא קשור בשורשו.

³¹ יש להעמיק מהו כפל המילים שליט ונפיק, ונחית וסליק, ונראה שיש לומר ונחית וסליק לנ"ז עולמות ולא לעשות פסיק ביניהם וכן נראה בדיבור הבא לגבי הצ"ו עולמות.

ואמר שמתיקון זה נכנעים הדינים, ומתמתקים מדמעותיהם בים הגדול שהוא מידת הבינה, שהמלכות היא גם נקראת ים אלא שהיא הים הקטן, והבינה שהיא מידת הרחמים היא הים הגדול.

מֵאֵן חָמִי תְּקוּנָא דָּא, דְּדִיקְנָא קְדִישָׁא, עֲלָאָה, יְקִירָא, דְּלֹא אֲכָסִיף מְנִיָּה. מֵאֵן חָמִי טְמִירוּתָא (ס"א יְקִירוּתָא) דְּקוּצִין דְּשַׁעְרֵי דְּתַלְיִין מֵהָאֵי סָבָא. יְתִיב בְּעִטְרָא דְּעֶטְרִין, עֶטְרִין דְּכָל עֶטְרִין. עֶטְרִין דְּלֹא אֲתַפְּלֹוּ בְּעֶטְרִין. עֶטְרִין דְּלֹא פְּשָׁא עֶטְרִין. עֶטְרִין, דְּעֶטְרִין דְּלִתְתָּא מִתְּאֲחֶדֶן מְנָהוּן. וּבְגִין כֶּךָ, הָנִי תְּקוּנִין, אֵינוֹן תְּקוּנִין דְּלִתְתָּא מְנָהוֹן מִתְּאֲחֶדֶן.

שיבח הזוהר את הזקן ואת התיקון הראשון שבו, שבו תלויים כל העולמות והוא אינו תלוי בהם, ואמר שהם עטרין דלא אתכללו בעטרון, כלומר שכל תיקון נמצא לבדו ואינו צריך את עזר חברו, וזה מורה על החזק והמעלה של כל תיקון ותיקון בזקן קדוש זה.

ומשום שהזקן מרמז דברים כה גבוהים, רק מי שיש לו זקן, מחשב יפה כמובא בגמ' בב"מ.

ורק וישנם דינים מסוימים לגבי התפילה, שרק מי שיש לו זקן הרי הוא מוכשר להם.

ובימי הדין, שהם ימי ספירת העומר אין לגלח בכדי לעורר את הרחמים בגידול הזקן.

תְּקוּנֵי דְּאִתְתֵּקֶן, דְּאֶצְטְרִיךְ לְאִתְּבָרְכָא, מֵאֵן דְּבָעֵי בְּרָכָה. דְּכָל תְּקוּנִין דְּאִתְתֵּקֶן בְּקַבְלָהוֹן, בְּרָכָאן מִשְׁתַּפְּחִין (לְקַבְלִיהוֹן) וְאִתְעַבִּיד מַה דְּאִתְעַבִּיד. כֹּלָא כֹּלִיל בְּהָנִי תְּקוּנִין. כֹּלָא זִקְפֶּן לְקַבְלִיָּה תְּקוּנִין דְּמַלְכָּא תְּקִיפָא, עֲתִיקָא, סְתִימָא דְּכֹלָא. וְכִלְהוֹ אֲתַבְּסָמֵן מִתְּקוּנִין אֵלִין. (דְּמַלְכָּא עֲתִיקָא)

אמר הזוהר שהתיקונים של הזקן הם מוכנים לברך את מי שצריך ברכה, ואמר שברכה תמיד יש בהם, ומ"מ אינה תמיד מושפעת, אלא ואתעביד

מה דאיתעביד, כלומר שמי שמגיע לו ברכה, מגיעה לו ברכה מכאן, ומי שלא, לא.

ואמר שהכל בבריאה כלול בתיקוני הזקן. כולם מכבדים את הזקן, וזה מה שאמר האריז"ל שכשרואים זקן יש לקום לכבודו ולכוין שקמים לזקן העליון. וכולים מתמתקים ע"י הזקן.

תַּאנָּא. אִי עֲתִיק דְּעִתִּיקִין, קְדִישָׁא דְּקְדִישִׁין, לָא אֶתְתַּקֵּן
בְּאַלִּין תְּקוּנִין, לָא אֲשַׁתְּכַחוּ עֲלֵאִין וְתַתָּאִין. וְכֹלָא הוּי כֹּלָא הוּי.
וְתַנָּא, עַד כְּמָה זְהִירִין אֲלִין (ס"א אֶתְתַּקֵּן בֵּאלִין ל"ג) תְּקוּנֵי
דְּדִיקְנָא. עַד תְּלִיסַר (דלֶתֶתָּא), וְכֹל זְמָנָא (דף קל"ב ע"ב)
דְּתְלִיסַר אֲלִין מִשְׁתַּפְּחִין, זְהִירִין אֲלִין דְּלֶתֶתָּא. וְכֹלָא.
בְּחוֹשְׁבֵּנָא דְּאַלִּין תְּלִיסַר, אֲשַׁתְּכַח דִּיקְנָא דְּמִלְכָּא עֲתִיקָא וְקִירָא
מִכְּלָא. כֹּלָא בְּחַד אִיהוּ טְמִירָא וְקִירָא.

אמר הזוהר שאם לא היה הזקן הזה, לא הייתה הבריאה מתקיימת, ואמר שמאירים מאוד תיקוני הזקן.

והם מאירים רק י"ג תיקונים ולא יותר, שהרי הי"ג תיקונים הם כנגד י"ג אותיות, כמו שמבאר הזוהר שמה שיש בברכת כהנים כ"ב אותיות, הם י"ג כנגד י"ג תיקוני הזקן, וט' כנגד ט' תיקוני הזקן של מידת התפראת, וא"כ שהזקן הוא כנגד האותיות היה לומר שכל האותיות יאירו בזקן הכתר, ועל זה אמר שאין זה כך, שלכל אות יש מהות ותפקיד אחר ולא ראי זה כראי זה.

ואמר הזוהר וכלא בחושבנא דאילין תליסר, דהיינו שאפי' שהם רק י"ג מ"מ הם י"ג שכוללים גם את הט'.

וּבְגִין דְּאִיהוּ וְקִירָא וְטְמִירָא מִכְּלָא, לָא אֲדַכֵּר בִּיה בְּאַתֵּר
דְּאִוְרֵיתָא (ס"א לָא אֲדַכֵּר בִּאוֹרֵיתָא), וְלָא אֶתְגַּלְיָא. וְמָה
דִּיקְנָא אֶתְגַּלְיָא. דִּיקְנָא דְּכֶהֱנָא רַבָּא עֲלָא. וּמַהֲאִי דִּיקְנָא,
נְחִית לְדִיקְנָא דְּכֶהֱנָא רַבָּא דְּלֶתֶתָּא. (מאי דיקנא דכהנא רבא)

דִּיקְנָא דְכֶהֱנָא רַבָּא בְּתַמְנֵי תִקּוּנֵי אֲתֵתְקֵן. וּבִגִּין כֶּךָ, תַּמְנֵי תִקּוּנֵי לְכֶהֱנָא רַבָּא, כִּד מְשַׁח נָחִית עַל דְּקִנְיָה, הִדָּא הוּא דְכָתִיב, (תהלים קלג) כִּשְׁמֵן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזָּקֵן וְגו'.

אמר הזוהר שזקן מידת הכתר מרוב מעלתה לא נזכרה בתורה, אפי' שהוא עצמו כן נרמז בתורה, אבל זקן מידת התפארת כן נזכר בתורה, והוא נקרא הכהן הגדול שכידוע שהכהן מושרש בחכמה בחסד ובנצח, ומ"מ עיקרו בחסד, והחסד הוא כולל את כל מידת התפארת כידוע, ולכן היא נקראת הכהן הגדול, והכהן הגדול בעולם הזה מושרש בכהן הגדול בעולם העליון, משום שהתחתונים מושרשים בעליונים.

ואמר שאלו הט' תיקונים של מידת התפארת, הם ח' בגדים של הכהן הגדול, ואפי' שיש ט' תיקונים ולא ח', ולכהן יש רק ח' בגדים ואיך אפשר לומר שהתיקונים נגד הבגדים? התשובה שמובא ברמח"ל שהתיקון האחרון הוא מקבל מכל התיקונים, אבל אין הוא תיקון בפני עצמו וא"כ יש רק שמונה תיקונים.

וא"ת שלעיל אמר שהתיקונים של מידת התפארת הם הי"ג מידות רחמים שזכרו בתורה, וקשה שהרי יש י"ג מידות רחמים ולא ט'? התשובה שהם ט' מידות ממש, ויש בהם עוד ד' הארות מזקן מידת הכתר, ומשום שאינם ממש מידות לכן אמר שיש רק ט' כמובא בהאריז"ל.

וּמִנָּא לָן. דְּכָתִיב, (תהלים קלג) שֶׁבֶת אֲחִים גַּם יָחַד. גַּם לְרַבּוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל דִּלְתָתָא. דְּכָל זְמַנָּא דְכֶהֱנָא רַבָּא דִּלְתָתָא, מְשַׁמֵּשׁ בְּכֹהֲנָא רַבָּא, כְּבִיכּוֹל כֹּהֵן גָּדוֹל דִּלְעִילָא, מְשַׁמֵּשׁ בְּכֹהֲנָא רַבָּא.

דָּא תִקּוּנָא חָד, דְּדִיקְנָא דְעֵתִיקָא סְתִימָא דְכָלָא. אָמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן, יָאוּת אֲנִת רַבִּי יִצְחָק, לְמַחֲמִי בִיקִירָא דְתִקּוּנֵי דְדִיקְנָא, וְסִבֵּר אִפִּי דְעֵתִיק יוֹמִין, עֵתִיקָא דְעֵתִיקִין. זָכָא חוֹלְקֵר, וְזָכָא חוֹלְקֵי עֲמֻכּוֹן בְּעֶלְמָא דָּאֲתִי.

שאל הזוהר מניין יודעים שכל דבר תחתון מעורר את הדבר העליון, ואמר מכך שכתוב "גם יחד", שזה מורה שהכהן התחתון משמש כנגד הכהן העליון, וזה הוא טעם כל המצוות שאנחנו מנענעים לולב ואזי מידת הדעת העליונה מעוררת עלינו את אורה, וכן בכל מצווה ומצווה.

וגם הוא ג' שהם ג' העולמות התחתונים, וס' שהוא מורה על העולם הרביעי העליון מכולם שהוא עולם האצילות שבו ה' שורה, ולכן הם' סתומה שזה מורה שאין כ"כ השגה בעולם האצילות.

ואמר הזוהר שכאן נגמר ביאורו של התיקון הראשון.

תְּקוּנָא תְּנִינָא. מִתְּתֵקֵן שְׁעָרָא, מִרְיָשָׁא דְּפּוֹמָא, עַד רִישָׁא אַחְרָא דְּפּוֹמָא, בְּתִקּוּנָא שְׁקִיל.

קום רבי חזקיה, וקאים בקיומך, ואוקיר יקרא דתקונא דא דדיקנא קדישא. קם רבי חזקיה, שארי ואמר, (שיר השירים ז) אני לדודי ועלי תשוקתו מי גרם שאני לדודי. משום דעלי תשוקתו.

התיקון השני, הוא השערות של השפה העליונה.

קום רבי חזקיה, ופתח ואמר "אני לדודי" שהוא ה' "ועלי תשוקתו", ומבאר שמי שגרם שאני נעשתי אוהב לה, משום שה' אוהב אותי, ו"כמים פנים אל פנים כן לב האדם לאדם", שמי שאוהב את חברו חברו אוהב אותו כמובא בגמ' ביבמות בשם ר' יהודה.

מִסְתַּפֵּל הָיוּנָא, וְאָרו חֲמִית, נְהוּרָא יִקְרָא דְּבוּצִינָא עֲלָאָה, נְהִיר וְסָלִיק לְתַלְתַּל מָאָה וְחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִין עֵיבֵר. וְחַד חֲשׁוֹךְ הָיָה אֲתַסְחִי בַּהֲוָא נְהוּרָא, כְּמָאן דְּאֲתַסְחִי בַּהֲוָא נְהוּרָא עֲמִיקָא, דְּמִימוּי מִתְּפַלְגִין, וְנִהְרִין, וְנִגְדִין לְכָל עֵיבֵר, מִמָּה דְּעָלוּ. וְסָלִיק הָהוּא נְהוּרָא, בְּשַׁפְתָּא דִּימָא עֲלָאָה עֲמִיקָא, דְּכָל פְּתִיחִין טְבִין וְיִקְרִין, בַּהֲוָא פְּתִיחָא אֲתַפְתָּח.

ראיתי אור במרכבה העליונה, שמאיר לשלוש מאות עשרים וחמש צדדים, ודבר חשוך היה רוחץ בנהר אור זה, ואור זה היה על שפת הים העליון והעמוק, שכל דבר טוב יוצא משפת ים זה, הנה ביאר המתוק מדבש שהמספר שכ"ה הוא השכ"ה ניצוצות עכת"ד, והשכ"ה הם הש"ך דינים עם אות ה' שהיא שורש כל הה' גבורות, שהנה ישנם ז' מידות שהיו בהם דין, וכל מידה נקראת אדם, וז' פעמים אדם הוא ש"ך.

וראה שהשפם הזה על שפת הפה של מידת הכתר, שהפה הזה הוא כמו נהר שהדיבור הוא כמים, והדין עלה ונמתק בשפם הזה.

אֲנִי שְׂאִיל מֵהֶם (ס"א מהו), פֶּשֶׁרָא דְחֻמִּית. פְּתָחוּ וְאָמְרוּ, נוֹשֵׂא עוֹן חֲמִיתָא. אָמַר, דָּא הוּא תְּקוּנָא תְּנִינָא. וְתִיב. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָאִידְנָא אֶתְקַשֵּׁר (ס"א אתבסם) עֲלָמָא. בְּרִיךְ אַנְתָּ רַבִּי חֲזַקִּיָּה, לַעֲתִיקָא דְעִתִּיקִין.

שאל רבי חזקיה המלאכים שהם האורות מה עניין זה שראיתי, ואמרו לו שראה את התיקון השני שנקרא "נושא עון".

אמר רשב"י עבשיו נתבסם העולם, שבכל לימוד שלומדים בעולם התחתון, הרי נעשית פעולה ממשית בעולם העליון, שדיבור האדם הוא נשמתו אשר היא מעולה ממחצב הספירות כידוע.

שאל רבי אלימלך, איך מה שהצדיק אומר מתקיים, וענה שהרי הצדיק בורא את העולמות, ולכן כל מה שהוא גוזר זה כבר בעולם שלו.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כֻּלְּהוּ בּוֹצִינִין חֲבֵרִין, דְּאִתִּין בְּהֵאִי עֲזָקָא קְדִישָׁא. אֶסְהַדְנָא עָלֵי שְׁמִינָא עֲלָאִין דְּעֲלָאִין, וְאַרְעָא קְדִישָׁא עֲלָאָה דְּעֲלָאָה. דְּאֲנָא חָמִי הִשְׁתָּא, מַה דְּלָא חָמָא בְּרִנָּשׁ, מִיּוֹמָא דְּסֻלִּיק מִשָּׁה זְמַנָּא תְּנִינָא לְטוֹרָא דְּסִינִי. דְּאֲנָא חָמִינָא אֲנַפְּאֵי נְהִירִין, בְּנִהוּרָא דְּשִׁמְשָׁא תְּקִיפָא, דְּזִמִּין לְמִיפָק בְּאֶסְרוֹתָא לְעֲלָמָא. דְּכִתִּיב, (מלאכי ג) וְזָרְחָה לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶיהָ. וְעוֹד דְּאֲנָא יְדַעְנָא דְּאֲנַפְּאֵי

וְהִירִין, וּמִשָּׁה לֹא יָדַע וְלֹא אֶסְתֶּפֶל. הִדָּא הוּא דְכִתְיָב, (שמות לד) וּמִשָּׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו.

אמר רשב"י לכל מי שבא לחבורה שלו, שהוא מעיד עליו שמים וארץ, שהוא רואה מה שלא אדם מיום שעלה משה למרום, והוא רואה את פניו מאירים כאור השמש שעתיד לצאת לעתיד לבוא לרפאות את כל עם ישראל כמו שכתוב "וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא", והיינו שאור הזוהר הוא זה שיביא את הגאולה ואת אור השמש אשר מרפא כל דבר.

ועוד אמר רשב"י שהוא יודע שקרן עור פניו, אבל משה לא ידע זאת.

ויש להבין מה מעלה יש בכך שידע שקרן אור פניו, התשובה שאמר הזוהר לעיל שמידת החכמה אינה יודעת את ה'ל"ב נתיבות שיש בה, והיינו שמרוב שיש בהם עומק רב, אפי' היא לא משיגה בהם, וכן כאן כידוע שנארמ חכמת אדם תאיר פניו, הארת הפנים היא השתקפות החכמה הפנימית, ומשה לא ידע ולא השיג כ"כ את חכמתו, אבל רשב"י השיג את כל החכמה שעתידה נשמתו לגלות בעולם.

ואל לך לחשוב שחלילה רשב"י מתגאה, אלא הרי הוא מספר את מתנת ה' לו.

וְעוֹד, דְּאֵנָּא חָמֵי בְּעֵינֵי, תְּלִיסָר מְכִילִין גְּלִיפִין קִמָּאי, וְהִירִין כְּבוֹצִינִין. וְכֵד אֶתְפְּרִישׁ כָּל חַד מְנִיָּהּ מְפּוּמִּיכוֹן, אֶסְתֶּלִּיק וְאֶתְתֶּקֶן, וְאֶתְעַטֵּר וְאֶתְטַמֵּר בְּטַמִּירוֹתָא דְתִקּוּנֵי דְדִיקְנָא, וְכֵל אַחֲרָנִין אֶשְׁתַּאֲרֵן. וּבְעוֹד דְּכָל חַד מִתְפָּרֵשׁ בְּפּוּמִיכוֹ, נִהִיר וְאֶתְעַטֵּר וְיִתִּיב כְּמִלְכָּא בְּגוֹ חִילִּיה. וְכֵד אֶסְתֵּיִם לְאֶתְפָּרְשָׁא, סְלִיק וְאֶתְעַטֵּר בְּעֶטְרָא קְדִישָׁא, וְאֶתְתֶּקֶן וְאֶתְטַמֵּר, וְיִתִּיב בְּתִקּוּנֵי דְדִיקְנָא קְדִישָׁא, וְכֵן לְכָל חַד וְחַד. אֶזְדַּרְזוּ חֲבֵרִין קְדִישִׁין, דְּהָא בְּקִיּוּמָא דָּא, לֹא יְהֵא עַד דְּיִיתֵי מְלָכָא מְשִׁיחָא.

אמר רשב"י הרי אני רואה בעיני את המלאכים [כוחות האין סוף] שהם הי"ג מידות רחמים, אשר המה עומדים כאן ומשתוקקים לקבל את אור תורת נשמתכם, וכאשר אתם דורשים בהם, הם מיד עולים ועומדים

במקומם ומנהיגים את העולם, ומי שעדיין לא נתקן הרי הוא עומד כאן ומצפה לתיקונכם.

וכאן רואים איך אפי' המידות הכי גבוהות מצפות לתיקון עצמם, מהאדם התחתון.

וזה מה שאמר הפסוק תנו עוז לאלוקים, שעם ישראל נותן כוח לפלמליא של מעלה.

קום רבי חזקיה תננינות. ואוקיר תיקונא תליתא, דדיקנא קדישא. תנא, עד לא קם רבי חזקיה, קלא נפק ואמר, אין מלאך אחד עושה שתי שליחות. אתרגיש רבי שמעון ואמר, ודאי כל חד וחד באתריה. ואנא, ורבי אלעזר ברי, ורבי אבא, אשתלים שלימתא עלאה.

רשב"י ציוה לרבי חזקיה לפרש גם את התיקון הבא, משום שמחתו אשר גרם תיקון השני.

קם קול ואמר אין מלאך אחד עושה ב' שליחויות, ולכן אמר רשב"י שהוא ור' אליעזר ור' אבא שהם ראשי החבורא יודעים שהם זכאים שהרי כל כך עלה בחבורתם.

והנה רשב"י חשב שודאי כל אדם יכול לעשות כמה שליחויות שהרי רק על מלאך נאמר אין מלאך אחד עושה ב' שליחויות משום שהוא מורכב מכוח אחד, משא"כ האדם שמורכב מד' כוחות אש מים רוח עפר, הרי הוא יכול לעשות כמה שליחויות, אבל גילו לרשב"י מהשמים שחבריו הרי הם כמלאכים ואין להם ב' שליחויות, וכן אמר הזוהר בסוף תיקונים חדשים, שכל צדיק הדור אינו בר בחירה והרי הוא כמלאך.

דף קל"ג ע"א

קום רבי חייא. קם רבי חייא, פתח ואמר, (ירמיה א) ואומר אהיה יי אלהים הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי. וכי ירמיה לא הוה ידע למלא, והא כמה מלולין נפקי מפומוי, עד לא אמר

דָּא. וְהוּא אָמַר מֶלֶךְ כְּדִיבָא, דְּכְתִיב הִנֵּה לֹא יִדְעָתִי דְּבַר. אֱלֹא (תַּאנָּא) חֶסֶד וְשְׁלוֹם דְּאִיהוּ אָמַר עַל דָּא. אֱלֹא הָכִי תַּאנָּא, מַה בֵּין דְּבוּר לְאֻמִּירָה. אֻמִּירָה הוּא דְלֹא בְּעִי לְאַרְמָא קְלָא, (דָּה קל"ג ע"א) דְּבוּר, בְּעִי לְאַרְמָא קְלָא, וְלֹאכְרֹזָא מְלִין.

דְּכְתִיב, (שְׁמוֹת כ) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֵּר. וְתַאנָּא, כָּל עֲלָמָא שְׁמַעוּ הָהוּא דְּבוּר, וְכָל עֲלָמָא אֲזִדְעָזְעוּ. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב וַיְדַבֵּר, וְלֹא כְּתִיב וַיֹּאמֶר. אוּף הָכָא כְּתִיב הִנֵּה לֹא יִדְעָתִי דְּבַר, לְאַכְרֹזָא מֶלֶךְ וְלֹאֻכְחָא בְּרוּחַ קְדֻשָּׁא לְעֲלָמָא.

אמר רשב"י לר' חייא לומר את החידוש הבא, ואמר שיש להבין מדוע אמר ירמיהו שהוא לא יודע לדבר, וביאר שודאי שיוודע לומר, אבל יש הבדל בין אמירה לדיבור, אמירה היא בחשאי, ודיבור הוא בקול שכל העולם שומע, והיינו שאמירה היא במידת התפארת והיא רוחנית, אבל דיבור הוא במידת השכינה, שהיא מידת היראה, וחשש שמא יתערבו החיצונים בדיבור הקדוש ולכן לא רצה לדבר אלא לומר.

אִי הָכִי, הָא כְּתִיב (שְׁמוֹת ו) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. אֱלֹא, מֵאֵן הוּא נְבִיאָה עֲלָאָה כְּמֹשֶׁה, דְּלֹא זָכָה בְּרַ נֶשׁ כְּוֹוִתִּיהָ. דְּהוּא שְׁמַע דְּבוּר בְּהַכְרֹזָה, וְלֹא דְחִיל, וְלֹא אֲזִדְעָזְעוּ. וְשָׂאָר נְבִיאִים אֲזִדְעָזְעוּ, אֲפִילוּ בְּאֻמִּירָה, וְדַחֲלִין בְּדַחֲלִיו.

שאל הזוהר והרי ה' דיבר אל משה, וא"כ מדוע אמרנו שא"א לנביא לשמוע את דיבור ה', וענה הזוהר שמשה באמת יוצא דופן משום שהוא היה בעלה של השכינה וזכה לאספקלריא המאירה מה שלא זכה שום נביא, ולכן יש לו לשמוע את קול השכינה ולא לפחד כלל.

וְתַאנָּא, תְּקוּנָא קְדָמָא דְּדִיקְנָא, וְתַנְיִנָא לְאַתְבָּא (ס"א לאייתא) (ס"א לאכפא) לְתִלְיִתָּא. דְּכְתִיב, (איוב לג) הֵן כָּל

**אֵלֶּה יַפְעֵל אֵל פְּעָמִים שְׁלֹשׁ עִם גָּבֵר. (תְּרִין נֹסְחִי) וְתָא חֲזִי
דְּתְרִין תְּקוּנִין קְדָמָאין לְמִיתִי לְתִלְתָּא הֵו דְּהוּא**

הקדים ואמר שיש לידע שהתיקון הראשון והשני, הם באו לעשות את התיקון השלישי. שהרי התיקון הראשון מגיע עד השפה העליון, והתיקון השני הוא השפה, והתיקון השלישי הוא השביל החלק משערות שיש באמצע השפה העליונה, וא"כ ודאי שב' הראשונים באו להשלים את השלישי.

ועוד שכתוב בגמ' בסנהדרין, שחטא הוא בשוגג, עון הוא במזיד, פשע הוא להכעיס, ומי שחוטא בשוגג מובן מדוע יש לסלוח לו, ואפי' מי שחוטא במזיד לתאווה אפשר להבין שיש לסלוח לו, אבל החוטא להכעיס, לכאורה מסתבר שאין לסלוח לו, ולכן תיקון זה הוא ועובר על פשע, הוא נפלא מב' התיקונים הקודמים.

**תְּקוּנָא תִּלְתָּא. מֵאֲמַצְעִיתָא דְּתַחוֹת חוֹטְמָא, מִתַּחוֹת תְּרִין
נוֹקְבִין. נָפִיק חַד אֲרָחָא, וְשַׁעְרָא אֶפְסִיק (ס"א אַתְפֶּסֶק) בְּהֵוּא
אֲרָחָא. אֲמַאי אֶתְפֶּסֶק. מְשֹׁם (דְּכַתִּיב וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע) דְּהֵאִי
אֲרָחָא אֶתְתֶּקֶן לְאֶעְבְּרָא בִּיה. וּבְגִין כֶּךָ, יְתִיב תַּחוֹת נוֹקְבִי
חוֹטְמָא הֵאִי אֲרָחָא. וְשַׁעְרָא לֹא אֶתְרַבִּי בְּהֵאִי אֲרָחָא, מְשֹׁם
דְּכַתִּיב וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע, לְמִיּוֹהֵב אֶעְבְּרָא עַד (עַל) פּוּמָא קְדִישָׁא,
דִּימָא סְלַחְתִּי. תָּאנָא, כְּמָה עֲרִקִיסָאוֹת מְחַכָּאן לְהֵוּא פּוּמָא,
וְלֹא אֶתְגַּלִּי לְחַד מְנַיְהוּ, דְּהֵא אֶסְתַּלֵּק וְאֶתְעַטֵּר, יָדִיעַ וְלֹא
יָדִיעַ.**

התיקון השלישי כאמור הוא השביל שבין שערות הזקן, והוא משום שרוח האף שהוא רוח חיים ורחמים, תעבור בקל על השפה ולא תמנע מלעבור משום השערות שהם כוחות דין, ואזי הרוח תרד לפה של מידת הכתר, והיא תאמר סלחתי.

וכל מלאכי מעלה מצפים לפה זה שיאמר סלחתי.

תָּאנָא, בְּצִנְיָעוּתָא דְסִפְרָא, מֵהוּ דְכָתִיב פֶּשַׁע. זָכוּ עוֹבֵר, לֹא זָכוּ פֶּשַׁע. (מאי משמע עובר על פשע, שפע דאקדים ש' לפ', לא זכו עומד ולא עובר) (האי) בְּזַעִיר אֲפִין.

ואמרו בספר הצניעות, שהוא ספר הנזכר בפרשת תרומה שיש בו סודות עמוקים אשר המה רק לצנועים, שכתוב עובר על פשע, שעממים הדין עובר, ואזי ההנהגה ממידת הכתר, ופעמים הדין לא עובר ואזי ההנהגה ממידת התפארת.

מאי בין האי להאי. בְּזַעִיר אֲפִין, כִּד נְחִית הָהוּא אֲוֶרְחָא מִתְחֹת נֹקְבֵי חוּטְמוֹי, כְּתִיב, (במדבר יב) וַיַּחַר אֶף יְיָ בָּם וַיִּלְךְ. מאי וַיִּלְךְ. דְּנִפִּיק רוּחָא דְרוּגְזָא מֵאִינוֹן נֹקְבֵי, וּמֵאֵן דְּאֶשְׁכַּח קָמִיָּה, אֲזִיל וְלֹא אֶשְׁתַּכַּח. הָדָא הוּא דְכָתִיב, (ישעיה מ) כִּי רוּחַ יְיָ נִשְׁבָּה בּוֹ וַאֲיָנָנוּ (ס"א כי רוח עברה בו ואיננו). בְּאֶרֶץ אֲפִין כְּתִיב, (מיכה ז) וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע. וְכָתִיב, (איוב לז) וְרוּחַ עֲבָרָה וַתִּטְהַרֶם. וְתָאנָא, הָכָא כְּתִיב, עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע בְּהָהוּא אֲוֶרְחָא. הָתָם, (שמות יב) וְעָבַר יְיָ לִנְגוֹף אֶת מִצְרַיִם.

זָכָא חוּלְקִיָּה דְמֵאֵן דְּזָכִי לְהָאִי. וְדָא הוּא תְקוּנָא תְלִיתָא, (דאורחא) דְּדִיקְנָא וְקִירָא קְדִישָׁא עֲלָאָה עֲתִיקָא דְעֲתִיקָי. אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְדָאִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִסְגֵּי לְאוֹטְבָא לָךְ, וַיַּחֲדִי לְאַגָּנָא עֲלָךְ.

אמר הזוהר שבמידת התפארת השביל שעל השפה העליונה, שדרכו עובר אור האף, הוא שביל שעובר דרכו דין רב, ומי שפוגע בדין זה בטל מין העולם, אבל השביל של מידת הכתר הוא שביל של רחמים גדולים, ומשם מגיעה הסליחה המחילה וכל הטוב, והיינו משום שמוח מידת הכתר הוא מוח של רחמים, ולכן הרוח המגיעה ממנו היא רוח רחמים, משא"כ מוח מידת התפארת הוא מוח שיש בו דין ולכן הרוח המגיעה ממנו, היא רוח של דין.

עד כאן התיקון השלישי.

וְתֵאנָא, מַאי דְכָתִיב, (ישעיה סא) שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בֵּינִי, בְּעֵתִיק יוֹמִין אֲתָמֵר. דְּהָא הוּא חֲדָוּתָא דְכָלָא. תֵּאנָא, בְּשַׁעְתָּא דְאַתְגְּלִי הָאִי אֹרְחָא דְדִיקְנָא דְעֵתִיק יוֹמִין. כְּלָהּ מַאֲרִי דִיבְבָא וִילְלָהּ, וּמַאֲרִיהוֹן דְּדִינָא סְתִימִין וּשְׁתִּיקִין, וְלִית דִּיפְתַּח פְּטָרָא לְאַבְאָשָׁא. מְשׁוּם דְּהָאִי אֹרְחָא אֲתַגְּלִיָּא לְתַקְנָא. וּמַהֲאִי, מֵאֵן דְּאַחִיד (נ"א דאחית) וְאַזְהֵר (משום דהאי אורחא סימנא לשתיקותא ומהאי הוא מֵאֵן דאחזי ואזהר) לְשַׁתְקָאָה, לְהָאִי אֹרְחָא רְשִׁים, דְּהוּא סִימְנָא דְעֵתִיקָא קְדִישָׁא.

אומר הזוהר שמה שנאמר "שוש אשיש בה", הכוונה על מידת הכתר שהיא מידת השמחה הגדולה, שע"י כל בעלי הדין שוקטים, ולכן כאשר אדם רוצה להשתיק את חברו, הרי הוא נותן ידיו על השביל של השפה העליונה, שזה רמז לשתיקה והשתקה, וביאר לנו בזה הזוהר, שכל מעשה שנוהגים בעולם התחתון יש לו שורש בעולם העליון.

ואכתוב לך דוגמת דבר זה: הנה שאלוני מדוע נוהגים לשתוק כשאומרים גאל ישראל, ודוחק לומר בשביל שלא יענו אמר, אבל הטעם הוא משום שהזוהר אומר שבגאל ישראל יש זיוג, וכתב הזוהר שבעת הזיוג אין לדבר בקול שלא תהיה אחיזת החיצונים, ולכן אמרים זאת בשקט.

תְּקוּנָא רְבִיעָאָה, מִתְתַּקֵּן שְׁעָרָא (ונחית) תְּחוֹת פּוּמָא, מִרִּישָׁא חָדָא לְרִישָׁא חָדָא. הָדָא הוּא דְכָתִיב, (מיכה ז) לְשֹׁאֲרִית נַחֲלָתוֹ. כְּמָה דְאַתְּ אָמֵר (מלכים ב יט) וְנִשְׁאַתְּ תְּפִלָּה בְּעַד הַשְׁאֲרִית הַנִּמְצָאָה. הַנִּמְצָאָה מִמֶּשׁ. שְׁאֲרִית דְכָתִיב, (צפניה ג) שְׁאֲרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עוֹלָה.

אמר הזוהר שהתיקון שתחת השפה הוא נקרא "שארית נחלתו", ודרשו בגמ' שה' מוחל וסולח למי שמשים עצמו כשיריים, למי שמעביר על מדותיו, שה' מודד לאדם מידת כנגד מידה, משום שמה שאדם עושה את זה הוא מעורר, אם עושה טוב, הרי הוא מעורר טוב, ואם עושה רע, הרי

הוא מעורר עליו, את עניין זה, וזה עומק אדם שבמידה שאדם מודד מודדים לו.

תְּקוּנָא חֲמִישָׁאָה. נִפְיָק אֲוִרְחָא אַחֲרָא מִתְּחֹת פּוּמָא, הָדָא הוּא דְכִתְיָב, (מִיכָה ז) לֹא הֶחֱזִיק לְעַד אָפּוּ. קוּם רַבִּי יוֹסִי. קָם רַבִּי יוֹסִי, פָּתַח וְאָמַר, (תְּהִלִּים קמ"ד) אֲשֶׁרִי הָעָם שָׁפְכָה לּוֹ אֲשֶׁרִי הָעָם שִׁוִּי אֱלֹהָיו. אֲשֶׁרִי הָעָם שָׁפְכָה לּוֹ. מָהוּ שָׁפְכָה לּוֹ. בְּמָה דָּאֵת אָמַר (אֶסְתֵּר ז) וְחֶמֶת הַמֶּלֶךְ שָׁכְכָה, שְׂכִיךְ מְרוּגְזִיָּה.

דְּבַר אַחֵר. שְׂכִיךְ בְּרוּגְזִיָּה, הָדָא הוּא דְכִתְיָב, (בְּמִדְבָּר יא) וְאִם כָּכָה אֵת עוֹשֶׂה לִּי הֶרְגֵנִי נָא הָרוּג. דָּא הוּא דִּינָא דְדִינָא. אֲשֶׁרִי הָעָם שִׁוִּי אֱלֹהָיו, רַחֲמֵי דְרַחֲמֵי.

תיקון חמישי הוא שביל שתחת השפה, שהוא המשך של השביל שמעל השפה, שדרכו עוברות הרוחות של האף והפה, ולכן הוא פנוי משערות, בשביל שרוח הרחמים לא תמנע מלעבור, ורוח זו ממתקת את שכ"ה דינים שהם ש"ך דינים, שהש"ך דינים הם ז' פעמים אדם שהם ז' מידות שנשברו בתחילת הבריאה, ועוד ה' גבורות שהם שורש כל הדין, ובסה"כ שכ"ה, וזה מה שאמר הפסוק "חמת המלך שככה".

ד"א שכיח ברוגזיא, ביאר המתוק מדבש, היינו שפירוש זה שונה מהפירוש הנ"ל, שפירוש זה מבאר שאין הדין בטל לגמרי אלא הוא מתבטל זמנית, ולי נראה שהכוונה שכאן הוא ממתק אפי' את הדין החזק ביותר דין של דין.

דְּבַר אַחֵר, שָׁפְכָה, שְׂמָא דְכָלִּיל כָּל שְׂמָהָן, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַעֲבֵר רוּגְזִיָּה, וְאִנְחָ בִּיהַ לְזַעִיר אֲנָפִין, וּמַעֲבִיר עַל כָּל אִינוּן דְּלָבַר.

ביאר עוד שככה הוא שם הויה דמ"ה כזה: [אין לומר בפה] יוד הא ואו הא, שהוא בגמט' מ"ה, וכן ככה בגמט' מ"ה, ושם הויה זו הוא שהשם הכללי של כל הבריאה הוא השם שתיקן את כל הבריאה מהדין אשר היה

בה, ושה' מעביר את הדין, אזי יש נחת רוח לעם ישראל אשר מושרש במידת התפארת, ע"י שה' מעביר את כל החיצונים.

דף קל"ג ע"ב

דַּתְנִיָּא, אֲרַחָא, עֲלָא דְדִיקְנָא קְדִישָׁא, (עלאה עתיקא דעתיקו) דְּאִיהוּ נְחִית (בדיקניה) תַּחוֹת נֹקְבֵי דְחוּטְמָא דְעִתִּיקִי. וְהֵאֵי אֲרַחָא דְלִתְתָּא. שְׁקִילָן אֵינוֹן בְּכָלָא. דָּא (דף קל"ג ע"ב) לְעִילָא, וְדָא לִתְתָּא. לְעִילָא, עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע. לִתְתָּא, לֹא הַחֲזִיק לְעַד אָפוּ. וְתַנִּינָן, לֹא הַחֲזִיק: דְּלֹא אֵית אֲתֵר לְמִיתָב. בְּמָה דְלְעִילָא יְהִיב אֲתֵרָא לְאַעְבְּרָא. כִּךְ לִתְתָּא, יְהִיב אֲתֵר לְאַעְבְּרָא.

אמר הזוהר שתיקון זה שהוא בשביל השפה דתחת הפה, והתיקון של השביל בשפה שמעל הפה, הם שוים, ואם תאמר הרי כתוב בתיקון זה, לא החזיק לעד אפּו, שמשמע שה' לא מוחל לעולם, זה אינו, שלא החזיק, הכוונה שאין מקום לדין במקום קדוש זה.

וידוע שהיום לא מצוי שיש באדם התחתון כעניין זה, שיהיה לאדם שביל חלק משערות תחת השפה ומעל השפה, וכנראה משום כמו שענינו רואות שהדין גובר בעולם ולכן נמצא נמצא דבר זה, ויהי רצון מלפניך שיגולו רחמיך על מדותיך.

תָּנָא, בְּכָל אֲתֵר דְּבִהָאֵי עִתִּיקָא טְמִירָא דְכָלָא אֲרַחָא אֲתַגְלִיָּא, טַב לְכַלְהוּ דְלִתְתָּא, דְּהֵא אֲתַחֲזִי עֵיטָא לְמַעְבְּד טַב לְכָלָא. מֵאֵן דְּסִתִּים וְלֹא אֲתַגְלִיָּא, לִית עֵיטָא, וְלִית מֵאֵן דִּינְדַּע לִיה, אֶלָּא הוּא בְּלַחֲדוּי. בְּמָה דְעֵדָן עֲלָא, לִית דִּינְדַּע לִיה אֶלָּא הוּא עִתִּיקָא דְעִתִּיקִי. וְעַל הָאֵי כְּתִיב, (תהלים צב) מֶה גָדְלוּ מַעֲשֵׂיךָ יְיָ מֵאֵד עֲמָקוֹ מִחֲשׁבוֹתֶיךָ. אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן יִתְתַּקְּנוֹן עוֹבְדֵךְ לְעֵלְמָא דְאֲתִי. מַעַם עִתִּיקָא דְעִתִּיקִי.

אמר הזוהר, שמחות גילוי השער בשביל הנ"ל, אינו רק כמקום לרוח לעבור, אלא הוא גילוי הפנים, וכשמגלים את פני המלך מגלים את

הפנימיות שבו, את דרכו את רצונו, את הדרך לקרבתו, אבל מקום אשר מכוסה בשער הרי הוא מקום שא"א להשיגו מרוב עומקו.

ויש לומר שלכן מי שמזקין שהוא מתקרב למידות העליונות הרי נעשה קירח ומתגלה אור מוחו. ולכן אמר הזוהר בפ' יתרו שמי שקרח סימן שהוא חכם, וודאי שיש נפק"מ שהוא חכם בשביל שנלמד את חכמתו.

תְּקוּנָא שְׁתִּיתָא. מִתְתֵּקן שְׁעָרָא וְסָלִיק מִלְרַע לְעִילָא, וְחָפִי תְּקוּבָתָא דְּבוֹסְמָא טָבָא עַד רִישָׁא דְּפּוּמָא דְּלְעִילָא. וְנִחִית שְׁעָרָא (דְּרִישָׁא) לְרִישָׁא דְּפִתְחָא דְּאַרְחָא תַּתָּא דְּפּוּמָא.

קום רבי ייסא ואתקין תקונא דא. קם רבי ייסא, פתח ואמר, (ישעיה נד) וחסדי מאתך לא ימוש, וכתיב (ישעיה נד) ובחסד עולם רחמתיך, הני קראי קשיין אהדדי.

תיקון שישי זה, הוא כשהשערות מכסים את כל החלק התחתון של הלחיים, שדרכם עובר אור הפה, והם מגיעים את תחילת הפה, והשביל התחתון שתחת הפה.

הקשה רבי ייסא שכתוב "וחסדי מעימך לא ימוש", שמשמע שתמיד החסד עימנו, וכתוב "ובחסד עולם רחמתיך", שמשמע שרק עכשיו ירחם ה' עלינו בחסדו.

וְלֹא אֶקְשׁוּ, דְּתַנִּינן, אֵית חֶסֶד וְאֵית חֶסֶד. אֵית חֶסֶד דְּלָגוּ, וְאֵית חֶסֶד דְּלָבָר. חֶסֶד דְּלָגוּ, הָא דְּאִמְרֵן דְּעֵתִיקָא דְּעֵתִיקִין, וְהוּא סְתִים בְּסִטְרָא דְּאִדִּיקָנָא, דְּאִקְרִי פֶּאֶת הַזֶּקֶן. וְלֹא בְּעֵי בֶר נָשׁ לְחַבְלָא הָאִי סִטְרָא, מְשׁוּם הָאִי חֶסֶד דְּלָגוּ דְּעֵתִיק יוֹמִין. וּבְגִין כֶּךָ, בְּכֹהֵן דְּלִתְתָּא פְּתִיב בֵּיהּ, (וִיקְרָא כֹּהֵן) לֹא יִקְרָחָה קְרָחָה בְּרִאשָׁם וּפֶאֶת זִקְנָם לֹא יִגְלָחוּ. מֵאִי טַעְמָא. בְּגִין דְּלֹא לְחַבְלָא אִוְרָחוּ דְּחֶסֶד דְּעֵתִיקָא, דְּכֹהֵן מְסִטְרָא דְּאִי קָא אֲתִי.

וענה על השאלה הנ"ל, שיש ב' מיני חסדים. א: חסד של מידת הכתר, שהוא מושפע רק בעת רחמים, ב: חסד של מידת התפארת, ומושם שהזקן הזה של מידת הכתר הוא זקן החסד, אין לכהנים שהם מרכבה למידת החסד לגלח את זקנם.

ויש להקשות שהרי הכהן מרכבה למידת החסד של התפארת ולא למידת החסד הנ"ל, יש לומר שמ"מ חסד התפארת מושרש כאן וודאי שענף בטל לשורשו.

והנה לכאורה לכהן אסור רק לגלח בתער אבל לסדר את זקנו מותר לו, וא"כ לכאורה מכאן אפשר ללמוד שמותר לסדר את הזקן ויש לעיין.

וְתֵאֵנָה בְּצִנִּיעוּתָא דְסִפְרָא, בְּכֹלָא אֲצִטְרִיךְ חֶסֶד לְאַתְרֵפְאָה וּלְמַבְנֵי, וְלֹא לְקִטְעָא לִיה, וְלֹא אֲשִׁתְּצִי מֵעֲלָמָא. וְהָאִי דְכְּתִיב וְחֶסְדִּי מֵאַתֶּרֶךְ לֹא יָמוּשׁ, חֶסֶד דְּעֵתִיק יוֹמִין. וּבְחֶסֶד עוֹלָם, חֶסֶד דְּאֶקְרִי חֶסֶד עוֹלָם, וְהָאִי הוּא אַחֲרָא דְזַעִיר אֲנָפִין, דְּכְתִיב, (תהלים פט) אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה.

וכן כתוב בספר הצניעות שאין להשחית את הזקן, שהרי אדם מרכבה למידות העליונות, והמשחית את זקנו את הוא מנוע את החסד מלהשפיע לעולם.

וכ"ש מי שאכזרי ואינו עושה חסד עם עניים ונוזקים, הרי הוא מנוע את כוח החסד, אבל מי שעושה חסד עם חבריו, הרי הוא מעורר את מידת החסד להשפיע.

וְהָאִי חֶסֶד דְּעֵתִיק דְּעֵתִיקִין, הוּא חֶסֶד דְּקִשׁוּט. וְחֶסֶד דְּקִשׁוּט לֹא בְּחֵי גּוֹפָא אֲתַמֵּר, אֶלָּא בְּחֵי דְנִשְׁמָתָא. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב, (מיכה ז) כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא. דָּא הוּא תְּקוּנָא שְׁתִּיתָא דְדִיקְנָא יְקִירָא, דְּעֵתִיק דְּעֵתִיקִי.

אמר הוזהר שיש לנו לידע שב' מיני החסד, המה משפיעים לב' מקומות, החסד של עתיק הרי הוא משפיע חסד של אמת, והוא חסד המושפע

לנשמה של האדם בעולם הזה ובעולם הבא, זהו חסד של אמת, חסד שעושים עם המתים הרי הוא חסד של אמת משום שהוא חסד לנשמה, וכן המלמד את חברו תורה הרי הוא חסד של אמת, משום שהוא משפיע לנשמתו, כמובא בגמ' בסוכה.

אבל החסד של מידת התפארת הוא חסד לגוף.

אמנם יש לדעת שמ"מ מגיע ממידת הכתר בנים ממון וחיים, ויש לומר שכל אלו מועילים לנשמה ויש לעיין.

תְּקוּנָא שְׁבִיעָא. פְּסִיק שְׁעָרָא, וְאַתְחִזֵּן ב' תְּפוּחִין בְּתַקְרוּבָתָא דְּבוֹסָמָא, שְׁפִירָן וְיָאֵן לְמַחְזִי.

פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) בְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר וְגו'. מֵה תַּפּוּחַ זֶה כָּלִיל בְּתִלְת גּוּוֹנִי, כִּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, תְּרִין תַּפּוּחִין כָּלִיל שִׁיתָא גּוּוֹנִי, וְתִרִין תַּפּוּחִין אֵלִין, דְּאִינוּן תְּקוּנָא ז', אִינוּן כָּלִיל דְּכָל שִׁיתָא תְּקוּנִין דְּאִמִּינָא. וּבְגִינִיהוּן אֲתִקְוִים (משלי טז) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים.

תיקון שביעי זה, הוא עצם זה שהלחיים מגולות משער, ונראים ב' הלחיים אדומות כב' תפוחים, ביופי ומראה גדול.

ובכל תפוח יש ג' גונים, אדום לבן ירוק, שהם חסד דין ורחמים, וישנם ב' תפוחים, שהם סה"כ ו' גונים, שהם הו' תיקונים הראשונים שתיקון זה כולל אותם.

ותפוחים אלו נקראים פני המלך.

והם שם אל, שכל תפוח הוא שם אל מלא, כזה: אלף למד.

ויש להבין מדוע תיקון זה כולל את כל הו' תיקונים.

והטעם משום שאמר הזוהר שיש מעלה גדולה במקום שאין שער שבמקום שיש שער השער מכסה על עומק הדברים הנסתרים בפנים, אבל כאן שאין שער במקום רב, ודאי שהוא מגלה את כל עומק התיקון, הוא מגלה את פני ה' פני הרחמים, שעליו נאמר "ישא ה' פניו אליך", שה'

כביכול נושא לנו פנים לפנים משורת הדין, עד שמובא בגמ' בר"ה ששאלה אחת מחשובות הגויים, מדוע ה' נושא פנים והרי נאמר לא ישא פנים ולא יקח שוחד.

ועל זה תירצה הגמ' בברכות, משום שעם ישראל מברך אפי' על כזית וכביצה, ועיין בספרי זמירות לדוד, שהכזית וכביצה הוא הלחם של שבת שיש לבצוע כזית וכביצה לו ואישתו, וכידוע שיש לחבר ב' לחמים גב בגב, וכלפי חוץ נראים רק פנים, שהם כנגד מידת הכתר.

וְתֵאֵנָּה, מִהֲנִי תְּפֻחִין נִפְקִין חֵיִין לְעֵלְמָא, וּמִחֲזִיין חִידוֹ לְזַעִיר אִפִּין. כְּתִיב (במדבר ו) יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ. וְכְתִיב (משלי טז) בָּאוֹר פָּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים. בָּאוֹר פָּנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהִים אֵינוֹן תְּרִין תְּפֻחִין דְּתִקְרֹבְתָא דְּבוֹסְמָא דְּאֵמִינָא. יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ, פָּנִים דְּלִבְרָ, דְּכִד נִהְרִין מִתְּבַרְךְ עֵלְמָא.

וְתֵאֵנָּה, כָּל זְמַן דְּהֲנִי בּוֹצִינִי דְּלִבְרָ נִהְרִין, כָּל עֵלְמָא מִתְּבַרְךְ, וְלֹא אֲשַׁתְּכַח רוּגְזָא בְּעֵלְמָא. וּמָה אִי הֲנִי דְּלִבְרָ כֶּךָ. תְּרִין תְּפֻחִין דְּנִהְרִין תְּדִירָא, דְּחֻדָּאן תְּדִירָא עַל אַחַת כֶּמָּה וְכֶמָּה.

אמר הזוהר, שמפנים עליונים אלו מאירים פני מידת התפארת, וע"י כך ישנם רחמים גדולים על ישראל.

ואמר הזוהר שכל זמן שמאירים פני מידת התפארת ושאר מידות תחתונות, אזי רחמים גדולים בעולם, וא"כ כ"ש כשמאירים פני מידת הכתר על אחת כמה וכמה.

וכן כשאדם עוסק בקדושה הרי הוא מיד מרגיש חום ואור גדול בלחיו, והוא משום שמאיר אור פניו, ועל זה נאמר חכמת אדם תאיר פניו.

תֵּנִיָּא, כִּד אֲתַגְלִיין תְּרִין תְּפֻחִין אֱלֹהִין, אֲתַחֲזִי זַעִיר אִפִּין בְּחֻדָּוְתָא. וְכָל אֵינוֹן בּוֹצִינִין דְּלִתְתָּא, בְּחֻדָּוְתָא. וְכָל אֵינוֹן דְּלִתְתָּא, נִהְרִין, וְכָל עֵלְמִין חֻדָּאן, וְשְׁלִימִין מִכָּל שְׁלִימוֹתָא.

וְכָל־אֶחָדָן וְנִהְרִין. וְכָל טִיבוֹ לֹא פָסִיק. כִּלְהוֹ אֶתְמַלְיוֹן בְּשַׁעֲתָא
חֲדָא, כִּלְהוֹ חֲדָאן בְּשַׁעֲתָא חֲדָא.

אומר הזוהר שבשעה שמתגלים התפוחים, אזי יש שמחה ורחמים בכל העולמות.

ויש להבין מדוע אינם באמת תמיד נגלים, ויש לומר שהוא מהקליפה המכסה על נשמתנו מלהרגיש את האור הנ"ל, אבל באמת הפנים הנ"ל תמיד מגולות.

אבל אין זו משמעות הלשון, ונראה שכמו שמשנה נתן מסוה על פניו, כן כביכול המידה העליונה הזו נותנת מסוה על פניה, וכאשר מתעוררת להשפיע מסירה את המסוה להשפיע את אור הפנים.

ומלאך אורפינאל משפיע מעולם הבריאה את אור הפנים הזה.

תָּא חַיִּי, פָּנִים דְּלִבְר, אֵית זְמַן דְּנִהְרִין, וְאֵית זְמַן דְּלֹא נִהְרִין.
וּבְגִין כִּךְ כְּתִיב, יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ. (תהלים סז) יָאֵר פָּנָיו אֶתְנוּ
סֵלָה. מְכַלֵּל דְּלֹא הוּי תְדִירָא. אֵלָא כִּד אֶתְגַּלְיוֹן תְּפִיחִין
דְּלַעִילָא.

ואמר הזוהר שהפנים התחתונות אין להם אור מעצמם, אלא כשאור הפנים העליון מאיר בהם, ורק שם הוא אור הפנים באמת, ובכל מקום הוא רק בהשאלה.

ואומר הזוהר שמזה שכתוב "ואר פניו איתנו סלע", מוכח שאין תמיד מאיר אור הפנים של מידת התפארת, אלא רק כשפני הכתר מאירים, וקשה שהרי כתוב פניו איתנו סלע ומשמע שתמיד מאיר אור הפנים, ויש לומר שזה בלשון בקשה שיאירו הפנים סלע, וסלע הוא ס"ה שהוא גמט' אדני שהיא השכינה, ול' שהיא הבינה כידוע שהיא המידה השלישית, וכשהבינה מאירה בשכינה אזי פניה מאירות.

דף קל"ד ע"א

תֵּאנָא, אֵלִין תְּפֻחִין דְּסִתִּימִין, נְהִירִין וְחֹורִין תְּדִירָא. וּמִנְהֹן
נְהִירִין לְתַלְתּ מָאָה וְשִׁבְעִין עֵיבָר. וְכָל שִׁיתָא תְּקוּנִין קְדָמָאִין
דְּבִדִּיקָנָא בִּיהַ פְּלִילָן. הָדָא הוּא דְּכִתִּיב, (מִיכָה ז) יָשׁוּב יִרְחַמְנּוּ.
יָשׁוּב, מְכַלֵּל דְּזִמְנִין טְמִירִין, וְזִמְנִין אֲתַגְלִיִּין. הָכָא, הוּא יָשׁוּב
יִרְחַמְנּוּ. וּבִהְאִי דְלִתְתָּא, הוּא וְאַמֶּת. דָּא הוּא תְּקוּנָא (דָּף קל"ד
ע"א) שְׁבִיעָאָה, דְּכִלִּיל שִׁיתָא, בְּתֵרִין תְּפֻחִין דְּבַעֲתִיקָא
דְּעִתִּיקִין.

אמר הזוהר שפנים אלו תמיד מלאים רחמים משום החכמה הפנימית,
כמו שכתוב "חכמת אדם תאיר פניו".

ומאיר תיקון זה לשלוש מאות ושבעים צדדים, כלומר שיש בו ב' שמות
אל מלאים כזה: אלף למד שהם בגמט' שלוש מאות שבעים.

וכל שאר התיקון המה משערות ולכן האור נסתר בהם, אבל כאן אין
שערות ולכן תיקון זה מגלה את כל האורות.

והתיקון הזה במידת התפארת הוא במילת ואמת, שאמת הוא ראש
אמצע וסוף שהוא מגיע ממי שכולל את כל העולם כולו שהוא מידת
הכתר כידוע שכל עולם האצילות מלביש עליו.

תְּקוּנָא תְּמִינָאָה. נָפִיק חַד חוּטָא דְשַׁעְרֵי סוּחַרְנִיָּה דְּדִיקָנָא,
וְתַלְיִין בְּשָׁקוּלָא עַד טְבוּרָא. קוּם אֶלְעָזָר בְּרִי, אֲתַקִּין תְּקוּנָא דָּא.

קָם רַבִּי אֶלְעָזָר (בריה), פָּתַח וְאָמַר, הָכָל תְּלוּי בְּמִזְל, וְאֶפִּילוּ
סִפְר תּוֹרָה בְּהִיכָל. מְלָה דָּא אֻקְיָמָנָא בְּסִפְרָא דְּצִנִּיעוּתָא, וְהָכָא
אֵית לְאַסְתִּפְלָא, וְכִי הָכָל תְּלוּי בְּמִזְל, וְתַנִּינָן, סִפְר תּוֹרָה קֳדָשׁ,
וְנִרְתְּקוּ קֳדָשׁ, וְהִיכָל קֳדָשׁ. וּכְתִיב (ישעיה ו) וְקָרָא זֶה אֵל זֶה
וְאָמַר קֳדָשׁ קֳדָשׁ קֳדָשׁ, הָא תְּלַת אֵינוּן. וְסִפְר תּוֹרָה. לְקַבְּלִיהוּן,
נִרְתְּקוּ קֳדָשׁ, וְהִיכָל קֳדָשׁ, וְהוּא קֳדָשׁ. וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּג'
קְדוּשׁוֹת. בְּשִׁלְשׁ מַעְלוֹת, בְּיָמִים שְׁלֹשָׁה, שְׁכִינָה בְּשִׁלְשׁ, לוֹחוֹת
וְאָרוֹן וְהִיכָל בְּסִפְר תּוֹרָה תְּלִיא, וְאִיהוּ תְּלִיא בְּמִזְל, וּכְתִיב

(ירמיה י) וּמֵאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם אֶל תַּחְתּוֹ. מֵאֵן דָּאִיהוּ בְּקִדּוּשׁוֹת
הִלְלוּ לַהּוֹי תִּלְיָא בְּמִזְלָא.

תיקון שמיני זה, הוא הזקן הנראה כלפי חוץ אשר הוא מגיע עד הטבור
ששם עומדת מידת התפארת.

שאל רבי אליעזר, על מה שכתוב שהכל תלוי במזל ואפי' ספר תורה
שבהיכל, וכי הספר תורה אשר מונח בקודש הקודשים, שהוא תורת ישראל
שהתורה היא מקיימת את העולם כמו שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה
חוקות שמים וארץ לא שמתיו", וכי הוא תלוי במזלות, שה' אמר לנו שאין
לנו לפחד ולהתייחס אליהם?

אֵלָא הָכִי אֹקִימָנָא בְּסִפְרָא דְּצִנְיָעוֹתָא, הָאִי חוּטָא וְקִירָא
קְדִישָׁא, דְּכָל שְׁעָרֵי דְּדִיקְנָא תִּלְיִין בֵּיהּ, אֲתִקְרִי מִזְל. מֵאִי
טַעמָא. מְשׁוּם דְּכָל קְדָשֵׁי קוּדְשִׁין דְּקוּדְשִׁיא, בְּהָאִי מִזְלָא תִּלְיִין.
וְסִפְרָא תוֹרָה, אֵף עַל גַּב דָּאִיהוּ קְדוֹשׁ לֹא חָל עָלֶיהָ עֶשֶׂר קְדוּשִׁין
עַד דְּעִייל לְהִיכָל. בִּיּוֹן דְּעִייל לְהִיכָל, אֲתִקְרִי קְדוֹשׁ בְּעֶשֶׂר
קְדוּשׁוֹת. בְּגוּוֹנָא דָּא דִּלָּא אֲתִקְרִי הִיכָל, אֵלָא כִּד אֲתַחֲבָרֵן עֶשֶׂר
קְדוּשׁוֹת. וְתֵאנָא, הִפֵּל תִּלְוִי בְּמִזְל, דָּאִיהוּ הָאִי חוּטָא וְקִירָא
קְדִישָׁא, דְּכָל שְׁעָרֵין תִּלְיִין בֵּיהּ.

ותירץ שהמזל אינו המזל הגשמי חלילה, אלא מזל הוא מלשון נזילת
השפע, שהוא התיקון השמיני הזה אשר כל המידות תלויות בו, ואפי' ספר
תורה דהיינו מידת התפארת, תלויה בו.

ואין כוח מידת התפארת שהיא הספר תורה, וההיכל שהיא השכינה
מעצם, אלא כל כוחם מי' מידות של האין סוף, ואפי' שהתפארת והשכינה
מנהיגים את העולם, מ"מ הם מונהגים ע"י מידת הכתר, ע"י התיקון
השמיני שבה.

והנה מכאן רואים שאין מזל לישראל כלל, ולא שיש מזל ואפשר לקרוע
את גזר דינו, כסברת תו"ס בשבת, אמנם מובא בגמ' בנדרים ועוד שמי
שחולא אין לו ביום א' לגלות משום שלא יתעורר מזלו לרעה, וכן מובא
בגמ' בב"ק שלאדם יש מזל, וצ"ע.

אֲמַאי אֶקְרִי מִזֵּל. מִשּׁוּם דְּמַנִּיה תְּלִינ מִזֵּל, וּמִזֵּל מַנִּיה
עֲלֵאין וְתַתֵּאין. וּבְגִין כֶּךָ אִיהִי תְּלִיָא. וּבִיה תְּלִינ כָּל מְלִי
דְּעֲלָמָא עֲלֵאין וְתַתֵּאין. וְאַפִּילוּ סֵפֶר תּוֹרָה שְׂבָהִיכָל, דְּמַתְּעִטֵּר
בְּעֶשֶׂר קְדוּשׁוֹת, לֹא נִפְיָק מִכְּלָלִיה עִם שְׂאֵר קְדוּשִׁין וְכִלְהוּ
תְּלִינ בְּהֵאֵי. וּמֵאן דְּחָמִי לְהֵאֵי תְּקוּנָא, אֲתַכְּפֶשֶׁן חוּבִיהוֹן
מִקְמִיה וּמִתְּכַפֵּינ, הִדָּא הוּא דְּכִתִּיב, (מִיכָה ז) יִכְבוֹשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ.
אֲמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּרִיךְ בְּרִי לְקוּדְשָׁא דְּקַדִּישִׁין, עֲתִיק
מִכְּלָא.

אמר הזוהר שמי שרואה את המזל הזה, נעלמים עונותיו, ויש לפרש שמי
שרואה בחלום את הפסוק של התיקון הזה, או מי שרואה אדם עטור זקן
בחלום, או מי שלומד ומבין וזה נקרא ראייה שכלית, גם לו מתכפרים
עונותיו.

תְּקוּנָא תְּשִׁיעָאָה. מִתְּעַרְבִין שְׁעָרֵי עִם אֵינוֹן שְׁעָרֵי דְּתְּלִינ,
וְלֹא נִפְקִין דָּא מִן דָּא. קוּם רַבִּי אַבָּא, קָם רַבִּי אַבָּא וְאֲמַר, אֵלִין
(אֵינוֹן) שְׁעָרֵי דְּמִתְּעַרְבִין עִם אֵינוֹן דְּתְּלִינ, אֶקְרוּן מְצוּלוֹת יָם.
מִשּׁוּם דְּנִפְקִי מִמּוֹתְרֵי מוֹחָא, וּמִהֵאֵי אֲתֵרָא רְמִיו, כָּל מְאִרֵי
דְּתַבְּעִין חוּבֵי דְּבְנֵי נָשָׂא וּמִתְּכַפֵּינ. אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּרִיךְ תְּהֵא
לְעֲתִיק יוֹמִין.

תיקון תשיעי הם השערות הקטנות של הגרון אשר אינם יוצאת אחת
מהשניה, והם מתערבות בתיקון הזקן השמיני, שהוא הזקן הארוך.

והם מסירים את כל מי שתובע את חובות בני האדם, והוא נקרא
"ותשליך במצולות ים כל חטאתם".

והוא מגיע מאור המוח, שהנה ידוע שהחיה הוא השתלשלות של אור
המוח ולכן החיה טועם, שעניין הטעימה הוא רוחני, ומשם מגיעות
השערות, ומשום שהם ממש מאור המוח הם דוחים כל חיצון.

והם מתערבות בזקן, דהיינו שהזקן משפיע שפע, והקטרג מקטרג על שפע הזקן שמגיע לפלוני, והם דוחים את המקטרג.

תְּקוּנָא עֲשִׂירָאָה. נַחְתִּין שְׁעָרֵי תַּחֲתֵי דִיקְנָא, וְחַפִּין בְּגִרְוֵנָא תַּחֲתֵי דִיקְנָא. קוּם רַבִּי יְהוּדָה. קָם רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה ב) וּבָאוּ בְּמַעְרוֹת צוּרִים וּבְמַחְלוֹת עֶפֶר מִפְּנֵי פֶחַד יְיָ וְגו'. מִפְּנֵי פֶחַד יְיָ, הָא אֲתִידַע דְּמֵאן דְּאִיהוּ לְבָר, פֶּחַד יְיָ אֲתִקְרִי. וּמִהֲדַר גְּאוּנוֹ, אֵינּוֹן שְׁעָרֵי דְתַּחֲתֵי דִיקְנָא, וְאֲתִקְרוּן הֲדַר גְּאוּנוֹ, תְּרִי. תְּקוּנָא עֲשִׂירָאָה, (מיכה ז) תִּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב. וְחַד סַר, דְּלֹא נִפְקִי נִימָא מִן נִימָא, חֲסַד לְאַבְרָהָם.

התיקון העשירי הם השערות החופות על הגרון, והם מגיעות מאור הבינה השוכן בגרון שהחיק הוא החכמה, והגרון היא הבינה, והלשון היא הדעת כמובא בהאריז"ל ועוד.

והם מכריעים כל רע.

ובהם יש את התיקון הי"א, שהם שהשערות הנ"ל שוות ואינם יוצאות אחת מחברתה, שהוא מראה על היוחוד שלהם, שעצם השערות הם בחינת יעקב שהוא עצם הכוח, ואברהם הוא מידת החסד שהיא מאחדת כל דבר, כמו שמים שהם מכוח החסד, מחברים את הקמח כמובא בגר"א.

תְּקוּנָא דְתִרְיָסָר. דְּלֹא תִלְיִין שְׁעָרֵי עַל פּוּמָא, וּפּוּמָא אֲתִפְנִי מִכָּל סְטָרִין, וְיֵאִין שְׁעָרֵי סְחוּר סְחוּר לִיה, בְּגִין דְּלֹא אֲשַׁתְּכַח טְרַחוּתָא, כְּמָה דְּאֶצְטְרִיךְ.

טְרַחוּתָא בְּמֵאֵי קָא מִיִּירִי. דִּינָא. בְּאַתֵּר (נ"א בתר) דִּינָא טְרַחוּתָא אֲשַׁתְּכַח. וְכִי שְׁעָרֵי דְדִיקְנָא טְרַחָא אֵינּוֹן, אוּ דִּינָא אֵינּוֹן, וְהָא כָּלָא רַחֲמֵי אֲתַחֲזוּן. אֶלָּא דְלֹא אֲתַטְרַח בִּישׁוּבָא (ס"א בנשובא) דְּרוּחָא דְזַעִיר אֲפִין.

התיקון הי"ב: הוא שהשפתיים פנויות משערות, בשביל שרוח הפה תעבור ללא מכשול, ושואל הזוהר איזה מכשול השערות יעשו, והרי המכשול הוא מהדין, ושערות הכתר הם שערות רחמים, ועונה שבאמת מידת הכתר אין נצרכת לעניין זה, אלא משום שמידת הכתר מכינה את תיקוני מידת התפארת, ושם השערות הם דין, והם יכסמו את אור פה התפארת, לכן גם פה נעשה עניין זה.

דְּתֵאנָא מִהָאֵי פּוּמָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, קְדֵשׁ קְדָשִׁים, נִשְׁבָּא רוּחָא. מֵאֵי רוּחָא. רוּחָא דְאִיתְרַק (ס"א דאתדבק) בִּיה, דְּמִתְלַבֵּשׁ בִּיה (נ"א דאתתקן ומתלבש ביה) זְעִיר אֲפִין. וּמִהָאֵי רוּחָא מִתְלַבְּשִׁין כָּל אִינוּן דְּלִתְתָּא. וְכֵד הָהוּא רוּחָא נָפִיק, אֲתַפְרֵשׁ לְתַלְתִּין וְשִׁבְעָה אֶלְף עֵיבֵר. וְאֲתַפְּשֵׁט (ס"א ואתפרשא) כָּל חַד בְּלַחְדוּי לְאֲתָרִיה, וְכָל מָאן דְּאֲתַחְזִי לְאֲתַלְבָּשׁ מִנִּיה אֲתַלְבֵּשׁ. וְעַל דָּא שְׁעָרִין לֹא אֲשַׁתְּכַחוּ עַל פּוּמָא קְדִישָׁא, מְשׁוּם דְּרוּחִיה נָפִיק, וְלֹא בְּעֵי מְלָה אַחֲרָא לְאֲתַעְרְבָא בִּיה, וְלִקְרָבָא בְּהִדִּיה.

אומר הזוהר שמפה הכתר יוצאת רוח אשר מלבישה את מידת התפארת, ואת כל התחתונים, ויש בה שלושים ושבע אלף כוחות, כמניין הבל, מתוק מדבש. והיינו שהוא מיליו שם ס"ג שהוא בגמט' ל"ז, כזה: [אין לומר בפה] יוד הי ואו הי.

וזה מה שנאמר "ותלבש אסתר מלכות", "ורוח לבשה את אמישי", והיינו שרוח קדושה מקיפה על האדם, שמרוב שהיא קדושה אין הגוף יכול להכיל אותה בתוכו.

ואומר הזוהר כאן שבאמת גם במידת הכתר אין ראוי שיהיו שערות שמ"מ השערות מונעות את הרוח שלא תצא כשורה אפי' שאין הם שערות של דין.

דף קל"ד ע"ב

וְדָא הוּא טְמִירוּתָא דְכָלָא, דְלֹא אֶתְדַבֵּק לָא לְעִילָא וְלֹא לְתַתָּא. וְהוּא סְתִים בְּסִתִּימָא דְסִתִּימִין דְלֹא אֶתִידַע. (דף קל"ד ע"ב) דָּא הוּא דְלֹא אֶתְתַּקֵּן, וְלֹא הָוָה בֵּיהּ תְּקוּנָא. וּבְגִין כֵּן, רוּחַ דְנַפְיָק לְבַר (ס"א דנפיק מההוא דלבר), וּמִתְלַבְּשִין בֵּיהּ נְבִיאֵי מְהִימְנֵי, אֶתְקְרִי פָּה יִי. אֲבָל בְּהֵאֵי עֲתִיקָא דְעֲתִיקִין לֹא אֶתְפָּרַשׁ. וְלִית מָאן דִּידַע רוּחִיהּ בְּרִי אִיהּ. וּבְגִין כֵּן שְׁעָרוֹי שְׁקִילִין סוּחָרְנָא דְפּוּמָא, וּפּוּמָא אֶתְפָּנִי מִכָּל סְטָרוֹי.

אומר הזוהר, שתיקון זה הוא נסתר מאוד, עד כדי שנראה שאינו, ולכן הרוח שנביאים מלבשים ממנו אינה נקראת רוח הכתר, אלא רוח ה', דהיינו התפארת, משום שאין משיגים את מקור הרוח.

ולכן הפה שלו פנוי משער, משום שמ"מ מגיעה ממנו הרוח, אלא שהוא מוקף שער לרמז שא"א להשיג אותה.

והיינו שהרוח הזו משפיעה לתפארת כנ"ל והיא זאת שמשפיעה לאחרים.

וּבְהֵאֵי אֶתְרַחֲצוּ אֲבָהֶתְנָא, לְאֶתְלַבְּשָׁא בְּהֵאֵי רוּחָא, דְמִתְפָּשֵׁט לְכַמָּה עֵיבְרִין, בְּאַתֵּר דְכָל שְׁעָרֵי שְׁקִילִין בְּסוּחָרְנוֹי. (הדא הוּא דְכַתִּיב, (מיכה ז) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעַת לְאֲבוֹתֵינוּ). וְדָא הוּא תְּקוּנָא קְדִישָׁא עֲלָא דְתִרְיָסָר. דְמִכָּאן אֲשֶׁתְּלָשְׁלוּ י"ב תְּחוּמִין לְעִילָא. י"ב תְּחוּמִין לְתַתָּא. י"ב תְּחוּמִין לִי"ב שְׁבִטֵי אֲבָהֶתְנָא. הָדָא הוּא דְכַתִּיב אֲשֶׁר נִשְׁבַּעַת לְאֲבוֹתֵינוּ.

מסכם הזוהר ואומר שמכאן קיבלו האבות את השפע, ולכן היו להם י"ב שבטים, מתיקון הי"ב הזה, וממנו נעשים י"ב גבולי אלכסון, כלומר י"ב צירופי שם יהו אשר במידת התפארת, ומה שהם נקראים אלכסון משום שאינם הארה עיקרית, אלא היא הארה שאינה קבועה כמובא בפתחי שערים.

וכן יש י"ב גבולי אלכסון בשכינה שהם י"ב המלאכים שמתחתיה.

וכן בעולם הזה באופן גשמי היו י"ב שבטים.

וביארתי בספרי "ורוח על פני המים" שלכן היה לכהן גדול י"ב אבנים על לבו, וי"ב אבנים על כתפו.

תְּקוּנָא דְתַלְיָסָר. תְּלִינן שְׁעָרֵי דְתַחֲתוֹת דִּיקְנָא מִפָּאן וּמִפָּאן, בִּיקְרָא יָאָה, וּבִיקְרָא שְׁפִירָא, וְחִפְיִין עַד טְבוּרָא וְלֹא אֶתְחַזְיִין מֵאֲנָפִי תְּקְרוּבָא דְבוּסְמָא, בְּרִי אִינוּן תְּפֻחִין שְׁפִירָן חֲוֹרִין.

תיקון י"ג: הוא הזקן אבל הוא חלק הזקן שאינו נראה לעין, אלא הוא צמוד לחזה, והתיקון הזה הוא התיקון שמקבל את כוח כל הי"ג תיקונים, משא"כ תיקון ח' שהוא הזקן החיצוני, הוא משפיע את כל שפע התיקונים, שהם כזכר ונקבה, מהזכר יוצאת החכמה, ומהנקבה יוצאת מידת הבינה.

ולא נראים בפנים אלא התפוחים, ואפי' שגם במצח נראה, יש לומר שהוא לפעמים מכוסה בשער הראש, והיותר נכון וכן מובא לקמן שאינו מכלל הראש.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, זָכָאָה חוּלְקִיָּה דִּמָּאן דְּאֶשְׁתַּכַּח בְּהָאֵי אֲדָרָא קִדְיָשָׁא עֲלָאָה דְּאֵנָן בֵּיה. זָכָאָה חוּלְקִיָּה בְּעֲלָמָא דִּין, וּבְעֲלָמָא דְּאֵתִי. דְּאֵנָן יִתְבִּין בְּקִדּוּשָׁא עֲלָאָה, אֲשָׁא עֲלָאָה אֶסְחָר לָן (ס"א בֵּין אֲשָׁא עֲלָאָה דֵּאֶסְחָר לָן) וְהָא כָּל תְּקוּנִין עֲלָאִין (לדיוקנא) דִּיקְנָא קִדְיָשָׁא אֶתְתְּקֵנוּ, וְאֶתְעֶטְרוּ וְאֶסְחָרוּ לְדוּכְתִּיָּהוּ.

וְהָאֵי תְּקוּנָא דְתַלְיָסָר, הוּא תְּקוּנָא יָאָה, דְּבִיה אֶחֱידָן כָּלָא. כָּלָהוּ מִתְכַּסְּפִין לְמִזְקָה רִישָׁא לְקַבְּלִיהָ. מִנִּיהָ תְּלִינן כָּל אִינוּן דְּבִזְעִיר אֶפִּין אֶחֱידָן. מִנִּיהָ תְּלִינן עֲלָאִין וְתַתָּאִין, וְכָל גְּנִזִּין עֲלָאִין וְתַתָּאִין גְּנִזִּין בֵּיה, וּבִיה כָּלִילָן. וְאִיהוּ מִזְלָא דְּמִתְזַלָּא מִנִּיהָ כָּלָא, דָּא הוּא תְּקוּנָא שְׁלִימָתָא, דְּאֶשְׁלִים לְכָל תְּקוּנִין, דָּא אֶשְׁלִים לְכָלָא.

אמר רשב"י אשרי מי שנמצא בלימוד קדוש זה, בין בזמן זה, ובין כל אחד בכל דור ודור שלומר את ענין זה, אשר אש השכינה סביבו, אשר ניזונות מחידושי תורתו, וכל העולמות נתקנים מדיברו, והרי הוא נעשה

כצדיק הגוזר למעלה ומתקיים למטה, משום שהוא עצמו עושה ומקיים את כל העולם העליון, וא"כ ודאי שתתקיים בקשתו.

אמר רשב"י שתיקון זה הוא התיקון העיקרי שממנו כולם מפחדים וניזונים.

תֵּאֲנָא, אֵלִין תְּקוּנִין אֶקְרוּן יְמֵי קָדֶם, יוֹמִין קִדְמָאִין דְּקִדְמָאִי. וְאִינוּן דְּאִשְׁתַּכְּחוּ בְּזַעִיר אַפִּין, אֶקְרוּן (ישעיה סג) יְמֵי עוֹלָם. וְתֵאֲנָא, אֵלִין יְמֵי קָדֶם, בְּלָהוּ מִתְתַּקְּנִין בְּתִקּוּנָא דְּדִיקְנָא דְּעֵתִיקָא דְּעֵתִיקוּן, טְמִירָא דְּטְמִירִין (כליל בהו). וְהָאִי דְּתִלְיָסָר בְּלִיל לְהוֹן, בְּמָה דְּאֶתְמַר. וְדָא יוֹמָא לָא אֶתְבְּלִיל בְּהַדְיָהוּ, אֶלָּא הוּא בְּלִיל בְּלָא.

אמר רשב"י שתיקוני הזקן נקראים ימי קדם, שהם הנהגה של העולם העליון, אבל תיקוני התפארת נקראים ימי עולם שהם הנהגה של העולם הזה, ולכן משה ודוד היו מתפללים אליהם ולא לתיקון העליון.

אמנם רבי כרוספדאי ועוד אמרו לבעל החוטם אני מתפלל דהיינו למידת הכתר, משום שהם היו חכמי הקבלה שהתחילו לתקן את אלפיים שנה של ימות המשיח, שהם הכנה לעולם הבא ולכן הם התחילו לעסוק בתיקון העליון, עד שה' עשה שאפי' הדברים ההכרחיים ביותר בנים ממון וחיים תלויים שם.

וּבְהָהוּא זְמַנָּא דְּאֶתְעַר עֵתִיק יוֹמִין בְּתִקּוּנִין דְּלַעִילָא, הָהוּא אֶתְקְרִי יוֹם אֶחָד, דְּבִיָּה זְמִין לְאוּקִיר דִּיקְנִיה, הָדָא הוּא דְּכַתִּיב, (זכריה יד) יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לֵינִי. הוּא בְּלַחֲדוּי יִתִּיר מִכָּלָא. הוּא דְּכָלִיל בְּלָא, הוּא דְּאֶתְקְרִי בְּשֵׁמָא יְדִיעָא.

דְּתִנְיָנִן, בְּאַתְר דְּאִית יוֹם אִית לִילָה דְּלִית יוֹם בְּלָא לִילָה. וּמִשּׁוּם דְּהָהוּא זְמַנָּא, זְמַן יְהֵא דִּיקְרָא דְּדִיקְנָא, וְהוּא בְּלַחֲדוּי יִשְׁתַּבַּח. לָא אֶתְקְרִי לָא יוֹם וְלָא לִילָה. דְּלִית יוֹם אֶקְרִי, אֶלָּא מִסְטָרָא דִּילָן. וְלִית לִילָה אֶקְרִי, אֶלָּא מִסְטָרָא דִּילָן. וּמִשּׁוּם

דְּהָאֵי תְּקוּנָא פְּלִיל פְּלֵא, לֹא אֶתִידַע וְלֹא אֶתְחַזִּי מִנִּיה, וּמִנִּיה
נְגִיד מְשַׁחא דְּרִבּוּתָא לְתִלְסַר עֵיבֵר מְבוּעִין. לְכָל אֵינּוֹן
דְּלִתְתָא, דְּנִהְרִין בְּהֵוָה מְשַׁחא. (אתתקנו)

בזמן שעתיד ה' לגלות את תיקוני זקן הכתר, הוא נקרא יום אחד, שהוא
יום אחד ומאוחד, שעליו אמרו חז"ל בפסחים שנאמר הפסוק "ביום ההוא
יהיה ה' אחד ושמו אחד", ולא יברכו יותר ברוך דיין האמת אלא הטוב
והמטיב שיהיה רק טוב.

ואותו יום הוא לא יקרא לא יום ולא לילה, שיום ולילה הוא רק מצידנו,
ותיקון זה נעלם מעיני כל.

והביאור שהיום והלילה הוא מהות הזמן, אבל שם כבר לא יהיה זמן,
אלא האור והחושך ישמשו יחדיו, כעין אורות השלהבת שהם אדום ירוק
לבן ושחור, אשר משמשים יחדיו, ואין צריך זמן שיהיה רק אור זה או רק
אור זה, שמהות הזמן לקובע ממשלה לכל דבר יום א' לחסד יום ב'
לגבורה, וכו', אבל שם אין את עניין זה, אלא ב' מלכים משתמשים בכתר
אחד, רק בעולם הזה אין שימוש בכתר אחד, העולם הזה הוא עניין פירוד
הטוב מן הרע, האור מהחושך, אבל בעולם העליון החושך הוא גם אור,
ואין לנו להפריד אותם אחד מחברו, ועל זה נאמר "עושה שלום במרומיו",
ודרשו חז"ל שה' מחבר אש ומים חסד ודין אור וחושך, יחדיו.

בְּתִלְסַר תְּקוּנִין אֵלִין אֶתְתְּקֵנָא דִּיקְנָא קְדִישָׁא עֲלָא, וְאֵלִין
תְּקוּנִין דְּבֵהָאֵי דִּיקְנָא, מִתְתְּקֵנָן וְנִחְתֵּן לְכַמָּה עֵיבֵר. וְלֹא אֶתְחַזִּין
הֵיךְ מִתְפַּשְׁטִין וְהֵיךְ נִפְקִין, מִפְּלֵא אֶסְתִּימוּ, וּמִפְּלֵא אֶתְטַמְרוּ.
לִית דִּידַע אֶתֶר לְהָאֵי עֲתִיקָא, בְּפִשְׁטוּתָא דְּלָהוֹן פְּלָהוֹן פְּלִילָן,
פְּמָה דְּאֶתְמַר, אֶתִידַע וְלֹא אֶתִידַע. טְמִיר וְלֹא טְמִיר. עֲלִיה
אֶתְקֵרִי, (ישעיה מב) אֲנִי יְיָ הוּא שְׁמִי וְכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֶן.
וְכִתִּיב (תהלים ק) הוּא עֲשָׂנוּ וְלֹא אֶנְחֵנוּ. וְכִתִּיב (דניאל ז)
וְעֲתִיק יוֹמִין יְתִיב. בְּאֶתְרִיהּ יְתִיב וְלִית יְדִיעָא לִיה. יְתִיב וְלֹא
שְׂכִיחַ, וְכִתִּיב (תהלים קלט) אֹדֶךְ עַל כִּי נִזְרָאוֹת נִפְלִיתִי וְגו'.

אמר הזוהר שהתיקונים האלו של הכתר נסתרים, משום שהם מושפעים
דרך אבא ואימא חכמה ובינה, ולכן אותם עצמם א"א להשיג כ"כ, והם

נסתרים משום שאין הם הנהגה של העולם הזה, אבל לעתיד יחזרו אבא ואימא להיכלל במידת כתר כמו שבאמת היה בעבר, ואזי ישיגו בתיקוני הזקן עצמו, ובכתר עצמו.

וכן היום כל גוף הכתר מכוסה במידות חכמה בינה תפארת ומלכות, וזה רק היום שאדם חטא וידע שהוא ערום והתלבש, אבל לעתיד לא יצטרכו את המלבוש ואזי יאיר גוף הכתר עצמו, ודו"ק כי מתוק.

דף קל"ה ע"א

אמר רבי שמעון לחברייא, כד אתפריס פריסא דא, דאתון חמאן עלנא, אנא חמינא דנחתו כל תקונין בגוה, ונהירו באתר דא. וחד פרוכתא בוצינא דקודשא (ס"א בויטא דקדושה) בריך הוא, פריסא בארבע סמכין, לארבע עיבר. (דף קל"ה ע"א)

אמר רשב"י שישנה פרסה מעלינו, שעליה יש את כל התיקונים של העולם העליון, שאין להם להתגלות ממש בעולם הזה, ולכן אור השכינה מכסה אותם, שהוא זאת שמסתירה את הקודש כמו שהיו עושים לכלי המקדש, שהיו מכסים אותם בעת הנסיעה.

ופרוכת זו עומדת על ד' עמודים, שהיא משפיעה לד' רוחות העולם לד' יסודות העולם, שהם: אש-גבורה. מים-חסד. רוח-רחמים. עפר-שהיא השכינה שמקבלת את החסד גבורה ורחמים, כמו הקרקע שמקבלת את הגשמים, אור השמש, ורוח העולם, ובכך מגדלת צמחים.

סמכא חד הוא יתיב מתתא לעילא, וחד מגרופיא בידיה. ובמגרופיא ארבע מפתחי שנינן (ס"א שניין) מכל סטרוי. ומתאחדן פרסא, ונחתין לה מעילא לתתא. וכן לסמכא תנינא, ותליתא ורביעא. ובין סמכא לסמכא, אחידן תמניסר רגלי דסמכי ומתנהרין בבוצינא דגליפא (בבוסיטא דגליפין) בההוא פריסא. וכן לד' עיבר.

עמוד אחד המתחיל מהעולם העליון לעולם הזה, ויש בו כלי חרישה, בשביל לתקן את השכינה הנקראת אדמה, ויש בכלי זה ד' שיניים, שהם כוח שם הוי"ה, ומלאכים אלו אוחזים בפרסה הנ"ל, והם סה"כ ד' מלאכים בד' רוחות, ובין כל מלאך יש י"ח רגלי, שם של מידה כגון אמה [עין באגדות פסחים], שהם כוח היסוד הנקרא ח"י שמחבר בין מלאך למלאך, והם מאירים מאור השכינה שעל המסך.

וְחִמִּינָא אֵלִין תְּקוּנִין דְּנִהְרִין עָלֶה, וְהוּוּ מְחַפָּאן מְלִי דְּפּוּמָנָא, לְאַתְעֵטְרָא וּלְאַסְתִּלְקָא כָּל חַד בְּאַתְרֵיהּ. וְכֵד הוּוּ מִתְתַּקֵּן מְפּוּמָּנָא, כָּל חַד וְחַד סְלִיק וְאַתְעֵטְר וְאַתְתַּקֵּן בְּהֵהוּא תְּקוּנָא דְּאַתְתַּקֵּן הָכָא, מִכָּל (ס"א בַּהֲבַל דְּכָל) פּוּמָא דְּחַד מִינָן. וּבְשַׁעֲתָא דְּחַד מִינָן פִּתַּח פּוּמָא, לְתַקְנָא בְּהֵהוּא תְּקוּנָא, הֵהוּא תְּקוּנָא הָוֵה יְתִיב וּמְחַפָּה לְמַלְה דְּנַפְּקִי מְפּוּמִּיכוּן, וּכְדִין סְלִקָּא בְּדוּכְתִּיהּ וְאַתְעֵטְר.

ואלו התיקונים מצפים לחידושים וכל אחד נתקן מהחידוש הנאמר עליו ועולה למקומו, וזו האש שהיו רשב"י וחבריו רואים תמיד עליהם, וכן מובא בגמ' בסוכה, שכשר' יוחנן בן זכאי היה עוסק בתורה כל עוף מעליו היה נשרף.

וכן אמרו בגמ' אפי' יחיד שעוסק בתורה שכינה כנגדו, והוא ממש כעניין הנזכר כאן, שהשכינה מגיעה עם כל הכוחות הצריכים תיקון, אשר הלומדים בהם מתקנים אותם, כעין שאמרו בגמ' במנחות שהעוסק בתורה עולה הרי הוא כמקריב עולה, ולכן הבעש"ט היה אומר שאם אדם רוצה שמחה למשל, ילמד בגמ' על אותם אנשים שהיו משמחים אנשים וכו', וכן נראה שזוהי סגולת אמר רבי בנימין שע"י אמירה זו מוצאים את הנאבד, משום שגם במאמר זה מוזכר שפקח אלוקים את עיניה.

וְכָל סְמִכִין מְכָאן וּמְכָאן, חֲדָאן עַל דְּשִׁמְעִין מַה דְּלֹא יָדְעוּ, וְצִיּוּתִין לְקַלִּיכוּן. כְּמַה רְתִיבִין קִיּוּמִין הָכָא בְּגִינִיכוּן. זַכָּאִין אַתּוּן לְעֵלְמָא דְּאַתִּי, דְּכָלְהוּ מְלִי דְּנַפְּקִי מְפּוּמִּיכוּן, כְּלָהוּ מְלִין קְדִישִׁין. מְלִין בְּשֶׁרֶן דְּלֹא אֶסְטָאן לִימִינָא וְלִשְׁמָאֵלָא.

אמר רשב"י שאפי' שהמלאכים שמחים מדבריכם, ואפי' הם לא ידעו את דבריכם, שהתורה ניתנה לאדם ולא למלאכים, אלא יודעים הם מה שהם צריכים ותו לא, וכן מובא בחתם סופר, וכן משמע מתו"ס בברכות בעניין שכתב שצריך לשים מלח על השולחן, שהמלאכים לא יזיקוהו, בין נטילת ידים להמוציא, שאז אין יכול לדבר בדברי תורה, ומוכח מכאן לענ"ד שמלאכים אינם יודעים את מחשבת האדם, שאם המה יודעים הרי הוא יכול לחשוב בדברי תורה.

דבריכם לא נוטים לימין ושמאל, כלומר שאין היא כתורת הפשט שבה יש אסור ומותר, אלא היא כתורת הסוד שבה הכל היתר, משום שאין בה שום טומאה, ולכן לעתיד יותרו האיסורים כמובא במדרש שוחר טוב ובזוהר.

קודשא בריך הוא חדי למשמע, וציית להני מלי, עד דהוא אגמר (ס"א אגזר) דינא, די לעלמא דאתי תימרון זמנא אחרא כל הני מלי קדישין. עליוכו בתיב, (שיר השירים ז) וחפך כנין הטוב וגו', דובב שפתי ישנים. מאי דובב שפתי ישנים. דאפילו לעלמא דאתי מרחשן שפותיכו אורייתא קמיה.

ה' שמח לשמוע את דברי תורתכם, עד כדי שתורתכם עושה שמחה בכל העולם שה' מכפר על כל דין, ואתם עתידים לעולם הבא להנות שוב מדברי תורתכם, וזהו חלק משכר התורה, שכמו שנהנה מלימודו כאן כן יהנה שם, ואם לימודו היה לו כאן למשא אזי גם שם.....

וזה עומק מה שאמרו חז"ל ששפתי הת"ח דובבות בקבר, שידוע שאותיות ק"ר הם אותיות של כוח הטומאה, משא"כ אות ב' היא אות של ברכה ולכן בה נברא העולם, וקבר הוא אותיות ק"ר אמנם עם ב' ביניהם הממתקת את דינם, וכן הצדיקים יושבים בקבריהם ללא שום דין, אלא שמחה כל הימים.

השתא אתתקנו ואתפנונו דעתא, למתקן תקונוי דזעיר אפין, היך ותתקן, והיך ותלבש בתקונוי מתקוני עתיק יומין, קדישא דקדישין, טמירא דטמירין, טמירא מפלא. דהשתא חובתא

(חכמתא) עֲלֵיכוּ, לְמַגְזֵר דִּינָא קוּשְׁטָא יָאָה וְשִׁפְיָא וְלֹאֲתִקְנָא
כָּל תְּקוּנָּין עַל בּוֹרֵייהּ.

תְּקוּנָּי דְזַעִיר אֲפִין, מִתְקוּנֵי דְאֲרִיךְ אֲפִין אֲתִתְקִנוּ. וְאֲתִפְשְׁטוּ
תְּקוּנָּי מִפְּאֵן וּמִפְּאֵן, כְּחִיזוּ בְּרֵשׁ, לְמִשְׁלָטָא (ס"א וּמִשְׁלָחָא)
בִּיה רֹחָא דְטְמִירָא דְכָל טְמִירִין. בְּגִין לְמִיתֵב עַל בּוֹרְסִיָא,
דְכְתִיב, (יחזקאל א) וְעַל דְּמוֹת הַפֶּסֶא דְמוֹת כְּמִרְאָה אָדָם עָלָיו
מְלַמְעָלָה. כְּמִרְאָה אָדָם: דְּכָלִיל כָּל דְּיוֹקְנִין. כְּמִרְאָה אָדָם:
דְּכָלִיל כָּל שְׁמֵהֶן. כְּמִרְאָה אָדָם: דְּבִיה סְתִימִין כָּל עֲלָמִין עֲלָאִין
וְתִתְאִין. כְּמִרְאָה אָדָם: דְּכָלִיל כָּל רִזִּין דְּאֲתִתְקִנוּ וְאֲתִתְקִנוּ עַד
דְּלֹא אֲבָרִי עֲלָמָא, וְאֵף עַל גַּב דְּלֹא אֲתִקְיָמוּ.

עניין זעיר אנפין - מידת התפארת

עכשיו אחרי אשר דרשנו במידת הכתר שהיא שורש העולם, יש לנו
לדרוש במידה שמנהיגה את העולם בפועל, וללמוד איך היא מקבלת
ממידת הכתר, ועכשיו חובה עליכם לומר דברים נכונים ומתוקים בעניין
זה, משום שהיא המידה שנהיגה את העולם.

כל תיקוני התפארת הם מחסד וגבורה של מידת הכתר, ושהיא כנשמה
לגופו, ומידת התפארת נקראת אדם, אשר האדם הוא כלל הכל, ובאדם
העליון היה כבר כלול הכל לפני שבא לעולם, אלא שהכל נעלם ממנו,
משום שהוא לא יכל להתקיים מרוב הדין שהיה בו, וכן האדם הגשמי אשר
הוא בבטן אימו כל טוב עימו, ומיד כשיוצא לעולם הרי הוא שוכח על כל
מה שראה וידע.

תָּאנָא בְּצִנִּיעוּתָא דְסִפְרָא, עֲתִיקָא דְעִתִּיקִין עַד לֹא זְמִין
תְּקוּנָּי, בְּאֲנֵי מַלְכִין, כְּנִס מַלְכִין, (נ"א) (קכ"ח) גְּלִיף מַלְכִין)
וּמִשְׁעַר מַלְכִין, וְלֹא הוּוּ מִתְקִימִי, עַד דְּדַחִי (ס"א דִּאֲנַח) לֹחַ,
וְאֲצַנַע לֹחַ לְבִתֵּר זְמָנָא, הָדָא הוּא דְכְתִיב, (בראשית לו) וְאֵלָה
הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדוּם. בְּאֶרֶץ אֲדוּם, בְּאַתֵּר דְּכָל
דִּינִין מִתְקִימִין תָּמֹן, וְכִלְהוּ לֹא אֲתִקְיָמוּ.

שלפני שברא ה' את העולם היה ה' בורא עולמות ומחריבן, משום שהם היו עוברים על רצונו, עד שה' ברא את העולם הזה שהוא עולם של תשובה, וה' הצניע אותם עד לזמן מה, שהם הגרים שבאים להתגיייר בכל דור ודור.

ועליהם נאמר "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום, לפני מלך מלך לבני ישראל", וכן זה היה באופן רוחני שהמידות האלו לא נתקיימו משום הדין שהיה בה, ולכן הם ירדו מן העולם אשר היו בו, כמו מי שנמצא במקום שאור השמש רב, והרי הוא הולך למקום אשר מכוסה הזכוית אשר שם אור השמש פחות.

עד דְּרִישָׁא חוּרָא עֲתִיקָא דְּעֲתִיקִין אֲתִתְּקִין. כִּד אֲתִתְּקִין, תְּקִין כָּל תְּקוּנִין דְּעֲלָאִין וְתִתְּאִין. מִכָּאן אוֹלִיפְנָא, כָּל רִישָׁא דְּעֲמָא, דְּלֹא אֲתִתְּקִין הוּא בְּקִדְמִיתָא, לִית עֲמָא מִתְּתִקְנָא. וְאִי אִיהוּ מִתְּתִקְנָא, כִּלְהוּ מִתְּתִקְנָא. וְאִי אִיהוּ לֹא מִתְּתִקְנָא בְּקִדְמִיתָא, לֹא יִכְלִין עֲמָא לְאֲתִתְּקִנָּא.

וטעם השבירה, הוא משום שמידת הכתר לא הייתה מתוקנת, שהיא הארץ שנאמר עליה והארץ הייתה תוהו ובוהו, שהדין גם בה היה רב, ולכן לא היה לה את כוח ההנהגה, ולכן אומר כאן הזוהר שאם ראש העם אינו מתוקן גם העם אינו מתוקן, ולכן בדורו של רשב"י לא הייתה שום צרה, משום שהוא היה מגן בעד כל הדור, וכן משה היה מגן עד מאוד על דורו, אמנם נח לא היה כ"כ צדיק כמשה שיגן על דורו, ולכן דורו לא ניצל, וכ"ש שאדם לא הגין על העולם, אלא אפי' פגם בעצמו, משום שהוא היה תחילה לבריאה, והפחות טוב נברא תחילה ולאחר מכן הטוב יותר.

מִנְלָן. מִעֲתִיק יוֹמִין. דְּעַד לֹא אֲתִתְּקִין הוּא בְּתִקּוּנֵי, לֹא אֲתִתְּקִינוּ כָּל אֵינוֹן דְּבָעוּ לְאֲתִתְּקִנָּא, וְכִלְהוּ עֲלִמִין אֲתִתְּקִיבוּ. הָדָא הוּא דְּכִתִּיב, (בראשית לו) וַיִּמְלֹךְ בְּאֵדוֹם בֶּלַע בֶּן בְּעוֹר. וַיִּמְלֹךְ בְּאֵדוֹם, רִזָּא חֲדָא (ס"א יקירא) הוּא. אֲתֵר דְּכָל דִּינִין מִתְּקַטְרִין תַּמּוֹ, וְתִלְיִין, מִתְּמָן.

ולכן כתוב "וימלך באדום", דהיינו שכל המידות היינו בבחינת דין שהוא בחינת צבע אדום, שזהו הצבע הרומז על הדין, שכל צבעי ירוק ולבן, משמחים את האדם, אמנם צבע האדום עושה את האדם לפזיז ורגזן, משום שכל צבע יש לו תכונה, ויש חכמים שיודעים לתקן צבעים מיוחדים ממול עיניהם בכדי שירגיעו אותם וכדומה, וכן התורה בעצמה צוותה שניתן תכלת בציצית, שהוא צבע שנותן יראה על האדם.

ועד שמידת הכתר לא נתקנה כל המלכים שיצאו ממנו שהם המידות הקדושות, היו בבחינת דין ולא יכלו לסבול את האור, ולכן כה החשובה התורה להתנהג לפנים משורת הדין, ולאהוב את חברו דכתיב "ואהבת לרעך כמוך", ואמר רבי עקיבא שזה כלל גדול בתורה.

בַּלֵּעַ בֶּן בַּעוֹר, תֵּאֲנֵא הוּא גִּזְרֵת דִּינָא, תְּקִיפֵא דְתִקְיָפִין, דְּבִגִּינִיה מִתְקַטְרֵן אֶלְף אֶלְפִין מְאִרִי דִּיבְכָא וְיִלְלָה. (בראשית לו) וְשֵׁם עִירוֹ דְּנִהְבָּה. מְאִי דְּנִהְבָּה. כְּלוּמַר דִּין הָבָה. כְּמָה דְּאֵתָא אָמַר, (משלי כ) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָנוֹת הֵב הֵב.

בלע בן בעור הוא מלך של מידת הדעת לפני שניתקנה, וממנו מגיע דין רב, ושם עירו דנהבה, ומבאר הזוהר שהכוונה דין הבה, שהם תמיד רוצים להעניש את הרשעים ואפי' את הצדיקים, כל שמחתם היא רק ליסר את האנשים, שזה מהות כוכב שבתאי כמובא במפרשי ספר היצירה, ולכן עובדי כובב זה עצבים בעת ממשלתו שכך היא עבודתם, כמובא בזוהר.

ולכן שורש כוח הטומאה נקראת [אין לומר בפה] לילת, מלשון יללה.

ולכן הוא נקרא בלע מלשון בליעה הוא רק רוצה לעצמו, אינו רוצה לותר ולהשפיע.

דף קל"ה ע"ב

פִּיּוֹן דְּסָלִיק לְאַתִּישְׁבָּא, בִּיה לֹא קָאִים, וְלֹא הָוָה יָכִיל לְמִיקָם, וְכִלְהוּ עַלְמִין אֶתְחַרְבוּ. מְאִי טַעְמָא. מְשׁוּם דְּאָדָם לֹא אֶתְתַּקֵּן.

**דְּתִקּוּנָא דְּאָדָם בְּדִיּוּקָנִיהָ, כְּלִיל כְּלָא, וְיָכִיל (דף קל"ה ע"ב)
כְּלָא לְאַתִּישְׁבָּא בִּיהָ.**

ולכן כאשר בלע בא למושול, הוא מיד מת ונפל מתפקידו משום שהוא לא היה בבחינת אדם, שאדם הוא השיקול הדעת הנכון של חסד דין ורחמים, ולא להיות רק בעל דין או רק בעל רחמים.

הגויים הם בחינת אברהם ויצחק או חסד או דין, האדומים או הישמעלים, אבל שניהם הוא דבר שאינו טוב, ולכן השלמות המיוחדת היא הרחמים שהיא המיצוע בין דין לרחמים, אברהם ויצחק הם רק היו הכנה ליעקב, אמנם אינם מהות בפני עצמה.

עם ישראל משל בחסד דין ורחמים שהם אברהם יצחק ויעקב, ועכשיו הרי הוא אחוז במלך דוד, בשכינה, בכוח שמקבל את כל השפע, אם אין למי לתת אם אין כוח שמקבל אין צורך בכל הנתינה, זו מעלת עם ישראל, ולכן אמרו שיש ללמוד מכל אדם, יש לקבל.

**וּבְגִין דְּתִקּוּנָא דְּאָדָם, לֹא אֲשַׁתְּכַח. לֹא יָכִילוּ לְמִיָּקָם
וּלְאַתִּישְׁבָּא, וְאַתְּבַטְלוּ. וְאַתְּבַטְלוּ סִלְקָא דְּעֵתָךְ וְהָא כְּלָהּ בְּאָדָם
אֲתַכְלִילֵן. אֲלֹא אֲתַבַּטְלוּ וְאַסְתַּלְקוּ מִהָהוּא תִּקּוּנָא, עַד דִּינִיתִי
תִּקּוּנָא (נ"א דיוקנא) דְּאָדָם. וְכֵד אֲתָא הָאִי דִּיּוּקָנָא, אֲתַגְלָפוּ
(ס"א אתכללו) כְּלָהּ, וְאַתְחַזְרוּ לְקִיּוּמָא אַחְרָא. מְנַהֵן
אֲתַבַּסְמוּ, (ס"א מנהון אתבסמו ולא אתבסמו) וּמְנַהֵן לֹא
אֲתַבַּסְמוּ כְּלָל.**

שואל הזוהר וכי הכלים הקודמים נעלמו לגמרי מהבריאה, והיו לבטלה, והרי אין ה' עושה דבר לבטלה, כל דבר הוא חלק מצורך הבריאה, ועונה, שהם המתנינו עד שבאו מידות החסד והם נצטרפו אליהם, אמנם יש כאלו שלא זכו עדיין לתיקן עד ביאת משיח, כמו שכתוב "ובלע המוות לנצח", ויש לפרש ובלע הכוונה למלך הנ"ל הנקרא בלע שהוא שורש המלכים, שהוא גם יתוקן, ודו"ק.

ואלה שלא נתקנו, הם כוחות הסיטרא אחרא אשר עוברים כל דבר טוב, והם גם הערב רב, יתן ה' ויתוקנו בקרוב אמן, וכן אמר הבעש"ט שעתיד ה'

לשחוט את היצר כלומר שיתקן אותו ולהכשיר אותו, שזו מטרת השחיטה, שלא כתוב שעתיד ה' לנחור את היצר.

וְאִי תִימָא וְהָא כְּתִיב וַיָּמָת, וַיָּמָת. דְּאֵתְבָטְלוּ לְגַמְרִי. לָאו הָכִי, אֶלָּא כָּל מֵאן דְּנַחֲתִית מִדְּרָגָא קְדָמָא דְּהָוָה בֵּיהּ, קֹאמְרִי בֵּיהּ מִיתָה. כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (שמות ב) וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, דְּנַחֲתִית מִדְּרָגָא קְדָמָא דְּהָוָה קָם בֵּיהּ. וְכִיּוֹן דְּאֵתְתִקֵּן אָדָם, אֵתְקִרֹן בְּשִׁמְהֵן אַחֲרָנִין, וְאֵתְבָטְמוּ בְּקִיּוּמָא בֵּיהּ, וְקִיּוּמִין בְּדוּכְתִּיּוּהוּ.

שואל הזוהר איך אמרתי שהמלכים לא מתו אלא המתינו עד עת התיקון, והרי כתוב וימת, שכל מלך ממלכי אדום מת, וא"כ משמע שהוא מת לגמרי, עונה הזוהר שבאמת הוא לא מת, אלא שנתבטל מתפקידו וזה נקרא מיתה, כמו שכתוב "וימת מלך מצרים" ובאמת הוא לא מת אלא שנתבטל מתפקידו, שכל אדם יש לו יעוד בעולם שהוא התפקיד שלו, וכאשר הוא מתבטל מכך, אין לו כאן יעוד והוא כמת.

ולאחר שהגיעו המידות המתוקנות ונכללו בהם המידות הקודמות, שמם של המידות היה חסד תפארת וכו', ולא בלע וכו'.

וְכִלְהוּ אֵתְקִרֹן בְּשִׁמְהֵן אַחֲרָנִין מִן קְדָמָאִין, בְּרִי הָהוּא דְּכְתִיב בֵּיהּ, (בראשית לו) וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטָבָל בַּת מִטְרָד בַּת מִי זָהָב. מֵאִי טַעְמָא. מְשׁוּם דְּהֵינִי לָא אֵתְבָטְלוּ כְּשֶׁאֵר אַחֲרָנִין. מְשׁוּם דְּהָוָה דְּכַר וְנוֹקְבָא. כְּהֵאִי תַמְרָא, דְּלֵא סִלְקָא אֶלָּא דְּכַר וְנוֹקְבָא. וּבְגִין כֶּךָ הִשְׁתָּא דְּאִשְׁתְּכַחוּ דְּכַר וְנוֹקְבָא, לָא כְּתִיב כְּהוּ מִיתָה כְּאַחֲרָנִין, וְאֵתְקִימוּ. אֲבָל לָא אֵתְיִשְׁבוּ, עַד דְּאֵתְתִקֵּן דִּיּוֹקְנָא דְּאָדָם, וְכִיּוֹן דְּאֵתְתִקֵּן דִּיּוֹקְנָא דְּאָדָם, אֵתְחַזְרוּ וְאֵתְקִימוּ בְּקִיּוּמָא אַחֲרָא, וְאֵתְיִשְׁבוּ.

אומר הזוהר שכל המלכים קיבלו שם חדש משום שנתחדשה מהותם, חוץ ממלך אחד אשר הוא כבר היה מתוקן, משום שהוא היה זכר ונקבה, חסד ודין, שלמות, מיצוע.

ומ"מ הוא לא נתקן לגמרי מזוהמת הזמן, עד אשר כולם נתקנו.

שאוּי לרשע אוּי לשכנו, בעת שהרשע בעולם הוא זמן שאינו טוב.

המלך השמיני הוא בחינת מידת היסוד של עולם שמעל עולם האצילות, שהוא עולם אדם קדמון, ובו יש את כוח מידת החסד, כמו שכתוב בזהר לקמן שהחסד שורה ביסוד, ולכן הוא מיתק את כל המלכים שהיה בהם דין ומשום כך נשברו.

תָּאנָא, כַּד סָלִיק בְּרַעוּתָא דְרִישָׁא חוּרָא, לְמַעַבְד יְקָרָא לִיקָרִיָּה, תְּקִין זְמַין וְאַפִּיק מְבוּצִינָא דְקַרְדִּינוּתָא, חַד נִיצוּצָא, נָשַׁב בֵּיה אֲתַתּוּקָר (ס"א אֲתַתּוּקָן) וְסָלִיק (רַעוּתִיָּה) וְאַתְפָּשֵׁט לְתַלַּת מָאָה וְשִׁבְעִין עֵיבָר. וְנִיצוּצָא קָאִים, וְשָׂאֲרֵי נָפִיק אֲוִירָא דְכִיָּא וּמִתְגַּלְגַּלָּא, נָשַׁב בֵּיה אֲתַתּוּקָן. וְנָפִיק חַד גּוּלְגַּלְתָּא תְּקִיפָא, וְאַתְפָּשֵׁט לְאַרְבַּע סְטָרִין.

כשעלה ברצונו של מידת הכתר לתקן את ז' המידות שהיו ונשברו שהם הז' מידות שמנהיגות את העולם, אזי הוא הוציא את כוח החסד והגבורה, ונעשית מידת התפארת, שיש בה את ד' כוחות הבריאה, חסד גבורה רחמים ומלכות.

וזה נעשה רק מרצונו הטוב להיטיב לנבראיו, אמנם לא היו נבראים שיעשו לו נחת רוח, ולכן יעשה להם את העניין זה, ועוד שמשום שהוא ידע את הנחת רוח שיעשו לו, לכן הוא עשה זאת על מנת להנות לאחר זמן.

וּבְהָאֵי אֲוִירָא דְכִיָּא, אֲשֶׁתַּאִיב נִיצוּצָא וְאַתְאַחַד, וְכָלִיל (ס"א וְאַתְכָּלִיל) בֵּיה. בֵּיה סָלָק דְעֵתָךְ. אֶלָּא אֲתַטְמֹר בֵּיה. וּבְגִין כֶּךָ, הָאֵי גּוּלְגַּלְתָּא אֲתַפְּשֵׁט בְּסִטְרוּי, וְהָאֵי אֲוִירָא הוּא טְמִיר דְטְמִירִין דְעֵתִיק יוֹמִין, בְּרוּחָא דְגִנְיָז.

האווירא דכיא שהוא כוח החסד כלל בו את כוח הדין, ואומר הזוהר שהדין לא נתערב ממש עימו, אלא שהוא שכן עימו, שאין לומר שהדין

נעשה כמו החסד, שהרי יש צורך שהחסד ימשול, ולכן כשיצאה מידת התפארת יצאה עימו השכינה בצידו, שהיא כוח הגבורה.

כמו שכתוב בתורה שאדם וחוה נבראו יחדיו עד שה' הפרידם והביאם פנים מול פנים.

ואמר הזוהר שהאור שנעשית ממנו התפארת הוא אור שהגיע מהחסד של מידת המלכות של אדם קדמון, שהיא נקראת עתיק.

בְּהַאי גּוֹלְגֻלְתָּא אֲתַפְּשְׁטוּ אִשָּׁא מְסִטֵּר חַד, וְאִוִּירָא מְסִטֵּר חַד. וְאִוִּירָא דְכִיָּא קְאִים עָלֶיהָ מְהַאי סֵטֵר. וְאִשָּׁא דְכִיָּא קְאִים מְהַאי סֵטֵר. מְאִי אִשָּׁא הָכָא. אֵלָא לָאו הוּא אִשָּׁא, אָבֵל בּוֹצִינָא דָא (נ"א ניצוצא) דְּאֲתַכְּלִיל בְּאִוִּירָא דְכִיָּא, נְהִיר לְמֵאתָן וְשִׁבְעִין עֲלָמִין, וְדִינָא מְסִטְרוֹי אֲשֶׁתִּכַּח, וּבְגִין דָּא, הַאי גּוֹלְגֻלְתָּא, אֲתַקְרִי גּוֹלְגֻלְתָּא תְּקִיפָא.

במידת התפארת יש את כוח החסד של מידת החכמה שניתן לה, ואת כוח הגבורה של מידת הבינה שניתן לה, ואת כוח החסד של מידת הכתר שניתנה לה, ואת כוח הגבורה של מידת הכתר שניתנה לה, שהם ד' כוחות שבהם מונהג העולם, ומה שכתב שיש מאתיים שבעים כוחות, הם כוחות כנגד כ"ז אותיות כפול י'.

ואפי' שכוח החכמה והבינה מגיע מעתיק, מ"מ הוא גם קיבל את מהות החכמה והבינה, משא"כ מידת התפארת קיבלה גם כוח שלא קיבל את מהות החכמה והבינה, משום שמטרת הנהגתו להביא את העולם הזה לבחינת עתיק שהוא עולם הנצח.

ואמר הזוהר שלא נחשוב שאם היא כוח הגבורה יש בה דין רע, חלילה, אלא שממנה מגיע הכוח לבעלי הדין, אמנם היא עצמה כיון המשמח אלוהים ואדם.

בְּגּוֹלְגֻלְתָּא דָּא, יִתְבִּין תְּשַׁעָּה אֱלִפִּי רְבּוּא עֲלָמִין, דְּנִטְלִין עֲלוּי וְסִמְכִין עֲלוּי. בְּהַאי גּוֹלְגֻלְתָּא, נְטִיף טָלָא מִרִּישָׁא חִיוּרָא,

דַּאֲתַמְלִי מְנִיה תְּדִיר. וּמֵהָאֵי טְלָא דְאַנְעֵר מְרִישִׁיה זְמִינִין
מִיתְיָא לְאַחֲיָאָה.

וְהוּא טְלָא דְאַתְכְּלִיל בְּתָרֵי גְוּוּנִי, מְסִטְרָא דְרִישָׁא חִיּוֹרָא,
חִיּוֹר בְּגוּוּיָה (ס"א בְּגִינִיָּה). דְּכְלִיל כְּלָהּ חִיּוּרֵי (וּכְלָהּ חִיּוּרֵי)
אַבְל כֹּד אֲתִישְׁבֵּן בְּהָאֵי רִישָׁא דְזַעִיר אַפִּין, אֲתַחְזִי בִּיה סוּמְקָא.
כְּהָאֵי בְּדוּלְחָא דְאִיהוּ חִיּוֹר, וְאַתְחֲזִיָּא גְוּוּנָא סוּמְקָא בְּגוּוּנָא
חִיּוֹרָא.

בראש מידת התפארת יושבים ט' אלף ריבוא עולמות, כנגד ט' מידות
שיש לה, שהמידה העשירית שלה היא השכינה שהיא בחינת אישתו.

ויורד לתפארת טל ממידת הכתר שבטל הזה יקומו המתים, וזה מה
שנאמר "שראשי נמלא טל", וזה מה שנאמר "ותעל שיכבת הטל".

ובטל זה יש ב' צבעים אדום - דין, ולבן - רחמים, הרחמים מהכתר,
והאדום ממידת התפארת שיש בה מעט דין, שגם בעת תחיית המתים
ישנם שיקמו לתחיה וישנם שכפרו בתורה, שלא יקומו לתחיה, כמובא
בגמ' בראש השנה.

וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב, (דְּנִיָּאֵל יב) וְרַבִּים מִיִּשְׁנֵי אֲדָמַת עֶפֶר יִקְיֻצוּ
אַלְה לְחַיֵּי עוֹלָם וְאַלְה לְחֶרְפוֹת לְדִרְאֻן עוֹלָם. לְחַיֵּי עוֹלָם, בְּגִין
דְּאַתְחֲזִיאוּ לְהֵהוּא חִיּוֹרָא, דְּאִתִּי מְסִטְרָא דְעֵתִיק יוֹמִין, אֲרִיכָא
דְּאַנְפִּין. לְחֶרְפוֹת לְדִרְאֻן עוֹלָם, בְּגִין דְּאַתְחֲזִיאוּ לְהֵהוּא סוּמְקָא
דְּזַעִיר אַפִּין. וְכָלָא כְּלִיל כְּהָאֵי טְלָא, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב,
(ישעיה כו) כִּי טַל אֲזָרוֹת טֶלֶךְ. אֲזָרוֹת: תְּרִין. וְהֵהוּא טְלָא
דְּנִטִּיף, נְטִיף כֹּל יוֹמָא לְחֶקְלָא דְתַפּוּחִים. בְּגוּוּנֵי חִיּוֹרָא
וְסוּמְקָא.

אומר הזוהר שהאדום שבטל, הוא משום שיש שלא יקומו בעת תחיית
המתים, או שיקומו בכדי להענש, וטל זה בכל יום יורד לשכינה שנקראת
שדה תפוחים, משום שמושפע לה שפע מחהסד דין ורחמים של מידת
התפארת שגווני המידות האלו הוא כגוון התפוח לבן ירוק אדום.

ומי שכל ימיו לא ציפה לחיי הנצח, שהם במידת הכתר, אזי הינו אחוז רק במידת התפארת, ולכן הוא לא יזכה לטל הכתר אלא לטל הדין של מידת התפארת, אשר אינו מקים את האדם לתחיה.

האי גולגלתא אנהיר בתרי גווי, להאי סטר ולהאי סטר. ומיהאי אורא דכנא, אתפשט מגולגלתא לאנפוי ק"נ רבוא עלמין. ובגין כך אתקרי זעיר אפין. ובשעתא דאצטריך, אתפשטו אנפוי ואריכין בההוא זמנא, בגין דאשגח באנפוי דעתיקי דעתיקין, וחיס לעלמא.

דף קל"ו ע"א

ומיהאי גולגלתא, נפיק חד עיבר, לכל אינון דלתתא. ויהבי אגר אוראותא לעתיק יומין. פד עאלין בחושבנא, (דף קל"ו ע"א) תחות שרביטא. ולקביל דא. (שמות לח) בקע לגולגלת לתתא, פד עאלין בחושבנא. והאי בקע אגר אוראותא, אשתכח מניה לעתיק יומין.

אומר הזוהר שמכוח מידת החסד של הכתר יש במידת התפארת ק"נ אורות שלא כמו בפני מידת הכתר שיש ש"ע אורות, אמנם בעת שהדין גובר ומידת התפארת נצרכת לרחמים אזי מידת הכתר משפיעה לה את הש"ע אורות אשר יש לה, ולכן מידת הכתר נקראת אריך אנפין, ומידת התפארת נקראת זעיר אנפין, משום שפני הכתר ארוכים באורות, ופני התפארת קצרים ביחס לכתר באורות.

ובשה' מונה את ישראל כרועה את צאנו אשר מונה בכדי לתת מעשר, ישראל פודים את עצמם ונותים לה' כסף מעשר במקום ראשם.

בחלליה דגולגלתא, (ס"א בגולגלתא דא) ג' חללין אשתכחו, דשריאי מוחא בהו, וקרומא דקיק חפייא עלייהו. אבל לא קרומא קשישא סתימא בעתיק יומין. ובגין דא, האי

**מוֹחָא אֲתַפְּשֵׁט וְנִהִיר (ס"א ונפיק) לְתַלְתִּין וְתַרְיִן שְׁבִילִין. הָדָא
הוּא דְכְתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֶדֶן.**

בראש מידת התפארת ישנם ג' חללים שהם חדרים למוחין - לאורות
ההנהגה, חסד דין ורחמים, והם מכופים מאוד דק, שהוא מעט עוצר את
הנהגתם, שע"י שיש לאדם מניעה הוא מתעורר לעבוד בצורה יותר טובה.

אמנם עור - ואור זה אינו עבה אלא דק, כלומר שאינו מונע לגמרי את
פעולת המוחין, ולכן נתגלית עד מאוד פעולת מוח זה, שהם ל"ב נתיבות
חכמה, שהם כ"ב אותיות התורה, ועוד י' מידות שהם י' דיברות.

**וְתֵאנָא, בְּתֵלַת חֲלָלִין דְּגוּלְגֻלְתָּא מוֹחָא שְׂרִיָא. מִחֲלָלָא חָד
מִתְבָּקַע (ס"א ומתפשט) חָד מִבּוּעָא לְד' סְטָרִין, וְנִפְּיָק מִהֵוּא
מוֹחָא דְשְׂרִיָא בְּהָאֵי חֲלָלָא, תַּלְתִּין וְתַרְיִן שְׁבִילִין רוּחִין
דְּחֻכְמָתָא.**

**מִחֲלָלָא תְנִינָא, מִתְבָּקַע וּמִתְפָּשֵׁט חָד מִבּוּעָא אַחְרָא. וּמִתְפַּתְחִין ו'
תַּרְעִין. מֵאֲלִין ו' תַּרְעִין, אֲתֶאֱחָדִין ו' יוֹמִין דְּאוֹרִיָּתָא. ו' שְׁנִין
דְּיוֹבְלָא. ו' אֶלֶף דְּרִין, דְּזִמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַתְבָּא רוּחִיהָ לִיהָ,
וּלְשְׂרִיָא בִּיהָ.**

בג' מוחות יש בראש זה, וממוח החכמה מתפשטים ד' נהרות ול"ב
נתיבות חכמה, בכל נהר ישנם ח' אורות שהם בסה"כ ל"ב, עניין השמונה
הם ב' שמות הויה ואדנות, ומה שהם כפול ד' משום שיש ד' הנהגות חסד
דין רחמים וכוח שמקבל את כל זה.

מחלל ב' יוצאים נ' שערי בינה שהוא מוח הבינה, וכל דבר שהוא
בבחינת חמישים כגון נ' שערי בינה, וכו', מגיעים ממוח זה, ולכן מי שפגם
ונתחייב כרת שהוא מלשון כתר, אינו חי אלא חמישים שנה, משום
שמידת החכמה שהיא אות י' של שם הויה אשר גם מידת הכתר נרמזת
בקוצה של י', ולכן החוטא בעונש כרת אינו זוכה לאור החכמה שהוא מעל
הנ' שערי בינה.

מחללא תליתא, נפקין אלף אלפין אדרין ואבסדראין, דדעתא שריא עליהו, ודרי בהו. והאי חללא שרי חלליה (ס"א מדוריה) בין האי חללא ובין האי חללא, ואתמליין מתרין סטריין. כל אינון אדרין. הדא הוא דכתיב, (משלי כד) ובדעת חדרים ומלאו. ואלין ג' מתפשטין בכל גופא, להאי סטרא ולהאי סטרא. ובאינון אחיד כל גופא ואחיד בהו גופא מכל סטרוי. ובכל גופא אתפשטין ואשתכחין.

מוח השלישי של מידת התפארת, הוא מוח הדעת, אשר הוא כלול מחסד ודין שהם ב' המוחות הקודמים, והוא מעמיד את כל הגוף בין את כוח החסד שבגוף ובין את כוח הגבורה של הגוף, והיא האור שממש מתפשט בגוף ונעשה לו נשמה.

וכן מהות הדעת לחבר בין החסד והגבורה, ולכן היא מידת עיקרית מאוד, ומשה רבינו ע"ה היה מרכבה למידה זו.

תאנא, בגולגלתא דרישא, תליין אלף אלפי רבוא ורבוא רבבין קוצי דשערי אוכמן, ומסתבבין דא בדא, ומתערבין דא בדא. ולית חושבנא לנימין דכל קוצא וקוצא, דאחידן ביה דכין ומסאבן. ומכאן אתאחדן טעמי אורייתא, בדכיא במסאבא. בכל אינון סטריין דאינון דכין, בכל אינון סטריין דאינון מסאבן.

עניין שערות ראש מידת התפארת

אמר הזוהר שבראש ישנם שערות שהם צינורות אור אשר יוצאת מן המוח, אחוזות זו בזו, שזה מורה על עניין הדין, כעין שופר האיל שהוא מכוח הדין, והטהור שבתורה מושרש שם, והטמא שבתורה מושרש שם.

והנה לך שעניין התורה הוא לימוד הכוחות הרוחניים וצויים, אשר המה מלמדים את הדרך אשר ילכו בה, וכל עניין התורה הוא השכלת שכל הבורא יתברך שמו.

יִתְבִּין קוֹצֵי מִסְתַּבְּכִין וְתִקִּיפִין. מְנַהוֹן שְׁעִיעִין, וּמְנַהוֹן תִּקִּיפִין. וּבְכָל קוֹצָא וְקוֹצָא, יִתְבִּין נִימִין תְּלִין עַל תְּלִין. מְתַלְהֵטֵן וְתִלְיִין בְּגִיבֵר תִּקִּיף, מְאִירֵי נֶצַח קְרִבִּין. בְּתִקּוּנָא יָאֵה בְּתִקּוּנָא שְׁפִירָא תִקִּיפָא (בַּחוּר כֶּאֱרֻזִּים). רַבְרָבִין וְתִקִּיפִין. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) בַּחוּר פְּאֲרֻזִּים.

ישנם שערות חלקות שהם מכוח חסד, וישנם שערות קשות שהם מכוח הדין, וזה נאה למידת התפארת ששערותיה שחורות, משום שהוא איש מלחמה, ועניין זה נצרך מפני הסיטרא אחרא.

ובכל שער ושער ישנם עוד אורות רבים, וזה מה שאמר בגמ' "קבוצותיו תלתלים שחורות", שעל כל קוץ וקוץ של האותיות יש לדרוש הלכות רבות, והם רמזו לעניין זה.

ומשום שמהשער מגיע הדין, לכן הלוי שהוא מושרש בגבורה אין לו להרבות דין, ולכן התורה ציותה לו לגלח את שערו, אמנם הכהן שהוא איש חסד אין לו לגלח את שערו, אלא לגדלו, בכדי שיושפע ממנו חסד.

מִתְתַּקְנִין קוֹצִין דְּשַׁעְרֵי, וְתִלְיִין תְּלִין עַל תְּלִין, מֵהָאֵי סְטָרָא לְהָאֵי סְטָרָא, עַל גּוּלְגֻלְתָּא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) קוֹצוֹתָיו תְּלַתְלִים. וְתֵאֵנָּה יִתְבִּין תְּלִי תְּלִין, מְשׁוּם דְּמְשִׁיכִין מִמּוּבָעִין סְגִיָּאִין, דְּתַלְתָּ רַהֲטִי מוּחָא. מִמּוּבָעִא חֲלָלָא חַד דְּגוּלְגֻלְתָּא, אֲתַמְשְׁכֵּן שַׁעְרֵי בְּמְשִׁיכוּתָא, וּמִתְעַבְדִּין תְּלִין, דְּתִלְיִין מִכְּמָה מְבּוּעִין, דְּאֲתַמְשְׁכֵּן מֵהָאֵי חֲלָלָא. מִחֲלָלָא תְּנִינָא, נְפָקִי חֲמִשִּׁין מְבּוּעִין, וְאֲתַמְשְׁכֵּן שַׁעְרֵי מְאִינוֹן מְבּוּעִין בְּמְשִׁיכוּתָא, וְאֲתַעְבְּדִין תְּלִין, דְּתִלְיִין וּמִתְעַרְבִין בְּקוֹצִין אַחֲרָנִין. מִחֲלָלָא תְּלִיתָא, נְפָקִי אֶלֶף אֶלְפִין אַדְרִין וְאַכְסְדְּרָאִין, וְאֲתַמְשְׁכֵּן שַׁעְרֵי בְּמְשִׁיכוּתָא מְפֻלָּהוּ. (וּמִתְעַבְדִּין תְּלִין עַל תְּלִין וּמִתְעַרְבִין בְּקוֹצִין אַחֲרָנִין) וּבְגִין כֶּךָ אֵינוֹן קוֹצִין, תְּלִין עַל תְּלִין.

השערות מגיעות מג' המוחין יחדיו, ומשום האור הרב שבהם המה פולטים מעט אור לחוץ שזה ענין השערות.

וישנם שערות שהם מבחינת החכמה, ויש מבחינת הבינה, וישם מבחינת הדעת.

אמנם במידת הכתר אין זה כך, אלא ממוח אחד יוצאים שערות הראש, וממוח החסד נעשה העור הלבן בין השערות, והיינו משום ששם אין ערבוב משא"כ כאן, ותפקיד האדם הוא להפריד את הטוב מן הרע את הדין מן החסד.

וְכָל־הוּא מְשִׁיכֵן דְּאֶתְמַשְׁכֵּן מִג' חֲלָלִין דְּמוֹחָא דְּגוֹלְגֻלְתָּא. וְכָל אֵינֻן נִימִין וְכָל אֵינֻן קוֹצֵי תְּלִיין וְחִפִּיין לְסִטְרָא דְּאוֹדְנִין. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב, (דניאל ט) הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזַנְךָ וְשָׁמַע. וּבִהְיֵי תְּלִין, תְּלִיין (נ"א וּבִהְיֵי תְּלִיין) יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, נְהוֹרָא וְחֹשׁוֹכָא, רַחֲמֵי וְדִינָא. וְכָל יְמִינָא וּשְׂמָאלָא תְּלִי בִּהְיֵי, וְלֹא בְּעִתִּיקָא.

שערות אלו מכסות על האוזניים, ולכן אנחנו מתפללים שיתגלו אוזני מידת התפארת, וכן בהם יש חסד ודין משא"כ בשערות הכתר שכולם רחמים.

וביאור הדבר שהנה השמיעה מהאוזן, ועיקר השערות הם ממוח האוזן, כמו שעיקר השערות במידת הכתר הם ממוח החכמה, והנה במידת הכתר אין השערות לוקחות את פעולת האוזן, אמנם כאן השערות מכסות על האוזן, כלומר שהם לוקחות את אור האוזן, את האור שמאפשר לאוזן לשמוע.

בְּפִלְגוּתָא דְּשַׁעְרֵי, אֶתְחַזִּי חַד אֹרְחָא דְּקִיק, דְּמִתְאַחֲדָא מִהֶהוּא אֲרָחָא דְּעִתִּיק יוֹמִין. וּמִהֶהוּא אֲרָחָא, אֶתְפָּרְשֵׁן שִׁית מָאָה וּתְלִיסַר אֲרָחִין, דְּאֶתְפִּלְגוֹן בְּאֲרָחִין דְּפְקוּדֵי דְּאוֹרֵייתָא. דְּכְתִיב, (תהלים כה) כָּל אֲרָחוֹת יְיָ חֹסֵד וְאַמֶּת לְנוֹצְרֵי בְּרִיתוֹ וְעִדּוּתוֹ.

באמצע השערות יש שביל אשר הוא מושרש במידת הכתר ומשם מגיעים התרי"ג מצוות, שהנה הדינים שנזכרו המשנה הם מעצם השערות כמובא לעיל, אמנם עצם המצוות הם מהשביל הזה האמצעי, אשר הוא מורה את העצות הנכונות וחיוניות ללכת בדרך החיים.

שהנה ישנם ד' שערות מצד ימין וכן ד' מצד שמאל, ויש ד' לאחור, שהם י"ב ויש את התיקון הי"ג שהוא השביל הזה שהוא כולל את כל הי"ב.

תָּנָא, בְּכָל קוּצָא וְקוּצָא, מִתְאַחֲדֵן אֶלְף אֶלְפִין מְאִרִי דִּיבְבָא וְיִלְלָה, דְּתִלְיִין בְּכָל קוּצָא וְקוּצָא מְאִינוּן תְּקִיפִין. וּמְאִינוּן שְׁעִיעִין מְאִרְיָהוֹן דְּמִתְקַלָּא, (ס"א מְאִרְיָהוֹן דְּרַחֲמִימוּתָא וְאִיהוּ מִתְקַלָּא בִּינִייהוּ) בְּגִין כֶּךָ אֵית יְמִינָא וְאֵית שְׂמָאלָא.

מכל שער נאחזים מלאכים, מהשערות הקשות מלאכי הדין, ומהרכות מלאכי הרחמים, ולכן יש ימין ושמאל.

ולכן כ"כ גדול עסק התורה שהוא תלוי בשורש השערות הנ"ל, ולכן ממתק את כל הדינים מהשערות הנ"ל ואזי שלום על ישראל.

דף קל"ז ע"ב

מִצְחָא דְּגוֹלְגֻלְתָּא. אֲשַׁחֲוִיתָא דְּאֲשַׁחֲוִיתָא. וְלֹא מִתְגַּלְיָא, בֵּר הָהוּא זְמַנָּא, דְּצִרִיכִין חֲיִיבִיא לְאַתְפָּקְדָא, וְלַעֲיִנָּא בְּעוֹבְדֵיהוֹן. וְתֵאנָא, כִּד אֲתַגְלִיָּא הָאִי מִצְחָא, אֲתַעֲרוּ כָּל מְאִרְיָהוֹן דְּדִינָא, וְכָל עֲלָמָא בְּדִינָא אֲתַמְסֵר. (דף קל"ז ע"ב) בֵּר הָהוּא שְׁעִתָּא, כִּד סְלִיקוּ צְלוֹתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל לְקָמִי עֲתִיק יוֹמִין, וּבְעִי לְרַחֲמָא עַל בְּנוֹי, גְּלִי מִצְחָא דְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין, וְנִהִיר בְּהָאִי דְּזַעִיר אֲפִין, וְאֲשַׁתְּכִיךְ דִּינָא.

מצח מידת התפארת

עצם מצח מידת התפארת מכוסה, אמנם בעת אשר צריך לראות במעשה הרשעים הרי הוא משגיח במצחו ואזי דין רב בעולם, שאור דין המוח מאיר במצח, וכשישראל צריכים רחמים אזי מאיר מצח מידת הכתר שהוא מצח הרחמים הגדולים, משום שאור מוחו חסד גדול.

וכבר נתבאר שהאריז"ל היה קורא במצח האדם משום שיש בו אור רב, אמנם אין פתח לאור כמו העין ואוזן וכו', אבל מ"מ יש בו הארה גדולה משום שהוא מול המוח.

בְּהֵאֵי מִצְחָא, נִפְיָק חָד (פקודי רל"ז ע"ב) שְׁעָרָא, דְּמִתְפָּשֵׁט
בִּיה מְמוּחָא דְּאִפִּיק חֲמִשִּׁין תַּרְעִין. וְכֵד אֲתַפְּשֵׁט, אֲתַעְבִּיד
מִצְחָא דְּאֲשַׁחֲוֵתָא, לְחִיבֵי עֲלָמָא, לְאִינוּן דְּלֹא מִתְכַּסְּפִי
בְּעוֹבְדֵיהוֹן. הֵדָא הוּא דְּכִתִּיב, (ירמיה ג) וַיִּמְצָח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה
לָךְ מֵאֲנֵת הַכֶּלֶם.

מבאר הזוהר איך יש כוח למצח להשפיע אור של דין, ומגלה: שיש בו שיערה אחת של מוח החכמה של מידת התפארת, שהוא צינור של אור הדין אשר הוא מעניש את מי שאינו יראה ה', ומי שאינו ירא ה' אינו מתבייש לחטוא אפי' שה' עושה לו רק טוב וחסד.

וכבר אמרו בגמ' בנדרים שכל שאין בו בושה סימן שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני, ואפי' שהיה אסור לעלות להר מ"מ הכהנים כן עלו להר, והוא סימן שאינו מיוחס לכהונה.

וְתַנְיָא, שְׁעָרָא לֹא קָאִים בְּהֵאֵי אֲתֵר דְּמִצְחָא, בְּגִין דְּאֲתַגְלִיָּיא
לְאִינוּן דְּחִצְיָפִין בְּחוּבֵיהוּ. וְשַׁעְתָּא דְּמִתְעַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
לְאֲשַׁתְּעִשָׂא עִם צְדִיקָיָא, נְהִירִין אֲנָפוּהִי דְּעֵתִיק יוֹמִין, בְּאֲנָפוּי
דְּזַעִיר אֲפִין, וּמִתְגַּלִּיא מִצְחִיהָ, וְנִהִיר לְהֵאֵי מִצְחָא, וְכֵדִין
אֲתַקְרִי עַת רְצוֹן. וְכָל שַׁעְתָּא וְשַׁעְתָּא דְּדִינָא תְּלִי, וְהֵאֵי מִצְחָא

דְּזַעִיר אֶפִּין אֶתְגַּלְיָא, אֶתְגַּלְיָא מִצָּחָא דְעֵתִיקָא דְעֵתִיקוֹן,
וְאִשְׁתְּכִיךְ דִּינָא, וְלֹא אֶתְעָבִיד.

עצם המצח מגולה משער בכדי שיהיה מגולה להשגיח על הרשעים, אמנם בעת שה' בא לשמוח עם הצדיקים אזי מאיר מצח של הכתר במצח של מידת התפארת, ואזי מצחו גם מאיר מאור הרחמים, אמנם הצדיקים לא מקבלים ישר ממצח הכתר, משום שהוא שפע של עולם הבא שאינו מתגלה כמעט בעולם הזה.

תַּאנָא, הָאִי מִצָּחָא, אֶתְפָּשֵׁט בְּמֵאתָן אֶלְף סוּמְקֵי דְסוּמְקֵי,
דְּאֶתְאַחֲדֵן בִּיהּ, וְכִלְיֵן בִּיהּ. וְכֹד אֶתְגַּלְיָא מִצָּחָא דְזַעִיר אֶפִּין,
אֵית רְשׁוּתָא לְכֻלְהוּ לְחֶרְבָא. וְכֹד אֶתְגַּלְיָא מִצָּחָא דְרַעֲוָא
דְרַעֲוִין, דְנִהִיר לְהָאִי מִצָּחָא, בְּדִין כֻּלְהוּ מִשְׁתְּכִיךְ. (קב"ט,
רל"ג)

וְתַנְיָא, עֲשְׂרִין וְאַרְבַּע בְּתֵי דִינִין מִשְׁתַּכְּחִין בְּהָאִי מִצָּחָא,
וְכֻלְהוּ אֶקְרוּן נִצַּח (ס"א מצחא וכל חדר אקרי נצח). וּבְאַתְוֹן
(דאפיין) רְצוּפִין, הוּא מִצַּח. וְאֵית נִצַּח דְּאִינוּן נִצָּחִים. וְהֵינּוּ
דְתַנּוּן נִצַּח נִצָּחִים. וְאִינוּן בְּמִצָּחָא, וּמִתְפָּשֵׁט מִנְהוֹן בְּגוּפָא,
בְּאַתְרִין יְדִיעֵן.

יש במצח זה מאתיים אלף כוחות דין, מתוך מדבש מבאר משום שהם מגיעים מנצח והוד של מידת עתיק שהוא שורש הכתר, ובכל אחד מהם יש מאה אלף דינים, והם להעניש את הרשעים, אמנם כשמתגלה אור מצח הכתר אזי רק רחמים נמצאים.

יש במצח זה כ"ד בתי דינים ממידת הנצח, של מידת המלכות של אדם קדמון, שהוא עולם מעל עולם האצילות, ונצח הוא בהיפוך אותיות מצח.

וכן גבורות אלו מתפשטים בגוף, באצבעות הידים וכו', וודאי שגם עצם מידת הנצח של התפארת.

תַּנְיָא, מַאי דְּכִתִּיב, (שְׁמוּאֵל א טו) וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר
וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם. הָאִי רְזָא אֲוִקִּימָנָא, כָּל
הָהוּא נִצַּח דְּאֶתְפָּשֵׁט בְּגוּפָא, זְמַנִּין דְּתֵלִי עַל עֲלָמָא לְמִידָן, וְתַב
וּמִתְחַרְט וְלֹא עָבִיד דִּינָא, אִי תִּיבִין. מַאי טַעְמָא. מְשׁוּם דְּקָאִי
בְּדוּכְתָא דְּאֶקְרִי אָדָם, וְיָכִיל לְאֶתְחַרְטָא. אָבֵל אִי בְּאֶתֶר
דְּאֶתְקְרִי רֹאשׁ, (בְּהָאִי מִצְחָא) אֶתְחַזִּי וְאֶתְגַּלִּיָּא הָאִי נִצַּח, לֹא
הוּא עֵידָן וְאֶתֶר לְאֶתְחַרְטָא. מַאי טַעְמָא. מְשׁוּם דְּלֹא הוּא מְאֶתֶר
דְּאֶקְרִי אָדָם, דְּהָא לֹא אֶתְגַּלִּי פְּרִצּוּפָא וְחוּטְמָא, אֶלָּא מִצְחָא
בְּלַחֲדוּוֹ. וּבְאֶתֶר דְּלֹא אֶשְׁתַּכַּח פְּרִצּוּפָא, לֹא אֶקְרִי אָדָם. וּבְגִין
כִּן לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם כְּנִצַּח דְּבִשְׁאֵר תְּקוּנֵי גוּפָא.

אמר הזוהר שעל נצח זה נאמר "נצח ישראל לא ישקר כי לא אדם הוא
להנחם", והיינו שכל איברי האדם הם בבחינת אדם אשר הוא בעל
תשובה, אבל המצח הוא מעל מהות האדם שאין שייך שם תשובה, ולכן
אם נגזר בכ"ד בתי דינים אלו חלילה דין, א"א להחזיר את הדין, אלא
בדרכים שונות, כגון אם נגזר על אדם מת הופכים זאת לתם כמובא
בבעש"ט.

עֵינֵי דְּרִישָׁא, מִשְׁתַּנִּין מִשְׁאֵר עֵינִין, שְׂרָקוּתָא דְּבִגְבִתָּא,
דְּעַל רִיטֵי עֵינִין, מִפְּחֻלָן (דְּכָל עֵינִין מִכַּחֲלָן) בְּאֻפְמָתָא, תְּלִין
תְּלִין עַל תְּלִין דְּשַׁעְרֵי, וְאִינוּן תְּקוּנָא דְּעַל עֵינִין, בְּרִישָׁא
דְּמִצְחָא, וּמִתְאַחֲדָן מִתְרוּוִיָּהוּ שְׁבַע מָאָה אֶלְפִי מְאִירֵי
דְּאֶשְׁגָּחוּתָא. (דְּעַל תְּרִיסֵי דְּעֵינִין)

עיני מידת התפארת

עיני התפארת שונות מעיני הכתר, ועל גבי העיניים יש גבות שחורות
אשר יש בב' הגבות שבע מאות בעלי השגחה שהעיניים משגיחות על
מעשי האדם, והגבות שחורות שהם בבחינת דין, שהרי במידת התפארת
יש חסד ודין.

וענין השבע מאות משום שכל עניין העולם הזה, הוא שבע, שבע שנים
שבע פעמים, שבע שני השבוע, חיי האדם שבעים שנה וכו'.

וא"כ מהות הגבות הם כוחות וצינורות של העין, כמו ששערות הראש הם צינורות של המוח ודו"ק.

בכסותא דעינין, להטין אלף וארבע מאה רבוא, דמתאחדן בגבינין דאינהו כסותא. ואשגחותא דעינא דעתיק יומין עליהו. ובשעתא דסלקין אינון כסותא, אתחזי כמאן דאתער משנתיה, ואתפקח עינוי, וחמאן לעינא פקיתא, ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא, הדא הוא דכתיב, (שיר השירים ה) רוחצות פחלב. מאי פחלב. בחוורא דלעילא קדמא (נ"א בחוורא קדמא דעינא טבא). ובהיא שעתא אשתכח אשגחותא דרחמי. (ס"א ובגין כך צלותא דישראל סלקא בגין דיפקח עינוי, ויתסחון בהווא חוורא)

על עיני מידת התפארת יש מכסה אשר מכסה עליהם, וכשאר מידת הכתר מביטה בעיני מידת התפארת ונפתחים עינוי, הרי נמתק הדין שבעינוי, והרי הוא כמי שמתעורר מהשינה.

והיינו לומר שאין זה מספיק שרק יפקחו עינוי משום שעדיין אין ההנהגה מושלמת, וכן אמר דוד "ה' כגיבור מתרונן מיון", והיינו כנ"ל.

וכל עניין כיסוי העין הוא בכדי שעין הכתר לא תאיר בעינוי, בעת צורך עשיית הדין.

ועל דא צלי דוד, (תהלים מר) עורה למה תישן יי הקיצה. דיפקח עינוי, ויתסחון בהווא חוורא. וכל זימנא דעינוי לאו מתפקח, כל מאריהון דדינין, בפיון להו לישראל, ושאר עמין שלטין עליהו. ובזמנא דיפקח עינוי, יתסחן בעינא טבא, ורחמי על ישראל. ואסתחר (ס"א ואתזהר) עינא, ועביד נוקמין בשאר עמין. הדא הוא דכתיב, (תהלים לה) העירה והקיצה. העירה: לאתסחא בהיא חוורא. הקיצה: למעבד נוקמין לאינון דכפיון לון.

על זה התפלל דוד המלך ע"ה, "עזרה למה תישן ה'", שיש להתפלל על עצם הפעולה ולא רק להתפלל שירחם עלינו ה', שאם הזוהר אמר שיעקב התפלל ואמר הצילני נא מיד אחי מיד עשיו, וכ"כ פירט את בקשתו ודאי שיש לפרט ולומר בדיוק מה אנחנו רוצים שיעשה והיינו שיפקחו העיניים עליונים ויתמתקו מעיני הכתר.

וענין השינה אצל ה', הוא שאור המוחין מסתלק ועל זה אמר המן הרשע אלוקיכם ישן, ועל זה התפלל "דוד עזרה למה תישן ה'".

עֵינֵי כֹד אֶתְּפָקֶחַ, אֶתְחַזֵּן שְׁפִירִין בְּהֵי יוֹנִים, בְּסוּמָק וְאוֹכֶם וִירוֹק, חֲנוּר לֹא אֶתְגַּלִּי, אֶלָּא בְּזִמְנָא דְּאַסְתָּכֵּל בְּעֵינָא טָבָא, וּמִסְתַּחֲאן כָּל אֵינֹן גְּוֹנִין, בְּהֵהוּא חֲנוּר.

דף קל"ז ע"א

מֵאֵינֹן גְּוֹנִין דְּמִתְגַּלִּיין, נִפְקִין שְׂבָעָה עֵינִין דְּאֶשְׁחֻתָּא. דְּנִפְקִי מֵאוֹכְמָא (דף קל"ז ע"א) דְּעֵינָא. הָדָא הוּא דְּכְתִיב, (זכריה ג) עַל אֶבֶן אַחַת שְׂבָעָה עֵינִים. מֵאֵן אֶבֶן אַחַת. אוֹכְמָתָא דְּעֵינָא.

עיני התפארת שנפתחות, הרי הם יפות כיונים, בצבע אדום שחור וירוק, שהם דין ורחמים, אמנם האור הלבן לא מתגלה כאן, אלא בזמן שמביט בעיני מידת הכתר, ואזי נמתקים כל הדינים.

הנה השחור שבעין הוא כוח המלכות שבעין שהיא נקראת בית עין, כמובא בכוונת ק"ש שעל המיטה, ויש בעין שבע כוחות אשר מאירים באישון הבת עין.

מִסּוּמָקָא, נִפְקִין שְׂבָעָה רְהִיטִין, דְּסִמְכִין (נ"א דסחרין) לְסֵטֶר שְׂמָאֵלָא, וּמִתְלַהֲטִין בְּאֶשָּׁא דְּלִסְטֵר צָפוֹן, וּמִתְאַחֲדִין לְאַתְפָּשֶׁטָא בְּעֵלְמָא, לְגַלְאָה אֶרְחִין דְּחִיבִיָּא הָדָא הוּא דְּכְתִיב, (זכריה ד) שְׂבָעָה (ויחי רמ"ט) אֵלֶּה עֵינֵי יְיָ הֵמָּה מְשׁוּטָטִים בְּכָל הָאָרֶץ.

מִירוֹקָא, נִפְקִין שְׁבַע טְהִירִין (ס”א נהירין) דְּקִטְרָא דְּלִסְטֵר
(נ”א רהיטין דסחראן לסטר) דְּרֹמָא, וּמִתְאַחֲדִין לְאַתְפְּשָׁטָא
בְּעִלְמָא, לְגַלְאָה אֲרַחֲיָין וְעוֹבְדִין דְּבְנֵי נָשָׂא, בֵּין טַב בֵּין בִּישׁ,
דְּכְתִיב, (איוב לד) כִּי עֵינָיו עַל דְּרָכֵי אִישׁ וְגו’.

ומהאדום שבעין, גם יוצאים ז’ כוחות אשר המה מענישים את הרשעים,
ובכך יודעים שהם רשעים שאין יסורים בלא עוון, כמובא בגמ’ בשבת.

אמנם מהצבע הירוק שהוא כוח הרחמים יש גם ז’ כוחות שמגלים גם את
לומדי התורה ומפרסמים אותם בעולם, כמו שכתוב חכמות בחוץ תרונה
שהגמ’ במועד קטן מבאר שהתורה מפרסמת את לומדיה, וגם המה מגלים
את רוע הרשעים.

מי שעינו חומה הוא בבחינה נוספת וכן כל צבע הוא בחינה שונה.

וְכֹד אֶסְתַּחֲאן בְּחוּרָא, מִשְׁתַּכְּחִין בְּלֵהוּ לְאַשְׁגָּחָא לְכָל מְאִרֵּי
קְשׁוּט, לְאוּטְבָא עֲלֵמָא בְּגִינְהוּן. וְכָל אֲשַׁחֲוִיתָא דִּיהוּא חוּרָא,
הוּי לְטַב עַל יִשְׂרָאֵל. וְאַשְׁגַּח בְּסוּמְקָא לְמֵאן דְּעֹאקִין לֵהוּ. הָדָא
הוּא דְּכְתִיב, (שמות ג) רָאָה רְאִיתִי. רָאָה: לְאוּטְבָא לוֹן. רְאִיתִי:
לְנִקְמָא לוֹן, מִדְּעֻקִּין לוֹן, וּבְגִין כֶּךָ פְּתִיב, (תהלים מד) עוֹרָה
לְמָה תִּישָׁן יְיָ הַקִּיצָה אֶל תִּזְנַח לְנִצָּח. עוֹרָה, וְהַקִּיצָה, תְּרִי
אֲשַׁחֲוִיתָא. תְּרִי פְּקִיחִין. תְּרִי טָבָן. רַחֲמֵי וְנוֹקְמִין.

אמנם כשמביט הכתר בעינו על עיני התפארת, אזי כל עינו מביטים
לרחמים על ישראל, אמנם כוח הדין נשאר בהם בכדי להעניש את מי
שמציק לישראל, ולכן כה דאג דוד להתפלל ”עורה למה תישן ה”.

היינו שה’ דן אותנו בזמן זה לפנים משורת הדין, וכן ה’ מביט כמה
כוחות יש לנו לעובדו, וכפי הכוחות שיש לנו הרי אנחנו עובדים אותו
באמת.

גוֹנוֹנָא קְדָמָא, סוּמְקָא בְּגוֹ סוּמְקָא כְּלִיל וְסָתִים כָּל סוּמְקִין, מְקָמִיה לֹא אֶתְחַזֵּין. סוּחְרָנִיה דִּיהוּא סוּמְקָא, אֶסְחָר חַד חוּטָא אוּכְמָא, וְאָקִיף לִיה.

גוֹנוֹנָא תְּנִינָא, אוּכְמָא. כְּאֶבְנָא חַד דְּנָפִיק מִתְהוּמָא, חַד זְמַן לְאֶלֶף שָׁנִים, בְּיָמָא רַבָּא. וְכַד נָפִיק הָאִי אֶבְנָא, אֶתִּי רַגְשָׁא וְתַקְפָּא עַל יָמָא. וְקָלִיה דְּיָמָא, וְגִלְגְלוּהִי אֶזְלִין, וְאֶשְׁתַּמְעוּ לְנוֹנָא רַבָּא, דְּאָקְרִי לוֹיִתָּן. וְנָפִיק מִתְהוּמָא. וְהָאִי אֶבְנָא מִתְגִּלְגֵּל בְּתוּקְפָּא דְּיָמָא, וְנָפִיק לְבָר. וְהָאִי אוּכְמָא, דְּכָל אוּכְמִין סְתִימִין קָמִיה. (ס"א וְהָא אוּכְמוּה דְּכָל אורחין סְתִימִין קָמִיה) וְכַךְ הָאִי אוּכְמוּתָא דְּעִינָא אוּכְמָא, דְּכְלִיל וְסָתִים כָּל שְׂאָר אוּכְמִין. וְסוּחְרָנִיה דִּיהוּא אוּכְמָא, אֶסְחָר חַד חוּטָא סוּמְקָא, (ס"א לִסְטֵר חַד) וְאָקִיף לִיהוּא אוּכְמָא.

גוֹנוֹנָא תְּלִיתָא. יְרוּקָא דִּירוּקִי, דְּכְלִיל וְסָתִים כָּל יְרוּקִין. וּבְסוּחְרָנִיה דִּיהוּא יְרוּקָא, אֶסְחָרוּ תְּרִין חוּטִין. חוּטָא סוּמְקָא לִסְטֵר חַד. וְחַד חוּטָא אוּכְמָא לִסְטֵר חַד. וְאָקִיפִין לִיהוּא יְרוּקָא.

גוֹן ראשון של עיני התפארת, הוא אדום שבאדומים, כלומר שהוא דין שבדינים, ומסיביב צבע אדום זה מקיף חוט אחד שחור, והשחור הוא צבע אדום שהתקלקל ונעשה שחור, כלומר שהוא מעט נח מדינו.

גוֹן שני של העין הוא שחור, שהוא דין פחות מהאדום, שיש ב' מיני יסורים, יש יסורים של אהבה, ויש יסורים של עונש ממש, וזה מהשחור וזה מהאדום.

ואמר הזוהר שהכוח של השחור שבעין יוצא פעם באלף שנים, דהיינו שהעולם הזה ששת אלפים שנה, וכל ההתחלות קשות, ולכן בתחילת כל אלף יצא כוח הדין השחור מן העין לים הגדול, שהיא השכינה, ואזי היא מתמלאית בדין, וכל דגים הים, שהם מלאכי הדין, באים לקבל את הדין הזה, עד שהלויטן, שהוא מידת היסוד אשר היא מחובר תמיד לשכינה, והוא מביא אור מהבינה שנקראת תהום ואור הבינה מסלק את הדין, ולכן יוצא הדין מהשכינה.

והוסיף ואומר שכמו שסביב הצבע האדום יש חוט שחור, כן סביב הצבע השחור יש חוט אדום, שכן דרך המידות להיות כלולות אחת בשניה.

גוון ג' הוא הירוק, שהוא כוח הרחמים, שירוק הוא כולל את האדום והשחור, ולכן יש ב' חוטים שמקיפים אותו, חוט אדום וחוט שחור, כנ"ל שתמיד המידות נכללות אחת בשניה.

וְכֵן אֶסְתַּחֲרֶה (נ"א אתגלי) חוֹרָא, וְאֶסְתַּחֲרִי עֵינָא, כָּל אֵינֹן גּוֹוִינִין לֹא מִשְׁתַּבְּחִין, וּמִשְׁתַּקְּעִין לְתַתָּא (סומקא ירוקא אוכמא). לֹא אֶתְחַזִּי בֵּר הֵהוּא חוֹרָא, דְּנִהִיר מַעַתִּיק יוֹמִין. וְנִהִירִין מִנִּיהָ כָּל אֵינֹן דְּלַתַּתָּא. (נ"א הוא).

וְלִית גּוֹוִנָא אֶתְחַזִּי, בֵּר הֵהוּא חוֹרָא בְּלַחֲדוּי. וּבְגִין כֵּן אֶסְתַּלְקוּ כָּל מְאֲרִיהוֹן דְּסוּמְקָא וְאוּכְמָא, דְּאֵינֹן תְּאוּמִין בְּחָדָא. הָדָא הוּא דְכָתִיב (שיר השירים ד) שֶׁנֶּיךָ כַּעֲדָר הַקְּצוּבוֹת שֶׁעָלוּ מִן הָרְחֻצָּה שֶׁכֶּלֶם מְתַאימוֹת. מֵאִי מִן הָרְחֻצָּה. מֵהֵהוּא אֶסְחוּתָא דְּעֵינָא קְדִישָׁא עֲלָא. שֶׁכֶּלֶם מְתַאימוֹת. מִתְּעַרְבֵן דָּא בְּדָא, וְאֶתְדַבְּקֵן דָּא בְּדָא. וְמָה דְּאָמַר שֶׁנֶּיךָ כַּעֲדָר הַקְּצוּבוֹת, וְאֵת אֲמַרְתָּ שֶׁכֶּלֶם מְתַאימוֹת. כְּלוּמַר, חוֹרָא דְּלֵהוֹן, כֵּהֵהוּא חוֹרָא דְּעֵינִין, כֵּן אֶסְחֹן בְּחוֹרְתָא דְּעֵינָא עֲלָא.

כאשר מתגלה אור עיני מידת הכתר אזי עיני התפארת נעשים ללבנות, בעלי רחמים, שסרו כל הצבעים של הדין שהם הנהגה של העולם הזה שיש בו בחירה, ע"י שיש שכר ועונש טוב ורע.

ואמר שכשעיני התפארת מקבלים את אור עיני הכתר, איז אפי' עין שמאל שווה ברחמים לעין ימין, שכן נעשה כך אצל מידת הכתר.

ועל זה נאמר "שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכולם מתאימות", והרחצה הוא רחציה של הרחמים.

ושואל שיש סתירה בפסוק, שכאן כתוב שהם קצובות, שזה מורה שכל אחת עומדת בפני עצמה, וכאן כתוב שהם מתאימות, שזה מורה שהם

ממש מאוחדות, וענה שמה שנאמר שהם מתאימות, זה נאמר אחרי שהם נרחצו מעיני הכתר.

וא"ת והרי פסוק זה מדבר על שיניים, ואיך דורשים אותו על העיניים, ונראה שידוע שהעיינים הם בחינת החכמה, כמו שכתוב "ויפקחו עיני שניהם", ופיקח הוא חכם, וכן ידוע שהשיניים שהם ל"ב, כל"ב נתיבות חכמה, כמובא בכוונות האכילה שהשיניים הם מהחכמה, וא"כ משום ששניהם מאותה מידה שייך לדרוש עליהם עניין זה.

וְדָא זְמִינִין לְמַנְדַּע צְדִיקָיָא, לְמַחְזֵי בְרוּחָא דְחַכְמָתָא, כְּמָה דְאֵת אָמַר (ישעיה נד) כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָאֹו. אֵימָתִי בְּשׁוּב יִי צִיּוֹן. וּכְתִיב (במדבר יד) אֲשֶׁר עֵין בְּעֵין נִרְאָה אֶתָּה יִי, וּכְדִין פְּקִיחוּתָא דְעֵינִין לְטָב.

וְאֵית פְּקִיחוּתָא דְעֵינִין לְטָב. וְאֵית פְּקִיחוּתָא דְעֵינִין לְבִישׁ. כְּמָה דְכְּתִיב, (דניאל ט) פֶּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שׁוֹמְמוֹתֵינוּ וְגו'. וְדָא הָכָא לְטָב, וּלְבִישׁ. וּכְתִיב (ישעיה לג) עֵינֶיךָ תִּרְאֶנָּה יְרוּשָׁלַם נוֹה שְׂאֲנָן אֶהֱל בַל יִצְעָן בַּל יִסָּע וּתְדוּתֵינוּ לְנִצָּח הָא הָכָא לְטָב וּלְבִישׁ. דְּלֹא אֶתְעֵבִיד דָּא בְּלֹא דָא.

ואת עין הרחמים זו, יראו הצדיקים לעתיד לבוא, כמו שכתוב "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון", וודאי שהם יראו את עין התפארת, רק כשיש בה את רחמי עיני הכתר, שהרי כתוב כאן עין בעין, בלשון יחיד, והרי יש שני עיניים, אלא בעת הרחמים עין שמאל נכללת בעין ימין, ובזמן זה יראו הצדיקים את עיני - עין התפארת.

יש הבטה לטוב, ויש לרע, שבעולם הזה הוא עולם הבחירה - עולם של טוב ורע, וא"א שלא יהיה רע שא"כ אין זו בחירה, שבחירה היא רק כשב' הצדדים שוים כמובא במהרח"ו במבוא שערים.

דף קל"ז ע"ב

תָּנָא בְּצִנְיָעוּתָא דְּסַפְרָא, מֵהוּ עֵינִיךְ תְּרַאנָה יְרוּשָׁלַם נֹה שְׁאָנָן. וְכִי יְרוּשָׁלַם נֹה שְׁאָנָן הוּא, וְהָא כְּתִיב (ישעיה א) צֶדֶק יִלִּין בָּהּ. וּבִאֲתָר דְּאַשְׁתַּכַּח צֶדֶק, לָאו שְׂקִיט, וְלָאו שְׁאָנָן הוּא. אֶלָּא עֵינִיךְ תְּרַאנָה יְרוּשָׁלַם נֹה שְׁאָנָן, נֹה שְׁאָנָן, לְעֵתִיק יוֹמִין אֲתָמֵר, (דִּישְׁגַח בֵּאלִין עֵינִין) דִּיהוּא עֵינָא שְׂקִיט וְשְׁאָנָן. עֵינָא דִּרְחֻמִּי, עֵינָא דְּלֹא נָטִיל מֵאַשְׁגָּחוּתָא דָּא, לְאַשְׁגָּחוּתָא אַחֲרָא. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב (קמ"ו ע"ב), עֵינִיךְ תְּרַאנָה חֶסֶד יו"ד, וְלֹא עֵינִיךְ. וּמָה דְּאָמַר יְרוּשָׁלַם וְלֹא צִיּוֹן, הֵכִי אֶצְטְרִיךְ, לְאַכְפִּינָא (דף קל"ז ע"ב) לְדִינָא, דְּאַשְׁתַּכַּח בָּהּ וְלִרְחֻמָּא עָלֶהּ.

אמר ספר הצניעות, שכתוב "עיניך תראה ירושלים נוח שאנן", שזה מורה על ראייה לטוב ורחמים, והרי כתוב שירושלים הוא עיר מלאה דין, כמו שכתוב "צדק ילין בה", וכשיש צדק ללא משורת הדין, הדין גובר, וענה שמה שכתוב שמשום ראיית העיין יהיו רחמים, היא משום ראיית עין מידת הכתר, ולכן כתוב עינך בלשון יחיד, ולא עיניך.

ומה שכתוב שהיא מביטה על ירושלים ולא על ציון, שהנה ציון הוא היסוד של השכינה, וירושלים היא המלכות של השכינה, שהדינים בה מרובים, וענה שדייקא את ירושלים יש למתק מדניה, וכן אמר האריז"ל שהשכינה שבשכינה היא בבחינת כוח הטומאה, והרמח"ל בסוף שערי הרמח"ל מבאר היטיב את עניין זה.

וְתֵאנָא, כְּתִיב (דברים יא) עֵינִי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה, (הדא הוּא דְּכְתִיב צֶדֶק יִלִּין בָּהּ דְּבָה אֲשַׁתְּכֻחוּ גִזְרֵי דְּדִינִין יִתִּיר מִכָּל שָׂאֵר אֲתָרִי) (נ"א דְּכְתִיב צֶדֶק יִלִּין בָּהּ דְּבָה אֲשַׁתְּכֻחוּ גִזְרֵי דְּדִינִין יִתִּיר מִכָּל שָׂאֵר אֲתָרִי וְתֵאנָא, כְּתִיב (דברים יא) עֵינִי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה) וְלִזְמַנָּא דְּאֵתִי, יִשְׁתַּכַּח בָּהּ עֵינָא חַד דִּרְחֻמִּי. עֵינָא דְּעֵתִיקָא דְּעֵתִיקִין הָדָא הוּא דְּכְתִיב, (ישעיה נד) וּבְרַחֲמִים גְּדוּלִים אֶקְבָּצֶךָ. כִּיּוֹן דְּאָמַר רַחֲמִים, מֵהוּ גְּדוּלִים. אֶלָּא אֵית רַחֲמִי, וְאֵית רַחֲמִי. רַחֲמִי דְּעֵתִיק דְּעֵתִיקִין, אֵינֻן אֶקְרוּן רַחֲמִים

גְּדוּלִים. רַחֲמֵי דִזְעִיר אֲנָפִין, אֶקְרוֹן רַחֲמִים סָתֵם. (מהנ"א הוא: משום דאית ביה ימינא ושמאלא, דינא ורחמי) ובגין כך וברחמים גדולים אקבצך, דעתיק יומין.

ואמר הזוהר בנושא הקודם, שכתוב "עיני ה' אלוקיך בה", דהיינו בארץ ישראל שהיא בית מושב לשכינה, וכתוב עיני בלשון רבים, עין ימין - רחמים, עין שמאל - דין, והוא משום שהבטה זו היא ממידת התפארת שיש בה דין, אבל לעתיד כתוב "ברחמים גדולים אקבצך", לא ברחמים רגילים של מידת התפארת, אלא ברחמים של מידת הכתר שיש לה רק עין אחת, כלומר שעין שמאל נכללת ברחמי עין ימין, ולכן לא יהיה שיעבוד מלכיות, ושום דבר רע.

תֵּאֲנָא בְּהַיְי עֵינִין, בְּתֵרִין גְּוֹוִנִין מְנִיָּהּ, בְּסוּמָקָא וְאוּכְמָא, שְׂרָאן תֵּרִין דְּמַעִין. וְכֵד בְּעֵי קוּדְשָׁא דְקוּדְשִׁין לְרַחֲמָא עַל יִשְׂרָאֵל, אֶחִית תֵּרִין דְּמַעִין, לְאַתְּבָסְמָא בְּיָמָא רַבָּא. מֵאן יָמָא רַבָּא. יָמָא דְּחֻכְמָתָא עֲלָא. כְּלוּמַר דִּיתְסָחוּן בְּנִהְרָא (ס"א בחוורא) בְּמַבּוּעָא דְנַפְיָק מִחֻכְמָתָא רַבָּא, וּמְרַחֵם לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל.

בשני העיניים ישנם ב' דמעות בגוני השחור והאדום שהם גוני דין, והדמעות הם מותרי הדין, כמו שהזעה היא מותרי הדין, וכאשר ה' רואה שהדין גובר, אזי הוא מוריד את הדין הזה להתבסס במידת הבינה שהיא נקראת הים הגדול, שהשכינה היא ים סתם, והבינה נקראת הים הגדול.

שואל הזוהר מי הוא הים הגדול? התשובה שהוא מידת החכמה, שמאוחדת במידת הבינה, כלומר שהים עשוי מביקעה, ומים, והביקעה היא הבינה, והמים מהחכמה.

חוטמא. תֵּאֲנָא בְּצִנִּיעוּתָא דְסַפְרָא, חוּטְמָא דְזִעִיר אֲנָפִין. בְּחוּטְמָא אֲשֶׁתְּמוּדַע פְּרִצוּפָא. בְּהַאי חוּטְמָא אֲתַפְרָשָׁא מְלָא דְכְּתִיב, (שמואל ב כב) עָלָה עָשָׂן בְּאֶפֶס וְגו'. עָלָה עָשָׂן בְּאֶפֶס, בְּהַאי תִּנְנָא, אֲתַכְּלֹל אִשָּׁא, וְגַחְלֵי דְנוּרָא. דְּלִית (ס"א בחוטמא אשתמודע פרצופא תלת שלהובין מתוקדן בנוקבוי מהאי

חוטמא אתפשטן תלת גווי תננא ואשא וגחלי דנורא דכתיב, (שמואל ב כב) עלה עשן באפו. ולית) תננא בלא אשא, ולא אשא בלא תננא. וכלהו אסתליקו (ס"א אתדליקו) ונפקי מחוטמוי.

ותאנא, כד אתחברו תלת אלין, דכלילן בהאי תננא, דנפיק מחוטמא. אתקמט חוטמא, ונשיב ונפיק תננא אוכמא וסומקא. ובין תרי (נ"א בתרי) גווי. וקרינן ליה, אף וחימה ומשחית. ואי תימא אף וחימה כתיב, (דברים ט) פי וגורתי מפני האף והחימה, דאינון תננא אוכמא וסומקא, משחית מנא לן. דכתיב, (בראשית יג) לפני שחת יי את סדום ואת עמורה. שחת המשחית, בנורא דליק מוקדא.

חוטם מידת התפארת

אמר הזוהר שבחוטם ניכר הפרצוף, שכמהות החוטם כן מהות האדם, ומחוטם זה יוצא דין על הרשעים, ויש בו עשן, אשר בא מהאש, והאש מהגחלים.

וכאשר מתחברים העשן האש והגחלים, אזי מתקמט החוטם, שמהות הדין הוא הצמצום, ויוצא עשן שחור ואדום, דהיינו אור דין, והם נקראים מלאכי האף והחימה, ועצם האש נקראת מלאך המשחית, שכל ענין החוטם וכל הדימוים, הם מלאכים ממש הממונים להשגיח ולהעניש את החוטאים.

והם תלויים במידה זו, שמידה זו היא המידה מנהיגה את העולם הזה, והיא המידה ששמה שם הויה, שהוא היה הוה ויהיה, שהוא כלל הכל.

וא"ת איך משם הויה יוצאים דינים כה רבים, התשובה שאין כוח זה מהות ההויה, אלא הוא בשליטת ההויה, ומשום שהמעשים אינם ראויים, לכן בא העונש, אמנם ה' בעצמו אינו חפץ בדין, כמו שכתוב "כי לא אחפוץ במות המת, כי אם בשובו מדרכו וחיה".

וְתֵאֵנָּה, חֲמִשׁ גְּבוּרָאן אֵינוֹן, בְּהֵאֵי זַעִיר אֲנִפִּין. וְאִסְתַּלְקוּ
לְאֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאָה גְּבוּרָאן. וּמִתְפַּשְׁטָאן בְּחוּטְמוֹי. בְּפוּמָא.
בְּדִרְוּעוֹי. בִּידִין. בְּאַצְבָּעֵין. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב, (תהלים קו) מִי יִמְלֹל
גְּבוּרוֹת יְיָ. גְּבוּרוֹת כְּתִיב, כְּתִיב הֶכָּא גְּבוּרוֹת, וְכְתִיב הֵתָם, (דברי
הימים א כט) לֶךְ יְיָ הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה. אֵלָּא הֵכָּא תֵּאֵנָּה, כִּד
אֶתְחַבְּרָאן כְּלָהוּ גְּבוּרָאן כְּחֵדָּא, אֶתְקַרֵּי גְּבוּרָה חֵדָּא.

יש ה' גבורות במידת התפארת, כמו שיש בה ה' חסדים, והם מתרבות
לגבורות רבות, ומקום חנייתם, הוא בחוטם, בפה, בזרוע, בידים, ובאצבעות,
שהם ה' אותיות מנצפ"ך שהם השמות של הה' גבורות הנ"ל.

מקשה הזוהר שכתוב "מי ימלל גבורות ה'", שמשמע שיש הרבה גבורות
כמו שנאמר, וכתוב "לך ה' הגדול והגבורה", שמשמע שיש גבורה אחת?
וענה שבאמת יש הרבה אבל הם נכללות בגבורה אחת, אשר היא יוצאת
מאות ה' של שם הויה.

אמנם בעצם מהות אות ה' זו היא יין המשמח, אבל משום שמסירים
ממנה את החסד, אזי נעשית יין המעציב, כמו שאמרו בגמ' בסנהדרין זכה
משמחו, לא זכה משממו, על פסוק "יין ישמח ללב אנוש".

וְכָלְהוּ גְּבוּרָאן, שְׂרִיאָן לְנַחְתָּא מְחוּטְמוֹי. וּמֵהֵאֵי תַלְיִין, אֶלֶף
(אלפין) וְאַרְבַּע מֵאָה רְבּוּא, לְכָל חֵד מְנִיָּהוּ. וּבְהֵאֵי תֵּנָּא
דְּאַפִּיק מְחוּטְמוֹי, תַּלְיִין אֶלֶף (אלפין רבוא) וְאַרְבַּע מֵאָה
(וחמש) דְּסִטֵּר גְּבוּרָה דָּא. וְכָלְהוּ גְּבוּרָאן תַּלְיִין מֵהֵאֵי חוּטְמָא,
דְּכְתִיב, (תהלים קמה) דוֹר לְדוֹר יִשְׂבַּח מַעֲשֵׂיךָ וְגו'. וְכִד שְׂאֵרֵי
גְּבוּרָה דָּא, כְּלָהוּ גְּבוּרָאן מִתְלַהֲטָן וְשִׁטָּאן, (נ"א ונחתין) עַד
דְּנַחְתָּן לְלֵהט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת.

כוח הגבורה של החוטם מתרבה עד מאוד, והוא בפועל ניכר בלהט
החרב המתהפכת, שהיא קליפת נוגה [היא העולם שממצע בין עולמות
הקדושה לטומאה, שכמו שיש עולמות של קדושה שיש בכל אחד מהם י'
מידות, כן יש להבדיל עולמות הטומאה שבכל אחד מהם יש י' מידות, ובין
שניהם יש את עולם הנוגה, שהוא חצי קדוש וחצי לא] שהיא פעמים דין

ופעמים ורחמים, ועליה אמר שלמה "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" שאינו מבין איך נעשה מרע טוב ומטוב רע³², וכן אמרו חז"ל על להט החרב המתהפחת שהיא פעמים אנשים ופעמים נשים, דהיינו פעמים רחמים ופעמים דין, שאיש הוא מכוח החסד, ואישה היא מכוח הדין כידוע.

והיינו שבאמת במידת התפארת עצמה אין שום דין חלילה, וכל מה שכתב הזוהר שיש דין, הוא משום שכאן באמת הוא שורש הדין, אבל כאן הוא עדיין לא דין כלל, ועוד שביחס למידת הכתר הוא בחינת דין, אבל ביחס לשכינה הוא כוח הרחמים.

פְּתִיב, (בראשית יט) כִּי מִשְׁחִיתִים אֶנְחֶנוּ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה. וּכְתִיב (בראשית יג) לִפְנֵי שַׁחַת יִי אֶת סְדוֹם אֶת עֲמוּרָה. וּכְתִיב, (בראשית יט) וַיִּי הַמָּטוֹר עַל סְדוֹם וְעַל עֲמוּרָה. אֲלֹא הָכִי תֵּאֵנָה, לֹא דִיִּין לְרָשָׁעִים וְכוּ', אֲלֹא דְמֵהֶפְכִי מִדַּת רַחֲמִים לְמִדַּת הַדִּין.

וְהֵינָךְ מְהֻפָּכִי, וְהָא פְּתִיב (מלאכי ג) אֲנִי יְיָ לֹא שֵׁנִיתִי. אֲלֹא בְּכָל זְמַנָּה דְעֵתִיק דְעֵתִיקִי, רִישָׁא חוּרָא, (אתגלייא) רַעֲוֹא דְרַעֲוִין, אֲתַגְלִיין, רַחֲמִין רַבְרַבִּין אֲשֶׁתְּכֹחוּ בְּכָלֵא. וּבִשְׁעָתָא דְלֹא אֲתַגְלִיֵּא, כָּל זַיִינִין (ס"א דינין) דְזַעִיר אֲפִין זְמִינִין, וּכְבִּיכּוֹל רַחֲמִי, עֲבִיד דִּינָא, הֵהוּא עֵתִיקָא דְכָלֵא.

הזוהר מבאר לפנינו שאפי' שם הויה שהוא שם הרחמים לפעמים עושה דין בעולם, כמו שכתוב "לפני שחת ה' את סדום", ששם הויה פועל בכוח הדין, וכבר נתבאר לעיל, שמשום החטאים מסירים את כוח החסד מכוח הדין, אזי נעשים הגבורה לדין מכאיב, ולא ליין המשמח.

שואל הזוהר איך שם הויה שהוא באמת מידת הכתר ולא בתפארת, [כן הרמח"ל בכוונת המקווה כתב שיש לכיין שם הויה אהיה אדני, ואפי' ששם אהיה הוא לפני שם הויה אשר הוא במידת התפארת ואהיה הוא בכתר ובחכמה, מ"מ יש שם הויה במידת הכתר, וכן כתוב בספר ברית מנוחה] עושה דין, והרי הוא רחמים גמורים, וענה שאין הוא באמת עושה

דין, אלא הוא מסלק את השפעתו ממידת התפארת וממילה כל הדינים מתעוררים.

שהנה כוח הדין מאוד נצרך, משום שכוח החסד הוא להחיות, אבל הוא כביכול פסיבי כלומר שאין לו מנגנון של התרבות, אמנם כוח הגבורה הוא כוח של התפרצות, והוא גורם לכוח החסד לצאת מן הכוח אל הפועל עד מאוד, אמנם אם אין כוח החסד מעורב עם כוח הגבורה היא מתרבה ומתרבה ומתפרצת ומחריבה כל חלקה טובה, ולכן מיד כאשר הכתר מסיר את החסד ממידת התפארת, מידת התפארת נקראת דין כמו שאומר הזוהר על ה' הוא האלוקים, שאלוקים הוא התפארת וההויה הוא הכתר.

דִּתְנָא, כִּד אֲתַגְלִיָּא עֲתִיקָא דְעִתִּיקוֹן, רַעּוּא דְרַעּוּיָן, בְּלֵהוּ בּוֹצִינִי דְאֲתַקְרוּן בְּשֵׁמָא דָא, נְהִירִין. וְרַחֲמֵי אֲשֶׁתְּכַחוּ בְּכֵלָא. וּבְשַׁעֲתָא דְלֵא אֲתַגְלִי טְמִירָא דְטְמִירִין, וְלֵא אֲתַנְהֵרֵן אֲלִין בּוֹצִינִי. מִתְעֲרִין דִּינִין, וְאֲתַעְבִּיד דִּינָא. מֵאֵן גְּרִים לְהֵאֵי דִינָא. רַעּוּא דְרַעּוּיָן דְלֵא אֲתַגְלִי, וּבְגִין כֶּךָ מְהַפְכִין חֵיבֵינָא רַחֲמֵי לְדִינָא. וּמָה דְאָמַר הָכָא, מֵאֵת יֵי מִן הַשָּׁמַיִם. בְּזַעִיר אֲפִין אֲתַמַּר. וּמִשְׁמַע דְכְּתִיב מִן הַשָּׁמַיִם, אֵשׁ וּמִים. רַחֲמֵי וְדִינָא. לְאַפְקָא מֵאֵן דְלִית בֵּיה דִּינָא כֵּלָל.

דף קל"ח ע"א

תַּאנָּא, הֵאֵי חוּטְמָא זַעִיר. וְכִד שְׁאֲרֵי תַנְנָא (דף קל"ח ע"א) לְאַפְקָא, נָפִיק בְּבִהִילוֹ, וְאֲתַעְבִּיד דִּינָא. וּמֵאֵן מְעַבֵּב לְהֵאֵי חוּטְמָא דְלֵא נָפִיק תַנְנָא, חוּטְמָא דְעִתִּיקָא קְדִישָׁא, דְהוּא אֲקָרִי אֲרַךְ אֲפִים מְכֵלָא.

אומר הזוהר שאכן באמת למדנו שכן הוא שכשהרשעים חוטאים אזי אין הכתר משפיע, ומתעורר הדין במידת התפארת שנקראת שמים, שהם אש ומים, חסד ודין, ואם חוטאים אזי הדין גובר ולא החסד.

אומר הזוהר שכשמתעורר הדין הרי הוא יוצא במהירות ורק הכתר יכול לעכב את הדין שבתפארת, והיינו שכשמתחיל הדין אזי כבר כמעט מאוחר לחזור בתשובה משום שמיד הוא נעשה וקשה מאוד לבטלו, ולכן

אמרו חז"ל בסנהדרין שיש להתפלל על צרה שלא תבוא, ולא שאחרי שבאה הצרה להתפלל שתסור, אמנם אם עובדים את ה' ברצון הלב, אזי מעוררים את כוח מידת הכתר שהיא כוח הרצון ומתכפרים הדינים, כשהציבור נאספים ואומרים את יי"ג מידות רחמים, ולפי רש"י בגמ' בראש השנה בנושא של יי"ג מידות, יש גם להיות בתענית בעת זו.

וכל מהות הדין היא במהירות ובחיפזון, ולכן אומר הזוהר שהקורא במהירות ובולע את המילים, וכן האוכל בחיפזון הוא מכוח הסיטרא אחרא.

וְהֵינּוּ רְזָא דְתַנִּינָן, (שמות לד) יִי יִי פְסִיק טַעְמָא בְּגוּוֹיָהּ. בְּכָלְהוּ אֲתֵר דְשָׂמָא אֲדַכְר תְּרֵי זְמַנִּי, פְּסִיק טַעְמָא בְּגוּוֹיָהּ, בְּגוֹן (בראשית כב) אֲבִרְהֵם אֲבִרְהֵם. (בראשית מו) יַעֲקֹב יַעֲקֹב. (שמואל א ג) שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל. כָּלְהוּ פְסִיק טַעְמָא בְּגוּוֹיָהּ. חוּץ מִמֶּשֶׁה מֶשֶׁה, דְּלֹא פְסִיק טַעְמָא בְּגוּוֹיָהּ. מֵאֵי טַעְמָא. אֲבִרְהֵם אֲבִרְהֵם, בְּתִרְאָה שְׁלִים, קְדָמָה לָא שְׁלִים, דְּהִשְׁתָּא שְׁלִים בְּעֶשֶׂר נְסִיוֹנֵי, וּבְגִין כִּךְ פְּסִיק טַעְמָא בְּגוּוֹיָהּ, דְּהִשְׁתָּא לָא הָוָה אִיהוּ בְּדִקְדָּמִיתָא.

אומר הזוהר ולכן בי"ג מידות רחמים שכתוב ה' ה' אל רחום, יש פסיק בין ה' הראשון שהוא מידת התפארת אשר קוראת למידת הכתר שהיא שם ה' השני, כמובא בכוונת ויעבור, ולכן יש הפסק ביניהם, להראות שמידת הכתר היא מידת החסד, ומידת התפארת היא מידת הדין ביחס למידת הכתר.

חוץ ממשה רבינו שנאמר בו משה משה, ללא פסיק ביניהם, ולכן משה רבינו היה מנהיג את עם ישראל במדבר בהנהגה על טבעית, מן ענן באר, מעמד הר סיני, משום שהוא הנשמה של מידת התפארת אשר מידת דעת זו כלולה במידת הכתר כידוע.

חתם סופר: יש לרוצה לזכות לחכמה לדמיין את משה מול עיניו, שהוא שורש התורה.

יַעֲקֹב יַעֲקֹב, בְּתִרְאָה שְׁלִים, קְדָמָה לֹא שְׁלִים, דְּהִשְׁתָּא
אֲתַבְּשֵׁר בְּיוֹסֶף, וְשִׁרְאֵת עֲלִיה שְׁכִינְתָּא. וְעוֹד, דְּהִשְׁתָּא אֲשֶׁתִּלִּים
בְּאַרְעָא, אִילָנָא קְדִישָׁא בְּגוֹוִנָא דְלַעִילָא, בְּתִרְסֵר תְּחוּמִין,
בְּשַׁבְעִין עֲנָפִין, מַה דְּלֹא הָוָה בְּקְדָמִיתָא. וּבְגִינִי כֶךָ, בְּתִרְאָה
שְׁלִים, קְדָמָה לֹא שְׁלִים, וּפְסִיק טַעְמָא בְּגוֹוִיָּהּ. שְׁמוּאֵל
שְׁמוּאֵל, טַעְמָא פְּסִיק בְּגוֹיָהּ. מֵאִי טַעְמָא. בְּתִרְאָה שְׁלִים,
קְדָמָה לֹא שְׁלִים, דְּהִשְׁתָּא הוּא נְבִיאָה, וְקוֹדֵם לָכֵן לֹא הָוָה
נְבִיאָה. אֲבָל מֹשֶׁה מֹשֶׁה, לֹא אֶפְסִיק טַעְמָא בְּגוֹוִיָּהּ, דְּמִיּוּמָא
דְּאֲתִילִיד, שְׁלִים הָוָה. דְּכַתִּיב, (שְׁמוֹת ב') וַתֵּרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב
הוּא.

מבאר הזוהר שיעקב בתחילה לא היה שלם משום שהיה עצב על מכירת
יוסף, וכלן יש פסיק בין יעקב יעקב, וכן שמאול בתחילה לא היה נביא
ולאחר מכן היה נביא, ולכן יש פסיק בין שמאול שמאול, אמנם משה נולד
שלם.

כמובא בתיקונים חדשים שמשה הוא נשמת גדול הדור אשר לא באה
בכלל בשביל הבחירה, ואין לה בחירה, אלא היא מושלמת בשביל להנהיג
את העם, ובכל דור משה רבינו מתגלגל ונכנס כנשמה יתירה של שבת,
בצדיק הדור, ולכן קראו בגמ' בסוכה לט. הת"ח אחד לחברו משה.

אִוּף הָכָא יִי יִי, פְּסִיק טַעְמָא בְּגוֹוִיָּהּ, קְדָמָה שְׁלִים, בְּתִרְאָה
שְׁלִים בְּכֻלָּהּ. וּמֹשֶׁה, בְּאַתֵּר דִּינָא אָמֵר, לְנַחְתָּא לֹון מַעֲתִיקָא
קְדִישָׁא, רַחֲמִין לְזַעִיר אֲנָפִין. דְּהִכִּי תִנִּינָן, כְּמָה חִילָא דְּמֹשֶׁה,
דְּאֲחִית מְכִילָן דְּרַחֲמֵי לְתַתָּא. וְכֵד אֲתַגְּלִי עֲתִיקָא בְּזַעִיר אֲפִין,
כְּמָה בְּרַחֲמֵי אֲתַחְזוּן. וְחוּטְמָא אֲשֶׁתִּכִּיךְ, וְאַשָּׁא וְתִנָּנָא לֹא נָפִיק,
כְּמָה דָּאֵת אָמֵר (ישעיה מח) וְתִהְיֶה לְתִי אַחֶטֶם לָךְ.

וְתִנָּנָא, בְּתִרְיָן נֻקְבִין דְּחוּטְמָא, בְּחֵד נֻקְבָּא נָפִיק תִּנָּנָא,
לְהִיט, וּמִשְׁתַּקְעָא בְּנוּקְבָא דְּתַהוּמָא רַבָּא. וּמִחֵד נֻקְבָּא, נָפִיק
אַשָּׁא דְּאוּקִיר בְּשִׁלְהוּבִי, וּמִתְלַהֲטָא (בארבע אלף) בְּאַלְף
וְאַרְבַּע מֵאָה עֲלָמִין דְּבִסְטֵר שְׁמָאֵלָא. וּמֵאֵן דְּגָרִים לְקִרְבָּא

בְּהָאֵי, אֶקְרִי אֵשׁ יְיָ. אִשָּׁא דְאַכְלָא וְאוֹקִיד כָּל שְׂאֵר אֲשִׁין. וְהָאֵי
אִשָּׁא לֹא אֶתְבָּסֵס, אֶלָּא בְּאִשָּׁא דְמִדְבָּחָא. וְהָאֵי תִנָּנָא דְנִפְיָא
מִנוֹקְבָא אַחֲרָא, לֹא אֶתְבָּסֵס אֶלָּא בְּתִנָּנָא דְקִרְבָּנָא. (דמדבחה).

וְכָלָא תְלִינָא בְּחוּטְמָא, בְּגִין כֶּךָ כְּתִיב, (בראשית ח) וַיֵּרַח יְיָ
אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ. דְּכָלָא בְּחוּטְמָא תְלִינָא, לְאַרְחָא הָאֵי חוּטְמָא,
בְּתִנָּנָא, וְאִשָּׁא סוּמְקָא. וּבְגִין כֶּךָ אֶתְקַבֵּל בְּרַעְיָא. וְהָאֵי (הוא)
דְּכְתִיב, (במדבר יב) וַיַּחֲר אֶף יְיָ. (דברים יא) וַיַּחֲרָה אֶף יְיָ.
(שמות כב) וַיַּחֲרָה אֶפְי. (דברים ו) פֶּן יַחֲרָה אֶף יְיָ. פֶּלֶא בְּזַעִיר
אֶפְיָן אֶתְמַר, וְלֹא בְּעֵתִיקָא.

כמה גדול כוחו של משה אשר הוא יכל להוריד את כוח הי"ג מידת
רחמים והשקית את הדין, והנה אמרו בגמ' בראש השנה, שכן יש לכל אחד
מישראל בכוח אמירת י"ג מידות רחמים, להוריד את השפע שלהם
לעולם, אמנם משה רבינו ע"ה הוא הראשון שעשה זאת בביראה הוא
התקין את הצינור לכך.

מנקב אחד של חוטם התפארת יוצא דין למידת הבינה של כוח הקליפה
בעולם הבריאה, ונשקע שם ואינו פועל כ"כ, אמם מנחיר שמאל יוצא דין
אשר עושה דין חלילה בעולם, ואינו נשקט אלא באש המזבח, ולכן עשן
הקרבן היה עושה נחת רוח לה', משום שהיו בו נשמות מגוללות, וכן עצם
כוח הרוחני של הבהמה היה מזין את כל המלאכים הנקראים אישים, ולכן
הקרבן נקרא "אישה ריח ניחוח" כמובא בזוהר.

וכן כל מי שמחמם את גופו למצוה הרי הוא משקט את אש זו.

וכל הדין תלוי בחוטם הזה, וכל המיתוק צריך להיות בחוטם הזו, וגם זו
מעלתה של הקטורת של בו כוח רוחני להשקט את הדין הזה.

אמנם במידת הכתר אין שום דין כלל.

תָּאנָא, כְּתִיב (דניאל ט) הָיָה אֱלֹהֵי אֲזַנְךָ וְשִׁמְעָה הָאֵי (ס"א)
תָּאנָא בְּצִנִּיעוּתָא דְסִפְרָא דְרָגָא (ס"א עקימא) עֲמִיקָא לְמִשְׁמַע
טב וביש ודא) אֵיהִי אוֹדְנָא דְאַתְעֵבִיד תַּחוּת שְׁעָרֵי. וְשְׁעָרֵי

תְּלִיין עָלֶיהָ. (ואודנא הוא למשמע) ואודנא אתעביד ברשומי רשימין לגאון. כְּמָה דְּעָבִיד (ס"א דכארי) דְּרָגָא בְּעִקְמָא, (להאי ולהאי) מְאִי טַעְמָא בְּעִקְמָא. (ס"א בגין דיתעכב קלא לאעלא למוחא ויבחיין במוחא ולא בבהילו) בְּגִין לְמִשְׁמַע טב וביש וְתֵאנָא, מֵהָאֵי עִקְמָא דְּבָגוּ אודנִין, תְּלִיין כָּל אִינוּן מְאִירִי דְּגִדְפִין, דְּכְתִיב בְּהוּ, (קהלת ו) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל הַנְּפִלִים יִגִּיד דְּבָרָא.

בָּגוּ אודנָא, נְטִיף מִג' חֲלָלִי דְּמוּחָא, לְהָאֵי נוקבָא דְּאודנִין. וּמֵהָאֵי נְטִיפָא, עֵייל קְלָא בְּהָאֵי עִקְמָא, וְאַתְצִרִיף בְּהָאֵי נְטִיפָא, בֵּין טב וּבֵין בִּישׁ. טב, דְּכְתִיב, (תהלים סט) כִּי שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוֹנִים יְיָ. בִּישׁ, דְּכְתִיב, (במדבר יא) וַיִּשְׁמַע יְיָ וַיַּחֲר אָפוּ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְיָ.

אוזן מידת התפארת

באוזן זו נשמעים התפילות, ועליה אמר דניאל הטה אלוקי אוזנך, אמנם מכסים אותה השערות שהם בעלי הדינים, ומהם מגיעים דיני המשנה טהור וטמא, ולכן אם מקשרים את דיני המשנה לתורה, כלומר שדורשים היכן הם רמוזים בתורה, אזי השערות נכללות בתורה, שהיא השביל שבראש התפארת שהוא באמצע השערות כנזכר לעיל.

וחור האוזן מתעגל עיגולים עיגולים בכדי שאור הבל האדם העולם לשם, יבחן אם באמת ראוי לבקשתו, אמנם חור החוטם הוא יש ומיד יוצא ממנו ההבל, אמנם גם מיד נכנס לו ההבל, ולכן יש מעלה לקטורת על התפילה, משום שהתפילה היא קול שצריך להישמע, אמנם אמירת הקטורת היא מעוררת היא עניין הריח ממש, אשר נכנס בחוטם שאין בו שאין דבר מעכב כמו האוזן, ונכון שגם התפילה כקרבנות, אמנם היא רק כקרבנות אבל אין בה זכר לקרבן, חוץ מהקרבנות שבתפילה, שהם באמת גם מגיעות לחוטם העליון, ולא לאוזן.

ומהאוזן תלויים כל המלאכים שנאמר עליהם "ובעל הכנף יוליך את הקול", ולפעמים הם מלבשים בציפורים גשמיים, וכן מסופר על רבי ישראל נג'רה אשר הייו מגיעות אליו ציפורים לשמוע את דברי תורתו.

מגיע אור לאוזן מג' מוחין אשר בראש התפארת, ואור זה יש בו את כוח האבחנה להבין בין דבר טוב לרע, אם טוב אזי הרי הוא מודיע לגוף להשפיע טוב ואם רע, רע.

דהיינו שה' מבחין את כוונת האדם, שיש דברים שנראים טובים והם רעים, וכן ולהפך.

וְהָאֵי אֹדְנָא סְתִים לְבַר. וְעִקִּימָא עֵייל לָגוּ, לְהֵהוּא נֹקְבָא דְנִטְיָפָא מִן מוּחָא, בְּגִין לְמַכְנֵשׁ קְלָא לָגָאוּ, דְּלֵא יִפּוֹק לְבַר, וְיֵהֵא נָטִיר וְסְתִים מִכָּל סְטְרוּי. בְּגִין כֶּךָ הוּא רָזָא. וְוִי לְהֵהוּא דְמַגְלִי רִזִּין, דְּמֵאן דְּמַגְלִי רִזִּין כְּאִילוּ אֶכְחִישׁ תְּקוּנָא דְלַעִילָא. דְּאֶתְתֵּקֵן לְמַכְנֵשׁ רִזִּין, וְלֵא יִפְקִין לְבַר.

דף קל"ח ע"ב

תְּנִיָא, בְּשַׁעְתָּא דְּצוּחִין יִשְׂרָאֵל בְּעֶאקָא, וְשַׁעְרֵי מִתְגַּלְיִין מַעַל אֹדְנִין, בְּדִין עֵייל קְלָא בְּאֹדְנִין, בְּהֵהוּא נֹקְבָא דְנִטְיָפָא מִמוּחָא, וְכִנֵּשׁ (ובטש) בְּמוּחָא. וְנִפְיָק בְּנוֹקְבֵי דְחוּטְמָא. וְאֶתְזַעַר חוּטְמָא, וְאֶתְחַמֵּם, (ס"א ואתקמט) וְנִפְיָק אֶשָּׂא וְתִנָּנָא מְאִינוֹן נֹקְבִין, וּמִתְעַרְיִן (דף קל"ח ע"ב) כָּל גְּבוּרָאן, וְעֵבִיר נֹקְמִין.

וְעַד לֹא נִפְקִין מְאִינוֹן נֹקְבִין אֶשָּׂא וְתִנָּנָא סְלִיק הֵהוּא קְלָא לַעִילָא, וּבִטְשׁ בְּרִיחָא דְמוּחָא (ס"א ברישא במוחא), וְנִגְדִין תְּרִין דְּמַעִין מְעִינִין, וְנִפְק מִנְחִירוֹי תִנָּנָא וְאֶשָּׂא, בְּהֵהוּא קְלָא דְנִגִּיד לוֹן לְבַר.

וכן יש בכוח אור האוזן הזה, לשמור את ההבל שנכנס שלא יצא, ומי שמגלה סודות שאין לגלותם, אין לו את הכוח הזה, ואולי אפי' הוא גורם שאור שנכנס לאוזן יצא, והרי הוא כמכחיש את ההנהגה העליונה.

בעת אשר ישראל צועקים לה', כביכול מרוח קולם מתגלה השער מעל האוזן, ונשמע קולם באוזן, ונקלט באור אשר שם, ונכנס למוח, ונעשה המבוקש מיד דרך האף, שיש קשר בין האוזן לאף כידוע, ועושה דין

באומות העולם, דהיינו שיש תפילה יש בקשה וצדקה היא תפילה בלי דיבור כמובא בזוהר, ואין החיצונים יכולים לאחוז בה.

ולפני אשר יוצא העשן מהחוטם, יוצאים ב' דמעות שהם כוחות של דין להעניש את הרשעים, מזעזוע קול התפילה באור המוח, שהקול הוא רוח מים ואש, שהרוח של הקול היא הרוח, והחום של הקול הוא האש, ולחות שבקול הוא המים, ואזי מתעוררים ג' המוחים של חסד דין ורחמים, מים אש ורוח.

בְּהוּא קָלָא דְעִיּוּל בְּאוֹדְנִין, אֶתְמַשְׁכָּאן וּמִתְעַרְן (ס"א מתערבין) כּוּלֵי הָאִי, בְּגִין כֶּךָ כְּתִיב, וַיִּשְׁמַע יְיָ וַיַּחַר אָפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְיָ. בְּהֵיא שְׁמִיעָה דְּהוּא קָלָא, אֶתְעַר מוּחָא. (כלא) תְּנָא, כְּתִיב הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזַנְךָ, כְּלוּמַר אֶרְכִּין (ס"א אודנין). שִׁית מָאָה אֶלְף רַבּוּא אֵינוֹן מְאִרְיָהוֹן דְּגִדְפִין, דְּתַלְיִין בְּאֵלִין אֹדְנִין. וְכָלָא אֶתְקִרוֹן אֲזַנֵּי יְיָ. וַיִּמָּה דְּאֶתְמַר הִטָּה יְיָ אֲזַנְךָ, אֲזַנְךָ בְּזַעִיר אֶפִּין אֶתְמַר.

והאוזן היא כת מלאכים אשר נקראים אוזני ה', וכה גבוהה מעלת התפילה אשר היא מגיעה לאוזניים אלו ומעוררת את המוח לעשות את הפעולה, והיא בבחינת רעמים אשר מעוררים את הלבבות.

ויש שם שש מאות אלף ריבוא מלאכים, כנגד שישים ריבוא של עם ישראל.

אמנם אין העניין האם האדם מתפלל בקול או בלחש, אלא העניין האדם האדם מתפלל באהבה ויראה שע"י האהבה והיראה התפילה עולה לה', כמובא בזוהר שבלי אהבה ויראה אין התפילה עולה לה'.

מִסְטָרָא דְּחַד חֲלָלָא דְּמוּחָא תַלְיִין אֹדְנִין. וּמִחְמָשִׁין תַּרְעִין דְּנִפְקִין מִהוּא חֲלָלָא, דָּא הוּא (ס"א אית) תַּרְעָא חַד, דְּנִגִּיד וְנִפְיק וְאֶתְפַּתַּח בְּהוּא נֹקְבָא דְּאוֹדְנָא, דְּכְתִיב, (איוב לד) כִּי אֲזַן מְלִין תִּבְחָן. וְכְתִיב (תהלים ז) וּבֹחֵן לְבוֹת וּכְלִיּוֹת. וּמִסְטָרָא

דַּאֲתַפְשׁוּתָא דִּהְהוּא חֲלָלָא, דְּחֻמְשִׁין תִּרְעִין דַּאֲתַפְשׁוּתָא
בְּגוּפָא, בְּאַתֵּר דְּלִבָּא שְׁאֲרִי, מִתַּפְשֵׁט הֵהוּא חֲלָלָא דְּחֻמְשִׁין
תִּרְעִין, וְאוּדְנָא קְרִי בִּיה בְּחִינָה, וּבְלִבָּא קְרִי בִּיה בְּחִינָה, מְשׁוּם
דְּמֵאֲתֵר חֵד מִתַּפְשׁוּטִין. (ס"א בַּהּהוּא נֹקְבָא דְּאוּדְנָא וּמִסְטְרָא
דַּאֲתַפְשׁוּתָא דִּהְהוּא חֲלָלָא דְּחֻמְשִׁין תִּרְעִין אֲתַפְשֵׁט בְּגוּפָא
בְּאַתֵּר דְּלִבָּא שְׁאֲרִי וְעַל דָּא בְּאוּדְנָא קְרִי בִּיה בְּחִינָה וּבְלִבָּא קְרִי
בִּיה בְּחִינָה דְּכֹתִיב כִּי אֵזֶן מִלִּין תִּבְחֵן וְכֹתִיב בּוֹחֵן לְבוֹת וְכֹלִיּוֹת
מְשׁוּם דְּמֵאֲתֵר חֵד מִתַּפְשׁוּטִין)

האוזן היא מכוח מידת הבינה אשר בראש מידת התפארת, ויש במידת
הבינה חמישים שערים, והתפשטות השער החמישים הוא ממש באוזן,
והתפשטות שאר השערים הם מגיעים ללב, כמו שאמרו חז"ל בברכות
שהלב מבין, שיש קשר בין הלב לאוזן, ולכן אמרו בגמ' בב"ק שמי שחרש
את חברו הוא צריך לשלם לו ממון כאילו הרגו, משום שהיא תלויה בלב
שהוא מלך הגוף כולו.

וכל מה שנשמע באוזן נבחן בלב ששם הוא כוח ההבנה.

תֵּאֲנָא בְּצִנִּיעוּתָא דְּסִפְרָא, כְּמָה דְּאוּדְנָא דָּא אֲבָחֵן בֵּין טַב
וּבֵין בִּישׁ, כִּךְ כְּלָא. דְּבִזְעִיר אֲפִין אֵית סִטְרָא דְּטַב וּבִישׁ. יְמִינָא
וּשְׂמָאלָא. רַחֲמֵי וְדִינָא. וְהֵאֵי אוּדְנָא כְּלִיל בְּמוֹחָא וּמְשׁוּם
דַּאֲתַפְלֵל בְּמוֹחָא וּבְחֲלָלָא חֵד. אֲתַפְלִיל בְּקֵלָא דְּעִיּוּל בִּיה.
וּבְאוּדְנָא קְרִי בִּיה שְׁמִיעָה. וּבְשְׁמִיעָה אֲתַפְלִיל בִּינָה. שְׁמַע:
כְּלוּמֵר, הֵבֵן אֲשֶׁתֵּכֶח (ס"א וְאִסְתַּכַּל) דְּכָלָא בְּחֵד מִתְקַלָּא
אֲתַקַּל. וּמִלִּין אֵלִין לְמֵאֲרִיחֻן דְּמֵאֲרִין אֲתִיְהֵבֵן, לְמִשְׁמַע
וְלֵאֲסִתְפֵּלָא וְלִמְנַדַּע.

האוזן מחוברת למוח וללב של מידת התפארת, וכידוע שבלב יש ב'
חדרים, "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו", והלב משתלשל מהמוח וכמו
שיש כן בלב, כן יש במוח, וכל מה שנשמע הרי הוא נבחן האם ראוי
להישמע או לא, אמנם במידת הכתר הכל נשמע, ומשום שבפורים מאירה

מידת הכתר שנקראת ראש שאינו ידוע, ובפורים ששותים עד דלא ידעם, אזי נאמר כל הפושט יד נותנים לו, ששם אין הבחנה, אלא לכולם נותנים.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב, (חבקוק ג) יְיָ שְׁמַעְתִּי שְׁמַעְךָ יִרְאֵתִי וְגו', הָאִי קָרָא אֶשְׁתַּמּוּדֵּעַ, דְּכֵד נְבִיאָה קְדִישָׁא, (ס"א מוהימנא) שְׁמַע, וְאֶסְתַּכֵּל, וְיָדַע, וְקָאִים עַל תְּקוּנֵין אֵלִין, כְּתִיב יִרְאֵתִי, תִּמְנָן יָאוּת הוּא לְדַחֲלָא וּלְאַתְבָּר קִמְיָה, הָאִי בְּזַעִיר אֶפִּין אֲתָמַר.

כֵּד אֶסְתַּכֵּל וְיָדַע מָה כְּתִיב. יְיָ פְּעִלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים חִיֵּהוּ. הָאִי לְעֵתִיק יוֹמִין אֲתָמַר. וּבְכָל אֲתָר דִּישְׁתַּכַּח, יְיָ יְיָ, בְּיוֹ"ד ה"א תְּרִי זְמַנִּי, אִו בְּאֵלָף דָּל"ת, וְיוֹ"ד ה"א, חֵד לְזַעִיר אֶפִּין, וְחֵד לְעֵתִיקָא דְעֵתִיקִין. וְאַף עַל גַּב דְּכֵלְהוּ חֵד, וְחֵד שְׁמָא אֲקָרוּ.

אמר הנביא "ה' שמעתי שמעך יראתי", ששמעתי שכל מה שנשמע, עולה לאוזןך ומשם למוח, ומשם לאף, יראתי, ועוד שכל מה שנאמר אינו מתקבל מיד, אלא נבחן האם ראוי או לא, ודאי שנפלה עלי יראה גדולה עד מאוד.

אומר הזוהר כשהעמיק הנביא אמר "ה' פעלך בקרב שנים חייהו", שזה נאמר למידת הכתר, והיינו שהיא נקראת קרב שנים, שבה הימים ארוכים, ולא כמו הימים שלנו שהם קצרים, וכמו שאמר דוד המלך שיומו של ה' הוא אלף שנה, ושם נאמר חייהו, דהיינו שודאי מידת הכתר בשומעה את תפילת ישראל היא מיד נותנת חיים, ואינה בוחנת האדם המתפלל ראוי או לא.

ובכל פעם שהנביא מזכיר ב' פעמים שם הויה, או הויה אדני, אחד מהם נאמר למידת התפארת ואחד למידת הכתר, כמו שנתבאר בכוונת ויעבור, שמה שכתוב "ה' ה' אל רחום", הראשון הוא התפארת והשני הוא הכתר.

ואפי' שכתוב ה' ה', ונראה שהכוונה לאותה מידה, מ"מ האמת שהם ב' מידות, שאין כפל לשון.

³³ כן שמעתי מהרה"ג סנדר ארלנגער שליט"א, וכן עצם מהות הפורים היא הסתלקות הדעת והבחירה, ולכן כל הפושט יד נותנים לו.

וְתִנֵּנָה אִמְתִּי אֶקְרִי שֵׁם מִלָּא. בְּזִמְנָא דְכְּתִיב יְיָ אֱלֹהִים. דְּהֵאֵין
הוּא שֵׁם מִלָּא, דְּעֵתִיק דְּכָלָא, וְדִזְעִיר אֲנָפִין. וְכָלָא הוּא שֵׁם
מִלָּא אֶקְרִי. וְשָׂאֵר לֹא אֶקְרִי שֵׁם מִלָּא, כְּמָה דְּאֻקִּימָנָא,
(בראשית ב) וַיֵּטַע יְיָ אֱלֹהִים, שֵׁם מִלָּא בְּנִטְיָעוֹת גִּנְתָּא. וּבְכָל
אַתְרֵי, יְיָ אֱלֹהִים, אֶתְקֵרִיא שֵׁם מִלָּא. יְיָ יְיָ, כָּלָא הוּא בְּכָלָלָא.
וְהָהוּא זְמָנָא אֶתְעֲרוֹן רַחֲמִין בְּכָלָא. יְיָ פִּעְלֵךְ בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיִּיהוּ,
לְעֵתִיק יוֹמִין אֶתְמַר. מֵאֵן פִּעְלֵךְ. זְעִיר אֲפִין. בְּקֶרֶב שָׁנִים, אִינוֹן
שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת, דְּאֶקְרוֹן יְמֵי קֶדֶם, וְלֹא אֶקְרוֹן שָׁנוֹת עוֹלָם.
שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת אִינוֹן יְמֵי קֶדֶם. שָׁנוֹת עוֹלָם אֵלִין יְמֵי עוֹלָם.
וְהֵכָא בְּקֶרֶב שָׁנִים, מֵאֵן שָׁנִים. שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת. חַיִּיהוּ לְמֵאֵן.
חַיִּיהוּ לְזְעִיר אֲפִין. דְּכָל נְהִירוֹ דִּילִיָּה מֵאִינוֹן שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת
אֶתְקֵימּוּ, וּבְגִין כֶּךָ אֶמַר חַיִּיהוּ. בְּרוּגְזֵי רַחֵם תִּזְכּוֹר, לְהָהוּא חֲסֵד
עֲלָאָה דְּעֵתִיקָא, דְּבִיָּה אֶתְעַר רַחֲמִין לְכָלָא, לְמֵאֵן
דְּבַעֵי לְרַחֲמָא, וְלִמָּאן דִּיאֹת לְרַחֲמָא.

אומר הזוהר שהשם המעולה מכל השמות, הוא שם הויה אלוקים, שהוא
ביטול הדין שנקרא אלוקים, ברחמים שהוא שם הויה, וזו עיקר מטרת
הבריאה, לכלול את החסד בדין, וכן שכתוב ה' ה', הוא גם כמו ה' אלוקים,
ולכן באמת קוראים את שמות אלו, ה' אלוקים, ולא ה' ה'.

ולכן בעת שעת רצון, עם ישראל אומר ז' פעמים ה' הוא האלוקים, כנגד
ז' המידות שמנהיגות את העולם, בכדי למתק את החסד בדין.

ששם הויה הוא כביכול מהות האין סוף, אמנם שם אלוקים הוא גילוי
האין סוף בעולם הזה, הוא אור של האין סוף שכביכול נפרד ממנו, כאבר
מין החי, וכל מטרת עם ישראל למתק את שם האלוקים ולצרף אותו חזרה
לשם הויה, ולכן עתידיים כל העולמות לחזור חזרה לאין סוף, כרמוז במבוא
שערים, ועיין בספרי זה השער בעניין זה.

תַּאנָּא, אֶמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֶסְהַדְנָא עָלֵי שְׁמִיא, וְלָכָל אֵלִין
דְּעֲלָנָא קִיּוּמִין. דִּחְדָּאן מִלִּין אֵלִין, בְּכָלְהוּ עֲלָמִין. וְחֲדָאן

בְּלִבָּאֵי מְלִי, וּבְגוֹ פְּרוּכָתָא עֲלָא דְפְרִיסָא עֲלָנָא, מִתְטַמְרִין,
וְסִלְקִין, וְגִנְיָז לְהוּ עֲתִיקָא דְכָלָא, גְּנִיז וְסִתִּים מְפֻלָּא. וְכִד שְׁרִינָא
לְמַלְלָא, לֹא הוּוּ יִדְעִין חֲבֵרְיָא, דְּכָל הָנִי מְלִין קְדִישִׁין מִתְעֲרִין
הֶכָא. זַפְּאָה חוֹלְקִיכוֹן חֲבֵרְיָא דְהֶכָא. וְזַפְּאָה חוֹלְקִי עֲמֻכוֹן,
בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאֵתִי.

אמר רשב"י שהדברים שמחים בליבו, שהשכינה הייתה שורה בלב
רשב"י ולכן אמרו עליו חבריו שהוא האלוקים כמובא בזוהר פעמים רבות,
ולכן אמרו חז"ל על פסוק "ובו דתבק", שיש להידבק בת"ח, משום שה'
שורה בליבם.

וכן הדברים עושים שמחה בעולם, ומידת הכתר לוקחת את התיקונים,
ואפי' שכאן חידשו חידושים על מידת התפארת, מ"מ כל דבר עולה עד
סוף כל המידות ואח"כ יורד למקומו מתוקן.

ולכן אמר הבעש"ט בשם הרמב"ן שאמר לבנו, שכשאתה שמח בעסק
התורה דע שגם ה' שמח.

דף קל"ט ע"א

פִּתְח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּי
אֲלֵהֶיכֶם וְגו'. מֵאֵן עֲמָא קְדִישָׁא בְּיִשְׂרָאֵל, דְּכֹתִיב בְּהוּ (דברים
לג) אֲשֶׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ, דְּכֹתִיב (שמות טו) מִי כְמוֹכָה
בָּאֵלִם יְיָ. מְשׁוּם דְּאַתְדְּבָקוּתָא דְלָהוֹן הוּא בְּשִׁמָּא קְדִישָׁא
בְּעֲלָמָא דִּין. וּבְעֲלָמָא דְאֵתִי יִתִּיר מֵהֶכָא. (דף קל"ט ע"א)
דְּהֵתֵם לֹא מִתְפָּרֵשׁן מִנִּיה, מֵהֵהוּא צְרוּרָא דְצִרִירִין בֵּיה צְדִיקָא,
הָדָא הוּא דְכֹתִיב וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּי, וְלֹא כְּתִיב הַדְּבָקִים לִי,
אַלֵּא בִּי מִמֶּשׁ.

שיבח רשב"י את עם ישראל שהוא דבק בשם ה', דהיינו במידות ה', וזה מה שאמרו חז"ל בכתובות, "ובו תדבק", הדבק במידותיו, והיינו במידות העליונות.³⁴

ובעולם הבא האדם ידבק עוד יותר מאשר שהיה דבק כאן, ובא לומר לנו בזה, שלא נחשוב שרק כמו שהאדם נהנה כאן בעבודת ה' יהנה שם, אלא שם ההנאה גדולה יותר, והיא: שכאן פעמים שהאדם מתרחק מה', וכאשר מתרחק, אפי' שמתקרב מ"מ כל הקירוב הוא להחזיר את הריחוק ואין לו הנאה גדולה בכך, משא"כ שם החיבור תמידי.

ועוד שידוע שאם החיבור תמידי אזי הדברים נעשים לאחד ממש, שזה עניין מידות האצילות, שודאי הם מלאכים ממש כמובא בלשם ועוד, אלא שמשום שה' לא נפרד מהם הרי הם נעשו כדבר אחד, משא"כ בעולם הבריאה ומטה, שה' אין שורה בדבקות בהם, הם נקראים עולמות הפירוד, דהיינו שהם נפרדים מה', ודו"ק כי מתוק.

אמנם יש מעלה במה שאדם בעולם הזה עולה ויורד, משום שאזי תשוקתו תשוקה, שכידוע אין תענוג תמידי והירידה לצורך התענוג, שרק מתוך האור רואים את החושך, אבל לעתיד לבוא נאמר בגמ' בסוכה, שהצדיקים רואים את היצר הרע ובוכים, דהיינו שהם תמיד זוכרים את הירידה שהייתה להם בעודם בעולם הזה, והם כבר לא צריכים שוב ירידה.

תָּאנָא, כִּד נְחִית מִן דִּיקְנָא וְקִירָא עֲלָא, דְּעִתִּיקָא קְדִישָׁא, סְתִים וְטָמִיר מִפְּלָא, מְשַׁחא דְרֵבּוּת קְדִישָׁא, לְדִיקְנָא דְזַעִיר אִפִּין. אֶתְתַּקֵּן דִּיקְנָא דִּילִיה, בְּתַשְׁעָה תְּקוּנִין. וּבְשַׁעֲתָא דְנִהִיר דִּיקְנָא וְקִירָא דְעִתִּיקָא דְעִתִּיקִין, בְּהָא דִּיקְנָא דְזַעִיר אִפִּין, נִגְדִין תְּלִיסַר מְבוּעֵין דְּמִשְׁחָא עֲלָא, בְּהָא דִּיקְנָא. וּמִשְׁתַּכְחִין בֵּיה, עֲשָׂרִין וְתֵרִין תְּקוּנִין. וּמִנֵּיהּ נִגְדִין, עֲשָׂרִין וְתֵרִין אֶתְוּן (ס"א דאורייתא) דְּשִׁמָּא קְדִישָׁא. (מתחיל מסוף קל"ח ע"ב) (נ"א ובעלמא דאתי, משום דאתדבקותא דילהון הוא בשמא

³⁴ מספרי "זרחה על פני המים".

קדישא בעלמא דין ובעלמא דאתי יתיר מהכא דהתם לא מתפרשין מההוא צרורא דחיי דצרורין ביה צדיקיא הדא הוא דכתיב ואתם הדבקים ביי ביי ממש עלייכו כתיב אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביי וכתיב מי כמוך באלים יי השתא אתכונו דעתא לאוקורי למלכא ולאוקיר יקרא דדיקנא קדישא דמלכא, תנא מתתקן דיקנא עלאה דיקנא קדישא בט' תקונין ודא איהו דיקנא דזעיר אנפין וכד נחית מן דיקנא יקירא עילאה דעתיקא קדישא בהאי דיקנא דזעיר אנפין נגדין י"ג מבויעין דמשחא עילאה בהאי דיקנא ומשתכחין ביה כ"ב תקונין ומניה נגדין כ"ב אתוון דש"ק

זקן מידת התפארת

הנה כשיורד שפע מזקן מידת הכתר, אזי זקן התפארת שיש בו רק ט' תיקונים, נוספים בו עוד י"ג תיקונים, וזהו השם הקדוש בן כ"ב אותיות, מובא בזוהר שהוא שם הויה מלא כזה: [אין לומר בפה] יוד הא ואו הא, ושם אדני מלא כזה: [אין לומר בפה] אלף דלת נון יוד, שאותיות ב' שמות אלו הם כמניין כ"ב, ויש כאן גם שם א'נ'ק'ת'ם' פ'ס'ת'ם' פ'ס'פ'י'ס'י'ם' דיונסים, אשר הוא יוצא מחילופי אותיות.

וְאִם תֵּאמַר דִּיקְנָא לָא אֲשֶׁתִּכַּח, וְלֹא אֲמַר שְׁלֵמָה אֶלָּא (שיר השירים ה) לְחַיּוֹ. (ולא קארי דיקנא) אֶלָּא הָכִי תֵּאמַר בְּצַנִּיעוּתָא דְסִפְרָא, כָּל מָה דְאַטְמַר וְגַנִּיז, וְלֹא אֲדַכֵּר וְלֹא אֲתַגְלִיֵּא. הֵהוּא מְלָה הוּי עֲלָאָה וְיִקְרָא מְכָלָא, (משום) וּבְגִין דָּא הוּא סְתִים וְגַנִּיז. וְדִיקְנָא מְשׁוּם דְּהוּא שְׁבַחָא וְשְׁלִימוּתָא, וְיִקְרִי וְתָא מְכָל פְּרָצוּפָא, גַּנְזִיָּה קָרָא, וְלֹא אֲתַגְלִיֵּא.

שואל הזוהר והרי שלמה המלך שתיאר את המידה העליונה, מידת התפארת, תיאר דברים הרבה שבה, אמנם לא גילה שיש בה זקן, ועונה הזוהר שמשום מעלת הזקן לא דיבר שלמה מעניין זה, ושורש זקן זה אינו במידת התפארת אלא במידת הכתר.

ויש להבין מדוע באמת יש בזקן התפארת רק ט' תיקונים, ויש לומר שמה שיש י"ג תיקונים, הוא משום שיש ג' שמות הויה, וכל הויה בת ד' אותיות, אחת של חסד, שניה של דין, שלישית של רחמים, אמנם כאן יש רק רחמים ודין, אמנם הויה החסד אינה כאן, ולכן יש רק ט' תיקונים.

וְתֵאֵנָּה, הַאִי דִּיקְנָא דְּאִיהוּ שְׁלִימוּתָא דְּפִרְצוּפָא וְשְׁפִירוּתָא דְּזַעִיר אֲפִין, נָפִיק מֵאוּדְנֹי, וְנִחִית וְסָלִיק וְחָפִי, בְּתִקְרֹבָא דְּבוֹסָמָא. מֵאִי תִקְרֹבָא דְּבוֹסָמָא. כְּמָה דְּאֵת אָמֵר (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) לְחִיּו כְּעֶרְוַת הַבּוֹשֶׁם (וְלֹא עֲרוּגוֹת). בְּתִשְׁעָה תִקּוּנִין, אֶתְתַּקֵּן הַאִי דִּיקְנָא דְּזַעִיר אֲנִפִין. בְּשַׁעֲרֵי (רְדִיקָנָא) אוֹכְמִי, מִתְתַּקֵּן בְּתִקּוּנָא שְׁפִיר. כְּגַבֵּר תִּקִּיף שְׁפִיר לְמַחְזִי. דְּכַתִּיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) בָּחוּר כְּאַרְזִים.

הזקן הוא שלמות הפרצוף, ולכן מובא בגמ' בב"מ, שאפי' שר' יוחנן היה יפה מאוד, מ"מ משום שלא היה לו זקן הוא לא נמנה מהיפים בעולם, וודאי שהיופי שמדובר שם הוא יופי גשמי שמעיד על הרוחני.

והזקן יוצא מהאוזן, ומחפה את הלחיים.

וצבע הזקן שחור, משום שאין הוא מידת החסדים, אלא יש בו דין ורחמים.

וכבר נתבאר שביאור יציאת הזקן מהאוזן, הוא שכל התפילות שנשמעות באוזן ומתקבלות, נשפעות בזקן זה.

ועוד הוא לומר שאפי' שהשערות הם מאור החכמה, מ"מ הם גם מאור הבינה, שהיא כוח השמיעה.

תִּקּוּנָא קְדָמָא. מִתְתַּקֵּן שְׁעָרָא מְלַעִילָא, וְנָפִיק הֵוא נִיצוּץ (בראשית ט' ע"א) בּוֹצִינָא דְּקִרְדִּינוּתָא, וְנָפִיק מִכָּלָל דְּאִוִּירָא דְּכִיָּא, וּבִטָּשׁ בְּתַחֲוֹת שְׁעָרָא דְּרִישָׁא, מִתַּחֲוֹת קוּצִין דְּעַל אוּדְנִין. וְנִחִית מִקָּמִי פְתָחָא דְּאוּדְנִין נִימִי עַל נִימִי, עַד רִישָׁא דְּפּוּמָא.

תְּקוּנָא תְּנִינָא. נְפִיק שְׁעָרָא, וְסָלִיק מִרְיָשָׁא דְּפּוּמָא, עַד רִישָׁא
אַחֲרָא דְּפִתְחָא דְּפּוּמָא. וְנִחִית מִתְּחֹת פּוּמָא, עַד רִישָׁא אַחֲרָא,
נִימִין עַל נִימִין, בְּתִקּוּנָא שְׁפִירָא.

הזקן נעשה ע"י אור הגבורה שממדת הגבורה של מידת המלכות של
אדם קדמון, אשר היא שורה במוח החכמה של מידת הכתר, והיא הבינה
של מידת התפארת, והיא נפרדה מאור החכמה של מידת התפארת, והיא
בקעה אור עצם הפנים, והוציאה את צינורות השפע.

והתיקון הראשון המה שערות קטנות אחת אחרי השניה.

התיקון השני, הם שערות שעל השפה העליונה, אשר המה מוציאים את
אור השפה העליונה, שכתבתי בספרי "ורוח על פני המים", שהשפה
העליונה היא בחינת מידת הבינה שהיא שפה לג' מידות ראשונות, והשפה
התחתונה היא בחינת מידת השכינה שהיא שפה לכל מידת האצילות.

תְּקוּנָא תְּלִיתָא. מֵאֲמַצְעֵיתָא דְּתְּחֹת חוּטְמָא, מִתְּחֹת תְּרִין
נוֹקְבִין, נְפִיק חַד אַרְחָא, וְשְׁעָרִין זְעִירִין תְּקִיפִין, מְלִיין לְהֵוּא
אַרְחָא, וְשְׁאָר שְׁעָרִין מְלִיין מֵהָאֵי גִיסָא, וּמֵהָאֵי גִיסָא, סוֹחֲרִינָה
דְּהֵוּא אַרְחָא. וְאַרְחָא לֹא אֶתְחַזִּי לְתַתָּא כָּלִל, אֱלֹא הֵוּא
אַרְחָא דְּלַעִילָא, דְּנִחִית עַד רִישָׁא דְּשִׁפּוּתָן, וְתַמֵּן שְׁקִיעָא הֵוּא
אַרְחָא.

תיקון שלישי של זקן התפארת, שביל שבשערות השפה העליונה, ויש בו
שערות קטנות, ושאר שערות השפם עומדות מצד זה ומצד זה, ובמידת
התפארת ישנם שערות בשביל זה, אמנם במידת הכתר אין שערות, ומ"מ
מגיע אור של השביל הזה של מידת הכתר לשביל התפארת, ועושה בו
בקע, כנראה בחוש, והטעם שיש שערות קטנות, ששערות הם כיסוי אור
הפנים - כיסוי דרכי ה', אמנם כאן הכיסוי מועט, משא"כ בכתר אין כיסוי
כלל.

ומ"מ הוא גם כשביל לאור האף לעבור, אלא שיש שערות לחסום מעט
את הדין שיוצא מהאף, ומ"מ אפי' שיש שערות יש שביל, משום שהמצד
ישנם שערות יותר גדולות, ולכן מ"מ נעשה כאן שביל.

תְּקוּנָא רְבִיעָא. נְפִיק שְׁעָרָא, וְאַתְתָּקֵן, וְסָלִיק וְחָפִי בְּעֵלְעוּ
דְּתִקְרֹבָא דְּבוֹסְמָא.

תְּקוּנָא חֲמִשָּׁא. פְּסִיק שְׁעָרָא, וְאַתְחַזְיִין תְּרִין תְּפוּחִין, מְכָאן
וּמְכָאן, סוּמְקָן כְּהָאֵי וְרָדָא סוּמְקָא. וּמִתְלַהֲטֵן בְּמֵאתָן וְשִׁבְעִין
עֲלָמִין, דְּמִתְלַהֲטִין מִתְמָן (ס"א מִנְהוּן).

תיקון רביעי: הם השערות שמכסים את החלק התחתון בלחיים, והם
מכסים מעט על אור הלחיים, בכדי שלא יתגלה כל אור הפנים, אמנם חלק
מהלחיים מגולח, לבעלי המעשה והקדושה, וודאי שגם עצם השערות הם
צינורות שפע, אלא שהיה עדיף שהם לא יהיו בכדי שיתגלה אור הפנים,
אלא שאין אנחנו יכולים לסבול אור גדול כשה, ולכן האור מתגלה דרך
צינורות צינורות, כמו שכתוב "משגיח מן החלונות מציץ מן החרקים".

תיקון חמישי: הם הלחיים שריקות משערות ואזי מתגלה אור הפנים,
שהם ב' שמות אל מלאים, כזה: אלף למד, שהם בגמט' מאתיים שבעים.

ועל זה נאמר "ישא ה' פניו אליך", שגם אלו נקראים פני ה', אמנם עיקר
פני ה' הם פני הכתר.

תְּקוּנָא שְׁתִּיתָא. נָפִק שְׁעָרָא כְּחַד חוּטָא בְּסַחְרָנִיָּה דְּדִיקְנָא,
וְתִלְיִין עַד רִישָׁא דְּמַעוּזִי, וְלֹא נְחִית עַד טְבוּרָא.

תְּקוּנָא שְׁבִיעָא. דְּלֹא תִלְיִין שְׁעָרֵי עַל פּוּמָא, וּפּוּמָא אֶתְפְּנִי
מִכָּל סְטְרוּי. וְיִתְבִּין שְׁעָרֵי בְּתִקְוָנָא סְחֹר סְחֹר לִיָּה.

תְּקוּנָא תְּמִינָא. דְּנִחְתִּין שְׁעָרֵי בְּתַחוֹת דִּיקְנָא, דְּמִחְפְּיִין
קְדָלָא, דְּלֹא אֶתְחַזֵּיא. כְּלָהוּ שְׁעָרֵי דְּקִיקִין, נִימִין עַל נִימִין.
מִלְיִין מִכָּל סְטְרוּי.

תיקון שישי: הוא הזקן שמתארך עד המעיים, ששם התורה, כמו שכתוב
"תורתך בתוך מעי".

אמנם במידת הכתר הוא מגיע עד הטבור, משום שיש לו צורך להגיע עד מידת התפארת שעומדת בטבורו.

והוא הכוח הגדול שבזקן, ולכן יש לגדל זקן בכדי לעורר את הכוח הזה.

תיקון שביעי: שהשפתיים ריקות משערות, ואזי מתגלה אור הפה, והדיבור יוצא לרבה, אמנם סביב השפתיים ישנם שערות, בשביל למנוע את מי שאין ראוי לינק מאור הפה.

תיקון שמיני: שערות שמכסות על הגרון, בכדי לגלות את אור הגרון שממנו יוצא הקול, ובכדי שלא ינקו משום החיצונים.

תְּקוּנָא תְּשִׁיעָא. (מתערבין שערי עם אינון) דְּמִתְחַבְּרִין (נ"א אתמשכן) שְׁעָרֵי בְּלָהוּ בְּשָׁקוּלָא מְעֻלְיָא, (ס"א מלויא) עַד (נ"א עם) אֵינוֹן שְׁעָרֵי דְּתַלְיִין. בְּלָהוּ בְּשָׁקוּלָא שְׁפִיר, בְּחַד גִּיבֵר תְּקִיף, מְאִרֵי נֶצַח קְרָבִין.

בְּתַשְׁעָה תְּקוּנִין אֵלִין, נִגְדִין וְנִפְקִין ט' מְבוּעִין דְּמִשְׁחָ רְבוֹת דְּלַעִילָא. וּמִהָהוּא מִשְׁחָ רְבוֹת, נִגְדִין לְכָל אֵינוֹן דְּלִתְתָּא. ט' תְּקוּנִין אֵלִין אֲשֶׁתְּכֹחוּ בְּדִיקְנָא דָּא. וּבְשְׁלִימוֹת תְּקוּנָא דְּדִיקְנָא דָּא, אֲתִקְרִי (בר נש לתתא) גִּיבֵר תְּקִיף. דְּכָל מֵאן דְּחָמֵי דִיקְנָא קִימָא בְּקִיּוּמִיהּ, תְּלִיָּא בֵּיהּ גְּבוּרָה תְּקִיפָא. עַד כָּאן תְּקוּנָא דְּדִיקְנָא עֲלָאָה דְּזַעִיר אֲפִין.

תיקון תשיעי: הוא מגביל לתיקון הזקן הארוך, אלא שזה נראה כלפי חוץ, וזה כלפי פנים, והם כזכר ונקבה, שהחיצוני הוא זכר, והפנימי הוא הנקבה שבזקן.

כוח מידת התפארת הוא בזקן הזה, זה כוחו למלחמה, וזה כוח לשלמות.

וכל החיצונים נכנעים כשרואים את התיקון הזה, ומשום שהזקן זה שחור אשר הוא מרמז על כוח הדין, אשר מכניע את הרשעים.

דף קל"ט ע"ב

אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה, קום ברי (קדישא), סלסל תקונא דדיקנא (נ"א דמלכא) קדישא, בתקונאי אלין. (דף קל"ט ע"ב) קם רבי אלעזר, פתח ואמר, (תהלים קיח) מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה וגו'. עד מבטוח בנדיבים. תנא, הכא ט' תקונין דדיקנא דא. להני תקונין אצטריך דוד מלפא, בגין לנצחא לשאר מלכין, ולשאר עמין.

תא חזי, פיון דאמר הני ט' תקונין, לבתר אמר כל גוים סבבוני בשם יי פי אמילם. אמר, הני תקונין דאמינא, למאי אצטריכנא. משום דכל גוים סבבוני. ובתקונא דדיקנא דא, ט' תקונין, דאינון שם יי, אשצינון מן עלמא, הדא הוא דכתיב בשם יי פי אמילם.

אמר רשב"י לבנו, שיקום לסלסל בזקן העליון, כלומר תאמר חידושים לשבח בכדי להוסיף חזק על הזקן העליון שכבר קיים, ואמר רבי אליעזר שדוד המלך ע"ה דיבר מתיקונים אלו, במזמור ההלל מ-מן המצר, עד מבטוח בנדיבים.

גילה הזוהר שבט' תיקונים אלו, היה דוד המלך ע"ה נלחם באומות העולם, לא ב"ג שמות ה' ה' אל רחום, לא במי אל כמוך נושא עון, אלא בכוח פסוקים אלו, משום שהם רק ט' תיקונים, אין בהם את כוח הרחמים.

ותנא בצניעותא דספרא, תשעה תקונין אמר דוד, הכא, שיתא אינון בשמא קדישא. דשית שמיהן הוו, ותלת אדם. ואי תימא תרין אינון. תלתא הוו, דהא נדיבים בכלל אדם הוו.

תנא שיתא שמיהן, דכתיב: מן המצר קראתי יה, חד. ענני במרחב יה, תרין. יי לי לא אירא, תלת. יי לי בעוזרי, ארבע. טוב לחסות ביי, חמשה. טוב לחסות ביי, שיתא. אדם תלת, דכתיב: יי לי לא אירא מה יעשה לי אדם, חד. טוב לחסות ביי מבטוח באדם, תרי. טוב לחסות ביי מבטוח בנדיבים, תלת.

וְתָא חֲזִי רְזָא דְמַלְהָ, דְּבִכָּל אֲתֵר דְּאֲדַפֵּר אָדָם הָכָא, לָא אֲדַפֵּר
אֱלָא בְּשִׁמְא קִדִּישָׁא. דְּהָכִי אֲתַחְזִי. מְשֹׁם דְּלָא אֶקְרִי (הוּה)
אָדָם, אֱלָא בְּמָה דְּאֲתַחְזִי לִיה. וּמַאי אֲתַחְזִי לִיה. שְׁמָא קִדִּישָׁא.
דְּכְתִיב, (בְּרֵאשִׁית ב) וַיִּצַּר יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, בְּשֵׁם מַלְא,
דְּהוּא יְיָ אֱלֹהִים. בְּמָה דְּאֲתַחְזִי לִיה וּבְגִין כֶּךָ הָכָא לָא אֲדַפֵּר
אָדָם אֱלָא בְּשִׁמְא קִדִּישָׁא.

אמר הזהר שיש כאן ו' פעמים שם ה', שהם ו' תיקונים, ועוד ג' פעמים
אדם, ואפי' שאין כתוב ג' פעמים אדם, מ"מ נדיבים הם גם כן אדם.

והביא לפניך ב"ה את הפסוקים כסדר, ומה שמודגש הוא התיקון עצמו:
תיקון א': מן המצר קראתי י-ה. תיקון. ב': ענני במרחב י-ה. תיקון ג': ה'
לי לא אירא. תיקון ד': ה' לי בעוזרי. תיקון ה': טוב לחסות ב-ה'. תיקון ו':
טוב לחסות ב-ה'. תיקון ז': ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם. תיקון ח':
טוב לחסות ב-ה' מבטוח באדם. תיקון ט': טוב לחסות ב-ה' מבטוח
בנדיבים.

והטעם שאין ט' שמות הויה, הוא משום שיש ב' שמות הויה, שבכל שם
יש ד' אותיות, והנה אות ה' אחרונה של שם הויה, היא השכינה שנקראת
מראה אדם, ולכן היא נקראת אדם, וו' האותיות הנותרות, הם הו' שמות
הויה, והתיקון הט' הוא כולל את ו' התיקונים, כמו השכינה שכוללת את
כל השפע, ולכן הוא נקרא נדיבים שהוא מ"מ שונה מב' התיקונים
שנקראים אדם, שהרי הם חלק משם הויה שהם אותיות ה' של השם,
אמנם הוא רק כולל ואפי' לא נקרא אדם, אלא נדיב.

ומ"מ בכל תיקון שזכר אדם, גם נזכר שם הויה, שהכוח הרוחני של
האדם הוא שם הויה, שבכוח זה האדם נברא, ולא רק בכוח זה אלא
בשלמות כוח זה, שהוא שם הויה אלוקים.

וְתִנָּא, כְּתִיב מִן הַמִּצָּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְּמִרְחָב יְהוָה, תְּרִי זְמַנִּי
יְיָ ה' לְקַבֵּל תְּרִי עֲלֵעֻזִי, דְּשַׁעְרֵי אֲתַאחְדֵּן בְּהוּ. וּמִדְּחָמָא
דְּשַׁעְרֵי אֲתַמְשַׁכָּאן וְתַלְיִין, שְׂאֵרֵי וְאִמְרֵי לִי לָא אִירָא. יְיָ לִי

בְּעוֹזְרִי. בְּשִׁמָּא דְּלֹא חֶסֶר. בְּשִׁמָּא דִּהוּא קְדִישָׁא. וּבְשִׁמָּא דָּא, אֲדִכְרִי אָדָם. וּמַה דְּאָמַר מַה יַּעֲשֶׂה לִּי אָדָם, הֲכִי הוּא. דְּתִנָּא כָּל אִינוּן כְּתִרִין קְדִישִׁין דְּמִלְפָּא, כִּד אֲתִתְקִנְן בְּתִקּוּנוֹי. אֲתִקְרוּן אָדָם. דִּיוִקְנָא דְּכָלִּיל כָּלָא. וּמַה דְּמִשְׁלָפָא בְּהוּ, אֲתִקְרִי שִׁמָּא קְדִישָׁא. וְתַעֲרָא וּמַה דְּבִיָּה, אֲתִקְרִי יְדוּ"ד, וְאֲתִקְרִי אָדָם בְּכָלִּל דְּתַעֲרָא, וּמַה דְּבִיָּה.

וְאֵלִין תַּשְׁעָה תְּקוּנִין דְּאָמַר דְּוֹד הָכָא, לְאַכְנַעָא שְׁנֵאוֹי בְּגִין דְּמֵאן דְּאֲחִיד דִּיקְנָא דְּמִלְפָּא, וְאִוְקִיר לִיָּה בְּיִקְרִיו עֲלָאָה, כָּל מַה דְּבַעֲי מִן מִלְפָּא. מִלְפָּא עֲבִיד בְּגִינִיָּה. מֵאִי טַעְמָא דִּיקְנָא, וְלֹא גּוּפָא. אֲלֵא גּוּפָא אָזִיל בְּתֵר דִּיקְנָא, וְדִיקְנָא לֹא אָזִיל בְּתֵר גּוּפָא. (ס"א וּמַה דְּאֲשַׁתְּלִיף מִתַּעֲרָא אֲתִקְרִי שִׁמָּא קְדִישָׁא, תַּעֲרָא וּמַה דְּבִיָּה אֲתִקְרִי יְהוּ"ה אֲתִקְרִי אָדָם בְּכָלִּל תַּעֲרָא וּמַה דְּבִיָּה) (וּל"ג מִן וְדִיקְנָא עַד וּגּוּפָא)

נזכרו כאן ב' פעמים שם י'ה', שהם שורש הזקן מימין ושמאל, ומיד לאחר שראה דוד זה, הבין שיש כאן גם שם מלא, ששם י'ה' הוא שורש לשם מלא כמובא בתיקונים, ולכן הוא הזכיר שם הויה לאחר מכן, ולכן אמר שאינו ירא מדין המידות העליונות.

וכל מידה שנקראת אדם הגוף שלה נקראת אדם והנשמה שלה נקראת הויה, אמנם פעמים שגם הנשמה נקראת אדם ופעמים שגם הגוף נקרא הויה, והוא שיש בגוף ג' חלקים אחד פנימי מחברו, הפנימי ביותר נקרא הויה, השני נקראת אדם, והשלישי הוא חיצוניות הגוף בבחינת השכינה, ואם נסתכל בחלק הפנימי ביותר ביחס לחלק השני, אזי השני יקרא אדם והפנימי ביותר הויה, ואם נסתכל בחלק הפנימי ביותר ביחס לחלק השלישי, אזי גם החלק השני יקרא הויה ביחס לשלישי, וכן אם נסתכל בחלק השני ביחס לחלק הפנימי ביותר הוא יקרא אדם, אמנם אם נסתכל בחלק השני ביחס לחלק השלישי, אזי גם החלק הפנימי ביותר שנקרא הויה, יכול להקרא אדם ביחס לחלק השלישי.

וכל מי שאוחז בזקן המלך, כלומר שגופו מושלם, אזי הוא יכול לאחוז בזקן זה ולהכניע את שונאיו, אמנם מי שגופו לא כ"כ מושלם הרי הוא אוחז רק בגוף המלך ולא בזקנו.

וּבִתְרֵי גִוּוֹנֵי אֲתִי הָאִי חוֹשְׁבָנָא, חֹד בְּדִקְאֻמְרָן. תְּרִין: מִן הַמִּצֵּר קִרְאֲתִי יְהִי, חֹד. עֲנֵנִי בְּמִרְחָב יְהִי, תְּרִי. ה' לִי לֹא אִירָא, תֵּלֶת. מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם, אַרְבַּע. ה' לִי בְּעוֹזְרִי, חֲמִשׁ. וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשׁוֹנְאִי, שִׁיתָא. טוֹב לַחֲסוֹת בְּה', שְׁבַעַה. מִבְּטוּחַ בְּאָדָם, תִּמְנִיָּיא. טוֹב לַחֲסוֹת בֵּין מִבְּטוּחַ בְּנִדְיָבִים, תְּשַׁעַה. (ס"א טוֹב לַחֲסוֹת בְּה', מִבְּטוּחַ בָּאָדָם. ז. טוֹב לַחֲסוֹת בְּה'. ח. מִבְּטוּחַ בְּנִדְיָבִים)

מִן הַמִּצֵּר קִרְאֲתִי י'ה, מֵאִי קָא מִיִּירִי אֶלָּא דְּוֹד, כָּל מַה דְּאָמַר הָכָא, עַל תְּקוּנָא דִּדִּיקְנָא דָּא קֶאמַר. (רבי יהודה אמר) מִן הַמִּצֵּר קִרְאֲתִי יְהִי, מֵאֲתֵר דְּשָׁאֲרִי דִּיקְנָא לְאֲתַפְּשָׁטָא, דְּהוּא אֲתֵר דְּחִיק, מִקְמִי פִתְחָא דְּאוּדְנִין מְעִילָא, תַּחוֹת שְׁעָרֵי דְּרִישָׁא. וּבִגִּין כֶּךָ אָמַר י'ה י'ה תְּרִי זְמַנִּי. וּבְאֲתֵר (ס"א וּבִתֵּר) דְּאֲתַפְּשָׁט דִּיקְנָא, וְנִחִית מֵאוּדְנִי, וְשָׁאֲרִי לְאֲתַפְּשָׁטָא, אָמַר יִי לִי לֹא אִירָא, דְּהוּא אֲתֵר דְּלֹא דְּחִיל (ס"א דְּחִיק) וְכָל הָאִי אֲצִטְרִין וְכוּ', (אדם אתקרי ועל אתפשוטתא האי אצטריך) דְּוֹד לְאֲכַנְע תַּחוֹתִיה מְלָכִין וְעַמִּין, בְּגִין יְקָרָא דִּדִּיקְנָא דָּא.

וְתֵאנָא בְּצַנִּיעוּתָא דְּסִפְרָא, כָּל מֵאֵן דְּחִמִּי בְּחִלְמִיה דִּדִּיקְנָא דְּבֵר נָשׁ עֲלָא אֶחָיד בִּידִיה, אוּ דְּאוּשִׁיט יְדִיה לִיה. יְנַדַּע דְּשָׁלִים הוּא עִם עֲלָאִי, וְאַרְמִיה תַּחוֹתִיה אֵינוֹן דְּמַצְעֵרִין לִיה. תֵּנָא, מִתְתַּקֵּן דִּיקְנָא עֲלָא בְּתַשְׁעָה תְּקוּנִין, וְהוּא דִּיקְנָא דְּזַעִיר אֲפִין, בְּט' תְּקוּנִין מִתְתַּקֵּן.

אמר הזוהר שאפשר לפרש באופן אחר, בכדי שנדיבים לא יהיה מן המננין שאחרי הכל אינו אדם.

והנה התיקון השישי הוא "ואני אראה בשונאי", ואפי' שלא כתוב לא שם ה', ולא אדם, מ"מ אני הוא אין שהוא שם הכתר, וודאי שהוא כשם הויה.

הזקן מתחיל כשביל דק, וזה מורה שעדיין אין כ"כ רחמים, ולאחר מכן מתרחב שזה מורה על הרחמים.

וכל מי שיראה בחלומו שהוא אוחז בזקן איש, או שהוא מושיט ידו לזקן איש, סימן ששונאו יפלו תחתיו.

דף ק"מ ע"א

תְּקוּנָא (דף ק"מ ע"א) קְדָמָא. מִתְתַּקֵּן שְׁעָרָא מֵעִילָא, וְנִפְיָא מִקְמֵי פִתְחָא דְאוּדְנִין, מִתְחוֹת קוּצִי דְתַלְיִין עַל אוּדְנִין, וְנִחְתִּין שְׁעָרֵי, נִימִין עַל נִימִין, עַד רִישָׁא דְפּוּמָא. תָּאנָא, כָּל אֶלֶין נִימִין דְּבִדְיָקָא, תְּקִיפִין יְתִיר מִכָּל נִימִין דְּקוּצִין דְּשְׁעָרֵי דְרִישָׁא, וְשְׁעָרֵי דְרִישָׁא אֲרִיכִין (וּכְפִיִּין), וְהָנִי לָאוּ אֲרִיכִין, וְשְׁעָרֵי דְרִישָׁא, מְנַהוּן שְׁעִיעֵי, וּמְנַהוּן קְשִׁישִׁין.

וּבְשַׁעְתָּא דְאַתְמַשְׁכֵּן שְׁעָרֵי חוּרֵי דְעֵתִיק יוּמִין, לְשְׁעָרֵי דְזַעִיר אֲפִין, כְּתִיב, (משלי א) חֲכָמוֹת בְּחוּץ תִּרְנָה. מֵאִי בְּחוּץ. בְּהָאִי זַעִיר אֲפִין. דְּמִתְחַבְּרֵן תְּרֵי מוּחִי.

תְּרֵי מוּחִי סִלְקָא דְעֵתֵךְ. אֵלָא אֵימָא אַרְבַּע מוּחִי. תֵּלֶת מוּחִי דְהוּוּ בְּזַעִיר אֲפִין, וְאַשְׁתַּכְּחוּ בְּתֵלֶת חֲלָלֵי דְגוּלְגֻלְתָּא דְרִישָׁא. וְחַד מוּחָא שְׁקִיט עַל בּוּרְיָה, דְּכִלִּיל כָּל תֵּלֶת מוּחִי. דְּאַתְמַשְׁךְ מְנִיָּה מְשִׁיכֵן כְּלִילָן שְׁקִילָן, בְּשְׁעָרֵי חוּרֵי. לְהָאִי זַעִיר אֲפִין לְתֵלֶת מוּחִי דְבִיָּה.

אמר הזוהר ששערות הזקן ובמיוחד שערות התיקון הראשון, המה קטנות, שזה מורה על דין, שהחסד מורה על אורך, והדין על קוצר, ושערות הזקן קשות משערות הראש, ובראש יש גם שערות רכות ממש, משא"כ בזקן.

משום שהזקן הוא להנהיג את העולם הזה שיש בו דין, ויש להכניע את הדין ע"י דין, אמנם שערות הראש, הם כלפי מעלה משום שהם מביאים את האדם לעולם הבא, ע"י התורה שבשערות, ולכן הם רכות יותר.

וכששערות הכתר משפיעות לשערות התפארת, נעשית שמחה בכל העולם, שנכלל מוח התפארת במוח הכתר.

ושואל הזוהר וכי הם רק ב' מוחין, ועונה שבאמת הם ד' מוחין, ג' במידת התפארת, שהם חסד דין ורחמים, חכמה בינה ודעת, ומוח אחד שכולל את כולם שהוא מוח הכתר, ואפי' שבכתר יש גם ג' מוחין, מ"מ כולם כלולים אחד בחברו עד שהם נקראים מוח אחד.

וּמִשְׁתַּכַּחַן אַרְבַּע מוֹחֵי בְּהַאי זְעִיר אַפִּין. בְּגִין כֶּךָ אֲשַׁתְּלִימוּ אַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת דְּכִתִּיבִין בְּתַפִּילִין, דְּאִתְּכַלִּיל בְּהוּ שְׁמָא קְדִישָׁא דְעֵתִיק יוֹמִין, עֵתִיקָא דְעֵתִיקִין, וְזְעִיר אַפִּין. דְּהַאי הוּא שְׁלִימוּתָא דְשְׁמָא קְדִישָׁא. דְּכִתִּיב, (דְּבָרִים כח) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְיָ נִקְרָא עָלֶיךָ וַיֵּרָאוּ מִמֶּךָ. שֵׁם יְיָ. שֵׁם יְיָ מִמֶּשׁ, דְּאִינוּן אַרְבַּע רְהִיטֵי בְּתֵי דְתַפִּילִין.

אומר הזוהר שבאמת יש ד' מוחין במידת התפארת, חכמה בינה חסד וגבורה, אלא שמידת הדעת שהיא המוח השלישי כוללת ב' כוחות חסד וגבורה, שזה כל מהותה לכלול את החסד והגבורה, שהיא מחברת את החכמה והבינה, ואינה יכולה לכלול, אם לא שבה יש את כוח החסד והגבורה, שהם כמו כוח החכמה והבינה, שהחכמה היא כוח החסד והבינה היא כוח הדין.

והם ד' פרשיות של תפילין והוא מה שאמרו בגמ' בברכות שה' מניח תפילין, שבכל מקום מידת התפארת נקראת הקדוש ברוך הוא, משום שעיקר העולם מונהג ע"י.

ומבאר הזוהר שאור הכתר מאיר במוח הדעת ומתגלה כוח החסד שבו, ולכן בהארת מידת הכתר יש במידת התפארת ד' מוחין.

וּבְגִין כֶּךָ, (קל"א ע"ב, רס"ב ע"א) חֲכָמוֹת בַּחוּץ תִּרְנָה. דְּהָבָא מִשְׁתַּכַּחֲנִין. דְּהָא עֵתִיקָא דְעֵתִיקִין, סְתִימָא דְסְתִימִין, לֹא אֲשַׁתְּכַח, וְלֹא זְמִין חֲכָמָתָא דִּילִיָּה, מִשּׁוּם דְּאִית חֲכָמָתָא סְתִימָא דְכָלָא וְלֹא אֲתַפְּרֵשׁ. וּבְגִין דְּאִתְּחַבְּרוּ אַרְבַּעַה מוֹחִין

בְּהֵאֵי זְעִיר אֶפִּינְ. אֶתְמַשְׁכֵּן אַרְבַּע מְבוּעֵין מִנִּיה לְאַרְבַּע עֵיבֵר, וּמִתְפָּרֵשׁן מִחַד מְבוּעָא, דְּנָפִיק מִבְּלָהּ. וּבְגִין כֶּךָ אֵינֹן אַרְבַּע.

ורק בחוץ היינו בתפארת רואים את חכמת ה', משום שחכמת הכתר נסתרת, ולכן ממידת התפארת מאירים ד' אותיות הויה, שהם ד' כוחות העולם, מים, מי' של הויה, אש מה', רוח מו', עפר מה', ומ"מ כל כוח התפארת הוא מהכתר.

ולכן בכל דבר בבריאה צריך לחפש את רצון ה', דהיינו את כוח הכתר, ואזי ידבק האדם בעולם הנצחי.

וְתֵאנָא, הָאֵי חֲכָמָתָא דְּאֶתְבְּלִילָא בְּאַרְבַּע, אֶתְמַשְׁכָּא בְּהֵנִי שְׁעָרֵי, דְּאֵינֹן תְּלִין תְּלִין עַל תְּלִין. (נ"א הוא) וְכִלְהוּ קְשִׁין וְתִקִּיפִין, וְאֶתְמַשְׁכוּ וּנְגִידוּ כָּל חַד לְסִטְרוֹי. וְאַלְף אֶלְפִין וְרִבּוּא רִבְבִין תְּלִין, מִנִּיהוּ דְּלִיתְהוֹן בְּחוּשְׁבָּנָא. הָדָא הוּא דְּכִתִּיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה') קוּצוֹתָיו תִּלְתְּלִים. תְּלִי תְּלִים. וְכִלְהוּ קְשִׁין וְתִקִּיפִין לְאֶתְחַבְּרָא, בְּהֵאֵי חֲלָמִישׁ תִּקִּיף. וּבְהֵאֵי טַנְרָא דְּאִיהִי תִקִּיפָא. עַד דְּעֵבְדִין נֹקְבִין וּמְבוּעֵין מִתְחֹת שְׁעָרָא, וּנְגִידִין מְבוּעֵין תִּקִּיפִין לְכָל עֵיבֵר וְעֵיבֵר לְכָל סִטְר וְסִטְר. וּבְגִין דְּהֵנִי שְׁעָרֵי אוּכְמִי וְחֲשׁוֹכִין, כְּתִיב (אִיּוֹב יב) מְגַלָּה עֲמוּקוֹת מְנִי חֹשֶׁךְ וַיּוֹצֵא לְאוֹר צִלְמוֹת.

אמר הזוהר שהשערות של התפארת יוצאות מהמוחין שלו, ומרוב הדין והאור אשר בשערות, נבקע ראש השער, ויוצא להשפיע בעולם, וע"י מתגלה אור ה' בעולם.

וע"י שהדין מתפשט, מגלה האור אשר טמון בו.

וכן מצינו שדווקא ממקום הדין מתגלה האור, כמו שדוד יצא מיהודה שבא בזנות על תמר, וכמו אברהם שיצא מטרח אביו שהיה רשע.

וְתָנָא, הָנִי שְׁעָרֵי דְדִיקְנָא תְּקִיפִין (בלחודי) מִשְׁאָר שְׁעָרֵי דְרִישָׁא, מִשּׁוּם דְּהָנִי בְּלַחֲדֵיהּ מִתְפָּרֶשֶׁן וּמִשְׁתַּכְּחִין, וְאִינוּן תְּקִיפִין בְּאִרְחֵיהּ. אֲמַאי תְּקִיפִין. אִי תִימָא, מִשּׁוּם דְּכֻלָּהּ דִּינָא, לֹא הָכִי, דְּהָא בְּתַקּוּנִין אֲלִין אֲשִׁתְּכּוּ רַחְמֵי (ודינא). וּבִשְׁעָתָא דְנִחְתִּין תְּלִיסַר מְבוּעֵי נְהָרֵי דְמִשְׁחָא, אֲלִין כֻּלָּהּ רַחְמֵי.

אֲלֵא תָּנָא, כָּל הָנִי שְׁעָרֵי דְדִיקְנָא, כֻּלָּהּ תְּקִיפִין. מַאי טַעְמָא. כָּל אִינוּן דְּרַחְמֵי, בְּעִינָן לְמַהּוּי תְּקִיפִין. לְאַכְפּוּיָא לְדִינָא. וְכָל אִינוּן דְּאִינְהוּ דִּינָא, הָא תְּקִיפִין אִינוּן. וּבִין כֶּךָ וּבִין כֶּךָ בְּעִינָן לְמַהּוּי תְּקִיפִין, מִתְרִין סְטָרִין. כִּד בְּעִי עֲלָמָא רַחְמִין, רַחְמֵי תְּקִיפִין וְנִצְחִין עַל דִּינָא. וְכִד בְּעִי דִינָא, דִּינָא תְּקִיף, וְנִצְחִין עַל רַחְמֵי. וּבִגִּין כֶּךָ בְּעִינָן לְמַהּוּי תְּקִיפִין מִתְרִין סְטָרִין, דְּכִד בְּעוּ רַחְמֵי, שְׁעָרֵי דְאִינוּן בְּרַחְמֵי, קִימִין וּמִתְחַזִּיא (ס"א מתאחדא) דִּיקְנָא בְּאִינוּן שְׁעָרֵי, וְכֻלָּא הֵווּ רַחְמֵי. וְכִד בְּעִינָא דִינָא, אֲתַחַזִּיא דִּיקְנָא בְּאִינוּן שְׁעָרֵי. וְכֻלָּא אֲתַקִּיִּים דְדִיקְנָא.

אומר הזוהר ששערות הזקן קשות לעומת שערות הראש, ואל תאמר שהם קשות משום הדין, שהרי הכתר מאיר בהם אור רחמים.

אלא שאפ"י שהם כוח הרחמים, הם צריכים להיות בעלי כוח, משום שאם ישראל עושים רצון ה', אזי השערות מתגברות על הדין, וכאשר לא, הם פועלים בדינם.

וְכִד אֲתַגְלִיָּא דִּיקְנָא קְדִישָׁא חוּרָא, כָּל הָנִי וְכָל הָנִי מִתְנַהֲרִין וּמִסְתַּחֲיִין, כְּמֵאן דְּאֲסַתְּחִי בְּנִהְרָא עֲמִיקָא מִמָּה דְּהוּא בִּיה. וְאֲתַקִּימוּ כֻלָּהּ בְּרַחְמֵי, וְלִית דִּינָא אֲשִׁתְּכּוּ, וְכָל הָנִי תִשְׁעָה כִּד נְהָרִין כְּחָדָא, כֻּלָּהּ אֲסַתְּחִין בְּרַחְמֵי.

דף ק"מ ע"ב

וּבִגִּין כֶּךָ אָמַר מֹשֶׁה זְמַנָּא אַחֲרָא, (במדבר יד) יִי אֲרֶךְ אַפִּימָּ
וְרַב חֶסֶד. וְאֵלּוּ אִמֶּת לֹא קֶאֱמַר. מִשּׁוּם דְּרִזָּא דְּמִלָּה, אִינּוּן
תְּשַׁעַה מְכִילָן דְּנִהְרִין מַעֲתִיק יוֹמִין לְזַעִיר אַפִּין. וְכֵד אָמַר מֹשֶׁה
זְמַנָּא תְּנִינָא, תְּשַׁעַה תְּקוּנִין אָמַר. וְאִינְהוּ תְּקוּנֵי דִיקְנָא
דְּמִשְׁתַּבְּחִי בְּזַעִיר אַפִּין, וְנִחְתִּין מַעֲתִיק יוֹמִין וְנִהְרִין (דף ק"מ
ע"ב) בִּיה. וּבִגִּין כֶּךָ אִמֶּת תְּלִינָא בְּעַתִּיקָא, וְהִשְׁתָּא לֹא אָמַר
מֹשֶׁה וְאִמֶּת.

אמנם כאשר מתגלה אור הכתר אזי השערות נעשות רכות, בין כוח
השערות שהוא קשה בשביל לרחם, ובין כוח השערות שהוא קשה בשביל
לפעול דין, מ"מ שניהם במהות הדין, אבל כשמאיר הכתר לזקן, אזי כולו
רחמים גדולים, ומתחברים ט' התיקונים, שהם ב' שמות הויה, של רחמים
ודין, והדין נמתק ברחמים.

משה אמר ב' פעמים בתורה את מידות הרחמים, ובפרשת שלח לא נזכר
אמת כמו שנזכר בכי תשא, משום שהם במידת התפארת שהשקר מעט
שולט בה כביכול.

תְּנָא, שְׁעָרֵי דְרִישָׁא דְזַעִיר אַפִּין, כְּלָהוּ קְשִׁישִׁי, תְּלִין עַל
תְּלִין. וְלֹא שְׁעִיעִין. דְּהָא חֲמִינָא דְתִלְת מוֹחֵי בְתִלְת חֲלָלִי
מִשְׁתַּבְּחִין בִּיה, וְנִהְרִין מִמוֹחָא סְתִימָאָה. וּמִשּׁוּם דְּמוֹחָא דְעַתִּיק
יוֹמִין, שְׁקִיט וְשָׁכִיךְ כְּחָמֵר טַב עַל דּוּרְדֵינָהּ, שְׁעָרוֹי כְּלָהוּ
שְׁעִיעִין, וּמִשְׁיַחִין בְּמִשְׁחָא טַב. וּבִגִּין כֶּךָ כְּתִיב, (דניאל ז)
רִאשָׁה כְּעֶמֶר נָקָא.

שערות ראש התפארת, קשות, משום שמוח החכמה שבו מתגלה, ויש
כוח של דין בחכמה, אמנם שערות הכתר רכות, משום שמוח החכמה שבו
שוקט, וביארתי שכל גרעון הגבורה, הוא שהיא מתרבה עד אין תכלית עד
שבסוף היא נעשית לחלקים חלקים, כמו שכשהאש שורפת את העץ היא
מפררת אותו, ומשום שמוח הכתר שקט, אזי חכמתו היא רק רחמים,
משא"כ מוח החכמה של התפארת אינו כ"כ שקט, ולכן הרחמים בו אינם
שלמים.

ומ"מ אור מוח החכמה של מידת הכתר מאיר בשערות מידת התפארת.

וְהָאֵי דְזַעִיר אֶפִּינְ, קְשִׁישִׁין וְלֹא קְשִׁישִׁין. דְּהָא בְּלָהוּ תְלִיין
וְלֹא מִתְקַמְטִי, וּבְגִין כֶּךָ חֲכָמָתָא נְגִיד וְנָפִיק. אֲבָל לֹא חֲכָמָתָא
דְּחֲכָמָתָא, דְּאִיהִי שְׂכִיכָא וְשְׂקִיטָא. דְּהָא תְנִינָא דְלִית דִּידַע
מוֹחִיָּה דְעֵתִיק יוֹמִין, בְּרֵי אִיהוּ. וְהָאֵי דְכְתִיב, (איוב כח) אֱלֹהִים
הִבִּין דְרָכָה וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ, (קכ"ט ע"ב) בְּזַעִיר אֶפִּינְ
אֲתָמַר. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּרִיךְ בְּרִי לְקוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא, בְּעֶלְמָא
דִּין וּבְעֶלְמָא דְאֵתִי.

תְּקוּנָא תְנִינָא. נָפִיק שְׁעָרָא, וְסָלִיק מִרִּישָׁא דְפּוּמָא, עַד רִישָׁא
אַחֲרָא דְפִתְחָא דְפּוּמָא, וְנִחִית מִתְּחוֹת פּוּמָא, עַד רִישָׁא אַחֲרָא,
נִימִין עַל נִימִין, בְּתִקּוּנָא שְׁפִיר.

אמר שאפי' ששערות התפארת קשות, אינם קשות לגמרי, ולכן חוכמתו
מתגלית, אמנם חכמת הכתר אינה מתגלית מרוב עומקה, ועוד שמשום
שהיא ממש שקטה מפעולה, אין חוכמה יוצאת כ"כ מן הכוח אל הפועל.

ועליה נאמר "אלוקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה".

התיקון השני של הזקן, הוא השער שמעל השפה של פה מידת
התפארת.

קוּם רַבִּי אַבָּא. קָם רַבִּי אַבָּא, פִּתַּח וְאָמַר, כִּד תְּקוּנָא דְדִיקְנָא
דָּא מִתְתַּקֵּן בְּתִקּוּנָא דְמַלְכָּא, (ס"א בתיקוני מלכין) (ס"א כד
תְּקוּנָא דָּא מִתְתַּקֵּן בְּדִיקְנָא דְמַלְכָּא אֲתַחְזִי) כְּגַבְרָא תְקִיף שְׁפִיר
לְמַחְזִי, רַב וְשְׁלִיט, הֵדָּא הוּא דְכְתִיב, (תהלים קמז) גָּדוֹל
אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ. וְכִד אֲתַבְּסָם בְּתִקּוּנָא דִיקְנָא וְקִירָא קְדִישָׁא,
וְשִׁגַח בֵּיה, אֲקָרִי בְנֵהִירוּ דִילִיָּה, אֶל רַחוּם וְגו'. וְהָאֵי תְקוּנָא
תְנִינָא אֲתַתְּקֵן, כִּד נִהִיר בְנֵהִירוּ דְעֵתִיק יוֹמִין, אֲקָרִי רַב חֶסֶד.

וְכִד מִסְתַּפְּלִי דָא בְּדָא, אֶתְקָרִי בְּתִקּוּנָא אַחְרָא וְאַמֶּת. דִּהָא
נְהִירו אַנְפִּיה. (ס"א דא נהירו דאנפין)

וְתֵאנָא, נוֹשָׂא עֹן אֶתְקָרִי דָא תִּקּוּנָא תְּנִינָא, פְּגוּנָא דְעֵתִיקָא
קְדִישָׁא. אֲבָל מְשׁוּם הָהוּא אֹרְחָא דְנִפְיָק, בְּתִקּוּנָא תְּלִיתָא
תַּחֲתֵי תְּרִין נֹקְבִין דְּחוּטָמָא, וְשְׁעָרִין תְּקִיפִין זְעִירִין מְלִיזִין
לְהָהוּא אֹרְחָא. לֹא אֶתְקִרֹן הָכָא נוֹשָׂא עֹן וְעוֹבֵר עַל פְּשָׁע,
וְאַתְקִימוּ בְּאַתָּר אַחְרָא.

אמר רבי אבא, שכשהתפארת מתוקנת היא נקראת אדון רב כוח, אמנם
אין היא מידת הרחמים, עד שמאיר בה הכתר, ואזי נאמרים בה י"ג מידות
הרחמים.

ויש להבין אם ללא אור הכתר אין התפארת נקראת במידות הרחמים,
א"כ מדוע נאמרו פעמים בתורה מידות הרחמים, ועוד ששם מידות
הרחמים של הכתר אינם נזכרים בתורה, אלא הם "מי אל כמוך נושא עון"
כנ"ל, וא"כ מה הם ב' מידות הרחמים של התורה? התשובה שיש פעמים
שמאיר הכתר לתפארת אבל מעט, ואז יש בו את מידות הרחמים ללא
מילת אמת, משום שהיא עיקר אור הפנים, ומשום שהאור מועט היא לא
נזכרה, אבל כאשר מתגלה אור רב מהכתר לתפארת אזי נאמרים בו הי"ג
עם מילת ואת, ובכתר עצמו, נאמר "מי אל כמוך".

היה אפשר לתרץ שבאמת התיקונים של פרשת שלח [מובאים לקמן]
הם של מידת התפארת, והתיקונים של פרשת כי תשא, שהם ה' ה' אל
רחום וחנון, אלא של מידת הכתר שמשפיעה לתפארת, ומי אל כמוך אל
של מידת הכתר שמשפיעה ישר לנו.

ודע שמי אל כמוך הם ממש פנימיות האור, וזה ה' הוא חיצוניות האור.

והנה רש"י בתורה אומר שה' ה', הוא שמשוה קרא לה', אמנם שאר
המפרשים אומרים שה' בעצמו אמר אותם, והנה על פירוש רש"י שמשוה
קרא לה', ה' ה', יש להקשות א"כ מדוע שאל מה הם דרכיו של מקום
והרי הוא יודע אותם, ובשלמא לשאר המפרשים באמת משה לא ידע
אותם, ושאל מה? שיאמר לו אותם, ולכן ה' אמר לו, ה' ה' וכו', והתשובה
שמשוה ידע את י"ג מידות הרחמים, ומ"מ את דרך ה' לא ידע, ולכן אמר
י"ג מידות רחמים בכדי שה' יאמר לו את דרכיו.

ובביאור המחלוקות של רש"י שאומר שמשא אמר אותם, לשאר המפרשים, נראה לי שאין כאן מחלוקת, שגם אם ה' אמר אותם, ידוע מהאריז"ל שהכוונה למידת התפארת ולא למידת הכתר, והנה משה היה התגלמות של מידת התפארת בעולם הזה, וא"כ משה הוא הקדוש ברוך הוא, ודו"ק.

ודע שהי"ג מידות רחמים של פרשת שלח, אין בהם רק ט' מילים, והם: ה' ארך אפים ורב חסד נושא עון ופשע ונקה, וא"כ יש לומר שרב חסד הם ב' תיקונים, וכן ה' הוא תיקון בפני עצמו, ולא רק הקדמה כמו ב"ג מידות הרחמים של פרשת כי תשא ה' ה' אל רחון וכו'.

גם דע שיש גם בתהילים בפרק פ"ז, כעין י"ג מידות רחמים והם: אדני אל רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת, והנה יש כאן ט' מילים, אמנם הרמח"ל בביאורו על התהילים מבאר שהם ו' התיקונים של השכינה.

התיקון השני של מידת הכתר נקרא "נושא עון", אמנם התיקון השני של התפארת אינו נקרא כאן, משום שהתיקון השני הוא שער השפה העליונה, והנה בתיקון השלישי שהוא גם בשפה זו, יש מעט דין במידת התפארת שאין שם שביל חלק, אלא יש שערות בשביל זה, ולכן אין לקרוא לו, "נושא עון", אלא בתיקון אחר יותר מתוקן יקרא שם זה.

וְתִנָּא, תֵּלַת מֵאָה וְשִׁבְעִין וְחֲמֵשׁ חֲסָדִים, כְּלִילָן בְּחֶסֶד דְּעֵתִיק יוֹמִין, וְכֻלְהוּ אֶקְרוּן חֲסָדֵי קְדָמָא. דְּכְתִיב, (תהלים פט) אֵיחָה חֲסָדֶיךָ הָרֵאשׁוֹנִים. וְכֻלְהוּ כְּלִילָן בְּחֶסֶד דְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא, סְתִימָא דְּכָלָא. וְחֶסֶד דְּזַעִיר אֶפִּין אֶקְרִי חֶסֶד עוֹלָם.

וּבְסִפְרָא דְּצִנְיָעוּתָא, (שמות קע"ז ע"ב) קְרִי בִּיה לְחֶסֶד קְדָמָא דְּעֵתִיק יוֹמִין רַב חֶסֶד. וּבְזַעִיר אֶפִּין, חֶסֶד סְתָם. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב הָכָא, (שמות לד) וְרַב חֶסֶד. וְכְתִיב, (שמות לד) נֹצֵר חֶסֶד לְאֱלֹפִים סְתָם. וְאֻקְיָמָנָא, הָאֵי רַב חֶסֶד, מִטָּה כְּלָפִי חֶסֶד, לְנִהְרָא לֵיה, וְלֹאֲדִלְקָא בּוֹצִינִי.

שלוש מאות שבעים וחמש חסדים יש בחסד של מידת הכתר, והם נקראים חסדים ראשונים, אמנם החסד של התפארת הוא מועט מהם.

ובספר הצניעות מגלה, שהחסד של מידת הכתר נקראת ורב חסד, שהוא מה שנאמר בי"ג מידת ורב חסד, ולא רק חסד.

רב חסד, הוא חסד מעורב בגבורה, אשר הוא מתרבה עד אין סוף ותכלית.

דִּתְנָא הָאֵי אֹרְחָא דְנִחִית תַּחוּת תְּרִין נֹקְבִין דְּחוּטְמָא, וְשַׁעְרִין זַעֲרִין מְלִין לְהֵהוּא אֹרְחָא, לֹא אֶקְרִי הֵהוּא אֹרְחָא עֹבֵר עַל פֶּשַׁע, דְּלִית אֲתֵר לְאַעְבְּרָא לִיה בְּתֵרִי גֻוִּנִי. חַד מְשֻׁם שַׁעְרֵי דְאַשְׁתַּכַּח בְּהֵהוּא אֹרְחָא, הוּא אֲתֵר קְשִׁיא לְאַעְבְּרָא. וְחַד, מְשֻׁם דְנִחִית אַעְבְּרָא דְהֵהוּא אֹרְחָא עַד רִישָׁא דְפֻמָּא, וְלֹא יִתִּיר.

וְעַל דָּא בְּתִיב, (שיר השירים ה) שְׁפִתוֹתַי שׁוֹשָׁנִים, סוּמְקִין בּוֹרְדָא, נֹטְפוֹת מֹזֵר עֹבֵר, סוּמְקָא תְּקִיף, וְהָאֵי אֹרְחָא דְהֵכָא, בְּתֵרִי גֻוִּנִי לֹא (ס"א בְּתֵרִי גֻוִּנִי אֲגִזִּים וְלֹא) אֲתַבְּסָם. מִכָּאן מֵאן דְּבַעֲי לְאַגְזָמָא, תְּרִי זְמַנִּי בְּטַשׁ בִּידֵיהּ בְּהָאֵי אֹרְחָא.

תְּקוּנָא רְבִיעָא נָפִיק שַׁעְרָא, וְאַתְתָּקֵן, וְסָלִיק וְחָפִי בְּעֵלְעוֹי, בְּתַקְרוּבָתָא דְבוּסְמָא. הָאֵי תְּקוּנָא יָאָה וְשַׁפִּירָא, לְאַתְחִזִּיא הוּד וְהֶדֶר הוּא (ס"א הוּד עֲלָאָה). וְתִנְיָא, הוּד עֲלָאָה, נָפִיק וְאַתְעֵטֵר וְנִגִּיד לְאַתְאַחֲדָא (ס"א לִיאָה דְעֵלְעִין) בְּעֵלְעוֹי, וְאַתְקֵרִי הוּד זָקֵן. וְיִמְהָאֵי הוּד וְהֶדֶר, תְּלִין אֵלִין לְבוּשִׁי, דְאַתְלַבֵּשׁ בְּהוּ, וְאַיְנוֹן פּוֹרְפִירָא יְקִירָא דְמִלְכָּא. דְּכִתִּיב, (תהלים קד) הוּד וְהֶדֶר לְבָשֶׁת, תְּקוּנִין דְאַתְלַבֵּשׁ בְּהוּ, וְאַתְתָּקֵן בְּהָאֵי דִיוְקָנָא דְאַדָּם, יִתִּיר מִכָּל דִּיוְקָנִין.

אומר הזוהר שאין השביל שבשפה העליונה נקרא עובר על פשע, א: משום שיש בו שערות שהם כוחות הדין המונעים את כוח החסד מלהעביר את החטא. ב: משום שאפי' אם זה היה שביל מתוקן, מ"מ תחת השפה של מידת התפארת אין המשך לשביל הזה כמו במידת התפארת, ולכן החסד לא יכול כ"כ להשפיע.

משום שמידת התפארת היא מנהיגה את העולם הזה שהוא עולם הבחירה, וכאן לא שייך לוותר על חטאים, אלא העובר יקבל, ומחסר, יענש.

ולכן כתוב "שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר", דהיינו שב' השפתיים אינם מתוקות בשביל שיעבור דרכו האור, ולכן הם אדומות כשושנה, ולכן מי שרוצה לאיים על חברו הוא מכה על ב' שבילים אלו.

ושביל ראשון הוא לאור הבינה, והשביל השני הוא לאור השכינה, שהשפה העליונה הוא בבחינת הבינה, והשניה בבחינת השכינה.

התיקון הרביעי: הם שערות מכסות את הלחיים, והם נקראות מלבוש, משום שהם מכסות מקום רב, וכן עניין המלבושים מושרש כאן.

דף קמ"א ע"א

וְתֵאֵנָּה (דף קמ"א ע"א) הָאֵי הוּד, כִּד אֶתְנַהֵר בְּנִהִירו
דְּרִיקְנָא עֲלָאָה, (נ"א דא) וְאֶתְפָּשֵׁט בְּשָׂאֵר תְּקוּנִין נְהִירִין. הָאֵי
הוּא נוֹשָׂא עוֹן מִהָאֵי גִיסָא, וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע מִהָאֵי גִיסָא. וּבְגִין
כֶּךָ, (שיר השירים ה) לְחִיּוֹ בְּתִיב. וּבְצִנְיֻתָא דְּסַפְרָא אֶקְרִי,
הוּד וְהִדְר וְתַפְאֶרֶת. דְּהָא תַּפְאֶרֶת הוּא עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע, שְׁנַאֲמַר
(משלי יט) וְתַפְאֶרְתּוֹ עֲבוּר עַל פֶּשַׁע. אֲבָל הָאֵי תַּפְאֶרֶת לָא
אוּקִימָנָא, אֲלָא בְּתִקּוּנָא תְּשִׁיעָאָה, כְּמָה דְּאֵת אִמֵּר וְתַפְאֶרֶת
בְּחוּרִים כְּחָם. וְתִמְנָן אֶקְרִי תַּפְאֶרֶת. וְכִד אֶתְתַּקַּל (ס"א אסתכל),
בְּמִתְקַלָּא חֵד סִלְקִין. אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן, יֵאוֹת אֲנִי רַבִּי אַבָּא,
לְאֶתְבָּרְכָא מִעֲתִיקָא קְדִישָׁא, דְּכָל בְּרַכָּאן נִפְקִין מִנֵּיהּ.

אומר הזוהר ששערות הלחיים האלו נקראים נושא עון מצד ימין, ועובר על פשע מצד שמאל, משום שהם מכסים את כל צדדים הפה ששם אור השיניים ואור הפה.

והם נקראים הוד והדר, ותפארת, אמנם הזוהר סובר שרק התיקון התשיעי נקרא תפארת.

ואומר הזוהר שבאמת אין זו מחלוקת, וכתב המתוק מדבש, וז"ל: וכשנשקול הדברים בשכלנו, נראה ששני הסברות עולים במשקל אחד, דהיינו שאלו ואלו דברי אלוקים חיים, כי בהיות ז"א [התפארת] בשלמותו אז תיקון התשיעי נקרא תפארת, ובזמן שכל הט' תיקוני דיקנא דא"א [הכתר] מאירים בט' תיקוני דיקנא דז"א [התפארת] אז תיקון ד' הוא עובר על שע, ולכן נקרא גם הוא בשם תפארת, על שם הכתוב ותפארתו עבור על פשע, עכ"ל. והיינו שהכתר מאיר בכל י"ג תיקוניו במידת התפארת, התיקון התשיעי הוא של מידת התפארת, אמנם כשמאיר במידת התפארת רק מט' תיקוני הכתר, אזי התיקון הרביעי הוא מידת התפארת.

וסברת מחלוקתם, שספר הצניעות סובר שאפי' שמאירים כל הי"ג תיקונים, מ"מ משום זה לא נחשב שיש גם במידת התפארת י"ג תיקונים, אלא נאמר שיש ט' תיקונים ועוד ד' הארות ולא תיקונים, כמובא בהאריז"ל, אמנם הזוהר סובר שנחשב אותם בכלל התיקונים, וממילא התיקון הרביעי נעשה תשיעי, או שהם חולקים האם התיקונים החדשים נוספים למעלה וממילא התיקון שהיה ראשון נעשה חמישי, והרביעי תשיעי, או שהם נוספים מלמטה.

תְּקוּנָא חֲמִישָׁא. פְּסִיק שְׁעָרָא, וְאַתְחִזּוּן תְּרִין תְּפֻחִין מִפְּאֵן וּמִפְּאֵן, סוּמְקָן כְּהָאֵי וִרְדָּא סוּמְקָא. וּמִתְלַהֲטֵן בְּמֵאֲתָן וְשִׁבְעִין עֲלָמִין, הֲנִי תְּרֵי תְּפֻחִין, כִּד נִהְרִין (מִתְרִין סְטְרִין) מְנַהֲרִין דְּתְרִין תְּפֻחִין קְדִישִׁין עֲלָאִין דְּעִתִּיקָא, אֲתַמְשֵׁךְ סוּמְקָא, וְאַתִּי חִיּוּרָא. כְּהָאֵי כְּתִיב, (בְּמִדְבָּר ו') יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחַנֶּךָ. דְּכִד נִהְרִין מִתְבָּרַךְ עֲלָמָא. וּבְשַׁעֲתָא דְּאַתְעֵבְדוּ סוּמְקָא, כְּתִיב יֵשׁא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ, כְּלוּמַר יִסְתַּלֵּק. וְלֹא יִשְׁתַּכַּח רֹגְזָא בְּעֲלָמָא. תֵּאֲנָא, כְּלָהוֹן נִהוּרִין דְּאַתְנֵהֲרֵן מִעִתִּיקָא קְדִישָׁא, אֲתַקְרוּן חֲסִדֵּי קְדָמָאֵי. וּבְגִין אֵינוֹן, נִהְרִין כָּל אֵינוֹן חֲסִדֵּי עוֹלָם.

תְּקוּנָא שְׁתִּיתָא. נְפִיק שְׁעָרָא, כְּחַד חוּטָא דְּשַׁעְרֵי בְּסַחְרִינִיה דְּדִיקְנָא. (ס"א וּתְלִיין עַד רִישָׁא דְּמַעוּי וְלֹא נַחִית עַד טְבוּרָא, תֵּנָא תְּקוּנָא דָּא הוּא דְּאִקְרִי) פֶּאֶת הַזֶּקֶן וְאִיהוּ חַד מִחֲמֵשׁ פְּאֵין, דְּתְלִיין בְּחֶסֶד (וּבְרַחֲמִי), וְלֹא אֲבַעִי לְחַבְלָא הָאֵי חֶסֶד, כְּמָה דְּאֲתַמַּר. וּבְגִין כֶּךָ, (וִיקְרָא יֵט) לֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאֶת זֶקֶנְךָ כְּתִיב.

תיקון חמישי של זקן התפארת, הוא שלחיו ללא שער, והפנים מגולות, אמנם לחיי אדומות שזה מורה על דין, אבל כשלחיי הכתר מאירים בהם, הם נעשות לבנות.

והטעם שהם אדומות, משום שכתוב "חכמת אדם תאיר פניו", ומשום שחכמת התפארת היא מלאה בכוח הדין, לכן גם הלחיים שהם הפנים המה אדומות.

ולכן כתוב שה' "לא ישא פנים", כלומר שאם ה' מביט עלינו בפניו, אזי הדין יגבר עלינו, ומה שכתוב "ישא ה' פניו אליך", הוא נאמר בפני מידת הכתר.

תיקון שישי הוא הזקן המתארך עד המעיים, והוא הכוח הזכרי, כלומר המשפיע של הזקן, אשר כוח זה משפיע לשכינה.

וידוע שיש למידת התפארת ה' חסדים, וכן יש בה ה' גבורות, שהם בחוטם, בפה, בזרוע, בידים, ובאצבעות, והחסד הזה הוא אחד מה' אלו, ולכן אסור לגלח את המקום הזה.

תְּקוּנָא שְׁבִיעָא. דְּלֹא תִלְיִין שְׁעָרָא עַל פּוּמָא, וּפּוּמָא אֶתְפָּנִי מִכָּל סְטְרוֹי, וַיִּתְּבִין שְׁעָרֵין בְּתִקּוּנָא סְחוּר סְחוּר לִיה. קוּם רַבִּי יְהוּדָה. קָם רַבִּי יְהוּדָה, פִּתַּח וְאָמַר, (דְּנִיָּאל ד) בְּגִזִּירַת עִירִין פְּתִיגְמָא. כְּמָה אֶלֶף רַבָּן מִתְנַשֵּׁן (ס"א מתישבן) וּמִתְקַיֵּימָן בְּהָאֵי פּוּמָא, וְתִלְיִין מְנִיָּה, וְכֻלְהוֹן אֶקְרוּן פָּה. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים לג) וּבְרוּחַ פִּי כָל צַבָּאָם. וּמִהוּא רּוּחָא דְנִפְיָק מִפּוּמָא, מִתְלַבֵּשָׁן.

ר' יהודה גילה שבפה, העליון תלויים מלאכים רבים שנאמר עליהם וברוח פיו כל צבאם, והפה הוא ראש לכל המשרתים ההם.

שהפה הוא כאור מקיף להם.

ולכן לא תלויים שערות בשפתיים, בכדי ליתן מקום לאלה המלאכים, וזהו התיקון השביעי.

ודוקא ר' יהודה גילה זאת, משום שיהודה היה מרכבה לשכינה, שהרי לו ניתנה המלכות, והמלכות נקראת פה, שכמו שהפה מוציא את רצון הלב, כן השכינה מגלה את רצון ה'.

כָּל אֵינוֹן דְּלִבְרָה, תְּלִינן מֵהָאֵי פּוּמָא. וּמֵהָאֵי פּוּמָא (ס"א רוחא) כִּד אֶתְפָּשֵׁט הָאֵי רוּחָא, מִתְּלַבֶּשֶׁן בֵּיהּ כְּמָה נְבִיאֵי מְהִימָנָא, וְכִלְהוּ פָּה יֵי אֶתְקִרִין. וּבְאַתָּר דְּרוּחָא נָפִיק, לֹא אֶתְעַרְבָא מְלָה אַחֲרָא וְכִלְהוּ (פִּיּוֹת) מַחְכָּאן לְאַתְלַבֶּשָׁא בְּהָהוּא רוּחָא דְנָפִיק. וְהָאֵי תְקוּנָא שְׁלִיטָא עַל כֻּלָּהּ שִׁיתָא. מִשּׁוּם דְּהָכָא מִתְקַיִּימָן כֻּלָּהּ וּמִתְאַחֲדָן. וּבְגִינֵי כֶךְ שְׁעֲרוּהֵי שְׁקִילִין סוּחְרֵינִיָּה דְפּוּמָא. וְאַתְפְּנֵי מִכָּל סְטֵרוּי, וְהָאֵי תְקוּנָא שְׁלִיטָא עַל כֻּלָּהּ מִשּׁוּם דְּהָכָא מִתְקַיִּימָן כֻּלָּהּ וּמִתְאַחֲדָן. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּרִיךְ אַנְתָּ לַעֲתִיקָא קְדִישָׁא.

וכן הנביאים מקבלים את חזון נבואתם מכאן, ומשום כן אין שערות סביב הפה, ותיקון הפה הזה כולל את כל התיקונים, משום שכולם טובבים אותו, ואפי' שהלחיים גם מגולות, מ"מ אינם מוקפות מכל צד, והפה הוא האיבר היחיד שיכול לבטות את רצון האדם, שהעין רואה, אבל אינה יכולה לגלות את רצון האדם, וכן האוזן והאף, ולכן כשאמר הכתוב "ויהי אדם לנפש חיה", תרגם התרגום לרוח מדברת, שזה עיקר מהות האדם, שיש דומם חי צומח ומדבר.

והטעם שחזר על עניין זה כמה פעמים, אולי הוא נסתר, שכידוע כן נהגו כמה מהמפרשים לחזור על דיבריהם.

תְּקוּנָא תְּמִינָאָה דְנַחֲתִין שְׁעֲרֵי בִתְחוֹת דִּיקְנָא, מַחְפִּיין קְדָלָא דְלֹא אֶתְחַזִּי. דִּתְנִיא, אֵין לְמַעְלָה לֹא עֶרְף וְלֹא עֲפוּי, וּבִזְמָנָא דְאַגָּח (ס"א דנצח) קְרַבִּי אֶתְחַזִּי. מִשּׁוּם לְאַחֲזָאָה גְבוּרָתָא. דְּהָא תְּנִינָן, אֶלְף עֲלָמִין אֶתְאַחֲדִין מִנִּיה, הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) אֶלְף הַמֶּגֶן תִּלּוּי עֲלִיו כָּל שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים. וְאַלְף

הַמִּגֵּן רָזָא הוּא. בְּצַנִּיעוּתָא דְסַפְרָא, כָּל שְׁלִטֵי הַגְּבוּרִים דָּאֲתוּ
מִסְטֵר גְּבוּרָה חַד, מֵאִינוּן גְּבוּרָאן.

תְּקוּנָא תְּשִׁיעָאָה. דְּאֲתַמְשְׁכֵן (ס"א דמתחברון) שְׁעָרֵי בְּשָׁקוּלָא
מְלִיָּא, עִם אִינוּן שְׁעָרֵי דְתַלְיִין, כְּלָהוּ בְּשָׁקוּלָא שְׁפִיר, כְּחַד גִּיבֵר
תְּקִיף, מֵאִרֵּי נִצָּחֵן קֶרְבִּיָּא. מְשׁוּם דְּכָלָהוּ שְׁעָרֵי אֲתַמְשְׁכֵן בְּתֵר
אִינוּן דְּתַלְיִין. וְכָלְלָא דְכָלָהוּ בְּאִינוּן דְּתַלְיִין. וְכָלָא אֲתַמְשְׁךְ,
(חֲסֵר כֹּאן) וְעַל דָּא כְּתִיב, (מִשְׁלִי כ) תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כָּחֵם.
(וְנִרְאָה עַל הַיָּם כְּבַחוּר טוֹב הִדָּא הוּא דְכְּתִיב) כְּתִיב (שִׁיר
הַשִּׁירִים ה) בַּחוּר כְּאֶרְזִים, כְּגִיבֵר עֲבִיד גְּבוּרָאן, וְדָא הוּא
תִּפְאֶרֶת, חֵילָא וְגְבוּרָתָא וְרַחֲמֵי.

הַתִּיקוּן הַשְּׁמִינִי, הֵם הַשְּׁעֵרוֹת שֶׁל הַגְּרוּן, בְּכַדִּי לְהַסְתִּיר אֶת הַגְּרוּן, מְשׁוּם
שֶׁבְּגְרוּן יֵשׁ ג' שְׁמוֹת אֱלֹקִים, כְּמוֹבֵא בְּהֶאֱרִיז"ל, אִמְנֵם בַּעַת מִלְחָמָה
מִתְּגַלָּה גְרוּן זֶה לְהַכְנִיעַ אֶת הָאוֹמוֹת.

תִּיקוּן תְּשִׁיעִי, הֵם שְׁעֵרוֹת הַזֶּקֶן, אֲבָל הֵם הַחֶלֶק שֶׁצְמוּד לַחֲזָה, וְלֹא כֻלְפִי
חוּץ, וְהוּא הַכּוּחַ הַנִּיֻּקְבִי שֶׁל הַזֶּקֶן, וְהַחֶלֶק שֶׁכֻּלְפִי חוּץ הוּא הַכּוּחַ הַזִּיכְרִי.

תְּנָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כָּל הַנִּי תְּקוּנִין, וְכָל הַנִּי מְלִין, בְּעִינָא
לְגַלְיָא לְמֵאֲרִיהוֹן דְּאֲתַקְלוּ בְּמִתְקָלָא, וְלֹא לְאִינוּן דְּלֹא עָאֻלוּ
(נ"א דַּעֲלוּ וְלֹא נִפְקוּ) אֶלָּא לְאֵלִין דַּעֲלוּ וְנִפְקוּ, דְּכָל מֵאֵן
דַּעֲוִיל וְלֹא נָפִיק, טַב לִיָּה דְּלֹא אֲבָרִי.

דף קמ"א ע"ב

כָּלְלָא דְכָל מְלִין, עֲתִיקָא דַּעֲתִיקִין, וְזַעִיר אֶפִּין, כָּלָא חַד.
כָּלָא הָוָה. כָּלָא הָוִי. כָּלָא יְהֵא. לֹא יִשְׁתַּנִּי. וְלֹא מִשְׁתַּנִּי. וְלֹא
שָׁנָא. אֲתַתְּקֵן בְּתְקוּנִין אֵלִין. אֲשַׁתְּלִים דִּיוֻּקְנָא דְכָלִיל כָּל
דִּיוֻּקְנִין. דִּיוֻּקְנָא דְכָלִיל כָּל שְׁמֵהָן. דִּיוֻּקְנָא (דף קמ"א ע"ב)
דְּאֲתַחֲזִי בְּגוּוּנִיהַ כְּהֵאִי דִּיוֻּקְנָא (נ"א בְּגוּוּיָה כָּל דִּיוֻּקְנִין) לֹא
הֵאִי דִּיוֻּקְנָא הָוִי, אֶלָּא כְּעִין הֵאִי דִּיוֻּקְנָא.

פֶּד אֶת־חֶבְרֶן עֶטְרִין וְכֶתְרִין, פְּדִין הוּא אֲשֶׁלְמוֹתָא דְכָלָא. בְּגִין, דְּדִיוֹקְנָא דְאָדָם, הָוִי דִּיוֹקְנָא דְעֵלָאִין וְתַתָּאִין דְאֶתְבָּלְלוּ בִּיה. וּבְגִין דְּהָאִי דִּיוֹקְנָא כָּלִיל עֵלָאִין וְתַתָּאִין, אֶתְקִין עֲתִיקָא קְדִישָׁא תְּקוּנָוִי, וְתְּקוּנָא דְזַעִיר אַפִּין, בְּהָאִי דִּיוֹקְנָא וְתְּקוּנָא.

אמר רשב"י שכל דברי הזוהר האלו, הם רק למי שעלה ויצא, דהיינו למי שנכס במקום הטומאה ויצא, מי שהוא בדרגת בעל תשובה, שהוא זוכה לאור הבינה, והזוהר הוא מאור הבינה, אמנם מי שאינו בעל חשבון, ולא חוזר בתשובה על חטאיו, אין בנשמתו את אור הבינה הזה, ולא יועילו לו הדברים.

אמת שהכתר והתפארת הם מידת אחת, ואין לעשות פירוד במידות ה' חלילה.

נשלמו דרושי הזקן, ואמר שכל מי שיהיו בו כתוקונים האלו, והוא לא מעולם האצילות, אינם ממש כאלו אלא הם דומים לאלו.

והשלמות השלמה, היא כשהתפארת נעשה כמו מידת הכתר, וזה באמת אמור להיות, כמו שכתוב ברמח"ל באדיר במרום, שעתידיה אות ו' של שם הויה, שהיא שמה של מידת התפארת להיכלל באות ו' של שם הויה, ואות ו' של שם הויה, היא גם שמה של הכתר, שהרי הוא נרמז בקוצו של ו'.

וְאִי תִּימָא מַה בֵּין הָאִי לְהָאִי. כָּלָא הוּא בְּמִתְקַלָּא חֲדָא, אָבֵל מִכָּאן (נ"א מנן) אֶתְפָּרְשֵׁן אֶרְחוּי. (נ"א אתפשטן רחמי) וּמִכָּאן (נ"א ומנן) אֶשְׁתַּכַּח דִּינָא. וּמִסְטָרָא דִּילָן הָווּ שְׁנִינִין דָּא מִן דָּא. וְרִזִּין אֵלִין לָא אֶתְמַסְרוּ, בְּרַ לְמַחְצְדֵי חֻקְלָא קְדִישָׁא. וּכְתִיב (תהלים כה) סוּד יְיָ לִירָאוּ.

אמר הזוהר שאם תשאל מה מ"מ השוני בין התפארת לכתר, ואמר שמכאן מתגלים רחמים ומכאן דין, אבל השינוי הוא מצידנו ולא מצד המידות, כלומר שאור ה' עצמו כולו מלא רחמים, אלא שה' נתן את הספירות לפני האור שיאיר אלינו רק דרך הספירות, וזה דבר זמני שנצרך בשביל שתהיה בחירה, שאין בחירה ללא רע וחסרון.

והוא כמו שנותנים מים בבקבוק ירוק, ולאחר מכן באדום, אין זה שהמים היו ירוקים ואדומים, אלא כל השינוי הוא בבקבוק, ויותר מזה שאם ניתן אל מול אור המנורה זכוכית ירוקה, אזי אורה היוצא ממנה יהיה ממש, ירוק, אבל ודאי שאין אור זה בעצם ירוק, אלא הוא רק משום הזכוכית.

פְּתִיב (בראשית ב) וַיִּצֶר יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, בְּתֵרֵי יוֹדֵי'ן. אֲשֶׁלִּים תְּקוּנָא גוּ תְּקוּנָא, טְבִרְקָא דְגוֹשְׁפִנְקָא. וְדָא הוּא וַיִּצֶר. תְּרִין יוֹדִין לְמָה. רְזָא דְעִתִּיקָא קְדִישָׁא, וְרְזָא דְזַעִיר אֲפִין. וַיִּצֶר, מֵאִי צֶר. צֶר צוּרָה בְּגוּ צוּרָה. (ודא הוא ויִצֶר) וּמָהוּ צוּרָה בְּגוּ צוּרָה. תְּרִין שְׁמָהּ, דְּאִתְקְרִי שֵׁם מְלֵא, יְיָ אֱלֹהִים. וְדָא הוּא רְזָא דְתֵרִין יוֹדֵי'ן דְּוִיִּצֶר, דְּצֶר צוּרָה גוּ צוּרָה. תְּקוּנָא דְשְׁמָא שְׁלִים, יְיָ אֱלֹהִים.

ובמה אתפלילו. בדיוקנא עלאה דא, דאקרי אדם. דכליל דכר ונוקבא. ועל דא פתיב את האדם דכליל דכר ונוקבא. את: לאפקא ולמסגי זינא דנפיק מניה. (מדכר ונוקבא)

אמר הזוהר הכתר והתפארת הם כגוף ונשמה, שהכתר הוא נשמה של התפארת, וכל מה שפועלת הנשמה פועל הגוף, וכן להפך.

במתוק מדבש: ביאר ובמה נכללו, בדיוקנא עילאה דא דאיקרי אדם, ומבאר שזה נאמר על אדם הראשון שהם נכללו בו.

והיינו שגם התפארת והכתר הם כזכר ונקבה, ולכן התפארת נקרא אלוקים שהוא כוח הנקבה, והוא נקרא כך ביחס למידת התפארת.

ומה שכתוב את, הוא לרבות שבשכינה נכללים כל העולמות התחתונים.

עֶפֶר מִן הָאֲדָמָה: דְּיוֹקְנָא בְּגוּ דְּיוֹקְנָא. וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשִׁמַּת חַיִּים: טְבִרְקָא דְגוֹשְׁפִנְקָא גוּ בְּגוּ. וְכָל דָּא לְמָה. בְּגִין לְאִשְׁתַּלְפָּא וּלְעֵיילָא בֵּיהּ סְתִים דְּסְתִימָא עֲלָא, עַד סוּפָא דְכָל סְתִימִין.

(הדא הוא דכתיב (בראשית ב) ויפח באפיו נשמת חיים) נְשַׁמְתָּא, דְּכָל חַיִּי דְּעִילָא וְתַתָּא תַלְיִין מֵהֵיא נְשַׁמְתָּא, וּמִתְקִימֵי בָּהּ.

אומר הזוהר שמה שכתוב עפר מן האדמה, זה מורה שהוא עפר מתוך אדמה, דבר מתוך דבר, וכן באדם יש נשמה עליונה בתוך גופו, והטעם שהוא נצרך לנשמה זו, משום שהוא צריך לקבל בתוכו את אור מידת הכתר, ולתקן במעשיו עד סוף כל העולמות, ולכן גם חטאו גרם פגם בכל אלו העולמות.

וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, לְאַתְרָקָא, וּלְעִילָא בְּתַקּוּנִין פְּגוּוֹנָא דָּא, וּלְאַשְׁלָפָא לְהֵיָא (נ"א מֵהֵיא) נְשַׁמְתָּא. מִדְּרָגָא לְדְרָגָא עַד סוּפָא דְּכָל דְּרָגִין. בְּגִין דִּיהוּי הֵיא נְשַׁמְתָּא מִשְׁתַּבָּחָא בְּכָלָא, וּמִתְפַּשְׁטָא בְּכָלָא. וּלְמַהוּי כָּלָא בִּיחודָא חַד. וּמֵאֵן דְּפָסִיק הֵאֵי יחודָא מֵן עֲלָמָא, כְּמֵאֵן דְּפָסִיק נְשַׁמְתָּא דָּא, וּמִחֻזֵּי דְּאִית נְשַׁמְתָּא אַחֲרָא, בְּרֵי מֵהֵיא. וּבְגִין כֵּן, יִשְׁתַּצִּי הוּא וְדוּכְרָנִיה מֵן עֲלָמָא לְדְרֵי דְרִין.

האדם נברא עם כוח להביא נשמה ממקום הכי גבוה בעולם, שהרי יש ה' דרגות בנפש, נפש רוח נשמה חיה יחידה, ואת היחידה ישיג המשיח, אבל האדם יכול להשיג את החיה, ולכן שאדם היה מרכבה למידת החכמה.

ומי שאינו מתקשר במידות העליונות ההם, אזי הוא מראה שהוא אינו לוקח את חיותו משם אלא מהמזלות, והרי הוא כופר באור העליון, ולכן לא יזכה איליו.

והתניא מבאר שכהיום אפי' מי שחטא בכרת, אינו מת בגיל חמישים, משום שהיום האדם חי דרך המזלות, אבל בזמנם שחיו דרך המידות העליונות, אזי מי שהיה חוטא מיד לא היה לו מקור חיים.

בְּהַאי דְיוֹקְנָא דְאָדָם, שְׁאֵרֵי וְתִקִּין כָּלְלָא דְכָר וְנוֹקְבָא. כִּד
אֶתְתֵּקֶן הָאֵי דְיוֹקְנָא בְּתִקּוּנֵי, שְׁאֵרֵי מַחְדוּי, מִבֵּין תְּרִין דְּרוּעִין.
בְּאַתֵּר דְּתַלְיִין שְׁעָרֵי דְדִיקְנָא, דְּאֶתְקֵרוּן (נ"א דֶּאֱתֵקֵרִי) תְּפִאֶרֶת.
וְאֶתְפָּשֵׁט הָאֵי תְּפִאֶרֶת, וְתִקִּין תְּרִין חֲדִין, וְאֶשְׁתַּלִּיף לְאַחֲרוּי,
וְעֵבֶד גּוֹלְגֻלְתָּא דְנוֹקְבָא. כִּלָּא סְתִימָא מִכָּל סְטֵרוּי. בְּשַׁעְרָא
בְּפִרְצוּפָא דְרִישָׁא. וּבְכָלְלָא חֲדָא אֶתְעֵבִידוּ בְּהַאי תְּפִאֶרֶת,
וְאֶקְרִי אָדָם דְּכָר וְנוֹקְבָא. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה מד)
כְּתִפֶּאֱרֶת אָדָם לְשֹׁכֵת בֵּית.

תיקון השכינה

התפארת במקום החזה תיקון ב' מראות, דהיינו את ב' השכינה רחל
ולאה אשר מאחוריו, והשכינה נקראת מחזה, שבה רואים הנביאים, ועשה
שם את ראש השכינה, עם שער ופרצוף, דהיינו עיניים חוטם וכו', והיא
נכללת ממש בתפארת, ואזי הוא נקרא אדם, שאין אדם ללא זכר ונקבה.

והטעם שהשכינה יוצאת מאחוריו, שזה תפקיד השכינה להיות בבחינת
אחור, בבחינת דין, משום שהיא מענישה את הרשעים, ועוד שהיא בלי
אור מצד עצמה, ואנחנו במעשים טובים צריכים לקבל את האור, ואזי
נהנה ממעשה ידינו, ולכן אדם חטא, בשביל שיתחסר מאורו, ויהנה
מהאור שקיבל במעשה ידיו.

כִּד אֶתְבְּרִי פִּרְצוּפָא דְרִישָׁא דְנוֹקְבָא, תַּלְיָא חֲדָא קוּצָא דְשְׁעָרֵי
מֵאַחֲרוּי דְזַעִיר אֶפִּין, וְתַלִּי עַד רִישָׁא דְנוֹקְבָא. וְאֶתְעֵרוּ שְׁעָרֵי
בְּרִישָׁהָ, כִּלָּהוּ סוּמְקֵי דְכָלְלָן בְּגוּ גּוּוּנִי, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (שיר
השירים ז) וְדָלַת רֹאשׁךָ כְּאַרְגָּמָן. מֵהוּ אַרְגָּמָן. גּוּוּנִי דְכָלְלִין בְּגוּ
גּוּוּנִי.

תֵּאנָא, אֶתְפָּשֵׁט הָאֵי תְּפִאֶרֶת מִטְבוּרָא דְלָבָא, וְנָקִיב וְאֶתְעֵבֶר
בְּגִיטָא אַחְרָא, וְתִקִּין פִּרְצוּפָא דְנוֹקְבָא עַד טְבוּרָא. וּמִטְבוּרָא
שְׁאֵרֵי, וּבְטְבוּרָא שְׁלִים.

שער אחד ארוך משערות התפארת, עשו את שערות ראש השכינה, שהם צינורות שפע של אור ראשה, והם אדומות, שזה מורה על דין, אמנם יש בה גונים הרבה, משום שהיא ממונה על כל מרום.

אומר הזוהר שהיכן שהוא מפתח הלב, יצא אור גדול למידת השכינה, משום שהלב הוא מלך הגוף, ואור הלב הוא אור הבינה, ובאמת הבינה היא זאת שיצרה את השכינה, ולכן שם השכינה הוא אות ה' שניה של שם הויה, שהיא חלק מאות ה' הראשונה של שם הויה.

תו אַתְּפֶשֶׁט הָאֵי תַפְאֶרֶת, וְאַתְקֵן מַעוֹי דְּכּוּרָא, וְעִייל (ואתתקן) בְּהָאֵי אֶתֶר כָּל רַחֲמִין, וְכָל סְטָרָא דְּרַחֲמִי. וְתֵאנָא, בְּהִנֵּי מִיעֵיין אֶתְאַחֲדֵן, שִׁית מֵאָה אֶלְף רַבּוּא מֵאֵרִי דְּרַחֲמִי. וְאַתְקֵרוּן בְּעֵלִי מִיעֵיין. דְּכֶתִיב, (ירמיה לא) עַל כֵּן הָמוּ מַעֲי לֹא רַחֵם אֶרְחַמְנוּ נָאִם יי.

תֵּאנָא, הָאֵי תַפְאֶרֶת, כָּלִיל בְּרַחֲמִי, וְכָלִיל בְּדִינָא, וְאַתְפֶּשֶׁט רַחֲמִי בְּכּוּרָא, וְאַתְעֵבֵר וְנָקִיב (ס"א ונהיר) לְסֵטֶר אַחֲרָא, וְתֵקִין מִיעוֹי דְּנוֹקְבָא, וְאַתְתְּקֵנוּ מַעָּהָ בְּסֵטֶרָא דְּדִינָא.

אמר הזוהר שאור זקן מידת התפארת שמושפע מזקן מידת הכתר, השפיע אור גדול במעיים של מידת התפארת, ששם שוכנת התורה, כמו שכתוב "תורתך בתוך מעי", ויש שם שש מאות אלף ריבוא מלאכי רחמים, שהם כנגד שש סדרי משנה.

במידת התפארת יש חסד וגבורה, החסד נשאר בו, והגבורה הולכת לשכינה, שהיא זאת שמנהיגה את התחתונים, ולכן יש בה דין להעניש את החוטאים.

דף קמ"ב ע"א

תֵּאנָא, אֶתְתְּקֵן כְּכוּרָא בְּסֵטְרִיהָ, בְּמֵאתָן וְתִמְנִיָּא וְאַרְבַּעִין תְּקוּנִין דְּכָלִילָן בֵּיהּ, וּמְנַהוֹן לָגוּ, וּמְנַהוֹן לְבָר. מְנַהוֹן רַחֲמִי. וּמְנַהוֹן דִּינָא. כָּלֵהוּ (דף קמ"ב ע"א) דְּדִינָא, אֶתְאַחֲדוּ בְּדִינָא

דִּאֲחֻרָיו, דְּנוֹקְבָא אֲתַפְשֵׁט תַּמָּן. וְאֲתֹאֲחֲדוּ וְאֲתַפְשֵׁטוּ
בְּסִטְרָהּ.

וְתֵאֵנָּה, חֲמִשָּׁה עָרֵיָתָא (נ"א תְּקוּנִין) אֲתַגְלִיין בָּהּ, בְּסִטְרָא
דְּדִינִין חֲמִשָּׁה. וְדִינִין ה' (נ"א בִּסְטְרָא דְּדִינָא וְדִינָהּ)
אֲתַפְשֵׁט, בְּמֵאֲתָן וְאַרְבַּעִין וְתַמְנִיא אֲרַחֲיָן. וְהָכִי תֵאֵנָּה, קוֹל
בְּאִשָּׁה עֶרְוָה. שְׁעַר בְּאִשָּׁה עֶרְוָה. שׁוֹק בְּאִשָּׁה עֶרְוָה. יָד בְּאִשָּׁה
עֶרְוָה. רֶגֶל בְּאִשָּׁה עֶרְוָה. דֶּאֱפָה עַל גֵּב דְּתֵרִין אֵלֶיךָ לֹא שְׁנִינָה
חֲבֵרָנָא, וְתֵרִין אֵלֶיךָ יִתִּיר מֵעֶרְוָה אִינוּן.

יש בזכר העליון רמ"ח איברים פנימיים וחיצוניים, חלק מאור החסד
וחלק מאור הדין, ואור הדין דבק בשכינה.

חמשה דברים ערוה באישה, קול, שער, שוק, יד, רגל, ואפי' שחז"ל לא
אמרו שיד ורגל באישה ערוה מ"מ כן הוא, והנה עניין הערוה, משום
ששם יש כוח הדין, ולכן אסור לה לגלותם, וחז"ל לא מנו את היד והרגל,
שמשום שהדין בהם רב החיצונים עדיין לא יכולים ליגע בהם, שידוע שיש
ה' גבורות, וגם מהם ממותקות יותר, ורק בג' שמעט ממותקות באור
החסד, יש רצון לחיצונים לינק.

והנה מכאן יש ליתן סמך על פי הזהר שמותר לילך עם פאה, משום
שטעם הכיסוי הוא לא משום צניעות, אלא משום שיש לכסות את השער
בכדי שלא ינקו משער זה החיצונים, וכן רש"י בסנהדרין אומר שאין צריך
לכסות את השער, אלא לקלוע אותו, וכן הובא במפרשי השו"ע בשם אחד
הפוסקים, ויש לעיין.

ויש לעיין במה שאומר שיד ורגל ערוה, האם אפי' מתחת למרפק או
דווקא מעל למרפק כמו שנוהגים היום, וכן יש לומר בערוות הרגל שדווקא
מעל הברך, והשוק הוא במקום יותר עליון מהמקום שמעל הברך, או כמי
שסובר שאסור שאפי' כף רגלה תראה.

ובעניין קול שהוא ערוה, הכוונה לקול שירה, ושמעתי בשם הרה"ג
הראשון לציון מרן עובדיה יוסף שליט"א, שהוא רק אם מכיר את פניה,
אבל אם אינו מכירה מותר, שלא שייך בזה הרהרור, ונראה שיש לזה סמך
מהגמ' בסנהדרין, שאומרת שאין היצר שולט אלא במה שהוא רואה.

וְתֵאנָא בְּצִנִּיעוּתָא דְסַפְרָא, אֶתְפֹּשֵׁט דְכוּרָא וְאֶתְתֵּקֵן בְּתִקּוּנוֹ.
 אֶתְתֵּקֵן תִּקּוּנָא דְכִסּוּתָא דְכִיָּא. וְהָאִי הוּיָא אִמָּה דְכִיָּא. אֲרֵכִיָּה
 דְּהָהוּא אִמָּה, מֵאֵתָן וְאַרְבַּעִין וְתִמְנִיָּא עֲלָמִין. וְכִלְהוּ תְלִיין
 בְּפּוּמָא דְאִמָּה, דְּאֶתְקְרִי יו"ד. וְכִיּוֹן דְּאֶתְגְּלִיָּא יו"ד פּוּמִיָּה
 דְּאִמָּה, אֶתְגְּלִי חֶסֶד עֲלָאָה. וְהָאִי אִמָּה חֶסֶד הוּא דְּאֶתְקְרִי, וְתִלִּי
 (נ"א וְהָאִי חֶסֶד הוּא תִלִּי) בְּהָאִי פּוּם אִמָּה. וְלֹא אֶקְרִי חֶסֶד, עַד
 דְּאֶתְגְּלִיָּא יו"ד דְּפּוּם אִמָּה.

מידת היסוד של מידת התפארת, היא זאת שמעבירה את השפע
 לשכינה, אלא שיש עליה עורלה ולא נגלית העטרה שהיא בצורה י', ולכן
 אין השפע יוצא, אמנם כשסרה העורלה נגלית העטרה והשפע מושפע
 לשכינה.

שיש באדם שם שדי, ש' באף, שמשום שיש באף ב' נחיריים, נעשית
 בחלק התחתון שבו הצמוד לפה צורת ש'. ד' ביד, דהיינו הזרוע והיד,
 והמרפק הוא ה' שמאחורי הד'. וי' בברית כנ"ל.

וְתֵא חֲזִי, דְּלֹא אֶתְקְרִי אֲבִרְהָם שְׁלִים בְּהָאִי חֶסֶד, עַד
 דְּאֶתְגְּלִיָּא יו"ד דְּאִמָּה. וְכִיּוֹן דְּאֶתְגְּלִי אֶקְרִי שְׁלִים, הֲדָא הוּא
 דְּכְתִיב, (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים, תָּמִים מִמֶּשׁ.
 וְכְתִיב (שמואל ב כב) וְאֶהְיָה תָמִים לוֹ וְאַשְׁתַּמְרָה מֵעוֹנִי. מֵאִי
 קָא מִיִּירִי, רִישָׁא וְסִיפָא. אֶלֹא כָּל דְּגִלִּי הָאִי יו"ד, וְאַסְתַּמֵּר דְּלֹא
 עֵוִילִיָּה לְיו"ד בְּרִשּׁוּתָא אַחְרָא. לִיהוּי שְׁלִים לְעֲלָמָא דְּאֶתִּי,
 וְלִיהוּי צָרִיר בְּצִרּוּקָא דְּחִיִּי. מֵאִי בְּרִשּׁוּתָא אַחְרָא. דְּכְתִיב,
 (מלאכי ב) וּבַעַל בֵּית אֵל נִכְר. וּבִגִּין כִּךְ כְּתִיב, וְאֶהְיָה תָמִים לוֹ,
 דְּכִיּוֹן דְּהוּא תָמִים בְּגִלּוּיָא דְּיו"ד, וְאַשְׁתַּמְרָה מֵעוֹנִי.

אברהם כל עוד שלא נימול, החסד שהיה טמון בנשמתו לא היה מאיר,
 וכן מי שבעל חסד ושומר את בריתו שלא לבעול בת אל נכר, זוכה
 להשפיע לשכינה.

ויש להבין וכי מדובר ברשעים שבועלים נוכריות, ויש לומר שיש מקום
 שמותר לבעול, כגון יפת תוהר, וחידש לנו הזוהר שהוא מ"מ פוגם בעצמו,

ולכן הזהירו מאוד חז"ל מלבוא על יפת תוהר אם כל ההיתרים שבה, כמובא בגמ' בקידושין, ובסוטה, מפני מה נסמכה פרשת בן סורר ומורה לפרשת יפת תוהר, לומר לך וכו'.

וְכִיּוֹן דְּאַתְּפָשֶׁט אִמָּה דָּא, אַתְּפָשֶׁט סֵטֶר גְּבוּרָה מְאִינוֹן גְּבוּרָאן (בשמאלא) דְּנוֹקְבָא, וְאַשְׁתַּקַּע בְּנוֹקְבָא בְּאַתֵּר חַד, וְאַרְשָׁם בְּעֶרְיִיתָא, כְּסוּתָהּ דְּכָל גּוֹפָא דְּנוֹקְבָא. וּבִהְיוּתָא אֶתֶר אֶקְרִי עֶרוּה דְּכָלָא. אֶתֶר לְאַצְנָעָא לְהֵהוּא אִמָּה, דְּאֶקְרִי חֶסֶד. בְּגִין לְאַתְּבַסְמָא גְּבוּרָה דָּא דְּכָלִּיל חֲמֵשׁ גְּבוּרָאן, בְּהֵאי חֶסֶד דְּכָלִּיל בְּחֲמֵשׁ חֶסְדִּין. חֶסֶד יְמִינָא, גְּבוּרָא שְׂמָאלָא. אַתְּבַסֵּם דָּא בְּדָא, וְאֶקְרִי אָדָם, כְּלִיל מִתְרִין סֵטְרִין. וּבְגִין כֶּךָ, בְּכֻלְהוּ כְּתָרִין אִית יְמִינָא וְשְׂמָאלָא, דִּינָא וְרַחֲמִי.

תַּאנָּא, עַד לָא זְמִין תְּקוּנָּוִי דְּמַלְכָּא, עֲתִיקָא דְּעִתִּיקִין, בְּנָה עֲלִמִין, וְאַתְקִין תְּקוּנָּוִין לְאַתְקִימָא. הֵהוּא נּוֹקְבָא לָא אַתְּבַסְמָא, וְלָא אַתְקִימוּ, עַד דְּנַחֲתִית (רפ"ט ע"ב) חֶסֶד עֲלָאָה וְאַתְקִימוּ, וְאַתְּבַסְמוּ תְּקוּנָּוִי נּוֹקְבָא, בְּהֵאי אִמָּה דְּאֶקְרִי חֶסֶד. הֵדָּא הוּא דְּכִתִּיב, (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאַרְצָא אֲדוּם, אֶתֶר דְּכָל דִּינִין מְשִׁתְּבָחִין תִּמָּן (ואינון תקוני אתתא, אשר היו לא כתיב אלא אשר מלכו) וְלָא אַתְּבַסְמוּ, עַד דְּאַתְקִין כְּלָא, וְנִפְּיק הָאִי חֶסֶד, וְאַתִּישֵׁב בְּפּוּמָא דְּאִמָּה. הֵדָּא הוּא דְּכִתִּיב, וַיָּמָת וַיָּמָת, דְּלָא אַתְקִימוּ, וְלָא אַתְּבַסְמוּ, דִּינָא בְּדִינָא.

ויצאו מהיסוד כל גבורות הזכר, ונתנו בערוותה, ששם מתחבר היסוד ומשפיע את החסדים, וממתק את הגבורות בחסדיו, שכמו שכל אור הלבנה משמש, כן אור השכינה מהיסוד הזה.

ועד שלא השפיע היסוד את אלו החסדים, כל העולמות שהשכינה הייתה מציאה היו נחרבים משום הדין הרב, ורק אחרי מיתוק החסד נמתק כל הדין, ועמדו כל העולמות על מקומם, אמנם עדיין לא נתקנו לגמרי עד ביאת משיח, ובכל תפילה אנחנו מתקנים אותם עוד, משום שאנחנו

ממשיכים בתפילה את אור החסד, כמו שרואים בחוש בכוונת התפילה, ואזי נמתקים הדינים עד מאדו.

והנה אמת שאין מדובר כאן לפי האריז"ל על השכינה והיסוד של עולם האצילות, אלא על עולם שמעל עולם האצילות ששמו אדם קדמון, והוא העולם האריז"ל גילה אותו, ולפני כן לא עסקו בו.

וכוח השכינה נקרא בתורת האריז"ל שם ב"ן שהוא שם הויה מלא בההין, כזה, [אין לומר בפה] יוד הה וו הה, שהוא בגמט' ב"ן, ושם החסד שיצא הוא כוח החסד שהוא שם מ"ה כזה, [אין לומר בפה] יוד הא ואו הא.

וְאִי תִּימָא אִי הָכִי דְּדִינָא בְּלָהוּ, וְהָא בְּתִיב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו
שְׁאוּל מִרְחוּבוֹת הַנֶּהָר, וְהָא לֹא אֶתְחַזִּי דִּינָא. דְּתַנִּינָן, רְחוּבוֹת
הַנֶּהָר אִיהוּ בִּינָה, דְּמִינָה מִתְּפַתְחִין חֲמִשִּׁין תַּרְעִין דְּנִהוּרִין
וּבּוֹצִינִין, לְשִׁית סְטְרֵי עֲלָמָא. תֵּאנָא, בְּלָהוּ דִּינָא, בְּר מִחֹד
דְּאֶתְקִיָּים בְּתַרְאָה, וְהָאִי שְׁאוּל מִרְחוּבוֹת הַנֶּהָר, דָּא הוּא חֹד
סְטְרָא, דְּאֶתְפָּשֵׁט וְנִפְיָק מִרְחוּבוֹת הַנֶּהָר.

וְכָלָהוּ לֹא אֶתְקִיָּמוּ, לֹא תִימָא דְּאֶתְבְּטְלוּ, אֲלֵא דְלֹא
אֶתְקִיָּמוּ בְּהוּא מְלָכוּ, (וּבְסֵטֶר נֻקְבָּא) עַד דְּאֶתְעַר וְאֶתְפָּשֵׁט
הָאִי בְּתַרְאָה מִכְּלָהוּ, דְּכְתִיב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הָדָר. מֵאִי הָדָר.
חֶסֶד עֲלָאָה. וְשֵׁם עִירוּ פָּעוּ, מֵאִי פָּעוּ. בְּהָאִי פָּעִי בְּר נֶשׁ דְּזָכִי
לְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וְשֵׁם אֲשֶׁתּוּ מְהִיטְבָּאֵל, בְּכָאן אֶתְבְּסָמוּ דָּא
בְּדָא, וְאֶתְקִרִי אֲשֶׁתּוּ, מֵה דְלֹא בְּתִיב בְּכָלָהוּ.

מְהִיטְבָּאֵל, אֶתְבְּסָמוּתָא דְּדָא בְּדָא. בֵּת מְטָרָד, תְּקוּנִין דְּמִסְטֵר
גְּבוּרָה. בֵּת מִי זָהָב, אֶתְבְּסָמוּ וְאֶתְכְּלִילוּ דָּא בְּדָא, מִי זָהָב: רַחֲמֵי
דִּינָא. כָּאן אֶתְדַּבְּקוּ אֶתְתָּא בְּדְכוּרָא.

ביאר הזוהר שהמלך שנקרא שאול מרחובות הנהר, הרי הוא מלך שבאמת לא מת, והוא יוצא דופן משאר המלכים, משום שהוא מידת הבינה שיש בה רחמים, והוא משום שהמידות הראשונות כתר חכמה

בינה, הם מידות של שכל, משא"כ חסד גבורה תפארת וכו', ובשכל אין פירוד, ומשום שהיו מחוברות אחת לשניה, הם לא נשברו, כמו שאם כל מקל לבדו, אפשר לשבור אותו, אבל חבילה של מקלות יותר קשה לשבור.

וכל הכלים דהיינו גופות המידות הנ"ל נפלו לעולם שתחת עולם האצילות, אמנם נשמתם נשארה בעולם האצילות, ונכללה בג' מידות הראשונות שלא נשברו, עד שבא תיקון גופם, ע"י מידת היסוד.

ולכן המלך המתקן נקרא מהיטבאל בת מדרד, בת מי זהב, מהיטבאל הוא מ"ה שהוא שם הרחמים כנ"ל, והמילוי של שם זה בגמט' יט', כזה, יוד הא ואו הא, שהוא בגמט' חוה שהיא אשתו של היסוד, וזה יט' ממדיטבאל, שהמילוי הוא תמיד כוח הדין כמובא. ונשאר אל שהוא גם כוח הרחמים, וא"כ נכלל כאן החסד בדין, והיא מיתקה את כל הדינים התורדים, וזה מתרד.

והיא בת מים, שהם מכוח החסד ולכן הם מגדלים צמחים, שיש בהם אנרגיה מגדלת, והם זהב, שזהב נעשה מחום השמש כידוע והחום הוא כוח הדין, דהיינו שנכלל הדין ברחמים.

דף קמ"ב ע"ב

בְּסֵטְרוֹי, אֶתְפָּרֶשֶׁן בְּדְרוּעִין, בְּשׁוּקִין. דְּרוּעִין דְּכּוּרָא, חַד
יְמִינָא, חַד שְׁמַאלָא דְרוּעָא קְדָמָא (ס"א קדישא) (דף קמ"ב
ע"ב) תֵּלַת קְשָׁרִין אֶתְקְשְׁרוּ בֵּיהּ, וְאֶתְפְּלִילוּ ב' דְּרוּעִין.
וְאֶתְפְּלִילוּ סְלָקָא דְעֵתָךְ. אֶלָּא ג' קְשָׁרִין בִּימִינָא, וְג' קְשָׁרִין
בְּשְׁמַאלָא. ג' קְשָׁרִין דִּימִינָא, אֶתְפְּלִילֵן בְּג' קְשָׁרִין דְּשְׁמַאלָא.
וּבְגִין כֵּךְ, דְּרוּעָא לֹא פְתִיב אֶלָּא חַד. אֲבָל יְמִינָא, לֹא פְתִיב בֵּיהּ
זְרוּעַ, אֶלָּא (שמות טו) יְמִינֶךָ יי. (תהלים קיח) יְמִין יי אֶתְקַרִי,
בְּג' קְשָׁרִין דְּאֶבְהֵתָא דְאַחֲסִינוּ לְחוּלְקִיהוּן.

במידת התפארת יש רגליים וידיים, ואין יד שמאל נכללת בימין, שהרי צריך שיש דין בעולם, אלא בכל יד יש ג' חלקים זרוע יד ואצבעות, וכל חלק מאלו נכלל בחלק הדומה לו ביד שמאל, אבל אין חיבור בין החלק הראשון של החסד לחלק השני של הגבורה וכן על זה הדרך.

ובג' חלקי החסד נכללו ג' אבות, וביד שמאל נכללו כוחות הדין, אמנם בכל הזוהר משמע שבימין מושרש אברהם ובשמאל יצחק, ובאמצע יעקב, רצ"ב.

וְאִי תִימָא הָא בְּתֵלָת חֲלָלִין מוֹחָא דְגוֹלְגֶלְתָּא מְשַׁתְּפָחִין. תֵּאנָא, בְּלֵהוּ ג' מִתְּפָשְׁטִין, וּמִתְקַשְׁרִין בְּכָל גּוּפָא, וְכָל גּוּפָא אֲתַקְשֵׁר בְּהֵנִי תֵלָת, וּמִתְקַשְׁרִין בְּדְרוּעָא יְמִינָא. וּבְגִין כֶּךָ תֵּאִיב דְּדוֹד וְאָמֵר, (תהלים קי) שֵׁב לִימִינִי. מְשׁוּם דִּהוּא אֲתַחְבֵּר עִמָּהוּן דְּאַבְהֶתָּא, וְיִתִּיב תַּמָּן לְכוּרְסִיָּא שְׁלִימָתָא. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב (תהלים קיח) אָבֶן מֵאֶסוּ הַבּוֹנִים וְגו', מְשׁוּם דִּיתִיב לִימִינָא. הֵיִינוּ דְכְּתִיב, (דניאל יב) וְתִנּוּחַ וְתַעֲמוּד לְגוֹרְלָךְ לְקֶץ הַיָּמִין, בְּלוּמֵר, כִּמְאֵן דְּזָכִי לְחִבִּיבוּתָא דְּמִלְכָּא. זָפֹאָה חוֹלְקִיָּה, דְּמֵאֵן דְּפָרִישׁ מִלְכָּא יְמִינִיָּה. וְקָבִיל לִיָּה תַּחוּת יְמִינִיָּה. וְהֵאִי יְמִינָא כֶּד יִתִּיב, קֶשְׁרִין אֲתַפְּשָׁטָא.

שואל והרי האבות מושרשים בג' המוחות שהם מוח החסד כנגד אברהם, מוח הדין כנגד יצחק, מוח הגבורה כנגד יעקב, ומתרץ שמ"מ המוח מתפשט למקום הידיים, ולכן דוד שהיה מרכבה לשכינה היה תמיד מאחד את השכינה בצד ימין, ולכן כתוב עליה "הייתה לראש פינה", דהיינו שהיא נכללה בפינה הימנית שמקבלת את אור הראש כנ"ל.

וכאשר יד ימין מנהיגה, כל הקשרים, דהיינו הכשפים בטלים.

וְדְרוּעָא לָא אוֹשִׁיט יְדֵיהּ (ס"א וקשרין לא אתפשטו ודרועא לא אושיט יתיב) בְּתֵלָת קֶשֶׁרִין דְּאֶמְרָן. וְכֵד מִתְעַרִּין חֲוִיבֵיָּא, וּמִתְפָּשְׁטִין בְּעֵלְמָא, מִתְעַרִּין תֵּלָת אַחֲרָנִין, דְּאִינוּן דִּינָא קֶשֶׁיָּא, וְאוֹשִׁיט דְּרוּעָא וְכֵד אוֹשִׁיט דְּרוּעָא, יָד יְמִינָא הוּא, אָבֵל אֲתַקְרִי (ישעיה נא) זְרוּעֵ יִי, (דברים ט) זְרוּעַךְ הַנְּטוּיָה (נ"א תלת קשרין אתקשרו ביה ואתכלילו תלת קשרין דימינא ותלת קשרין דשמאלא בג' קשרין דאבהתא דאחסינו לחולקיהון. ואי תימא

הא בג' חללי מוחא דגולגלתא משתכחין. תאנא כולהו ג' מתפשטין ומתקשרין בכל גופא וכל גופא אתקשר בהני תלתא ומתקשרין בדוועא ימינא. והאי ימינא כד יתיב (קשרין לא אתפשטו ודוועא לא אושיט ויתיב) בתלת קשרין דאמרן. וכד חייביא מתערין. מתערין תלת אחרנין דאינון דינא קשיא ואושיט דוועא ואתקרי זרוע יי זרועך הנטויה) בְּזִמְנָא דְג' אֲלִין אֶתְפְּלִילֵן בְּג' אַחֲרָנִין, אֶקְרִי כָּלָא יְמִינָא, וְעָבִיד דִּינָא בְּרַחֲמֵי, הָדָא הוּא דְכִתִּיב, יְמִינְךָ יִי נֶאֱדָרִי בְּפֶחַ יְמִינְךָ יִי תִרְעֵץ אוֹיֵב, בְּגִין דְּמִתְעָרֵן רַחֲמֵי בְּהוּ.

בעת אשר חוטאים הבריות, אזי מתעוררים ג' פרקים של מידת החסד, והשמאל נהפך לימין, דהיינו לשולט, ולפעמים השמאל נכלל בימין, ואזי נעשה דין ברחמים, כמו שנעשה בעת המבול שלא נחרב העולם כולו.

ומה שאמר מקודם שאין השמאל נכלל בימין, הכוונה שבדרך קבע אין השמאל נכלל בימין, אבל מידי פעם כן.

וְתֵאנָא, בְּהַאי יְמִינָא מִתְאַחֲדֵן תְּלַת מְאָה וְשִׁבְעִין אֶלֶף רַבּוּא, דְּאֶקְרוּן יְמִינָא. וּמְאָה וְתִמְנִין וְחֲמִשָּׁה אֶלֶף רַבּוּא, מִזְרֹעַ דְּאֶקְרִי זְרֹעַ יִי. מֵהַאי וּמֵהַאי תְּלִיזָא זְרֹעָא, וְהַאי וְהַאי אֶקְרִי תְּפִאֲרַת, דְּכִתִּיב, (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לַיְמִין מִשָּׁה, הָא יְמִינָא. זְרֹעַ, הָא שְׂמָאלָא. דְּכִתִּיב, (ישעיה סג) זְרֹעַ תְּפִאֲרַתוֹ, דָּא בְּדָא.

אומר הזוהר שכביכול ישנם ג' ידיים, א' ימין שהיא מידת החסד, ב' שמאל היא מידת הדין, ג' אמצע שהיא מידת התפארת, והיא יד הרחמים, דהיינו שהיא כוללת חסד ודין.

ומשה היה מרכבה ליד זו, ונראה שאצבעות יד זו, הם ה' אונות הריאה, והיא יד פנימית, כמו שמשה היה פנימיות מידות התפארת החסד והגבורה.

ולכן יד זו בקעה את הים, משום שפעולת הריאה היא ברוח, והרוח היא זו שבקעה את הים.

וְתֹאנָא, בִּידָא שְׁמַאלָא, מִתְאַחֲדֵן אַרְבַּע מָאָה וְחֲמִשִּׁין רְבּוּא
מֵאֲרֵי תְרִיסִין, מִתְאַחֲדֵן בְּכָל אֶצְבָּעָא וְאֶצְבָּעָא. וּבְכָל אֶצְבָּעָא
וְאֶצְבָּעָא עֶשֶׂר אֲלָפִין מֵאֲרֵי תְרִיסִין מִשְׁתַּבְּחִין. פּוֹק וְחֹשׁוֹב, כְּמָה
אֵינוֹן דְּבִידָא. וְהָיוּ יְמִינָא אֲקָרִי סִיוָעָא קְדִישָׁא, דְּאֲתִי
מִדְּרוּעָא דִּימִינָא, מִתְּלַת קְשָׁרִין. (וְאִף עַל גַּב דְּאֲקָרִי יָד הוּי
סִיוָעָא) דְּכֶתִיב (וּכְתִיב) (שְׁמוּאֵל ב ג) וְהָיָה יָדִי עִמָּךְ. וּמִתְאַחֲדֵן
מֵהָאִי, אֲלֹף וְאַרְבַּע רְבּוּא, וְתִמְנִיָּא, וְחֲמִשׁ מָאָה אֲלָפִין מֵאֲרִיהוֹן
דְּסִיוָעִין בְּכָל עֲלָמָא. וְאֲקָרוּן יָד יְיָ עֲלָאָה. יָד יְיָ תִתְּאָה. וְאִף עַל
גַּב דְּבְכָל אֲתֵר יָד יְיָ שְׁמַאלָא. זְכוּ יְמִין יְיָ, אֲתַכְּלֵל יְדָא בְּזִרְעָא,
וְהוּי סִיוָעָא, וְאֲקָרִי יְמִין. וְאִי לָאו, יָד יְיָ תִתְּאָה. תֹּאנָא, כִּד
מִתְעָרִין דִּינִין קְשָׁרִין לֹאֲחֻתָּא בְּעֲלָמָא, הֵכָא כְּתִיב, (תְּהִלִּים כה)
סוּד יְיָ לִירְאָיו.

וְתֹאנָא בְּצִנִּיעוּתָא דְּסִפְרָא, דְּכָל דִּינִין דְּמִשְׁתַּבְּחִין מִדְּכוּרָא,
תְּקִיפִין בְּרִישָׁא, וְנִיחִין בְּסוּפָא. וְכָל דִּינִין דְּמִשְׁתַּבְּחִין מְנוּקְבָא,
נִיחִין בְּרִישָׁא, וְתְקִיפִין בְּסוּפָא. וְאֲלֵמָּלָא דְּאֲתַעְבִּידוּ כְּחֻדָּא, לֹא
יְכַלִּין עֲלָמָא לְמַסְבֵּל. עַד דְּעֵתִיק דְּעֵתִיקִי סְתִימָא דְּכָלָא, פְּרִישׁ
דָּא מִן דָּא, וְחִבֵּר לֹון לֹאֲתַבְּסָמָא כְּחֻדָּא.

הנה כשכתוב בתורה יד ה', הכוונה ליד שמאל, וכאן הזוהר אומר שיד
ימין נקראת יד ה', ועונה הזוהר שבאמת יד ה' היא יד שמאל, אלא
שנכללת ימין בשמאל למתק את הדין, היא גם נקראת יד ה', וזה כאשר
זכו, ואם לא זכו אזי יד ה' היא יד שמאל.

בזכר תחילתו דין וסופו רחמים, שבמידות הוא רחמן, ובשכל הוא בעל
דין, והנקבה להפך מזה, משום שהם צריכים להשלים אחד את השני.

ורק משום שהם משלימים אחד את השני העולם מתקיים, אבל אם
אינם נישאים אחד לשני הדין מתרבה לעולם, ולכן נאמר לא טוב היות
האדם לבדו, ואפי' שיש לו בנים, מ"מ לא טוב היות האדם לבדו, כמובא
בגמ' ביבמות.

ואדם וחווה היו מחוברים משום כן אחד בשני, עד שמידת הכתר בכוח חסדיה הפרידה אותם, ואפי' שהיו נפרדים, לא החריבו את העולם. והיה צריך להפריד אותם בשביל שיעשו תולדות.

וְכִד פָּרִישׁ לֹון, אָפִיל דּוּרְמִיטָא לְזַעִיר אָפִין, וּפָרִישׁ לְנוֹקְבָא מֵאַחוּרוֹי דְּסִטְרוֹי, וְאַתְקִין לָהּ כָּל תְּקוּנָהָא, וְאַצְנָעָא לְיוֹמָא דִּילִיָּה, לְמִיתָהָא לְדְכוּרָא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית ב) וַיִּפֹּל יְיָ אֱלֹהִים תְּרַדְמָה עַל הָאָדָם וַיִּשָּׁן. מֵהוּ וַיִּשָּׁן. הָאִי הוּא דְכְּתִיב, (תהלים מד) עוֹרָה לָמָּה תִישָׁן יְיָ. וַיִּקַּח אֶחָת מֵצִלְעוֹתָיו, מֵאִי אֶחָת. דָּא הִיא נוֹקְבָא. כְּמָה דָּאֵת אָמֵר, (שיר השירים ו) אֶחָת הִיא יוֹנְתִי תַמָּתִי, וְסִלְקָא, וְאַתְתָּקְנָא. וּבְאַתְרָהָא שְׁקִיעַ רַחֲמֵי וְחֶסֶד, הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית ב) וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה. וּכְתִיב (יחזקאל לו) וְהִסִּירוּתִי אֶת לֵב הָאָבֶן מִבְּשָׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר.

הנסירה

ה' הרדים את מידת התפארת, כלומר שהנה רגלי נשמת מידת הבינה, נכנסים לראש התפארת, ובהם יש את מוחי התפארת, משום שאין המוח יכול לשרות בראש ללא כלי זה, ויצאו רגלים אלו ונכנסו לשכינה, ואזי נכנסו בה המוחין, והיא נבנית, עד שה' היא אותה לאדם, שהוא מידת התפארת, ביום שבת.

ואזי כל הדינים הלכו לנקבה, שזה מהותה ואין הם מפריעים לתיפקודה, ואז מידת התפארת נתקנה משום שהיו בה רק חסדים, ונעשה ליבה ללב בשר.

דף קמ"ג ע"א

וּבְשַׁעֲתָא דְּבַעָא לְמִיעַל שַׁבְּתָא הָוָה בְּרֵי רוּחִין וְשַׁדִּין וְעֵלְעוּלִין, וְעַד לָא סִיִּים לֹון, אֶתְתַּ מְטְרוֹנִיתָא בְּתִקּוּנָהָא, וְיִתִּיבַת

קמיה. בְּשַׁעֲתָא דִּתְיִבַת קָמִיָּה, אָנַח לֹון לְאִינוּן בְּרִיָּאן, וְלֹא אֲשַׁתְּלִימוּ. כִּיּוֹן דְּמִטְרוֹנִיתָא יִתְבַּת עִם מְלָכָא, (דף קמ"ג ע"א) וְאִתְחַבְּרוּ אֶפְיִן בְּאֶפְיִן, מֵאֵן יִיעוֹל בִּינִיָּיהוּ, מֵאֵן הוּא דִּיקְרַב בְּהַדְרִיָּהוּ. (בגין כך סתימא דמלה עונתן של תלמידי חכמים דידעין רזא דנא משבת לשבת.) וְכֹד אִתְחַבְּרוּ, אִתְבְּסְמוּ דָא בְּדָא. יוֹמָא דְכָלָא אִתְבְּסָם בִּיָּה. וּבְגִין כֵּן, אִתְבְּסְמוּ דִּינִין דָא בְּדָא, וְאִתְתַּקְּנוּ עַלְאִין וְתַתְּאִין.

עניין חטא אדם הראשון, וקין והבל

ולפני שבת קודש של ימי הבריאה, ה' ברא שדים, והיינו שהוא השפיע לשכינה של כוח הדין שנקראת [אין לומר בפה] לילית כמובא בזוהר, שהשיא הייתה האשה הראשנה של אדם.

ולפני שברא להם גופים באה השכינה לפניו ונזדוג עימה, ומשום שכן לא הספיק לבראות את גוף השדים, משום שנכנסה השבת, ששבותים בה ממלאכה, והיינו שהשדים הם הכח הממצע בין אדם למלאך כמובא בגמ' בחגיגה, ולכן הם נצרכים, אמנם השכינה ידעה שלא יוכל האדם לסבול את עול השדים, ולכן היא באה איליו, ונזדוג, ואפי' שזמן הזיוג הוא בשבת, מ"מ משום הצורך עשתה כן, והיינו שביום חול שולטים הטוב והרע, וא"כ הבני אדם שנבראו מזיווג זה הם מעורבים בטוב ורע כמו השדים, מ"מ העדיפה לעשות כן בכדי שלא יהיה גוף לשדים ואזי המה יהיו כאדם, אלא המה כמלאכים אשר בשמים שכמעט ואין האדם נפגש בהם.

ועניין זה עמוק מאוד.

והאריז"ל מבאר שזה חטאו של אדם שאכל מעץ הדעת שגם זיוג נקרא אכילה כמובא בגמ' בכתובות, וזה מה שאמר הנחש לחוה "והייתם כאלוקים יודעי טוב ורע", אתם תהיו כמו השדים, שהם חצי טוב חצי רע, והם נקראים אלוהים שהמלאכים נקראו אלוהים כמובא בזוהר.

ובזיוג זה נזדווגו החסדים והגבורות של הזכר והנקבה.

וְתֵאנָא בְּצִנְיָעוּתָא דְּסַפְרָא, בְּעָא עֲתִיקָא קְדִישָׁא לְמַחְזִי, אִי
אֲתַבְּסְמוּ דִּינִין, וְאֲתַדְּבִקוּ תְּרִין אֲלִין דָּא בְּדָא, וְנַפֵּק מְסִטְרָא
דְּנוֹקְבָא דִּינָא תְּקִיפָא, (דְּלֵא יָכִיל עֲלֵמָא לְמַסְבֵּל) דְּכֶתִיב,
(בְּרֵאשִׁית ד') וְהָאָדָם יָדַע אֶת חֹהָ אֲשֶׁתּוֹ וַתְּהִר וַתֵּלֶד אֶת קִין
וַתֹּאמֶר קָנִיתִי וְגו'. וְלֹא הָיָה יָכִיל עֲלֵמָא לְמַסְבֵּל, מְשֹׁם דְּלֵא
אֲתַבְּסֶמֶת, וְחֻזָּא תְּקִיפָא אֲטִיל בְּה זִוְהֵמָא דְּדִינָא קְשִׁיָּא, וּבְגִין
כִּךְ לֹא הָיָה יָכִיל לְאֲתַבְּסֶמָּא. וְכֵד נָפִיק דָּא קִין מְסִטְר דְּנוֹקְבָא,
נָפִק תְּקִיף קְשִׁיָּא, תְּקִיף בְּדִינוּי, קְשִׁיָּא בְּדִינוּי. כִּיּוֹן דְּנָפִק
אֲתַחְלָשֶׁת וְאֲתַבְּסֶמֶת. בְּתֵר דָּא, אֲפִיקַת אַחֲרָא בְּסִימָא וְתִיר,
וְסִלִּיק קְדָמָא דְּהָיָה תְּקִיפָא קְשִׁיָּא, וְכֹל דִּינִין לֹא אֲתַעֲרְבוּ
(ס"א אֲתַעֲרְעוּ) קָמִיָּה (ס"א וְכֹל דִּינִין) (לֹא) אֲתַעֲרְוּ עֲמִיָּה.

מידת הכתר רצתה לראות אם כבר נמתקו דיני השכינה, ולכן ביקשה
מהם להזדווג ויצא מזיווג זה קין, שהיה בו דין רב, ומ"מ ע"י שיצא הדין
בקין נמתקה השכינה, ויש להבין שכתוב בתורה שהנחש עשה את זה
ולא מידת הכתר, ונראה שהנחש באמת באמת מגיע ממידת הכתר,
שמידת הכתר שלחה את הנחש שיעשה זאת, בכדי לבדוק אם הדין נמתק,
כלומר שהיה צורך שיצאו הדינים לקראת השבת, ואפי' שזה גרם קלקול
כה גדול, מ"מ בשבת שהיא כוח עולם הנצח, צריך שלא יהיה שום דין.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית ד') וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בְּשָׂדֶה. בְּשָׂדֶה:
דְּאֲשֶׁתְּמוֹדַע לְעִילָא. בְּשָׂדֶה דְּאֶקְרִי שָׂדֶה דְּתַפּוּחִים. וְנִצַּח הָאִי
דִּינָא לְאַחֻהּ, מְשֹׁם דְּהָיָה קְשִׁיָּא מְנִיָּה, וְאֲכַפְיָה וְאֲטַמְרִיָּה
תַּחֲוִיתִיָּה. עַד דְּאֲתַעֲר בְּהָאִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאֲעַבְרִיָּה
מְקָמִיָּה. וְשִׁקְעִיָּה בְּנוֹקְבָא דְּתֵהוּמָא רַבָּא. וְכִלְיָל לְאַחֻי בְּשִׁקְוָעָא
דִּימָא רַבָּא, דְּמַבְסָם דְּמַעִין עֲלָאִין. וּמְנַהוֹן נַחְתִּין נְשִׁמְתִּין
לְעֲלֵמָא, אֵינֶשׁ לְכּוּם אוֹרְחוּי.

וקין שהיה בעל דין הרג את הבל, וה' העלה את נשמת קין למידת
הבינה של כוח הטומאה שבעולם הבריאה, ואת נשמת הבל לשכינה,
שממנה מגיעות נשמות חדשות.

קין טעם שהעולם צריך להתנהג בדין, שכן סברו בית שמאי, והבל סבר שהעולם צריך להיות בחסד כבית הלל, והרג קין להבל - לבית הלל, כמו שכתוב בגמ' בשבת שבית שמאי נעצו חרב בבית המדרש שמי שלא יאמר הלכה כמותם יהרג בחרב.

וקין קיבל את הארץ שהיא כוח הדין, והבל את השמים שהם כוח החסד, וכשהבל מיתק את האדמה, אמר לו קין מה אתה עושה באדמה והרגו כמובא במדרש.

וְאֵף עַל גַּב דְּטְמִירִין אֵינוֹן. מִתְפַּשְׁטִין דָּא בְּדָא, וְאִתְעִבִּידוּ גּוּפָא חָד וּמֵהָאֵי גּוּפָא, נַחְתִּין נִשְׁמַתְהוֹן דְּרִשְׁוִיעֵיָא חֲזִיבִיָּא, תְּקִיפֵי רוּחָא. מִתְרוּוִיהוֹן פְּחָדָא סִלְקָא דַּעְתָּךְ. אֵלָא דָּא לְסִטְרוּי, וְדָא לְסִטְרוּי. זָכָאִין אֵינוֹן צְדִיקֵיָא, דְּמִשְׁלָפִי נִשְׁמַתְהוֹן מֵהָאֵי גּוּפָא קְדִישָׁא דְּאֶקְרִי אָדָם, דְּכָלִּיל פְּלָא, אֲתֵר דַּעְטִרִין וְכַתְרִין קְדִישִׁין מִתְחַבְּרָאן תַּמָּן, בְּצִרְוָא דְּאִתְקַלָּא (ס"א דאתכלא).

זָכָאִין אֵינוֹן צְדִיקֵיָא, (ס"א אתון חבריאי) דְּכָל הָנִי מַלְיִן קְדִישִׁין, דְּאִתְמַרוּ בְּרוּחַ קְדִישָׁא עֲלָאָה, רוּחַ דְּכָל קְדִישִׁין עֲלָאִין אִתְפַּלְלֵן בֵּיהּ, אִתְגַּלְיִין לָכוּ. מַלְיִן דְּעֲלָאִין וְתַתָּאִין צִיִּיתִין לָהּ, זָכָאִין אִתּוֹן מְאָרִיהוֹן דְּמָאִרִין, מְחַצְדֵי חֻקְלָא, דְּמַלְיִן אֵלִין תְּנַדְעוֹן וְתַסְתַּפְּלוֹן בָּהּ, וְתַנְדְּעוֹן לְמָאִרִיכוֹן אֲפִין בְּאֲפִין, עֵינָא בְּעֵינָא. וּבְהָנִי מַלְיִן תַּזְפוֹן לְעֲלָמָא דְּאִתִּי, הָדָא הוּא דְּכַתִּיב, (דברים ד) וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשְּׁבוּת אֶל לִבְכָּךְ וְגו'. יִי: עֲתִיק יוֹמִין הוּא הָאֱלֹהִים. וְכָלָא הוּא חָד, בְּרִיךְ שְׁמִיהּ לְעֵלְם וְלְעֵלְמֵי עֲלָמֵיָא.

ואפי' שנשמת קין נסתרת, מ"מ יוצאים ממנה נשמות הרשעים, ומהבל נשמות הצדיקים, שנמצאות בשכינה.

אמר רשב"י שבליםוד הזוהר מקיים הפסוק, וידעת היום והשבות אל לבבך, והיינו שהוא מביא את האדם לידיעה בה', ובכך הוא זוכה לעולם הבא ממש.

אמר רבי שמעון, חמינא עלאין לתתא, ותתאין לעילא.
עלאין לתתא, דיוקנא דאדם, דהוא תקוני עלאה, בכלל
דכלהו. (חסר)

תאנא, כתיב (משלי י) וצדיק יסוד עולם, דכליל שית
בקרטופא כחדא. והאי הוא דכתיב, (שיר השירים ה) שוקיו
עמודי שש.

ותאנא בצניעותא דספרא, באדם אתפלילו בתרין עלאין,
בכלל ובפרט. ובאדם אתפלילו בתרין תתאין, בפרט ובכלל.
בתרין עלאין בכלל, כמה דאתמר בדיוקנא דכל הני תיקונים
(ס"א דיוקנין). בפרט: באצבעין דידן, חמש כנגד חמש. בתרין
תתאין, באצבעין דרגלין דאינון פרט ובכלל. דהא גופא לא
אתחזי בהדיהו. דאינון לבר מגופא. ובגין כך לא הוּוּ בגופא.
דגופא אעדיו מנייהו.

מעלת האידרא

אמר רשב"י שהוא רואה את כל המידות העליונות באות לכאן, וכל
לומדי הזוהר ממש עולים לעולמות העליונים.

מידת היסוד היא כולל את שפע כל המידות חסד גבורה תפארת נצח
הוד יסוד.

אמר רשב"י שהאדם נחלק לב', גופו עליון וגופו התחתון, ויש לו
תיקונים בכלל כמו שלמדנו, ויש תיקונים יותר פרטיים כמו אצבעות הידים
וכו', וכן יש ברגליים כלל ופרט.

וכל מה שאמרו חז"ל שיש כלל ופרט ודבר שיצא מן הכלל לא ללמד על
עצמו יצא וכו', הכל יש לדרוש בעניין זה.

אִי הָכִי, מָאִי (זכריה יד) וְעַמְדוֹ רַגְלֵי בְּיוֹם הַהוּא. אֶלָּא רַגְלֵי
דְּגּוּפָא, מְאָרִיהוֹן דְּדִינִין (ס"א דמאריין) לְמַעַבְד נוקמין וְאֶקְרוּן
בְּעֵלֵי רַגְלִים. וּמְנַהוֹן תְּקִיפִין. וּמְתַאֲחֶדֶן מְאָרִיהוֹן דְּדִינִין דִּי
לְתַתָּא, בְּכַתְרִין תְּתַאֲיִן.

תַּאנָּא, כָּל אֵינוֹן תְּקוּנֵי דְלַעֲיָלָא, דְּבִגּוּפָא קְדִישָׁא, (בדכר
וּנוֹקְבָא) כָּלָלָא דְאָדָם, אֶתְמַשִּׁיךְ דָּא מִן דָּא, וּמְתַאֲחֶדֶן דָּא בְּדָא,
וְאֶשְׁקוֹן דָּא לְדָא. כְּמָה דְאֶתְמַשִּׁיךְ דְּמָא בְּקֻטְפִין דְּוִרִידִין לְדָא
וּלְדָא, לְהִכָּא וּלְהִכָּא, מְאָתֵר דָּא לְאֶתֵר אַחְרָא, וְאֵינוֹן מְשַׁקִּין
(ס"א קסטין) דְּגּוּפָא (נ"א לגופא). אֶשְׁקִיין דָּא לְדָא, מְנַהֲרִין
דָּא לְדָא. עַד דְּאֶנְהִירוּ כְּלָהוּ עֲלָמִין, וּמְתַבְּרָכָאן בְּגִינִיהוֹן.

דף קמ"ג ע"ב

תַּאנָּא, כָּל אֵינוֹן כְּתָרִין (דף קמ"ג ע"ב) דְּלָא אֶתְכַלְלוּ בְּגּוּפָא,
כְּלָהוּ רְחִיקִין וּמִסְאָבִין, וּמִסְאָבִין כָּל מָאן דִּיקְרַב לְגִבְיָהוֹן,
לְמַנְדַּע מְנַהוֹן מְלִין.

אמר הזוהר אחרי שאמרנו שהרגלים הם לא נחשבות כחלק מן הגוף,
מדוע כתוב "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים", שהפסוק מיחס את
הרגליים לה', אלא הרגלים הם כוח הדין לעשות דין ברשעים, ויש דינים
ברגליים שמגיעים עד היכולות הטומאה, כלומר שה' משתמש עימם, אמנם
אינם חלק מעצמותו.

וכל תיקוני הגוף העליון המה מתקונים והמה באהבה ושלוש אחד עם
חברו, אבל תיקוני הרגליים המה בשנאה ותחרות.

עד כדי שהטומאה נאחזת ברגלים ואסור אפי' לחשוב עליהם או ללמוד
עליהם, אמנם אם לומד בכדי לדעת מרוב חושך הטומאה את מעלת
הקדושה מותר שכן אמר הזוהר במפורש, ש"יש יתרון לחכמה מן השכלות
כיתרון האור מן החושך", שכמו שאין מבינים מהו אור אלא א"כ רואים
את החושך, כן אין מבינים מה היא תורת קדושה, אלא א"כ רואים מה
היא חכמת הגוים.

ומסופר על אחד מן האדמורים שכאשר הגיע להיכלות הגהינום בזוהר, הוא לא רצה ללמודם, בכדי שמחשבתו לא תחשוב על כזה דבר טמא.

שיש תוקף למחשבת האדם, וידוע משפטו של מרן הבעש"ט שהיכן שאדם חושב שם הוא נמצא.

ותאנא, מאי תיאובתא דלהון לגבי תלמידי חכמים. אלא משום דחמן בהו גופא קדישא, ולא תכללא בהו בהווא גופא. וכי תימא, אי הכי, הא מלאכין קדישין וליתיהון בכללא דגופא. לא. דחס ושלום אי ליהוון לבר מכללא דגופא קדישא, לא הו קדישין ולא מתקיימי. ובתיב (דניאל י) וגויתו בתרשיש. ובתיב (יחזקאל א) וגבותם מלאות עינים. (דניאל ט) והאיש גבריאל. פלהו בכללא דאדם. בר מהני דליתיהון בכללא דגופא, דאינון מסאבין, ומסאבין פל מאן דיקרב בהדיהו.

ותאנא, פלהו מרוחא דשמאלא, דלא אתבסם באדם משתבחין, ונפקו מכללא דגופא קדישא, ולא אתדבקו ביה. ובגין כך פלהו מסאבין ואזלין וטאסין עלמא, ועיילין בנוקבא דתהומא רבא, לאתדבקא בהווא דינא קדמא דאקרי קין, דנפיק בכלל דגופא דלתתא. ושאטין וטאסין כל עלמא, ופרחין ולא מתדבקאן בכללא דגופא, ובגיני כך אינון לבר, מפל משריין דלעילא ותתא. מסאבין אינון. בהו בתיב (ויקרא יג) מחוץ למחנה מושבו.

אמר הזוהר שמשום שהת"ח קדושים, רוצים כוחות הטומאה לינק מהם, וביאר האריז"ל שאין להם חיות אלא מקודשת ישראל, ולכן הם רוצים לינק מהם, ולקחת את גופם משום שאין להם גוף, ואמר הזוהר א"כ שמי שאין לו גוף הוא טמא, משום שרק מי שמושרש בגוף האדם העליון יש בו קדושה, ומשום שהוא מושרש בגוף האדם העליון גם לו יש גוף, וכי המלאכים שאין להם גוף הם טמאים, וענה שודאי שיש להם גוף אלא שאינו נראה משום שהוא רוחני, אבל לשדים אין גוף כלל, לא גשמי ולא רוחני.

כל כוחות הטומאה מחפשים מקום לשכון, ואינם מוצאים והם הולכים לשורש נשמת קין, ומחפשים מזון וגם לא מוצאים, ואינם ניזונים אלא מגופות הצדיקים, וחטאי הרשעים, שמשום שהם חוטאים יש להם רשות ליסר אותם, עד שהם מעציבים אותם, ושורים בגופם, משום שהעצבות היא מורה שכוח הטומאה שוכן בגוף האדם, והשמחה מורה שכוח השמחה שוכן בגוף האדם, ולכן הזהירה התורה מאוד מאוד מאוד לעבוד את ה' בשמחה.

וכן רבי נחמן מאוד הזהיר לעבוד בשמחה, והדגיש שהעצבות היא הס"א, והיא גורמת גלות השכינה, והיא זאת שהפילה את כל עובדי ה' מעבודתם, והדרך לשמחה, שיש כפי מה שיכול יעשה ולא יותר מזה, ויביט רק במעלותיו וידון עצמו לכף זכות תמיד, ויעשה דברי שטות ושמחה בצורה נכונה ובמקום הנכון.

וּבְרוּחָא דְאֶקְרִי הֶבֶל, דְּאֶתְבָּסֵּם יְתִיר בְּכֻלָּא דְּגוּפָא קְדִישָׁא. נִפְקִין אַחֲרָנִין דְּמִבְּסָמֵן יְתִיר, וּמִתְדַבְּקֵן בְּגוּפָא, וְלֹא מִתְדַבְּקֵן. כִּלְהוּ תַלְיִין (ע"ו ע"ב) בְּאִוִּירָא וְנִפְקִין מֵהָאִי כִּלְלָא דְּאֵלִין מְסֻבִּין. וְשִׁמְעִין מַה דְּשִׁמְעִין מֵעִילָא, וּמְנִיחוּ יְדַעִי לְתַתָּא דְּקֶאֱמָרִי לָהּ.

וְתֵאֵנָּה בְּצִנִּיעוּתָא דְּסִפְרָא, כִּיּוֹן דְּאֶתְבָּסְמוּ לְעִילָא כִּלְלָא דְּאֶדָם, גּוּפָא קְדִישָׁא, דְּכָר וְנוּקְבָא. אֶתְחַבְּרוּ זְמָנָא תְּלִיתָא, וְנִפְקֵי אֶתְבְּסְמוּתָא דְּכֻלָּא. וְאֶתְבָּסְמוּ עַלְמִין עֲלָאִין וְתַתָּאִין. וּמִכָּאן אֶשְׁתְּכַלֵּל עַלְמָא דְּלְעִילָא וְתַתָּא, מְסֻטְרָא דְּגוּפָא קְדִישָׁא. וּמִתְחַבְּרֵן עַלְמִין, וּמִתְאַחֲדֵן דָּא בְּדָא, וְאֶתְעִבִּידוּ חַד גּוּפָא. (ובגין דכלהו חד גופא, שכינתא לעילא, שכינתא לתתא, קודשא בריך הוא לעילא, קודשא בריך הוא לתתא) וּמִשְׁלָפָא רוּחָא, וְעִילָא בְּחַד גּוּפָא. וּבְכֻלָּהּ לֹא אֶתְחַזִּי אֶלָּא חַד. (ישעיה ו) קְדֹשׁ קְדֹשׁ קְדֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. דְּכֻלָּא הוּא חַד גּוּפָא.

מהבל נוצרו מלאכים שהם טהורים ולא ממש, טהורים, והם שומעים את גזירות השמים ומודעים אותם לאנשי הארץ בחלומם.

אמנם ודאי שיש נשמות בני אדם מנשמת הבל, אבל יש גם מלאכים מסוג זה, מנשמתו.

וכשנולד שם אזי הושתת העולם ונתקן, והוא ייחד ותיקן את כל העולמות, ולכן אמרו בגמ' בשבת שעד ג' דורות הגר אינו נתקן.

תאנא, כיון דאתבסמו דא בדא, (כתיב) (שיר השירים א) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף) אתקשרו דינא ורחמי. (אתבסמא דינא ברחמי) ואתבסמט נוקבא בדכורא. ובגיני כך לא סלקא דא בלא דא, כהאי תמר, דלא סלקא דא בלא דא. ועל האי תנינן, מאן דאפיק גרמיה בהאי עלמא מכללא דאדם, לבתר כד נפיק מהאי עלמא, לא עייל בכללא דאדם, דאקרי גופא קדישא. אלא באינון דלא אקרון אדם, ונפיק מכללא דגופא.

תניא, תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, דאתבסמו דינא ברחמי. ולית דינא, דלא הוו ביה רחמי. ועל האי כתיב, (שיר השירים א) נאוו לחינך בתורים צוארך בחרוזים. בתורים: כמו דכתיב, תורי זהב נעשה לך וגו'. בחרוזים: כמה דכתיב, עם נקודות הכסף. צוארך, בכללא דנוקבא, דא מטרוניתא אשתכח בי מקדשא דלעילא, וירושלם דלתתא (ס"א ומקדשא דכלא) ומקדשא. וכל דא מדאתבסמט בדכורא, ואתעביד כללא דאדם, ודא הוא כללא דמהימנותא. מאי מהימנותא. דבגויה אשתכח כל מהימנותא. (שויך פרשת כי תצא) ותאנא, מאן דאקרי אדם, ונשמתא נפקת מניה, ומית. אסיר למיבת ליה בביתא, למעבד ליה לינה על ארעא, משום יקרא דהאי גופא, דלא יתחזי ביה קלנא, דכתיב, (תהלים מט) אדם ביקר בל ולין, אדם דהוא יקר מכל יקרא, בל ולין. מאי טעמא. משום דאי יעבדון הכי, נמשל כבהמות נדמו. מה בעירי לא הוו בכללא דאדם, ולא אתחזי בהו רוחא קדישא, אוף הכא כבעירי, גופא

בְּלֹא רוּחָא, וְהָאֵי גּוֹפָא, דְּהוּא יִקְרָא דְכָלָא, לָא יתְחַזֵּי בִּיהַ קְלָנָא.

וכעת נתקנו הזכר והנקבה, שבב' הלידות הראשונות יצא הם כל כוח הטומאה, כמו שיצא מאברהם ישמעל ויצחק עשיו, ורק ביעקב נתקן העולם, וכן אמר הזוהר שאדם הראשון נתגלגל באברהם יצחק ויעקב, ומבחינת אברהם, ישמעל הוא בחינת קין, ועשיו הוא בחינת הבל, אמנם יש הרבה מאוד נשמת ישראל מקין והבל, ולמשל משה היה משורש הבל, ויתרו משורש קין, כמובא בהאריז"ל.

וחייב כל אדם לישא אישה בכדי לזווג את החסד בדין, וללא זה אינו נקרא אדם.

יש לבשם את הדין ברחמים וזו מהות האדם, ועל זה נאמר "תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף", הזהב שנעשה מחום השמש הוא בחינת דין, והכסף הוא מלשון כיסוף ואהבה, הוא בבחינת רחמים.

ואדם שמת אין להלין אותו משום שיש לכבד את גופו ולא להחשיב את גופו כבהמה שכמו שאין לו נשמה כעת, כן גם לה אין נשמה תמיד.

ויש לחקור מי שאין לו בנים ואינו נקרא אדם האם מותר להלין אותו, וכן מי שאין לו קרקע שאינו נקרא אדם כמובא בגמ' ביבמות האדם מותר להלין אותו, ועוד קשה יותר שהרי שכשהאדם מת אין לו לא קרקע ולא אישה וא"כ הוא נקרא אדם, אלא שצריך לומר שמשום שהייתה לו קרקע זמן מה בחיותו, אזי נשמתו נקשרה לעניין זה, ומה שמי שאין לו קרקע אינו אדם, משום שבקרקע שורה כוח השכינה, ולכן היא מגדלת כל מה שנזרע בתוכה, וכי זה דבר מובן שאם זורקים גרעין לאדמה שיצא עץ מכך, אלא שיש כוח שמגדל את הנזרק בה, וזו השכינה, וכמו מי שלא נשא אישה שהיא מבחינת השכינה אינו אדם, כן מי שאין לו קרקע אינו אדם, אמנם יש לידע האם צריך את שניהם, או שמספיק אחת מהם, ויש להבין מדוע העולם לא מקפיד שיהיה לכל אחד קרקע.

דף קמ"ד ע"א

וְתֵאֵנָא בְּצִנִּיעוּתָא דְסִפְרָא, כָּל מָאן דְּעֵבִיד לִינָה לְהָאֵי גּוֹפָא קְדִישָׁא, בְּלֹא רוּחָא, עֵבִיד פְּגִימוּתָא בְּגּוֹפָא דְעֵלְמִין. דְּהָא בְּגִין

(דף קמ"ד ע"א) דא, לא עביד לינה באתרא קדישא, בארעא דצדק ולין בה, (ס"א דכתרא קדישא דמלכא בארעא דכתיב (ישעיה א) צדק ולין בה) משום דהאי גופא יקרא, אתקרי דיוקנא דמלכא. ואי עביד ביה לינה, הוי פחד מן בעירא. (הרא הוא דכתיב, (תהלים מט) נמשל כבהמות (ע"כ) נדמו)

תאנא, (בראשית ו) ויראו בני האלהים את בנות האדם. (ס"א בני האלהים) אינון (ס' ע"ב) דאטמרו, ונפלו בנוקבא דתהומא רבא. את בנות האדם, (האדם הידוע). וכתיב וילדו להם המה הגבורים אשר מעולם וגו'. מההוא דאקרי עולם. בדתנינן ימי עולם. אנשי השם, מנהון נפקו רוחין ושידין לעלמא, לאתדבקא ברשיעיוא.

הנפילים היו בארץ, לאפקא אלין אחרנין. דלא הוו בארץ. הנפילים: עז"א ועזא"ל הוו בארץ. בני האלהים לא הוו בארץ. ורזא הוא וכלא אתמר.

מי שמשהה את המת ומלין אותו הרי הוא גורם שחלילה יתבזה האדם העליון שהוא מידת התפארת, שהאדם התחתון הוא מרכבה למידת זו, וזה מה שאמר רש"י, משל למלך שהיה לו תאום ותלו אותו, ואמר שלא ילינו אותו שלא יאמרו שהמלך תלוי.

כתוב בתורה שבני האלוקים באו על בנות האדם, היינו השדים שנעשו מאדם הראשון, והבנים שלהם הגיעו מגבורת מידת התפארת, והם מחטיאים את האנשים בחלומות הלילה.

הנפילים היו בארץ, שהם ב' מלאכים שקטרגו על האדם שחטא, ואמר מדוע ה' ברא אותו, וה' הוריד אותם להראות להם שהם גם יחטאו, אבל הגיבורים אינם בארץ אלא הם מלאכים בשמים.

בזוהר חדש ע' כ"ז, מובא שבני אלוקים הם בני גדולים הדור, וכן אנשי השם.

והנפילים, הם אדם וחיה ונפלו מהשמים.

פְּתִיב (בראשית ו) וַיִּנָּחֵם יְיָ כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ, לְאַפְקָא אָדָם דְּלַעִילָא, דְּלֹא הָוִי בָּאָרֶץ. וַיִּנָּחֵם יְיָ הָאִי בְּזַעִיר אִפִּין אֶתְמַר. וַיִּתְּעֶצֶב אֶל לְבֹ, וַיִּתְּעֶצֶב לֹא נֶאֱמַר. אֶלֹא וַיִּתְּעֶצֶב, אִיהוּ אֶתְעֶצֶב, דְּבִיָּה תְּלִיָּא מְלִתָּא. לְאַפּוֹקִי מִמָּאן דְּלֹא אֶתְעֶצֶב. אֶל לְבֹ, בְּלִבּוֹ לֹא פְּתִיב, אֶלֹא אֶל לְבֹ. כְּמָאן דְּאֶתְעֶצֶב (ומקבל) לְמַאֲרִיָּה, דְּאֶחָזִי הָאִי לְלִבָּא דְּכָל לְבִין.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶמְחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בְּרָאֲתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וְגו'. לְאַפְקָא אָדָם דְּלַעִילָא. וְאִי תִימָא אָדָם דְּלִתְתָּא בְּלִחֻדּוֹ. לֹא לְאַפְקָא כְּלָל. מְשׁוּם דְּלֹא קָאִים דָּא בְּלֹא דָא.

וְאֶלְמָלֹא חֲכָמָה סְתִימָא דְּכָלֹא, כְּלָא אֶתְתְּקֵן כְּמִרְיָשָׁא. הָדָא הוּא דְּכְתִיב, (משלי ח) אֲנִי חֲכָמָה שְׁכֵנְתִי עֲרֻמָּה. אֶל תִּקְרִי שְׁכֵנְתִי, אֶלֹא שְׁכִינְתִּי (ס"א שיכנתי).

וְאֶלְמָלֹא הָאִי תְּקוּנָא דְּאָדָם, לֹא קָאִים עֲלִמָּא. הָדָא הוּא דְּכְתִיב, (משלי ג) יְיָ בְּחֲכָמָה יָסַד אֶרֶץ. וּכְתִיב (בראשית ו) וַנַּח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי יְיָ.

ה' נצטער על שברא את האדם התחתון, שמעיקר הדין האדם לא היה צריך לרדת לעולם הגשמי אלא להישאר בעולם הרוחני, אבל משום ששם אין רע כ"כ, משום כן אין בחירה, לכן ה' הוריד אותו לעולם הזה כמובא בזהר, אמנם הפגם היה רק במידת התפארת, ולא במידות שמעליה, שלשם לא מגיע הפגם.

אומר הזהר שמה שכתוב שה' אמר שהוא ימחה את האדם, אין הכוונה רק האדם אלא את כל העולם כולו שנברא בשביל לשמש את האדם, והיה רצנו לעשות עולם חדש, כמו שבאמת היה כמה עולמות לפני העולם הזה, ור' נחוניא בן הקנה לומד שהם היו בפועל ממש, אמנם האריז"ל אומר שלא היו עולמות של בני אדם, אמנם היו עולמות של מלאכים.

ואם לא שה' היה מתקן את הפגם ע"י מידת החכמה של מידת הכתר, היה העולם נחרב כבתחילה, היינו שהחכמה, היא אור התורה, והמאור שבה מחזירם למוטב, וכן ידוע שהחכמה מתקנת את כל התיקונים של כל

החטאים, משום שרק שהשכל מתישר מיד כל התאות בטלות כמו שאמר הרמב"ם שבראש חכם לא שורה תאוה.

ואם האדם לא היה נתקן כל הבריאה הייתה מתבטלת, משום שכל העולם נברא בשביל האדם.

וְתֵאֵנָּה, בְּלֹהוּ מוֹחִין תְּלִינן בְּהַאי מוֹחָא. וְהַחֲכָמָה הוּא בְּלָלָא דְכָלָא הוּא. וְדָא חֲכָמָה סְתִימָא, דְּבָהּ אֲתַתְּקִיף וְאֲתַתְּקֵן תְּקוּנָא דְאָדָם, לְאַתְיִישְׁבָא כְּלָא עַל תְּקוּנִיהּ, כָּל חַד בְּאַתְרֵיהּ. הֵדָא הוּא דְכִתִּיב, (קהלת ז) הַחֲכָמָה תַּעֲזֹז לְחֹכֶם מִעֲשָׂרָה שְׁלִיטִים, דְּאִינוּן תְּקוּנָא שְׁלִימָא דְאָדָם. וְאָדָם הוּא תְּקוּנָא דְלָגוּ, מִנִּיהּ קָאִים רוּחָא. (הדא הוּא דְכִתִּיב, (שמואל א טז) כִּי הָאָדָם יֵרָאָה לְעִינִים וַיְהִי וַיֵּרָאָה לְלֵבָב, דְּאִיהוּ בִלְגוּ לָגוּ)

וּבְהַאי תְּקוּנָא דְאָדָם, אֲתַחֲזִי שְׁלִימוּתָא מִהִימְנוּתָא דְכָלָא, דְּקָאִים עַל בּוֹרְסִיָא. דְּכִתִּיב, (יחזקאל א) וְדָמוֹת כְּמִרְאָה אָדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה. וְכִתִּיב (דניאל ז) וְאָרוּ עִם עֲנָנֵי שְׁמַיָא כְּכָר אֲנִשׁ אֲתָהּ הָוָה וְעַד עֲתִיק יוֹמִיָא מָטָה וּקְדָמוּהִי הִקְרְבוּהִי. עַד כָּאן סְתִימָאן מְלִין. וּבְרִירֵן טַעֲמִין. זַכָּאָה חוֹלְקִיָה דְמָאן דִּידַע וַיִּשְׁגַּח בְּהוּן. וְלֹא יִטְעִי בְּהוּן. דְּמְלִין אֲלִין לֹא אֲתִיְהִיבוּ, אֲלֹא לְמֵאֲרִי מְדִין וּמְחַצְדֵי חֲקָלָא, דְּעָאֵלוּ וְנִפְקוּ. דְּכִתִּיב, (הושע יד) כִּי יִשְׂרָאֵל דְּרָכֵי יִי וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפּוֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם.

עיקר האדם הרוחני והגשמי, הוא חכמתו, ולכן אין עני אלא מדעת ועני נחשב כמת, ודא קני מה חסר, שמי שיש לו חכמה יש לו הכל, וזו עיקר מעלת האדם על הבהמה, ומעלת ישראל על האומות שיש להם תורת אמת.

והאדם האמיתי יושב על כסא, כלומר שהוא מושל בכל, אבל החוטא מפחד אפי' מבהמות כמובא בגמ' בשבת.

והאדם האמיתי מגיע עד מידת הכתר, דהיינו עד רצון ה', ששם הוא עולם הנצח.

ואמר רשב"י שער כאן נתגלו סודות התורה, שאפשר להתקדש על ידם, ואפשר ללכת עימם לדרך שאינה נכונה, ולומר שהסוד חולק על הפשט.

וכידוע שאמר הגר"א שהוא לא מצא מקום אחד שיש מחלוקת בין הפשט לסוד, חוץ מכך שלפי הסוד אין לעמוד בכל צדדי ד' אומת המתפלל שלא מצא בזה טעם לפי הפשט.

וכן ישנם דברים דקים, שיוכלים להגיע עימם לכפירה, ולטעות ולחשוב שהמידות הם האין סוף, ולבקש מהם, אלא צריך לכוין לפנימיות שלהם, כידוע.

תַּאנָא, בְּכָה רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאַרְיֵס קִלְיָה וְאַמֵּר, אִי בְּמַלְיִן דִּילָן, דְּאַתְגַּלְיִין הֶכָא, אֶתְגַּנְיִזוּ חֲבֵרִיָּא בְּאַדְרָא דְּעֵלְמָא דְּאַתִּי, וְאַסְתַּלְקוּ מֵהָאֵי עֵלְמָא, וְאוֹת וְשְׁפִיר הוּהּ, בְּגִין דְּלֹא אֶתְגַּלְיִין לְחַד מִבְּנֵי עֵלְמָא. הֵדֵר וְאַמֵּר, הֵדֵרִי בִּי, דְּהָא גָּלִי קָמִיָּה דְּעֵתִיקָא דְּעֵתִיקִין, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין, דְּהָא לֹא לִיקְרָא דִּילִי עֲבִידָנָא, וְלֹא לִיקְרָא דְּבֵית אָבָא, וְלֹא לִיקְרָא דְּחֲבֵרִיָּא אֵלִין, אֶלָּא בְּגִין דְּלֹא יִטְעוֹן בְּאוֹרְחוֹי, וְלֹא יַעֲלוֹן בְּכִסּוּפָא לְתַרְעִי פְּלִטְרוֹי, וְלֹא יִמְחוֹן בִּידִיהוֹן. זַכָּאָה חוּלְקִי עֲמָהוֹן, לְעֵלְמָא דְּאַתִּי.

אמר רשב"י שיש צורך שימותו החברים, כדי שיעלו מים נוקבין, שכשנמת הצדיק עולה לשמים, אזי כל העולמות מתחזקים מנשמתו ומתעוררים בשמחה, חזר רשב"י ואמר שאין צורך לכך, שהרי אמרתי את הדברים לא לשם הנאה, אלא לשם שמים, ומסרתי את כל רצונותי לשם שמים, וממש מסרתי את נפשי לשם שמים, וכן מחשבתי הייתה לשם שמיים, ומסירות נפש גם מעלה מין נוקבין, כמו שמוסרים נפש בקריאת שמע, ואפי' שלא מתים בפועל, ואין צורך למות בפועל כמו שמתו עשרה הרוגי מלכות, שהם מתו בכדי לעלות מים נוקבים.

תַּנָּא, עַד לֹא נִפְקוּ חֲבֵרִיָּא מֵהָהוּא אֲדָרָא, מִיתוּ (צ"ע ע"א) רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יַעֲקֹב, וְרַבִּי חֲזַקְיָה, וְרַבִּי יִיסָא. וְחִמוּ

חֲבֵרִיָּא, דְּהוּ נְטִלִין לֹון מְלָאכִין קְדִישִׁין בְּהֵוּא פְּרָסָא. וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מֶלֶה, וְאִשְׁתְּכֻכוּ. צִוּחַ וְאָמַר, שְׁמָא חֶס וְשְׁלוֹם גִּזְרָה אֲתַגְזֹר עֲלָנָא לְאַתְעֵנְשָׂא, דְּאַתְגְּלִי עַל יְדֵנָא מַה דְּלֹא אֲתַגְלִי מִיּוֹמָא דְקָאִים מִשָּׁה עַל טוֹרָא דְסִינִי, דְכָתִיב, (שְׁמוֹת לד) וַיְהִי שֵׁם עִם יְיָ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וְגו'. מַה אָנָּא הָבָא. אִי בְּגִין דָּא אֲתַעֲנִשׁוּ.

לפתע מתו שלושה תנאים מהחבורא, ולקחה אותם השכינה, משום שהשכינה רצתה שיהיה בפועל מים נוקבים, כמו שהיה אצל י' הרוגי מלכות, זהו מחשבת השכינה, ולכן היא לקחה אותם על זרעותיה, אמנם גם הם עצמם מתו מרוב שמחה, כמו שמתו משום כן בני הארון, מרוב השתוקקות לה'.

וחשב רשב"י אולי משום שגילינו את הדברים האלו, נענשנו, שהרי אמר ה' כי לא יראני האדם וחי, ואפי' שאמר התנא דבי אליהו שיש שזוכים לראות את פני ה' בעולם הזה, מי שמצטער על גלות השכינה ומשים שלום בין ישראל לשמים, אולי לא עשינו כן בשלמות.

דף קמ"ד ע"ב

שְׁמַע קְלָא, זַפָּאָה אֲנִתְּ רַבִּי שְׁמַעוֹן, זַפָּאָה חוּלְקֶךָ וְחֲבֵרִיָּא, אֲלִין דְקִיּוּמִין בְּהֶדְרָךְ, דְּהָא אֲתַגְלִי לְכוּן מַה דְּלֹא אֲתַגְלִי לְכָל חוּלָא דְלַעִילָא, (דף קמ"ד ע"ב) אָבֵל תָּא חֲזִי, דְּהָא פְּתִיב, (יהושע ו) בְּבִכּוּרוֹ יִיסְדְּנָה וּבְצַעֲרֵירוֹ יַצִּיב דְלִתְיָהּ. וְכָל שְׁכָן דְּבִרְעוּ סָגִי וְתַקִּיף, אֲתַדְּבִקוּ נַפְשֵׁתְהוֹן בְּשַׁעֲתָא דָּא דְאַתְנַסִּיבוּ. זַפָּאָה חוּלְקִיהוֹן, דְּהָא בְּשְׁלִימוּתָא אֶסְתַּלְקוּ. (דלֹא הוּא כֵן לַאינוֹן דְּהוּ קַמִּיָּהוּ, אִמַּאי מִיתו)

אמרה להם השכינה שודאי שאין להם שום אשם, ונכון עשה בכך שגילה את הדברים, אלא שכשהאדם עושה דבר גדול, ה' לפעמים לוקח את נשמתו משום שזהו סים תפקידו, אלא שכאן ה' הסכים לתת להם מתנת חיים שיחיו בעולם הזה עוד שנים רבות, אלא שהם מתו מרוב השתוקקות

לה', שלא היה בהם כוח לעצור את נשמתם, וכן מובא שרבי משה מפענו, נפטר באמצע לימודו מרוב השתוקקות.

תָּאנָא, בְּעוֹד דְּאִתְגַּלִּיין מַלְיין, אִתְרַגְּשׁוּ עַלְאִין וְתַתְּאִין, (דאינון רתיבין) וְקָלָא אִתְעַר בְּמֵאֲתָן וְחִמְשִׁין עַלְמִין דְּהָא מַלְיין עֲתִיקִין לְתַתָּא אִתְגַּלִּיין, וְעַד (נ"א ועוד) דְּאִלִּין מִתְבַּסְּמִין נִשְׁמַתִּיהוּ בְּאִינוֹן מַלְיין, נִפְקָא נִשְׁמַתִּיהוּ בְּנִשְׁקָה, וְאִתְקַשְׁר בְּהֵוּא פֶּרְסָא, וְנִטְלִין לְהוּ מִלְּאֲבֵי עַלְאִי, וְסִלְקִין לֹון לְעִילָא. וְאִמַּאי אִלִּין. מְשׁוּם דְּעֵאלָן וְלֹא נִפְקוּ זְמָנָא אַחְרָא מִן קֳדָמָת דְּנָא, וְכִלְהוּ אַחֲרֵינִי עֵאלוּ וְנִפְקוּ.

מבאר הזוהר מדוע אלו דווקא מתו, משום שהם לא היו כ"כ ראויים להיות במעמד זה, ולכן הם לא יכלו לסבול את האור ולהישאר בחיים, שמעמד הזה היה פתיחת פתח בתוך החומה הנשגבה, ושבירת כל הטומאה ע"י גילוי תורה, זו, שתמיד בעת שמתחילים לעשות דבר חדש אזי כל הקושי משום שכל ההתחלות קשות, אבל אח"כ אין בזה קושי או סכנה, שכן שאל הבית יוסף את המגיד שלו, איך זה שאני עמל כ"כ לחדש דבר תורה פלוני, ואני שמעתי את אלמוני אומר את החידוש הזה ללא שום עמל, וענה לו שאחרי שאתה חידשת חידוש זה, הרי הוא ירד לעולם והוא כמים לנפש עיפה לכל נשמה, ולכן המה אומרים אותו ללא עמל ויגיעה, אתה יגעתה כבר להוריד אותו לעולם.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּמָה זַפְּאָה חוֹלְקִיהוֹן דְּהַי תְּלָתָא, וְזַפְּאָה חוֹלְקִנָא לְעֵלְמָא דְּאִתִּי בְּגִין דָּא. נִפְקָא קָלָא תְּנִינֹת וְאָמַר, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בֵּי אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים בְּלָכֶם הַיּוֹם. קָמוּ וְאִזְלוּ. בְּכָל אֲתָר דְּהוּ מְסַתְּפְלִי סְלִיק רִיחִין. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁמַע מִינָהּ, דְּעֵלְמָא מִתְבַּרַךְ בְּגִינָן. וְהוּ נְהָרִין אֲנָפוּי דְּכִלְהוּ, וְלֹא הוּ וְכִלִּין בְּנִי עֵלְמָא לְאַסְתְּכִלָּא בְּהוּ.

מיד שמתו אלו הג' כל העולם נתמלא בריחות, משום שנפתחו כל שערי גן עדן שריחו רב, כמובא בגמ' בשבת, שכל ריח וריח ה' היה נותן בג"ע,

וכן בגמ' בב"מ בעניין הסיפור עם אליהו שהביא לתנא כמה עלים מגן עדן, שהיו שוים כסף רב משום ריחם.

ופני הלומדים היו מאירים, משום שחכמת אדם תאיר פניו, והרי התלמידים נעשים כבנים לרב, כמו שפני רשב"י שהיה גלגול משה היו מאירים כפני משה, כך פני תלמידיו האירו באור רב.

תַּאנָא, עֲשֶׂרָה עָאֻל, וְשִׁבְעַ נִפְקוּ, וְהוּא חֲדֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְרַבִּי אַבָּא עָצִיב. יוֹמָא חַד הָוָה יִתִּיב רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי אַבָּא עִמֵּיהּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מְלָה, וְחָמוּ לְאֵלִין תִּלְתָּא דִּהּוּ מִיִּיתִין לְהוֹן מְלָאכִין עֲלָאִין, וּמְחַזִּין לְהוּ גְּנִיזִין וְאִדְרִין דְּלַעִילָא, בְּגִין וְקָרָא דְּלֵהוֹן. וְהוּ עֵינִי לֹון בְּטוּרֵי דְּאַפְרִסְמוֹנָא דְּכָנָא. נַח דַּעֲתִיָּה דְּרַבִּי אַבָּא.

היו עצבים לומדי החבורה על מיתת ג' מהחברים, אבל לבסוף המה ראו איך שמכניסים אותם בעולם העליון ומראים להם דברים גנוזים ונחמדים, אזי עלתה שמחה בלב לומדי החבורה, היינו שמשום שהראו להם דברים נפלאים, הוי אומר ששמחים בשמים בעוסקם בחכמת התורה הזו.

נכנסנו י' ללימוד החבורה, ויצאו ז', והי' הם כנגד י' מידות, ואין העולם מוכרח לעמוד על י' מידות, שהרי העולם הזה מונהג רק ע"י ז' מידות, כמובא בגמ' בחגיגה שהעולם עומד על ז' עמודים, דהיינו ז' מידות, שהתנאים האלו היה מרכבה אליהם.

תַּאנָא, מִיָּהוּא יוֹמָא לָא אַעְדוּ חֲבֵרִיָּא מִבֵּי רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְכַד הָוָה רַבִּי שְׁמַעוֹן מְגִלָּה רְזִין, לָא מְשַׁתְּפָּחִין תַּמָּן אֶלָּא אִינוּן. וְהוּא קֹארי לְהוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁבַעָה אָנָן עֵינֵי יֵי. דְּכַתִּיב, (זכריה ד) שְׁבַעָה אֵלֶּה עֵינֵי יֵי וְעֶלְן אֲתָמַר. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אָנָן שִׁיתָא בּוֹצִינֵי, דְּנִהָרָאן מְשַׁבִּיעָאָה. אֲנִי הוּא שְׁבִיעָאָה דְּכָלָא. דְּהָא לִית קִיוְמָא לְשִׁיתָא, בְּרַ מְשַׁבִּיעָאָה. דְּכָלָא תְּלִי בְּשַׁבִּיעָאָה. רַבִּי יְהוּדָה קֹארי לִיה שַׁבַּת, דְּכָלָהוּ שִׁיתָא מִנִּיהּ מִתְּבַרְכִּין, דְּכַתִּיב,

(שמות כ) שַׁבַּת לַיָּו, קֹדֶשׁ לַיָּו, מִה שַׁבַּת לַיָּו קֹדֶשׁ, אוֹף רַבִּי שְׁמַעוֹן שַׁבַּת לַיָּו קֹדֶשׁ.

לא עזבו החברים את רשב"י אחרי שראו כמה גדולה מעלתו, הרי הוא בעצמו אמר לחברים שהם לא העלו על דעתם שיתגלו כאן כאילו דברים נפלאים, והם אמרו לו שהוא כמו השבת שמפרנסת את ו' ימי השבוע, והיינו שהוא כמו הקנה האמצעי של המנורה שכול נרות שמצידו נוטים אליו, וכנ"ל שהם כנגד ז' מידות שהעולם עומד עליהם.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, תְּוֹהֵנָא עַל הָהוּא חֲגִיר חֲרָצָן, מֵאֲרִיָּה דְשַׁעְרֵי, אָמַאי לֹא אֶשְׁתַּכַּח בְּבִי אֲדָרָא דִילָן, בְּזִמְנָא דְאֶתְגַּלְיִין מְלִין אֵלִין קְדִישִׁין. אֲדַהְכִּי, אֲתָא אֵלֵיהּ, וְתִלַּת קְטוּרֵי נְהִירִין בְּאַנְפּוּי. אָמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן, מֵאִי טַעְמָא לֹא שְׂכִיחַ מִר בְּקִרְדּוּטָא (ס"א בקרטמא) גְּלִיפָא דְמֵאֲרִיָּה, בְּיוֹמָא דְהִלּוּלָא.

אָמַר לִיה, חֲיִיךְ רַבִּי שְׁבַע יוֹמִין אֶתְבְּרִירו קְמִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כָּל אִינוּן דִּיִּתּוֹן וְיִשְׁתַּכַּחן עִמִּיהּ, עַל לֹא עֵיילָתוֹן בְּבִי אֲדָרָא דִלְכוּן, וּבְעֵינָא לְאֶשְׁתַּכַּח, זְמִין קְטִיר בְּכַתְפּוּי (ס"א נ"ל שכן צריך לומר, ואנא הוה זמין תמן, ובעינא קמיה לאשתכחא, וכדין קטיר בכתפוי) וְלֹא יְכִילָנָא, דְהָהוּא יוֹמָא שְׁדַרְנִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְמַעַבְד נְסִין לְרַב הַמְנוּנָא סָבָא וְחֲבָרִי, דְאֶתְמַסְרוּ בְּאַרְמוּנָא (ס"א בקרוניא) דְמִלְכָּא, וְאַרְחִישָׁנָא לְהוּ בְּנָסָא, דְרַמִּינָא לְהוּ בּוּתְלָא דְהִיכְלָא דְמִלְכָּא, וְאַתְקַטְרוּ בְּקִטְרוּי, דְמִיתּוּ אַרְבַּעִים וְחֲמִשָּׁה פְּרִדְשֵׁי. וְאַפִּיקְנָא לְרַב הַמְנוּנָא וְחֲבָרִי וְרַמִּינָא (ס"א ואוליכנא) לֹון לְבַקְעַת אוּנוּ, וְאַשְׁתַּזִּיבוּ. וְזִמְיִנָּא קְמִיָּהּ נְהָמָא וּמִיָּא, דְלֹא אָכְלוּ תִלְתָּא יוֹמִין. וְכָל הָהוּא יוֹמָא לֹא בְּדִילָנָא מְנִיָּהּ.

שאל רשב"י מדוע אליהו שתמיד אנו לומדים יחד, לא היה בחבורה נפלאה זו, שהרי אליהו מושרש בשכינה ויש כוח רב לתקן את השכינה בתורתו.

ואמר אליהו שודאי רצה לבוא, אלא שהיה צריך להציל את רב המנונא שנקלע לארמון של מלך, והפלתי את החומה של הארמון, והם גם נקלעו בשברי החומה עם מ"ה שרים, והייתי צריך להציל אותם, וקשה שהרי זה לקח רק זמן מה מדוע לא הגיע מיד אחרי זה, ויש לומר שמי שלא היה שניה אחת, הוא כבר לא יכול להיכנס, א': משום שהכל הוא דבר אחד שלם ואינו חלקים חלקים, ב': בכדי שלא יפריע ללומדים ויסירם מדבקותם.

נראה שארמון זה היא חומה של כוח הטומאה, שכל חומה היא בבחינת מלכות, שהרי היא חומה לעולם האצילות שלא יכנס כל זר, אבל כאן הוא מלכות שם כוח הטומאה להבדיל, שהם רצו להפיל אותם, וכן המ"ה שרים הוא כמו שלמידת התפארת שהיא בלעה של השכינה, יש מ"ה כוחות, שהוא שם הויה מלא באלפין כזה, [אין לומר בפה] יוד הא ואו הא, כך להבדיל לזכר של כוח הטומאה יש מ"ה כוחות שהם המ"ה שרים.

וְכֹד תִּבְנֶא, אֲשַׁכְּחָא פֶּרְסָא דְנִטְלוּ כָּל אִינוּן סַמְכִין, וְתִלַּת מִן חֲבֵרִיָּא עָלֶה, וְשְׂאִילָנָא לִוְן. וְאָמְרוּ חוּלְקָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִהֲלוּלָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן וְחֲבֵרוֹי. זָכָא אֲנֵת רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְזָכָא חוּלְקָר, וְחוּלְקָא דְאִינוּן חֲבֵרִיָּא דִּיתְבִּין קַמָּךְ. כְּמָה דְרַגִּין אֲתַתְּקִנוּ לְכוֹן לְעֶלְמָא דְאַתִּי. כְּמָה בּוֹצִינִין דְנִהוּרִין זְמִינִין לְנִהְרָא לְכוּ.

דף קמ"ה ע"א

וְתָא חֲזִי, יוֹמָא דִּין בְּגִינְךָ אֲתַעֲטְרוּ חֲמִשִּׁין כְּתָרִין לְרַבִּי פְּנַחֶס בֶּן יֶאִיר חֲמוּךְ. וְאֲנָא אֲזִילָנָא עֲמִיה בְּכָל אִינוּן נִהְרֵי דְטוּרֵי דְאַפְרָסְמוּנָא דְכִנָּא, וְהוּא בְּרִיר דּוּכְתִּיָּה, וְאֲתַתְּקִן. (ס"א ואנא הא חזינא דהא בריר וכו') אָמַר לִיָּה, קְטוּרִין צְדִיקִיָּא בְּקֶרְטוּפָא דְעֶטְרִין, (דף קמ"ה ע"א) בְּרִישׁ יֶרֶחִי וּבְזִמְנֵי וְשַׁבְתִּי, וְתִיר מְכָל שְׁאָר יוֹמִין.

אָמַר לִיָּה, וְאֵף כָּל אִינוּן דְלִבְר, דְכְתִיב, (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחֻדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבַּת בְּשַׁבְתּוֹ וּגו'. אִי אֵלִין אֲתִיָּין, כָּל שְׁכָן

צְדִיקִיָּא. מִדֵּי חֶדֶשׁ בְּחֶדְשׁוֹ, לְמָה. מְשׁוּם דְּמִתְעַטְרִי אֲבָהָתָא
רְתִיכָא קְדִישָׁא. וּמִדֵּי שַׁבַּת בְּשַׁבָּתוֹ, דְּמִתְעַטְר שְׁבִיעָאָה דְּכָל
אִינוּן נְשִׁיתָא יוֹמִין, דְּכְתִיב, (בראשית ב) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם
הַשְּׁבִיעִי וַגּו'.

ואמר אליהו שבאמת שהגעתי לכאן, ראיתי את אור השכינה מעליכם,
וידעתי שאין להפריע לכם, משום שאתם דבקים עכשיו ממש מאור
העליון.

אמר אליהו שבזכות רבי שמעון שהוא היה חתן של רבי פינחס, זכה
רבי פינחס לאורות גדולים בשמים, לאור חמישים שערי בינה, וי"ג מידות
הרחמים שהם הי"ג נהרי אפרסמון, משום שספר חרדים אומר שהאב של
האישה הוא כאב של החתן, שהרי הכלה והחתן המה נשמה אחת, וודאי
שאביו של רשב"י שקראו לו יוחאי זכה לאורות גדולים, אלא באו לומר
לנו שאפי' חמיו זכה לכך.

שאל רשב"י את אליהו האם נשמות הצדיקים זוכים בשבת לאור
השכינה, וענה לו שאפי' עמי הארצות זוכים לכך וכ"ש נשמות הצדיקים,
שהם נקראים שבת.

ושאלו משום שנשמתו בבחינת שבת כמו שאמרו התנאים לעיל, ושאל
האם משום זה בכל יום הם יזכו לאור השכינה, ואמר לו שאכן כן.

וְאַנְתָּ הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁבִיעָאָה דְּשִׁיתָא, תְּהֵא מִתְעַטְר
וּמִתְקַדֵּשׁ יְתִיר מִפְּלָא. וְתִלַּת עֲדוּנִין דְּמִשְׁתַּכְּחִין בְּשְׁבִיעָאָה,
זְמִינִין חֲבֵרִיָּא אֵלִין צְדִיקִיָּא לְאַתְעֲדָנָא בְּגִינָךְ לְעֵלְמָא דְּאַתִּי.
וְכְתִיב (ישעיה נח) וְקִרְאתָ לְשַׁבַּת עֲנֵג לְקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד. מֵאן
הוּא קְדוֹשׁ יְיָ. דָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, דְּאֶקְרִי מְכֻבָּד בְּעֵלְמָא
דִּין, וּבְעֵלְמָא דְּאַתִּי.

עד כאן האדרא קדישא רבא.

אמר אליהו לרשב"י אתה שאתה גדול מכל ששת תלמידך, ואתה
בבחינת שבת אליהם, תזכה לאור ג' הסעודות ותפילות של שבת, וכן

תלמידך יזכו בו לעולם הבא, דהיינו לאור השכינה התפארת והכתר, ואמת שאתה בבחינת שבת בעולם הזה וכ"ש בעולם הבא.

ודע שמה שכתוב לעיל שאליהו הגיע עם ג' אורות בידו, הכוונה שהוא בא לגלות לרשב"י וחבריו, אשר הם יזכו בגן עדן להינות מג' מידות, השכינה התפארת והכתר, שהיא מידה שמי שמקבל ממנה, הרי הוא מתחיל כבר לחיות את חיי הנצח, משום שהיא ממצעת בין העולם הזה, לעולם הנצח, שכן היא שיטת הרמח"ל.

ודע שאמר הזוהר שת"ח שהוא בבחינת שבת, אין לבקש ממנו לעשות מלאכה, שעל זה נאמר "כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת", וודאי שאין צורך לת"ח לעשות מלאכה הכל פרנסתו מזומנת לו משמים, שבשבת הלחם הוא בבחינת מן היורד משמים, ולכן מכסים אותו מלמעלה ולמטה, וכן הרמח"ל מבאר שהלחם של שבת הוא כמן אשר נבלע באיברים, וזה העומק במה שרשב"י בבחינת שבת, וכן כל ת"ח כחם בכל מקום שהוא.

תם ונשלם בשבח גדול עד מאוד מאוד, לבורא עולם.

בס"ד

"אור שבעת הימים"

ה"אידרא זוטא"

הקדמה

הנה ביאור זה, בכדי להקל על הלומד להתעסק במושגים אשר נצרכים להקדמות רבות, אלא הוא פירוש שמבוסס כמעט ורק על י' מידות וה' עולמות, שהם כנגד ה' חלקי הנשמה יחידה חיה נשמה רוח ונפש, ושם העולמות: אדם קדמון כשמו כן הוא שהוא הצלם אלוקים הראשון, אצילות שבו נאצל אור ה', בריאה שבו נעשה אור ה' לנברא נפרד מעט מה', יצירה שבו נעשו צורות [דהיינו מהות מוגבלת לעשות מלאכה מסוימת] בכוחות ה', עשייה שבו נעשו הדברים גשמיים.

הכתב המודגש בכל מקום הוא תרגום של הארמית עם ביאור קצר וקולע לדעת באיזה מקום ומידה מדבר רשב"י, ושאר הביאור הוא תוספת נופח להבין את עומק הדברים והגדרתם, שזו מטרה שניה של חיבור זה, להגדיר את הדברים ולא רק לומר באיזה מידה מדובר, כגון שאם נכתוב שאין ראש וסוף, ננסה להבין מהו ראש ומהו סוף ומדוע אין וכו'.

חיבור זה הוא כהמשך לחיבורי על ה"אידרא רבא", והמעין שם ישכון כאן לבטח כפליים.

יתן ה' ויעשה חיבור זה שמחה בלומדים, ויקרב אותם לבורא עולמים, ויביא אותנו להבין את דרכו, ולקיים את הדברים הלכה למעשה, בין כמו שאמרו חז"ל בכתובות, שנקיים מה הוא רחום אף אתה רחום, ועוד שנכון בתפילה ובמצוות³⁶³⁶ להוריד את האור מהמידת העליונות לשכינה ולהקים אותה מן גלותה במהרה בימנו אמן.

³⁶³⁶ ב"ה יש תחת ידי את כל כוונות הרמח"ל על כל החגים ראש השנה יום כיפור סוכות חנוכה ופורים פסח ושבועות, וכוונות אלו קצרות וקלות עד מאוד, עד שכמעט כל אחד יכול לכונן, ואינם מסובכות וארוכות ככוונות הרש"ש ואפי' המה קיצור של כוונות האריז"ל, ואין דבר העומד בפני הרצון.

האידרא זוטא

תֵּאנָא בְּהֵוֹא יוֹמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּעָא לְאַסְתִּלְקָא מִן עֲלָמָא
וְהוּהוּ מְסִדֵּר מְלוּי. אֲתַפְּנִשׁוּ חֲבֵרְיָא לְבִי רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְהוּוּ קָמִי
רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיהַ וְרַבִּי אָבָא וְשָׂאֵר חֲבֵרְיָא. וְהוּהוּ מְלִיָּא בֵּיתָא.

הקדמת רשב"י זצלה"ה

לפני פטירת רשב"י עלה ברצונו לבאר עוד דברים שלא ביאר בחייו, והיינו משום שכתוב "ויאסף יעקב אל עמיו", וביאר הזוהר שכל חלקי נשמת הנפטר מגיעים אליו בעת פטירתו, ומבאר ליקוטי מוהר"ן משום שכל נשמה יש לה ב' חלקים, א: בעולם הזה. ב: בעולם הבא, ובעת הפטירה מגיע החלק של העולם הבא לעולם הזה, ולכן אז הנשמה בגדולה גדולה מאוד מאוד, יותר מאשר כל ימיו.

ולכן רשב"י בעת פטירתו גילה דברים שלא גילה בעבר, משום שאז התקדש פי כמה וכמה³⁷.

זְקִיף עֵינָיו רַבִּי שְׁמַעוֹן וְחָמָא דְאַתְמָלִי בֵּיתָא. בְּכָה רַבִּי שְׁמַעוֹן
וְאָמַר. בְּזִמְנָא אַחְרָא כִּד הָוִינָא בְּבִי מְרַעִי, הָוִה רַבִּי פְּנַחֶס בֶּן
יֶאֱיִיר קָמָאִי. וְעַד דְּבִרְיָנָא דּוּכְתָאִי אֹרִיכוּ לִי עַד הַשְּׁתָּא. וְכִד
תְּבָנָא אֶסְחָר אֲשָׁא מְקָמָאִי וּמַעְלָמִין לֹא אֲתַפְּסֵק. וְלֹא הָוִה עָאֵל
כִּד נָשׁ אֶלָּא בְּרִשׁוּתָא. וְהַשְּׁתָּא חֲמִינָא דְאַתְפְּסֵק וְהָא אֲתַמְלִי
בֵּיתָא. עַד דְּהָוִי יִתְבִּי. פְּתַח עֵינָיו רַבִּי שְׁמַעוֹן וְחָמָא מַה דְּחָמָא
וְאֶסְחָר אֲשָׁא בְּבֵיתָא. נִפְקוּ כְּלָהוּ וְאֲשִׁתָּאֵרוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיהַ
וְרַבִּי אָבָא. וְשָׂאֵר חֲבֵרְיָא יִתְבוּ אַבְרָאִי.

כשרשב"י ראה שהבית מלא בתלמידי חכמים שבאו לשמוע את דברי תורתו, נצטער שכל הבא יכול לבוא, והוא אומר שדבריו אינם ליחיד סגולה, ועוד שחשש כמו שאמרו בפרקי אבות שאין לאדם ללמד לתלמיד דברי שאינו מבין, שמא יטעה בהבנה ויבוא לטעות.

³⁷ והנה לקמן רשב"י אומר שהיו היו טמונים בליבו החידושים, וא"כ משמע שהוא כבר ידע אותם, אבל פירשתי שם, שהכוונה שהם היו אצלו בכוח ולא בפעול.

ואמר שמאז שעלה לשמים וסידר לו מקום בעולם העליון הייתה אש עימו ועכשיו אינה, שהשכינה שנקראת אש, כמו שכתוב "כי ה' אלוךך אש אוכלה הוא", הייתה עימו, ועכשיו לא, והיינו משום שהשכינה רצתה שלא ירצה להשאר בעולם הזה, אלא יבוא לעולם הבא.

וכן אומר הזוהר שהשכינה במדבר בצאת ישראל ממצרים, הייתה נראית להם מרחוק, וכשהיו מגיעים היא הייתה מתרחקת עוד, וכן חלילה, והם היו רודפים אחריה ותאבים לה, ובכך היא הביאה אותם להר סיני וכו', וכן כאן השכינה הולכת מהצדיק בכדי שהוא יבוא עימה לעולם הבא.

ומה שסידר לו מקום בעולם העליון ומאז הייתה האש עימו, הנה עצם סידור המקום בעולם העליון, משום שהצדיקים כבר בעולם הזה המה בעולם הבא, ומשום שכתוב שהצדיקים יושבים ועטרה על ראשם, כן הייתה תמיד השכינה על ראש רשב"י בעולם הזה, ולכן אמרו לו תלמידיו כשהגיעו לבקרו - אתה האלוקים, והיינו משום שהשכינה הייתה עימו תמיד, אבל עכשיו שהוא ראה שאין השכינה עימו חשש שמא קיבל עולמו בחייו, ולכן נצטער מאוד, אבל מיד חזרה השכינה ואמרה לו שהוא בן עולם הבא.

לפתע הגיע שוב האש וכולם יצאו, לבד מרבי אליעזר ורבי אבא, משום שאמר רשב"י בגמ' בסוכה שהוא ורבי אליעזר יכולים להציל את כל העולם מן הדין, ורואים שמעלתו הייתה גדולה עד מאוד.

ועוד שרבי אליעזר נשאר בכדי לירש את מעלת רשב"י שאין ירושה טובה בעולם כמו ירושת נשמת האב לבן, ירושת נשמה קדושה נשמה מלאה תורה וקדושה.

ורבי אבא היה סופר, הוא גם בן, אבל אינו בן גשמי אלא בן רוחני, כמו שאמרו חז"ל שהתלמידים כבנים כמובא בגמ' בב"ב.

אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה, פוק חזי אי הכא רבי יצחק דאנא מערבנא ליה. אימא ליה דיסדר מלוי ויטיב לגבאי זבאה חולקיה.

קם רבי שמעון וייתיב וחיין וחדין. אמר אן אנון חבריא. קם רבי אלעזר ואעיל לון ויתבו קמיה. זקיף ידוי רבי שמעון ומצלי צלותא והוה חדי ואמר. אנון חבריא דאשתכחו בבי אדרא יזדמנון הכא. נפקו כלהו ואשתארו רבי אלעזר בריה ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי חייא. אדהכי עאל רבי יצחק. אמר ליה רבי שמעון כמה יאות חולקך כמה חידו בעי לאתוספא לך בהאי יומא. יתיב רבי אבא בתר בתלוי ורבי אלעזר קמיה.

רשב"י הציל את רבי יצחק ממיתה, ואמר לו שהוא יחיה עד שהוא בעצמו [רשב"י] ישוב לעולם העליון, ולכן עכשיו אמר לקרוא לרבי יצחק, ויאמר לאנשי ביתו שהוא עובר מן העולם, והיינו שכל עוד שרשב"י היה בעולם הוא יכל להשאיר את רבי יצחק בעולם הזה, משום שהוא היה כתלמידו, ותלמידיו היו עימו, אבל עכשיו שרשב"י עצמו הולך, אין כוח לרבי יצחק להשאר בעולם.

רשב"י שמח, משום ששמחת האדם אשר הוא עורך לבני אדם את דברי תורתו, כמובא בגמ' בעירובין, ועוד שאמרו בגמ' ביבמות שתלמיד חכם שאומר דבר תורה בעולם הזה, ובני העולם הזה עוסקים בו לאחר מיתתו, יש לו שמחה מכך גם בעולם הבא, ולכן שמח רשב"י שיכול לגלות את דברי תורתו, ולא נלקח בטרם עת.

שאל רשב"י היכן כל התלמידי חכמים, והיינו שהיה חפצו שיהיו עימו ז' בכדי לעורר את ז' המידות העליונות, שבתחילה המה היו י', ונפטרו ג' באידרא רבא, ומ"מ נשאר עימו יחד ז' כנגד ז' מידות, שעיקר הנהגת העולם הזה הוא ע"י ז' מידות.

ובתחילה כולם באו, ואמר שישארו רק מי שהיה באידרא רבא, והיינו משום שחיבור זה הוא המשך של החיבור הגדול האידרא רבא, ולכן רק מי שהיה שם יהיה כאן, ועוד שלא כל הבא ליטול יטול, והיינו שבעת אשר יורדים החידושים בפעם הראשונה לעולם, אין הכל ראויים לשמוע אותם, שידוע שכל חידוש וחידוש בפעם הראשונה קשה מאוד להורידו לעולם, אבל לאחר מכאן כל אחד יכול לאומרו, וזה מבאר על כמה דברים שאמרו התנאים וכל כך התרגשו, ולכאורה כל אחד יכול לאומרם, אבל הפשט כנ"ל שבאמת אחרי שהם אמרו ודאי שכל אחד יכול לאומרם.

רבי אליעזר ישב לפניו, ורבי אבא לאחוריו, והיינו שרבי אליעזר הבין את הדברים בצורה כה גבוהה, עד אשר אי אפשר לכותם מרוב עומקם האין סופי, כמו שמוספר על הגר"א האריז"ל ובעל הלשם שבו ואחלמה זצ"ל, אשר המה לא יכלו לכתוב את דברי תורתם, משום שהם היו דברים אשר אין להם תחילה וסוף.

אבל רבי אבא הבין את הדברים בצורה פחותה אשר אפשר לכותבם, ולכן ישב מאחוריו, וכן אמרו בגמ' בעירובין, שסומכוס אמר שאם היה יושב לפני רבי מאיר היה יותר חכם.

אמר רבי שמעון הא השתא שעתא דרעותא הוא. ואנא בעינא למיעל בלא פסופא לעלמא דאתי. והא מלין קדישין דלא גליאן עד השתא, בעינא לגלאה קמי שכינתא, דלא יימרון דהא בגריעותא אסתלקנא מעלמא. ועד כען טמירן הוו בלבאי, למיעל בהו לעלמא דאתי. וכך אסדרנא לכו, רבי אבא יכתוב, ורבי אלעזר ברי ילעי, ושאר חבריאי ירחשון בלבייהו. קם רבי אבא מבתר בתפוי. ויתיב רבי אלעזר בריה קמיה, אמר ליה קום ברי, דהא אחרא יתיב בההוא אתר, קם רבי אלעזר.

אמר רשב"י שהוא עולה לעולם הבא ללא בושה, ויש דברים שהיו נסתרים בליבו, ואמר לרבי אבא לבוא לפניו, ורבי אליעזר ישב לפני רשב"י ואמר לו שיקום ממקומו משום שהוא מוכן למשהו אחר [בהמשך באמת הגיעו רב המנונא ורבי פינחס, ואולי להם היה מזמן המקום, והנה שפאי' נשמה רוחנית צריכה מקום].

רבי אבא חזר לפניו, משום שרשב"י אמר שמ"מ דברי התורה צריכים להתגלות לדור אחרון, ולכן אמר שיהו כאן ג' דברים. א: יש מי שילמד את הדברים בפיו, והיינו שיש שיזכו להבין אותם בדור האחרון באר היטיב, שהרי שאדם עורך את דברי התורה בפיו, הרי הוא מבינם היטיב כמובא בגמ' בעירובין. ב: יש מי שיאמר אותם רק בליבו, והיינו שהיא דרגה פחותה יותר. ג: יש מי שרק יוכל לקרוא את הדברים ואפי' לא לאומרם בליבו, והיא הדרגה השלישית.

ומה שאמר שהוא נכנס לעולם הבא ללא בושה, משום שידוע שהאדם ירד לעולם הזה בכדי שיהנה ממעשה ידיו, כמו שאמרו חז"ל בב"מ רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבים של חברו, והיינו שאדם נהנה ממעשה ידיו, אבל מי שמקבל ישירות לליבו את דברי התורה או כל דבר, ללא שעמל עליו בעצמו, אין לו הנהגה מהדברים, ולכן כשבא אליהו הנביא לגר"א ללמדו רזי תורה, מיאן הקדוש הגר"א, הוא שלט בכוחות הפנימיים שלו וידע שזה לא כדי, אפי' שזה דבר עוצמתי שמעטים זוכים לכך.

וזה הטעם שהדורות האחרונים אינם מסופקים, ומחפשים איזה דבר שיספק אותם, משום שאף אחד היום לא חורש, לא מכבס, לא מכין את האוכל, לא מחפש עצים להתחמם, לא מביא מים מהבאר, וכו' וכו', ולכן האדם לא מחובר לסובב אותו, וכן הוא בעניין הלימוד.

אַתְּעֵשֶׂה רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְיָתִיב. פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים קטו) לֹא הַמֵּתִים יִהְלְלוּ יְהִי וְלֹא כָּל יוֹרְדֵי דוּמָה. לֹא הַמֵּתִים יִהְלְלוּ יְהִי, הַכִּי הוּא וְדָא, אֵינוֹן דְּאֶקְרוֹן מֵתִים, דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַי אֶקְרִי, וְהוּא שְׂאֲרֵי בֵין אֵינוֹן דְּאֶקְרוֹן חַיִּים, וְלֹא עִם אֵינוֹן דְּאֶקְרוֹן מֵתִים. וְסוּפִיָּה דְקָרָא בְּתִיב, וְלֹא כָּל יוֹרְדֵי דוּמָה, וְכָל אֵינוֹן דְּנִחְתִּין לְדוּמָה, בְּגִיָּהֶם יִשְׁתַּאֲרוּן. שְׂאֲנֵי אֵינוֹן דְּאֶקְרוֹן חַיִּים, דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי בִיקְרִיהוֹן.

דף רפ"ח ע"א

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּמָה שְׁנֵי שְׁעָתָא (דף רפ"ח ע"א) דָּא מֵאֲדָרָא. דְּבִאֲדָרָא אֲזִדְמֵן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְרִתִּיכוּי. וְהִשְׁתָּא, הָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֵיכִי (הכא), וְאֲתֵי עִם אֵינוֹן צְדִיקָיָא דְּבִגְנָתָא דְּעָדָן, מֵה דְּלֹא אֶעְרְעוּ בְּאֲדָרָא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי בִיקְרִיהוֹן דְּצְדִיקָיָא יִתִּיר מִיִּקְרָא דִּילִיָּה, כְּמָה דְּכְתִיב בִּירְבָּעָם, דְּהוּא מְקִטָּר וּמִפְּלַח לְעִבּוּדָה זָרָה, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹרִיךְ לִיָּה. וְכִינוֹן דְּאוֹשִׁיט יְדִיָּה לְקַבְּלֵי דְּעֵדוּ נְבִיאָה, אֲתִיבִּשׁ יְדִיָּה, דְּכְתִיב, (מלכים א יג) וְתִיבֵשׁ יָדוֹ וְגו'. וְעַל דְּפִלַּח לְעִבּוּדָה

**זָרָה לֹא פָתִיב, אֲלֵא עַל דְּאוֹשִׁיט יְדֶיהָ לְעַדוֹ נְבִיאָהּ. וְהִשְׁתָּא
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי בִיקְרָא דִּילָן, וְכִלְהוּ אֶתְאֵן עֲמִיהּ.**

אמר רשב"י שנאמר "לא המתים יהללו י'-ה", שרק מי שנקרא חי יכול להלל את ה', ומי שמת נופל בגהינום, אבל מי שנקרא חי הוא שונה, משום שה' רוצה בכבודו.

והיינו שספר הזוהר הוא עץ החיים ושאר התלמוד הוא בבחינת עץ הדעת, כמובא בזוהר פעמים רבות, ונכון שהעולם הזה הוא עולם של עץ הדעת ולכן יש לעסוק בתורה הפשט לדעת את ההלכה על בוריה, מ"מ העיקר הוא להכין את עצמו לעץ החיים לעולם הקדושה האמיתית, ולכן רשב"י אמר שהוא בבחינת חי, וודאי שמי שעוסק בתורת הפשט הוא גם אחוז בעץ החיים אבל בבחינה מועטת מאוד, כמו שאמר רבי שמחה בונים זצ"ל שהיום איננו מסוגלים לקבל את אור תורת הפשט, ומה שנאמר שהמאור שבה מחזירם למוטב הוא על תורה האמת, וכן הגר"א אמר שעסק הסוד מציל את האדם מן היצר הרע, ובגמ' בקידשוין אמרו שהתורה מצילה מן היצר הרע, והגר"א אמר שהסוד בלבד מציל מן היצר הרע, והוי אומר שכל מעלות התורה כהיום, הם בתורת הסוד.

ואמר ששונים מי שנקראים חיים, דהיינו שאפי' שהם עוברים בגיהנום כמו הרשעים, מ"מ אינם נענשים שם כלל, אלא הם באים להוציא את הרשעים שחזרו בתשובה, וזה בבחינת מה שאמרו חז"ל בגמ' בנדרים שלעתידי ה' יוציא את החמה מנרתיקה וצדיקים נהנים בה ורשעים ישרפו בה, דהיינו שאפי' שהצדיקים בגיהנום מ"מ אינם נשרפים אלא נהנים.

אמר רשב"י שמעלת האידרא הזאת היא יותר מן האידרא הקודמת, משום שעכשיו הגיעו הצדיקים עם ה', ואז הגיעו רק המלאכים עם ה' לשמוע את דברי התורה, והצדיקים חשובים לה' מכל.

והיינו שהצדיקים הם מפנימיות המידות והמלאכים מחיצוניות המידות כמובא בהארז"ל, והוי אומר שהמלאכים הם חיצוניות לאדם, הם באים רק לשמשו, אבל האדם שהוא בר בחירה הוא האהוב לה', משום שה' מתעלה רק בעבודת הבר בחירה שרק היא נקראת עבודה ולא הכרח, ועל זה אמר המשורר "תנו עוז לאלוקים" ודרשו חז"ל שאנחנו מחזקים את ידי ה'.

אמר, הא רב המנונא סבא הכא, וסחרניה ע' צדיקי גליפן בעיטרין, מנהרין כל חדר וחד מזיהרא דזיוא דעתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין. והוא אתי למשמע בחדוותא, אלין מלין דאנא אימא. עד דהוה יתיב, אמר, הא רבי פנחס בן יאיר הכא, אתקיננו דוכתיה, אדעעזעו חבריאי דהוו תמן, וקמו ויתבו בשופולי ביתא. ורבי אלעזר ורבי אבא, אשתארו קמיה (נ"א עמיה) דרבי שמעון. אמר רבי שמעון, באדרא אשתכחנא דכל חבריאי הוו אמרי, ואנא עמהון. השתא אימא אנא בלחודאי, וכלהו צייתין למלולי, עלאין ותתאין. זפאה חולקי יומא דין.

אמר רשב"י שהגיעו הצדיקים הגדולים רב המנונא סבא ורבי פנחס בן יאיר, ואמר שבפעם הקודמת כולם אמרו את דברי התורה, אמנם עכשיו רק הוא יאמר.

והיינו שאפי' מתוך הצדיקים, הגיעו הצדיקים המעולים המושרשים המידת הכתר העליונה, שהיא מבחינת עולם הנצח.

ואמר שרק הוא יאמר את דברי התורה, והיינו שאלו הם דברים עמוקים עד מאוד, שהנה ידוע שרשב"י הוא גלגול משה רבינו כמובא ברמח"ל באדיר במרום ועוד, ולכן מה שקרה למשה קרה לרשב"י, והנה כתוב בגמ' בנדרים שה' נתן את הפלפול שבתורה למשה ואת שאר התורה לעם ישראל, והיינו שעומק התורה הוא למשה רבינו, וכן לרשב"י שהוא גלגולו, וזה מה שאמר להם כאן שרק הוא יכול לגלות את דברי התורה האלה שהם היו שמורים בליבו, היינו בשכינה שנקרא לב, ושורה בלב החכמים.

פתח רבי שמעון ואמר, (שיר השירים ז) אני לדודי ועלי תשוקתו. כל יומין דאתקטרנא בהאי עלמא, בחד קטירא אתקטרנא ביה בקודשא בריך הוא, ובגין כך השתא ועלי תשוקתו. דהוא וכל סיעתא קדישא דיליה, אתו למשמע בחדוה, מלין סתימין, ושבחא דעתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין, פריש ואתפרש מפלא, ולא פריש, דהא פלא ביה מתדבק, והוא מתדבק בכלא הוא פלא.

אמר רשב"י שכל חייו היה דבק בה', ולכן ה' בא לשמוע את דבריו תורתו אשר הוא דורש על מידת הכתר, שהיא שורש כל העולם.

היינו שרשב"י היה דבק בה', עד שנעשה כחלק ממנו, שידוע שיש ג' עולמות תחתונים שאין ה' שורה בהם באופן תמידי, אמנם בעולם הרביעי שהוא עולם ששמו עולם האצילות, ה' שורה בו תמיד, ולכן המלאכים שם שהם המידות, נקראים האלוקים בעצמו, משום שה' תמיד שורה בהם, והם נעשו לו כגוף לנשמה, ולכן הם כחלק ממנו, וכן רשב"י שתמיד היה דבק בה' הרי הוא נעשה כחלק ממנו.

והנה לכאורה ישנם הרבה מידות, וא"כ איך הם נעשות לאחת, התשובה משום שהנשמה של כולם אחת, שהאין סוף נמצא בכל מידת האצילות ולכן הם אחד, וזה מה שאמר רשב"י שהוא דבק בעתיק שהוא בבחינת האין סוף כידוע, ולכן הוא דבר במקור השלמות.

והיינו שאין שאדם דבק בה' בעולם הזה, כן הוא דבק בו לעולם הבא, ומשום שרשב"י דבק כל ימיו בה' ברצון הלב, לכן ה' התגלה לו במידה שלו שנקראת מידת הרצון שהיא מידת הכתר, ולכן היא באה לשמוע את דברי תורתו.

עתיקא דכל עתיקין, סתימא דכל סתימין, אתתקן ולא אתתקן. אתתקן, בגין לקיימא פלא. ולא אתתקן, בגין דלא שכיח.

פד אתתקן, אפיק ט' נהורין, דלהטין מניה, מתקונוי. ואינון נהורין מניה, מתנהרין ומתלהטין, ואזלין ומתפשטין לכל עיבר. פבוצינא דאתפשטין (דמתפשטין) מניה נהורין לכל עיבר. ואינון נהורין דמתפשטין, פד יקרבו ל מנדע לון, לא שכיח אלא בוצינא בלחודוי. כך הוא עתיקא קדישא, (הוא) בוצינא עלאה, סתימא דכל סתימין. ולא שכיח בר אינון נהורין דמתפשטין, דמתגליין, וטמירן. ואינון אקרון שמא קדישא. ובגין כך פלא חד.

וַיְמַה דְּאִמְרֵי חֲבֵרָנָא בְּסִפְרֵי קְדָמָאֵי, דְּאֵינוּן דְּרָגִין דְּאֶתְבְּרִיאוּ, וְעֵתִיקָא קְדִישָׁא אֶתְגְּלִי בְּהוּ, בְּכָל חַד וְחַד. מְשׁוּם דְּאֵינוּן תְּקוּנִין דְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא. לָאוּ הִשְׁתָּא עֵידָנָא לְהַנִּי מְלִין דְּהָא אֲמִינָא לֹון בְּאֶדְרָא קְדִישָׁא. וְחֲמִינָא מַה דְּלֹא יִדְעָנָא הָכִי, וְעַד הִשְׁתָּא אֲסֵתִים בְּלִבָּאֵי מְלָה. וְהִשְׁתָּא אֲנָא בְּלַחֲוֹדָאֵי אֲסֵהִידָנָא קָמִי מְלָכָא קְדִישָׁא, וְכָל הָנִי זָכָאֵי קָשׁוּט דְּאָתוּ לְמִשְׁמַע מְלִין אֲלִין.

ביאור מידת הכתר

מידת הכתר היא מנהיגה את העולם, אבל אינה נגלית, שהיא מנהיגה את העולם בצורה נסתרת.

מידת הכתר הוציאה ט' אורות, וכשמעמיקים באורות אלו רואים שהם אור אחד, וט' אורות אלו הם השם הקדוש.

והיינו שהיא הוציאה את שורש הט' מידות שתחת מידת הכתר, שכידוע ישנם י' מידות שה' עימם מנהיג את העולם, כתר חכמה בינה חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות, והנה הכתר היא שורש העולם והיא הוציאה את שורש הט' מידות האלו, שהנה ידוע שכל מידה נקראת באחד מאותיות שם הויה, החכמה באות י' של שם הויה, הבינה באות ה', החסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, שהם ו' מידות הם אות ו' של שם הויה, והמלכות היא אות ה' שניה של שם הויה. והנה שט' מידות אלו הם שם הויה, והכתר נרמז בקוץ ה', אבל הוא רק נרמז אבל בעצם אין שום שם ודבר שיכול הגדירו מרוב מעלתו.

ובא רשב"י לומר לנו שלא נחשוב שאם יש כל מיני פעולות בבריאה, אזי כל פעולה היא חלילה אלוקים שונה, ולכן אמר שכולם הם הקדוש ברוך הוא.

ולא נחשוב שהוא חלילה וחס - מורכב מכמה וכמה חלקים, ולכן אמר שכולם אחד, שאין לומר שה' חלילה מורכב מכמה חלקים, שא"כ היה דבר לפני ה', דהיינו שכל דבר שמורכב מב' חלקים הרי הוא נעשה מב' דברים שקדמו אליו כמובא בצמח צדק.

ולכן אמר שה' הוא אחד, אלא שהוא משנה את העולמות לפי צורך הנבראים, אבל ודאי שלא אלו הם פעולתיו, שהנה מכונת כביסה להבדיל כל ההבדלות, היא יכולה רק לכבס ולא לחמם, וזה מהותה, אבל ה' הכל

יכול אינו כביכול מכבס, משום שזה חלילה מהותו, אלא אפי' שאין זה מהותו הוא עושה את הדבר הזה, וזה מה שאמרו המקובלים והזוהר שה' הוא מרומם מעל כל מעשיו, והוא פועל רק לצורך הנבראים, ודו"ק.

אמר רשב"י נכון שהחברים דיברו בעניין מידת הכתר והכוחות שיצאו ממנה, מ"מ אין אנחנו עכשיו בעסק דבריהם, אלא באתי לומר דברים חדשים.

ונראה שרשב"י בא לומר לנו, שכל המקובלים לפניו דיברו במידת הכתר של עולם הבריאה, אבל רשב"י בא לדבר במידת הכתר של עולם האצילות, ולכן אמר רשב"י וז"ל: ומה דאמרי חברנא בספרי קדמאי דאינון דרגין דאתבריא ועתיקא קדישא אתגלי בהו בכל חד וחד וכו', עכ"ל, והנה שאמר כאן דאתבריא דהיינו שהם נבראים ולא נאצלים, דהיינו שהם בעולם הבריאה ולא בעולם האצילות, אבל רשב"י בא לדבר במקום יותר גבוה שלא השיגו הראשונים.

ודע שאפי' שאנחנו יודעים היום דברים רבים יותר מהראשונים, אומר הרמח"ל שאנחנו יודעים ולא מבינים את עומקם, אמנם הם ידעו דברים מעט, אבל על בוריים.

גּוֹלְגֻלְתָּא דְּרִישָׁא חוּרָא, לָאוּ בִּיה שִׁירוּתָא וְסִיּוּמָא. קוּלְטָרָא דְּקִטְפוּי, אֲתַפְּשֵׁט וְאֲתַנְהִיר, וּמִנִּיה יִרְתּוֹן צְדִיקָיָא ד' מָאָה עֲלָמִין דְּכִסּוּפִין לְעֵלְמָא דְּאֲתִי. מֵהָא קוּלְטָרָא דְּקִטְפָּא, דְּהִיא גּוֹלְגֻלְתָּא חוּרָא, נָטִיף טָלָא כָּל יוּמָא, לְהֵהוּא זְעִיר אֲנָפִין, לְאַתֵּר דְּאֲתַקְרִי שְׁמַיָּם, וּבִיה זְמִינִין מִיתְּיָא לְאַחֲיָא לְזִמְנָא דְּאֲתִי. דְּכִתִּיב, (בראשית כז) וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם. וְאֲתַמְלִיָּא רִישִׁיה, וּמֵהָהוּא זְעִיר אֲפִין, נָטִיף לְחֻקַּל תְּפּוּחִין. וְכָל חֻקַּל תְּפּוּחִין, נְהִירִין מֵהָהוּא טָלָא.

עניין ד' מאות עולמות השכר

אמר רשב"י שיש מאחורי מידת הכתר ד' מאות צינורות שפע, אשר הם משפיעים לצדיקים, ולשכינה ולמידת התפארת, וע"י תהיה תחיית המתים.

רשב"י פתח לדבר מעניין העולם הבא, משום שכל רצונו היה כבר להיות שם, כמו שאמר רשב"י בזהר שאין לבכות על המת, ואינו מבין מדוע אנשים כ"כ עצבים על המת, והרי אנחנו מאמינים שיש עולם הבא, וא"כ מה מקום יש להצטער, ואם משום שיש שצריכים להענש, והרי ממילא אח"כ יענשו, ועוד שאין אחד מישראל שיענש שהרי אמרו חז"ל בחגיגה, שת"ח שעוסק בתורה אין אש שבגהינום שולטת בהם, ועוד הרבה דברים המובאים בחז"ל שהעושה אותם אין אש הגיהינום שולטת בהם, ולענ"ד אין נראים דברי הקדוש המקובל הרה"ג פתיה זצ"ל, אשר אמר בסיפרו "רוחות מספרות" שה' משכיח את התורה מלומד התורה ואזי הוא יכנס לגיהנום, זה אינו לענ"ד שהרי כתוב שהעוסק בתורה אין אש שולטת בהם, ואם יש להם להענש, הרי האש כן תשלט בהם שהרי הם ישכחו את התורה שלהם, ואם הם לא חטאו מדוע צריך שהתורה תשמור עליהם והרי הם לא חטאו, ודוחק עצום מאוד לומר שיש חטאים קטנים שהתורה מגינה עליהם שלא משמע כך, וכן מובא בזהר שהאבות בחרו בגלות בעולם הזה במקום גהינום בעולם העליון, ורק הכופרים בתורה ובתחיית המתים וכו', להם יש גהינום כמובא בראש השנה, אבל לשאר, אין גהינום כלל.

ועוד שאין לזה הבנה מה שייך לומר שמשום שהוא שוכח את התורה הרי הוא יכול להיכנס לגהינום, והרי אין העיקר לזכור את הלימוד כמובא במהרח"ו בשער המצוות, אלא העיקר ללמוד, ואם שוכח שוכח.

וכן הנשים אפי' שאינם עוסקות בתורה לא יכנסו לגיהנום, שכבר אמר אליהו הנביא ע"ה בגמ' ביבמות שבזכות שהם מביאות את בניהם ללמוד תורה ועוזרות לבעליהם, ודאי שיש להם שכר גדול, ללא שום גהינום.

האי עתיקא קדישא טמיר וגניז. וחכמתא עלאה סתימאה, בהוא גולגלתא משתכח, ודאי בהאי עתיקא, לא אתגלייא אלא רישא בלחודו, בגין דאיהו רישא לכל רישא. חכמתא עלאה, דאיהו רישא, ביה סתים, ואקרי מוחא עלאה. מוחא סתימא. מוחא דשכיך ושקיט. ולית דינע ליה, בר איהו.

דף רפ"ח ע"ב

תלת רישין אתגלפן, דא, לגו מן דא. ודא, לעילא מן דא. רישא חדא, חכמתא סתימאה, דאתפסיא, ולא מתפתחא. וחכמתא דא סתימאה, רישא לכל (רישוי) רישיה, דשאר חכמות. (בראשית קמ"ז ע"א) רישא עלאה, עתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין. רישא דכל רישא, (דף רפ"ח ע"ב) רישא דלאו רישא. ולא ידע, ולא אתידע, מה דהוי ברישא דא, דלא אתדבק (לא) בחכמתא, ולא בסובלתנו. ועל האי אקרי, (במדבר כד) ברח לך אל מקומך. (יחזקאל א) והחיות רצוא ושוב.

ובגין כך עתיקא קדישא אקרי אין. דביה תלויא אין. וכל אינון שער, וכל אינון נימין, ממוחא סתימאה נפקין. (תליין) וכלהו שעיעין, (ס"א יתבין) בשקולא. ולא אתחזי קדלא.

עניין ראש הכתר וג' ראשים שבו

אמר רשב"י שרק ראש מידת הכתר נגלית, ובראשה שורת החכמה הסתומה שאין מי ששיגי אותה חוץ ממנה, ואמר שיש בכתר ג' ראשים, אשר כלולים, שהיא ראש אחד.

מובא בהארז"ל שכל שאר מידות של מידת הכתר אינם נגלות, אלא הם נעשו כנשמה לגוף שאר מידות, חוץ מהכתר של מידת הכתר שהוא לא נעשה כנשמה לשום מידה, אלא הוא בעצמו מנהיג את העולם כפי אשר מנהיג, שכל עוד שהוא נעשה נשמה לאיזה מידה, אזי כל השפע שהוא משפיעה, הוא בבחינת אותו גוף אשר שורה בו, משא"כ שאין הוא נעשה נשמה לשום מידה, הוא מנהיג כפי אשר מהותו.

והחכמה הסתומה שכל העולם נעשה ממנה, כמו שכתוב "כולם בחכמה עשית", היא מלבישה את אור האין סוף בה כמובא בהארז"ל.

והחכמה הזאת היא שורש הכל, וממנה יוצא כל השפע, וגם השערות, שהם צינורות השפעה, והכתר נקרא אין, משום שהאין סוף שורה בו כנ"ל.

ואין נראה בו עורף, משום שכתוב "פנו אלי עורף ולא פנים", דהיינו שפנים הם הנהגת הרחמים, ועורף היא הנהגת הדין, וכאן אמר שהכתר והחכמה שבו, מנהיגים את העולם רק ברחמים גדולים.

פֶּלֶא הוּא, בְּגִין דְּהָאֵי עֲתִיקָא קְדִישָׁא בְּחַד הָוִי. פֶּלֶא בְּחִידוֹ, וְלֹא שְׁנִיא מִרְחָמֵי לְעֶלְמִין. בְּתִלַּת עֶשֶׂר מְכִילָן דְּרַחֲמִין אֲשֶׁתִּכַּח. בְּגִין דְּהָאֵי חֲכֻמָּתָא סְתִימָאָה דְּבִיָּה, מִתְפָּרֵשׁ תִּלְתָּ זְמָנִין לְאַרְבַּע אַרְבַּע. וְהוּא עֲתִיקָא, כְּלִיל לֹון, וְשְׁלִיט (לֹון) עַל פֶּלֶא.

מחכמה זו נעשה הזקן, משום שיש בה ג' שמות הויה, שיש בהם י"ב אותיות, ועוד הויה אחת שכוללת את כל הד' כמובא ברמח"ל והיא התיקון הי"ג.

וענין הג' ראשים שבה, הם ראש הכתר בעצמו, ב: ראש החכמה. ג: ראש הדעת שבין החכמה והכתר, שהכתר הוא בבחינת כוח החסד, והחכמה בבחינת כוח הדין ביחס לכוח החסד, והדעת היא כוח הרחמים שהיא ממצעת בין החסד לדין.

והנה בראש כל המידות יש מידות כתר חכמה ובינה, אמנם כאן במקום הבינה יש את הדעת, משום שמשום שהאור כאן רב, לא יכלה מידת הבינה שהיא מהות הצמצום והצורה, שהרי ההבנה היא חילוק החומר הנלמד לחלקים חלקים, וכן הבינה היא זאת שיוצרת את הצורה ולכן הניקוד של השם שלה הוא צירי כמובא בתיקונים, משום שהוא זאת שיוצרת את הצורה, וכל צורה הוא צמצום, ולכן היא לא יכלה לסבול את האור הפשוט שאין בו שום צורה וצמצום כמובא בהאריז"ל, ומשום כך ירדה לגרון מידת הכתר, שמהות הגרון הוא מקום צר מאוד, וזה מורה ששם באמת מתחילה הנהגת המצמצום, ולכן היא שורה שם.

חַד אֲרָחָא דְּנִהִיר בְּפִלְגֻתָּא דְּשַׁעְרֵי דְּנִפְקֵי מִמוּחָא, הוּא אֲרָחָא דְּנִהִירִין בִּיהַ צְדִיקָיָא לְעֶלְמָא דְּאֲתִי, דְּכְתִיב (משלי ד) וְאַרְחַ צְדִיקִים בְּאֹר נֹגֶה וְגו'. וְעַל דָּא בְּתִיב, (ישעיה נח) אָז

תתענג על יי'. ומהאי ארחא מתנהרין כל שאר ארחין, דתליין
בזעיר אנפין.

הנה באמצע שערות ראש מידת הכתר יש שביל שערות, שהוא שביל
הרחמים הגדול, וממנו מקבלים הצדיקים ומידת התפארת, שהיא התורה,
ולכן הצדיקים שמקימים את התורה מקבלים את השפע שהיא מקבלת
ממידת הכתר, ומעלת השביל האמצעי, הוא משום שהנה יש שערות
בראש מידת הכתר לימין ושמאל, וידוע שיותר מידי חסד אין זה טוב,
ויותר מידי דין אין זה טוב, והחסד מיוחס תמיד לצד ימין והדין לשמאל
כמו שכתוב "מצפון [צד שמאל] תפתח הרעה", אבל האמצע הוא מעולה
מכל וממנו מקבלים הצדיקים ששמרו מצוות עשה שהוא בחינת חסד
בחינת צד ימין, ולא תעשה שהם בחינת דין בחינת צד שמאל, ולכן הם
מקבלים משביל זה שהוא כולל את כל השערות שבב' הצדדים.

האי עתיקא סבא דסבין, כתרא עלאה, לעילא. דמתעטרין
ביה כל עטרין, וכתרין, מתנהרין. וכל שאר בוצינן מניה
מתלהטין (ומתנהרין). והוא, הוא בוצינא עלאה, טמירא דלא
אתידע. (וכל שאר בוצינן מניה מתלהטין ומתנהרין) (רצ"ב
ע"ב)

האי עתיקא אשתכח בתלת רישין, וכלילן בחד רישא. והוא
(נ"א והוא) רישא עלאה, לעילא לעילא. ובגין דעתיקא קדישא
אתרשים בתלת, אוף הכי כל שאר בוצינן דנהרין מניה, כלילן
בתלת. עוד, עתיקא אתרשים בתרין. כללא דעתיקא בתרין.
הוא כתרא עלאה דכל עלאין, רישא דכל רישי. והוא דהוי
לעילא מן דא, דלא אתידע. כך כל שאר בוצינן, סתימין
בתרין. עוד עתיקא קדישא אתרשים ואסתים בחד, והוא חד,
וכלא הוא חד. כך כל שאר בוצינן, מתקדשין, מתקשרין,
ומתהדרין בחד, ואיגון חד.

אמר רשב"י שיש בכתר ג' מידות. א: מידת הכתר. ב: מידת החכמה
כנ"ל. ג: מידת העתיק שמעל מידת הכתר, שהיא המלכות של עולם אדם

קדמון שהוא עולם שמעל עולם האצילות³⁸. ואפשר לומר שיש רק ב' מידות הכתר ועתיק, ואפשר לומר שהם רק מידת אחת - כתר, ולכן בכל המידות בכל העולם שכולם יצאו מכאן, יש את ג' הבחינות האלו, ג' ב' א'.

כידוע שהג' הוא חסד לימין, דין לשמאל, ורחמים באמצע.

ויש שהם רק כזכר ונקבה חסד ודין, ויש שהם רק דבר אחד חסד ודין יחדיו, שזו מעלה גדולה ביותר שהוא הכללות גמורה של החסד בדין, וידוע שכל המידות הם זכר ונקבה כמו תפארת ומלכות, חכמה ובינה, אבל מידת הכתר היא זכר ונקבה יחדיו, וקראו לזה חכמים בתלמוד אדרונינוס שהוא איש אשר הוא גם זכר וגם נקבה.

מִצָּחָא דְאַתְגָּלִי בְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא, רְצוֹן אֶקְרִי, דְּהָא רִישָׁא
עֲלָאָה דָּא סְתִים לְעִילָא, דְּלֹא אֶתִידַע פְּשִׁיט חַד טוֹרָנָא בְּסִימָא,
יָאָה, דְּאַתְפָּלִיל בְּמִצָּחָא. וּבְגִין דְּאִיהוּ (נ"א דהוא) רְעוּא דְּכָל
רְעוּיָן, אֶתְתֵּקֵן בְּמִצָּחָא, וְאַתְגָּלִיָּא בְּבוֹסִיטָא (ס"א אֶתְגָּלִיָּהּ
בפסיטא), הָאִי מִצָּחָא אֶקְרִי רְצוֹן.

וְכַד רְצוֹן דָּא אֶתְגָּלִיָּא, רְעוּא דְּרְעוּיָן אֶשְׁתַּבַּח בְּכֻלָּהוּ עֲלִמּוּיָן,
וְכָל צְלוֹתֵינּוּ דְּלִתְתָּא מִתְקַבְּלִין, וּמִתְנַהֲרִין אֲנַפּוּי דְּזַעִיר אֲנַפּוּיָן,
וְכָלֹא בְּרַחֲמֵי אֶשְׁתַּבַּח, וְכָל דִּינִין אֶתְטַמְּרִין וְאַתְפָּלִיָּין.

עניין המצח של מידת הכתר

המצח של מידת הכתר נקרא רצון, שפה מתגלה רצון הכתר.

ומובא בהאריז"ל שמידת היסוד של המלכות מעולם אדם קדמון שהוא עולם מעל עולם האצילות, מאיר במצח ולכן כאן השפע מתאסף, משום שדרך היסוד שהוא ברית האדם השפע יוצא.

וכן האריז"ל היה קורא במצח האדם את אשר יבוא עליו, והנה שיש מעלה גדולה למצח.

³⁸ לעיל כתבתי שהג' ראשים שיש בראש זה הם כתר חכמה ודעת, וזה נכון, אמנם כאן רשב"י פירש הבחנה נוספת.

כאשר מצח זה מתגלה, מתגלה רצון הרצונות, ומאירים פני התפארת, ומתקבלות התפילות.

משום שהרצון הוא מעל כל המידות, הרצון יכול להביא את האדם לדברים גבוהים, כמובא ברמח"ל בפתחה של הקל"ח, שהדרך שמביאה את האדם להיות צדיק, היא שתמיד ירצה האדם להיות כמו כל הצדיקים הגדולים, וזה עניין הרצון, האדם ברצון יכול לעשות הכל, ולכן אפי' אם כל המידות וכל המלאכים גזרו שאין מגיע לאדם זה מהומה, מ"מ אם מתגלה רצון ה', הכל ינתן לאדם.

ועוד שודאי אור חסד יש במצח זה, ולכן סרים כל הבתי דינים שבמצח מידת התפארת, ושהדין בטל העולם שמח.

בַּשְּׁבֹתָא בְּשַׁעְתָּא דְּצִלוֹתָא דְּמִנְחָה, דְּהוּא עֵידֶן דְּכָל דִּינִין מִתְּעֵרִין, אֲתַגְלִיָּא הָאִי מִצָּחָא, וְאֲתַכְּפִיין כָּל דִּינִין, וְאֲשַׁתְּכּוּ רַחֲמִין בְּכֻלָּהוּ עֲלָמִין. וּבְגִין כֵּךְ אֲשַׁתְּכּוּ שְׁבֹת בְּלֹא דִינָא, לֹא לְעִילָא וְלֹא לְתַתָּא. וְאֶפְּלוּ אִשָּׁא דְּגִיּהֲנָם אֲשַׁתְּקַע (ס"א אשתכך) בְּאַתְרֵיהּ, וְנִיחִין חִיבֵיָּא. וְעַל דָּא אַתּוּסָף נִשְׁמַתָּא דִּחְדּוּ בְּשַׁבָּתָא.

בשעת תפילת המנחה מאיר זה המצח.

היינו שבכל יום בעת המנחה הוא זמן דין, משום שהוא זמן ממשלת מידת הגבורה, שהרי בבוקר מושל כוח החסד, ובצהריים הגבורה, ובא רשב"י וגילה מה שכבר נתגלה באידרא רבא, שבעת המנחה מתעוררים רחמים רבים בכדי להכניע את הדין.

ואפי' הגיהנום אינו פועל בשבת, וישנה מחלוקת הזוהר תרומה, האם מי שחלל שבת נענש בגיהנום בשבת, ומ"מ יש אומרים שאינו נענש, וכן נראה שרשב"י סובר.

והטעם שגיהנום נח, משום שמתגלה הרצון העליון, שכל רצון ה' הוא להיטיב לנבראיו, ולכן כל עונש ודין בטל, משום שאין היא הטבה גמורה, ואפי' שהוא לטובה, מ"מ אין זו דרך ההטבה.

ולכן יש נשמה יתירה בשבת.

כאן גילה הזוהר דבר נפלא, שהנה כתבתי בספרי "ורוח על פני המים" שמה שאמרו בגמ' בביצה שנתגלה למשה שכר שבת והוא הודיע את זה לישראל, ואין שום אומה יודעת את זה, ושאלתי איזה סוד יש ביננו שרק אנחנו יודעים ולא הגויים, וכתבתי שהוא עניין הנשמה יתירה של שבת שזה שכר שבת, ומשה רבינו שהוא נשמה כללית של כל ישראל מתעבר בכל אחד מישראל בשבת, וכן ראיתי אח"כ בזוהר שבאמת משה נכנס בכל אחד ואחד.

ויש עוד סוג נשמה יתירה, שהיא נשמה מהשכינה.

אמנם כאן הזוהר מגלה שאפי' מהרצון העליון מגיעה הנשמה היתירה, והנה נכון שבאמת נשמת משה נגזזה בהיכל הרצון שהוא בעולם הבריאה, אבל הוא לא קשור למצח הרצון, ועוד שהוא בעולם הבריאה שהוא מתחת לעולם היצירה, והנה שהיא נשמה חדשה, והיא נשמה ממקום שמגיעה נשמתו של משיח, וזה מה שאמרו חז"ל בברכות ששבת היא מעין עולם הבא, והיינו שיש הארה מהכתר שמשם מגיעה נשמתו של משיח, אלא שהיא אחד משישים, שהרי כאן מגיע האור מהיסוד שהוא המידה השישית.

ובְּעֵי בֵּר נָשׁ לְמַחְדֵּי בְּתֻלַת סְעוּדָתִי דְּשַׁבְּתָא, דְּהָא כָּל מְהִימְנוּתָא, וְכָל כָּלְלָא דְּמְהִימְנוּתָא, בֵּיה אֲשַׁתְּכַח, וּבְעֵי בֵּר נָשׁ לְסִדְרָא פְּתוּרָא, וּלְמִיכָל תְּלַת סְעוּדָתִי דְּמְהִימְנוּתָא, וּלְמַחְדֵּי בְּהוּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲסַהֲדָנָא עָלֵי לְכָל אֱלִין דְּהָכָא, דְּהָא מִן יוֹמָאֵי לֹא בְּטִילָנָא אֱלִין ג' סְעוּדָתִי, וּבְגִינִיהוֹן לֹא אֲצַטְרִיכְנָא לְתַעֲנִיתָא בְּשַׁבְּתָא. וְאַפִּילוּ בְּיוֹמֵי אַחֲרֵינִי לֹא אֲצַטְרִיכְנָא, כָּל שָׁפֵן בְּשַׁבְּתָא. דְּמֵאן דְּזָכִי בְּהוּ, זָכִי לְמְהִימְנוּתָא שְׁלִימָתָא. וְחַד, סְעוּדָתָא דְּמִטְרוּנִיתָא. וְחַד, סְעוּדָתָא דְּמִלְכָּא קְדִישָׁא. וְחַד, סְעוּדָתָא דְּעִתִּיקָא קְדִישָׁא, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין. וּבְהָהוּא עֲלָמָא יִזְכִּי בְּהוּ לְאֱלִין. הָאֵי רְצוֹן כֹּד אֲתַגְלִיָּא, כָּל דִּינִין אֲתַכְפִּיין מְשׁוּלְשְׁלִיהוֹן.

וצריך לאכול ג' סעודות שהרי כל האמונה בה אשתכח [בו נמצאת].

נראה שהכוונה שכל האמונה היא עניין י"ג מידות רחמים, שכן רשב"י קרא להם באידרא רבא, והנה ידוע שיש בהם ג' היות שהם י"ב אותיות, והנה הם בגמט' לחם, והיינו שהלחם הרוחני מגיע משם, והשפע הרוחני ששם משתלשל בלחם הגשמי, והנה בכונות השבת כותב הרמח"ל שהלחם הוא בבחינת מן אשר נבלע באברים, ולכן בסעודות השבת כשאוכלים לחם, אור הי"ג מידות רחמים מאיר באוכלו, ולכן החמירו חז"ל לאכול רק לחם בשבת.

רשב"י היה נזהר מאוד לאכול את הסעודות האלו, ולכן הוא לא נצרץ לתענית חלום בשבת, ועניין ג' הסעודות האלו, הוא שפע מג' מידות, א: השכינה וזה בליל שבת. ב: התפארת וזה ביום שבת. ג: מידת הכתר וזה בסעודה שלישית, ומי שיאכל אותם יזכה בעולם הבא לקבל שפע מהמידות האלו.

ביאר המתוק מדבש, שבזמנם לא היו נזהרים בסעודות האלו, וכאן בא לומר שהוא כן היה נזהר.

ועוד יש לפרשו שיש לאוכלם דווקא בלחם ויש שאוכלים אותו בשאר דברים, ועוד יש לומר שרשב"י אמר בזהר שאפי' בערב פסח שא"א לחם הוא עסק בתורה שנקראת לחם.

ומשום שהשבת היא הכנה לעולם הבא, מי שיהנה כאן יהנה שם.

וכתוב בזהר שהמידות העליונות שמתלבשות באדם, הם נהנות מרוחניות המאכל, ולכן ודאי שאם האדם מהנה אותם, הם יהנו אותו.

ומי משמח את השבת השבת משמחת אותו, ולכן הוא לא יחלום חלום רע, ועוד שעיקר השבת היא הארת השכינה שממנה מגיע כל חלום, ולכן ודאי שהוא לא יחלום חלום רע.

תְּקוּנָא דְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא אֲתֵתְקֵן בְּתְקוּנָא חֹד, כְּלָלָא דְּכָל תְּקוּנֵין. וְהִיא חֻכְמָה עֲלֵאָה, סְתִימָאָה. כְּלָלָא דְּכָל שְׁאָר, וְהִיא אֶקְרִי עֶרֶן עֲלֵאָה סְתִימָא. וְהוּא מוֹחָא דְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא. וְהִיא

מוֹחָא אֶתְפָּשֵׁט לְכָל עֵיבֵר, מְנִיָּה אֶתְפָּשֵׁט עֵדֶן אַחֲרָא. וּמַהֲאֵי
עֵדֶן אֶתְגַּלְּהָ.

דף רפ"ט ע"א

וְהָהוּא (דף רפ"ט ע"א) רִישָׁא סְתִימָא דְּבְרִישָׁא דְּעֵתִיקָא דְּלֹא
אֶתְיָדַע, כִּד פָּשִׁיט חֹד טוֹרָנָא (ס"א גוֹוְנָא), דְּהוּה מִתְתַּקֵּן
לְאַתְנַהֲרָא, בְּטַש בְּהֵאֵי מוֹחָא (נ"א מִצְחָא), וְאַתְגַּלְּהָ, וְאַתְנַהֵּיר
בְּכֻמָּה נְהִירִין, וְאַפִּיק וְאַרְשִׁים כְּבוֹסִיטָא דָּא, בְּהֵאֵי מִצְחָא.
וְאַתְרָשִׁים בִּיה חֹד נְהוֹרָא, דְּאַקְרִי רְצוֹן. וְהֵאֵי רְצוֹן אֶתְפָּשֵׁט
לְתַתָּא בְּדִיקָנָא, עַד הָהוּא אֶתְר דְּמִתְיֻשְׁבָּא בְּדִיקָנָא, וְאַקְרִי חֶסֶד
עֲלָאָה. וְדָא אִיהוּ נוֹצֵר חֶסֶד. וּבְהֵאֵי רְצוֹן כִּד אֶתְגַּלְּיָא,
מִסְתַּפְּלִין מֵאִרֵּי דְּרִינָא וּמִתְפַּלִּין.

מוח החכמה נקרא עדן עליון.

והיינו שהנה גם מידת היסוד נקרא עדן וכן מידת החכמה, שהנה כתוב
בתורה שיש גן עדן, אבל בתורה מסופר רק על אחד מהם, ובאמת שיש
שיהנו בגן עדן עליון שהוא ממידת הכתר.

מאירה במצח הרצון מידת היסוד של מלכות של אדם קדמון, ובתוך
היסוד הזה, מאיר החסד של מידה זו, והיא גם מאירה בתיקון הזקן שנקרא
נוצר חסד.

היינו שבזקן יש ב' חלקים עיקריים, א' תיקון נוצר, ב' תיקון ונקה, שהם
הזכר והנקבה של הזקן, ולכן כאן אמר שתיקן זה מאיר במזל ונקה שהוא
עיקר הזקן.

ועניין הדבר שהשערות שעל הברית העליון הנ"ל, המה עושים גם את
הזקן, והם מאירים במידת החכמה של מידת הכתר שממנה נעשה הזקן.

עֵינֹוֹי דְּרִישָׁא דְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא, תְּרִין בְּחֹד שְׁקִילָן. דְּאַשְׁגָּחִין
תְּדִירָא, וְלֹא נָאִים. דְּכְתִיב, (תהלים קכא) לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן

שומר ישראל, ישראל קדישא, בגין כך לא אית ליה גבינין על
עינא, ולא בסותא.

ההוא מוחא אתגליף ונהר בתלת חורין דעילא (נ"א
דעינא), בחורא חדא מסתחין ענין דזעיר אנפין, דכתיב,
(שיר השירים ה) רוחצות בקלב. דהוא (נ"א בהוא) חורא
קדמא. ושאר חורין אסתחין ונהרין לשאר בוצינין.

עיני הכתר

הנה כאן עין שמאל נכללה בימין, ואינו יושן לעולם.

היינו שערין שמאל היא בחינת כוח השגחה לדין, שתמיד צד שמאל
מורה על דין, וכאן הדין הוא רחמים גדולים, ולכן העין שמאל נהפכה לעין
ימין.

ואינו ישן כלל, היינו השכינה הוא סילוק ההשפעה, ובא לומר שכאן אין
סילוק ההשפעה, ואפי' שלפעמים נראה שאין רחמים גדולים בעולם, זה
אינו, ולפעמים איננו מבינים, אבל תמיד יש רחמים גדולים.

משום שאין דין בעיניים אלו, אין לה לא גבות ולא כיסוי.

הכיסוי ודאי שהוא מורה על עצימת העין, ועצימת העין מורה על
הסרת ההשגחה.

וענין הגבות, הם שערות שלפעמים יכולות לכסות את העין, ועל כן
אמר שכאן אין את השערות האלה.

מוח החכמה של מידת הכתר, מאיר לעיני מידת הכתר ג' גוני לבן, ואחד
מהם מושפע לתפארת, והשאר לשאר המידות.

הלבן הוא גוון הרחמים הגמורים, ויש כאן ג' גוני לבן אחד יותר לבן
מהשני, והלבן הראשון מושפע לתפארת משום שהיא מידה שמנהיגה את
העולם, ולכן צריך שיהיו בה הרחמים הגדולים ביותר, ושאר הגוונים, הם
לשאר המידות שפחות עיקריות בהנהגה.

וג' הגונים האלו, הם בחינת הנהר היוצא ממוח החכמה הזה.

מהעין מגיעים הרחמים, ובמידת התפארת באמת יש ב' עיניים, אחד של רחמים ואחת של דין.

היינו שכבר אמר הליקוטי מוהר"ן שעיקר הראיה היא ההבנה דהיינו המוח, ודוגמא לדבר אם יעבירו לפני עיני האדם דבר במהירות רבה, הוא לא ידע מהו, ואפי' שהוא ראה אותו, מ"מ הוא לא יצליח להבין מהו, ומשום שהעין היא מגיעה מהמוח והמוח הוא מוח רחמים, לכן הם משפיעות רחמים.

וכן העין משלחת את המראה למוח.

בְּצִנְיָעוֹתָא דְּסַפְרָא אֲוִלִּיפְנָא, דְּהָא י' עֲלָא, ו' תַּתָּא. ה' עֲלָא, ה' תַּתָּא. ו' עֲלָא, ו' תַּתָּא. כָּל אֵלִין עֲלָאִין, בְּעֵתִיקָא תְּלִיין. תַּתָּאִין, בְּזַעִיר אֲנַפִּין אִינוֹן. לָאו תְּלִיין, אֵלָא אִינוֹן מִמֶּשׁ. וּבְעֵתִיקָא קְדִישָׁא תְּלִיין. דְּהָא שְׁמָא דְּעֵתִיקָא אֲתַפְסִיָּא מִכָּלָא, וְלֹא אֲשַׁתְּכַח. אֲבָל אֵלִין אֲתוֹן דְּתְּלִיין בְּעֵתִיקָא. בְּגִין דִּיתְקַיִמוֹן אִינוֹן דְּלִתְתָּא. דְּאִי לָאו הָכִי לֹא יִתְקַיִמוֹן.

בספר הצניעות למדו, שיש אותיות י'ה'ו' במידת כתר שהם מחיים ומעמידים את ה-י'ה'ו' של מידת התפארת, ועיקר שם י'ה'ו' הוא בתפארת משום שבכתר אין שום שם.

הנה שם י'ה'ו' הוא שם שמורה על כל ההנהגה, י' מורה על כוח החסד שהוא בבחינת מעיין וזו צורת הי'. ה' מורה על התפשטות הי' והיא מידת הדין, שהיא זאת שנותנת מקום לשפע להתארך, שתמיד יש גוף ונשמה, הגוף נותן מקום להארת הנשמה, אין האור ניכר אלא מהחושך.

ו' היא מורה על התארכות השפע להשפיע, היא מידת הרחמים, משום שאינו ממש חסדים כמו שהוא היה במקורו, ומ"מ אין בו דין כלל, ושם מידות אלו, הם חסד גבורה תפארת - חסד דין ורחמים.

ובכתר אין שום שם, ששם האדם מורה על מהותו והשגתו, ואת מידה זו א"א להשיג ולכן איננו יודעים את שמה.

וכן כידוע ששם השכינה הוא אדני.

ושם היסוד הוא אל חי או אל שדי - נחלקו בכך תנאי הזוהר.
ושם הנצח והוד הוא צבאות, של ההוד אלוקים צבאות, של הנצח הויה צבאות.

שם הויה בניקוד שבא חולם וקמץ, הוא שם התפארת.

שהם אלוקים הוא שם הבינה.

שם אל הוא שם החסד.

שם אהיה הוא שם הבינה.

שם י'ה' הוא שם החכמה.

ולכתר אין שם, אמנם יש שסוברים שהיא גם נקראת אהיה, אמנם אין זה שם פרטי שלה, כנ"ל שאין לה שם, משום שא"א להשיג בה.

ובגין כך, שְׁמָא קְדִישָׁא סְתִים וְגִלְיָא. הָהוּא דְסְתִים לְקַבְלִיהָ
דְעִתִיקָא קְדִישָׁא, סְתִימָא דְכָלָא. וְהָהוּא (אתגליא בגיניה
דתליא) (ס"א דאתגלי בגיניה דההוא דאתגליא) (דתליא)
בְּזַעִיר אִפִּין. וּבְגִין כֵּךְ, כָּל בְּרַכָּאן בְּעִין סְתִים וְגִלְיָא. אֵלִין
אֲתוּן סְתִימָן דְתִלְיִין (בעתיקא קדישא. תליין, אמאי תליין
(תליא) י' לקוימא י' דלתתא (ס"א ודאי בגולגלתא במצחא
בעיונין תליא י' (ס"א אמאי) אמא תליא לקוימא לי' דלתתא))

השם הקדוש הוא סתום ומגולה, הסתום הוא הכתר והמגולה הוא מידת התפארת.

השם הוא המידות העליונות, והנה חיצוניות המידות היא מידת התפארת, אבל הפנימיות שלה ושל כל המידות היא מידת הכתר.

ולכן מברכים ברוך אתה בלשון נוכח, ואשר קידשנו בלשון נסתר.

וכן מתפללים תפילת לחש, ותפילה בקול, סתום וגלוי.

וכן אמרו חז"ל בב"מ, ש-אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, משום שדבר שסמוי הוא מושגח ע"י מידת הכתר העליונה והברכה בו רבה, משא"כ דבר שאינו נסתר.

חוטמא, בהאי חוטמא, בנוקבא דפרדשקא דביה, נשיב רוחא דחיי לזעיר אפיון. ובהאי חוטמא, בנוקבא דפרדשקא, תלויא ה', לקיימא ה' אחרא דלתתא. ודא רוחא נפיק ממוחא סתימא, ואקרי רוחא דחיי. ובהאי רוחא, זמינן למנדע חכמתא, בזמנא דמלכא משיחא. דכתיב, (ישעיה יא) ונחה עליו רוח יי' רוח חכמה ובינה וגו'. האי חוטמא, חיון מכל סטריין, חדו שלימא. נחת רוח. אסוותא. בחוטמא דזעיר אנפין (כמה דאוקימנא) כתיב, (שמואל ב כב) עלה עשן באפו וגו'. והכא כתיב (ישעיה מח) ותהלתי אחסם לך.

חוטם הכתר

מחוטם זה מגיעה רוח חיים למידת התפארת, ובחוטם הזה ישנה אות ה', בכדי להקים את ה' השניה, ורוח חוטם זה יוצאת ממוח החכמה שבמידת הכתר, וברוח זו עתידים בני ישראל להתחכם לעתיד לבוא.

בחוטם זה שורה מלכות של אדם קדמון, ולכן יש בו אות ה', ששם השכינה הוא תמיד ה', והיא בכדי להקים את השכינה התחתונה.

וממוח זה מושפע למידת התפארת בכדי שהיא תקים את השכינה מהגלות, וממיעוטה.

ומכאן עתידים לקבל חכמה, בבחינת "והריחו ביראת ה'", שיש דברים שהם דקים מאוד, עד כדי שאמרו חז"ל בברכות שאין לך דבר שהנשמה נהנית ממנו אלא הריח, ואפי' שהנשמה נהנית מהיין גם כמו שאומר הרמח"ל שיין וריח הם מזון הנשמה, מ"מ היין הוא גם לגוף משא"כ הבשמים שהם רק לחוטם, ולכן החוטם מרמז על חכמה.

וכן אמרו חז"ל ביבמות שעיקר פרצוף היכר האדם הוא החוטם שבו, ואמר שלמה ש"חכמת אדם תאיר פניו", שהחכמה מתגלית בפנים, וא"כ בחוטם מתגלה רוב החכמה.

בחוטם הכתר יש רק רחמים משא"כ בחוטם התפארת יש דין.

משום שהיא ממונת להנהיג את העולם, ולכן יש בה דין, שאין העולם מתקיים אלא על הדין, אבל בעולם הבא הכל רחמים.

ואפי' שהצמח צדק כותב שבעולם הבא הכל דין, הוא דין ממותק בבחינת יין משמח.

וּבְסִפְרָא דְאַגְדָּתָא, דְּבִי רַב יִיבָא סָבָא, אֲוָקִים, ה' בְּפִימָא, וְהָכָא לֹא מִתְקַיֵּמָא הָכִי, וְלֹא אֶצְטְרַפָּא (ס"א אצטריכנא), אִף עַל גַּב דְּבַחַד סִלְקָא, אֶלָּא בְּה' דִּינָא תִּלְיָא, וְדִינָא בְּחוּטְמָא תִּלְיָא, דְּכִתִּיב עָלָה עֶשֶׂן בְּאַפּוֹ. וְאִי תִימָא, הָא כְּתִיב וְאֵשׁ מִפִּי תֹאכֵל. עֲקָרָא דְרוּגְזָא בְּחוּטְמָא תִּלְיָא.

כָּל תְּקוּנֵין דְּעִתִּיקָא קְדִישָׁא, בְּמוֹחָא שְׁקִיט וְסִתִּים מִתְתַּקְּנֵן. וְכָל תְּקוּנֵין דְּזַעִיר אֲנִפִּין, בְּחֻכְמָה תִּתְּאָה מִתְתַּקְּנֵן. דְּכִתִּיב, (תהלים קד) כָּל־מִלְכָּה עֲשִׂיתָ, וְה' כָּל־לָא דְכָלֵּא וְדָאִי. מַה בֵּין ה' לָהּ. ה' דְּהָכָא, דִּינָא אֲתַעֵר מִנָּה. וְדְהָכָא רַחֲמֵי גוֹ רַחֲמֵי.

רב ייבא סבא אומר שהאות ה' הנ"ל היא בפה ולא בחוטם, אמנם זה נכון ולא ממש, שודאי שהיא מתגלית גם בפה, משום שכוח האף עובר גם דרך הפה, אבל היא בעיקר באף.

הפה והאף הם הכנסה והוצאה, האף מכניס, והפה מוציא, כן האף מריח ובודק את המעשים, והפה גוזר מה יהיה, אמנם האף בעצמו הוא גם מעניש בנפיחת רוח כעס, שה' מקיים את העולם ברוח ומענישו ברוח, ולכן אות ה' מקומה באף.

כל העולם מתקיים על החכמה, של הכתר ושל התפארת, אמנם בכתר יש רחמים ובתפארת יש גם דין.

כאן היא עיקר הנהגת העולם, חסד ודין, טוב ורע, עניין הבחירה, לפני החטא היינו אמורים לקבל שפע רק מהכתר, אבל לאחר החטא אנחנו מושפעים גם מהתפארת ממקום הדין, אמנם לעתיד נאמר "והיה אור

החמה כאור שבעת הימים", דהיינו כאור ז' מידות של מידת המלכות של אדם קדמון, אשר המה משפיעות למידת הכתר.

ואפי' שאות ה' התחתונה היא ממש דומה לעליונה, מ"מ המקום גורם, דהיינו שמקום ה' התחתונה, הוא יותר עבה וגשמי באופן יחסי למקום ה' העליונה, ולכן ממילא הה' הזו מליאה בדין.

דף רפ"ט ע"ב

בְּדִיקָנָא דְעֵתִיקָא קְדִישָׁא, תְּלִיא כָּל יְקִירוֹ דְּכָלָא. מְזָלָא דְּכָלָא
אֶקְרִי. מֵהָאֵי דִּיקָנָא, מְזָלָא יְקִירוֹתָא (נ"א מֵהָאֵי מְזָלָא יְקִירוֹתָא)
(מִמְזָלָא יְקִירוֹתָא) דְּכָל יְקִירוֹתָא, מְזָלִי עֲלָאֵי וְתַתָּאֵי. כְּלָהוּ מְשֻׁגְיָחִין
לְהָהוּא מְזָלָא. בְּהָאֵי מְזָלָא תְּלִיא חַיִּי דְּכָלָא, מְזוּנֵי דְּכָלָא.
בְּהָאֵי מְזָלָא תְּלִין שְׁמִיא וְאַרְעָא. גְּשָׁמִין דְּרַעָא. בְּהָאֵי מְזָלָא,
אֲשַׁחֲוֹתָא דְּכָלָא. בְּהָאֵי מְזָלָא תְּלִין כָּל חַיִּילִין עֲלָאֵין וְתַתָּאֵין.
(דף רפ"ט ע"ב)

תֵּלַת עֶשֶׂר נְבִיעִין, דְּמִשְׁחָא דְּרַבּוּתָא טְבָא, תְּלִין בְּדִיקָנָא
דְּמְזָלָא יְקִירָא דָא. וְכָלָהוּ נְפִקִין לְזַעִיר אֲנָפִין. לֹא תִימָא כְּלָהוּ,
אֲלֹא תִשְׁעָה מְנִיָּהוּ, מִשְׁתַּכְּחִין בְּזַעִיר אֲנָפִין, לְאַכְפִּיָּא דִּינִין.
(וכד) הָאֵי מְזָלָא, תְּלִיא בְּשָׁקוּלָא עַד טְבוּרָא. כָּל קְדוּשֵׁי
קְדוּשִׁין דְּקְדוּשָׁא בִּיהַ תְּלִין. בְּהָאֵי מְזָלָא, פְּשִׁיט פְּשִׁיטוּתָא
דְּקוּטְרָא עֲלָאָה. הָהוּא רִישָׁא דְּכָל רִישִׁין, דְּלֹא אֲתִידַע, וְלֹא
אֲשַׁתְּמוּדַע, וְלֹא יִדְעִין עֲלָאֵין וְתַתָּאֵין. בְּגִין כֵּךְ כָּלָא בְּהָאֵי
מְזָלָא תְּלִיא.

תיקוני הזקן של מידת הכתר

הי"ג מידות רחמים שהם המזל של מידת הכתר, הם שורש כל
ההשפעות ובהם תלויים כל המזלות, וט' תיקוני הזקן של מידת התפארת
נעשים מכאן.

הנה אפי' שהמידות הם י', מ"מ מידות הרחמים הם י"ג, וטעם הדבר שבאמת עיקר הנהגת העולם הזה הוא בי' מידות, אמנם המעבר בין העולם הזה לעולם הנצח ועולם הנצח, הוא תלוי בעוד ג' מידות, ולכן ישנם י"ג מידות רחמים, וכן מובא ברמ"ק בפרדס רימונים בשם רב האי גאון, שיש אור הצחצחות שהם עולמות שמעל הי' מידות של העולם, וזה עומק הי"ג תיקונים בכל מקום ומקום, ודו"ק.

ויש גם עניין של י"ב, שיש י"ב מידות כמובא ברמח"ל בפתחי חכמה ודעת, וזה נעשה רק ע"י התחלקות המידות, אבל ודאי שיש רק י' מידות, וכתבתי שם בהגה שנראה שעניין הי"ב מידות הנ"ל הם עניין הי"ב שבטים.

והנה הטעם שלמידת התפארת יש רק ט' מידות, משום שהיא הנהגה של העולם הזה, ולכן אין לה את כוח החסד שהיא הויה שיש בה ד' אותיות שהם ד' תיקונים, וכן כתבתי בספרי "האידרא".

מזל זה יורד במשקל עד מידת התפארת ומזל זה נמשך הקשר העליון, של מידת הכתר, ולכן הכל תלוי בו.

עניין זה שהזקן ירד במשקל, הוא שהזקן מוריד אור גדול רק כפי אשר יוכלו התחתונים לסבול אותו, ולא יותר מזה, בכדי שלא ימותו או יצאו מדעתם מרוב מעלת האור.

הנה ה"קשר" הוא כוח החיבור שבמידת הכתר יש חיבור גמור בין כוח לכוח שבה, ולכן כה גדולה מעלתה, שהרי מה שהיו מידות של עמדו ומתו, הוא משום שלא היו מחוברות אחד לשניה, ולכן המה לא יכלו לסבול את האור, שאין האור שורה אלא על דבר שלם, ודבר שאינו שלם לא יכול להכיל את האור, ורק כלל הכל נעשים דבר שלם, משום שכולם רק חלקים חלקים.

ולכן מכאן מגיע כל השפע.

בְּדִיקְנָא דָא, ג' רִישֵׁין דְאֲמִינָא, מִתְפַּשְׁטֵן. וְכֻלְהוּ מִתְחַבְּרֵן בְּהַאי מְזֻלָא, וּמִשְׁתַּבְּחִין בֵּיה. וּבְגִין כֵּךְ, כָּל יְקִירוֹ דִּיקִירוֹתָא, בְּהַאי מְזֻלָא תִּלְיָא. כָּל אֵלִין אֲתוּן דְתִלְיִין בְּהַאי עֲתִיקָא, כּוּלְהוּ תִּלְיִין בְּהַאי דִּיקְנָא, וּמִתְחַבְּרֵן בְּהַאי מְזֻלָא, וְתִלְיִין בֵּיה, לְקִימָא אֲתוּן

אַחֲרָנִין. דְּאֶלְמָלִי לָא סְלִיק אֲלִין אַתּוּן בְּעִתִּיקָא, לָא קִימִין
אֲלִין אַחֲרָנִין. וּבְגִין כֵּךְ אָמַר מֹשֶׁה כִּד אֶצְטְרִיךְ, יִי' יִי', תְּרִי
זִימְנָא (זִימְנִי), וּפְסִיק טַעֲמָא בְּגוּוֹיִיהוּ. דְּהָא בְּמִזְלָא תְלִיָּיא כְּלָא.
מִהָאִי מִזְלָא, מִתְפַּסְפִּי עֲלָאִי וְתַתָּאִי, וּמִתְפַּפִּין קַמִּיהָ. זַפְּאָה
חֻלְקִיהָ מֵאֵן דְּזָכִי לְהָאִי.

הָאִי עִתִּיקָא קְדִישָׁא, סְתִימָא דְכָל סְתִימִין, לָא אֲדָכֶר, וְלָא
אֲשְׁתַּכַּח. וּבְגִין דְּאִיהוּ רִישָׁא עֲלָאָה לְכָל עֲלָאִין, לָא אֲדָכֶר, בְּרִי
רִישָׁא חֲדָא, בְּלָא גּוּפָא, לְקִימָא כְּלָא.

זקן זה נעשה ע"י ג' המוחין של מידת הכתר, ואותיות מידת הכתר
האירו בו בכדי להעמיד את התחתונים.

הנה בזקן זה יש י"ג תיקונים שהם נעשים מג' היות שיש בכל אחת ד'
אותיות והם יחד י"ב, והתיקון הי"ג הוא זה שמקבל את שפע שאר
התיקונים ואינו תיקון בפני עצמו.

והכ"ב אותיות מאירות בו, י"ג מהם ממש קבועות בו, ט' מהם מאירות
בזקן של מידת התפארת, ולכן אמר שהאותיות האלו מאירות לתחתונים.

**משום שזקן זה מקיים את העולם, לכן משה רבינו הוריד ממנו את
השפע לבריאה.**

היינו שזקן זה הוא היחיד שיכול להציל את העולם הזה מהמצב שהוא
נקלע אליו, דהיינו מכוח הדין, ולכן ממנו משה ביקש.

ונראה שע"י עסק התורה שנדרשת בי"ג מידות בברייתא של רבי
ישמעאל, אזי גם שפע הזקן מתעורר להשפיע לעולם, ומשה שהוא נשמת
התורה יכל לעשות כן.

**מידת הכתר מרוב מעלתה היא מאוד נסתרת, וכל גופה שהוא בכל עולם
האצילות, הוא נסתר ומלוּבש בשאר מידות, אבל ראשה שהוא מעל עולם
האצילות, [משום שעולם האצילות כבר מתחיל במידת החכמה שהיא
מידה שתחת מידת הכתר], לכן הוא נראה, וראש מידה זו נזכר בנביא
"עתיק יומין יתיב על כורסיא ושער ראשי" וכו', וכן מובא באידרא שהוא
נרמז בשבועת ה' לאבות.**

וְהָאֵי (נ"א דכל סתימין (ס"א בגין דאיהו) רישא (עלאה) עלאין לכל עלאין, לא אדכר, אלא רישא חדא, בלא גופא, לקיימא כלא. והוא) טמיר וסתים וגניז מפלא, תקונוי אתתקנן, ביהווא מוחא סתימא דכלא, דאתפשט ואתתקן פלא ונפיק חסד עלאה, וחסד עלאה אתפשט ואתקן ואתכליל פלא במוחא סתימא דא. כד אתתקן חוורא דא בנהירו דא, בטש מאן דבטש, בהאי מוחא ואתנהיר, ותלויא ממזלא וקירא מוחא אחרא, דאתפשט ונהיר לתלתין ותריין שבילין. כד אתנהיר נהיר ממזלא וקירא. אתנהירו ג' רישין עלאין, תריין רישין, וחד דכליל לון. ובמזלא תלויין, ואתכלילן ביה.

מכאן שארי לאתגלייא וקירו דדיקנא, דאיהו מזלא סתימא. ואינון מתתקנן (ביה), כמה דעתיקא קדישא תלת רישין מתעטרין ביה, הכי פלא בתלת רישין. וכד אתנהירן, תלויין בלהו דא בדא בתלת רישין, תריין מתריין סטריין, וחד דכליל לון.

עניין החכמה

ממוח החכמה של מידת הכתר, יוצאים כל החסדים לעולם, וכאשר צריך לרדת חסד לעולם מתעורר הכתר שבכתר ומזדווג עם החכמה שבכתר, ואזי יורדים חסדים לעולם, ונעשים במידה החכמה ל"ב נתיבות חכמה.

כבר נתבאר שהחכמה של מידת הכתר היא בחינת הנקבה שלו, והזכר שבו הוא הכתר דכתר שהוא נקרא גולגולתא.

והנה הזוהר אומר כד אתתקן חוורא דא בנהירו דא בטש מאן דבטש בהאי מוחא עכ"ל, והיינו שהכתר הוא הזכר שבכתר, והוא בביאה ראשונה נותן בחכמה חסדים, ואח"כ הוא מכה בו ואומר לו גדל, דהיינו שנעשה עוד זיווג ואזי השפע יוצא, משום שאין האישה מתעברת מביאה ראשונה כמובא בגמ' ביבמות.

ומרוב האור שמתגלה אח"כ במידת החכמה מתגלים הל"ב שבילים שבה, שהם כ"ב אותיות וי' מידות כידוע.

האירו ג' ראשים אשר תלויים במזל וכלולים בו, מכאן התחיל הזקן להתגלות.

כאן רשב"י התחיל לגלות בפעם הראשונה את עניין אבא ואימא, שלא גילה אותם באידרא רבא, והרמח"ל מבאר שעיקר עניין אידרא זו היא בשביל לחדש את עניין אבא ואימא, אמנם לענ"ד נראה בעצם דברי רשב"י בהמשך שעיקר האידרא הזאת היא בשביל מידת התפארת.

וזה מה שאמר שיש ג' ראשים שהם חכמה בינה ודעת, והדעת הוא כוח כוח הזקן, שתיקון נוצר מאיר באבא, ותיקון ונקה מאיר באימא.

ויש להבין א: מדוע רשב"י באמת לא גילה את עניין אבא ואימא, והרי לכאורה אין בו דבר נפלא יותר משאר הדברים.

ב: והרי בזוהר פעמים רבות דיברו על מידת החכמה, ומדוע נאמר שרק כאן נתחדש עניין זה, ועל השאלה השניה יש לומר שמ"מ כאן נתפרט ממש עניין חכמה ובינה.

ועל שאלה א' יש לומר שהרי עיקר שמנהיגות את העולם הם מידות התפארת והשכינה, והנה א"א לעשות שום דבר במידות אלו אם לא יודעים את שורשם, והנה שורש מידות אלו הוא, אבא ואימא - חכמה ובינה, ומשום שלא נודע מה הם חכמה ובינה, א"א לפעול שום דבר ע"י תפארת ומלכות.

וא"ת א"כ מדוע רשב"י בכל זאת גילה זאת בסוף ימיו? התשובה יפה עד מאוד, שהרי אמרו בזוהר שאחרי שרשב"י הלך מן העולם נסתמו מעינות החכמה, ולכן אין חשש שאפי' שרשב"י גילה את מידות החכמה והבינה, שידעו את עומק הדברים, אמנם רשב"י בימיו לא גילה את עולם אדם קדמון, משום שהוא עולם השכר והיה חשש שאפי' שצדיקי עולם ימשיכו להם משם את שהשפע הנפלא, אמנם האריז"ל גילה אותם משום שבימיו כבר ממש נסתמה החכמה ואין חשש בגילויים, אלא גילויים מורה לנו את הנהגת ה'.

מכאן התחיל הזקן להתגלות, משום שהחכמה והבינה הם אלו אשר מגלים את הזקן.

וְאִי תִימָא, מֵאֵן עֲתִיקָא קְדִישָׁא.

תָּא חֲזִי, לְעִילָא לְעִילָא, אֵית דְּלָא אֲתִידַע, וְלָא אֲשֶׁתְּמוּדַע, וְלָא אֲתֶרְשִׁים, וְהוּא כָּלִיל כָּלָא, וְתֵרִין רִישִׁין בִּיה כָּלִילֵן (ס"א תלויין). וְכִדִּין כָּלָא (חדא) הָכִי אֲתִתְקֵן. וְהוּא לָאוּ בְּמִנְיָנָא, וְלָא בְּכִלְלָא וְלָא בְּחוּשְׁבָן אֶלָּא בְּרַעוּתָא דְּלָבָא, עַל דָּא אֲתִמֵּר, (תהלים לט) אֲמַרְתִּי אֲשֶׁמֶרָה דְּרַכִּי מִחֹטָא בְּלִשׁוֹנִי.

אֲתֵר דְּשִׁירוּתָא אֲשֶׁתְּכַח, מֵעֲתִיקָא קְדִישָׁא, דְּאֲתִנְהִיר מִמְּזָלָא, הוּא נְהִירו דְּחִכְמָתָא, דְּאֲתַפְּשֵׁט לְתַלְתִּין וְתֵרִין עֵיבָר. וְנִפְקָא מִהוּא מוֹחָא סְתִימָאָה, מִנְהִירו דְּבִיה. וְמָה דְּעֲתִיקָא קְדִישָׁא נְהִיר בְּקִדְמִיתָא (ס"א בְּחִכְמָתָא), דָּא הִיא. וְשִׁירוּתָא מִמָּה דְּאֲתַגְלִינָא (הוי), וְאֲתַעְבִּיד לְתַלַּת רִישִׁין, וְרִישָׁא חֲדָא כָּלִיל לֹון. וְאֵלִין תַּלַּת מִתַּפְּשֵׁט לְזַעִיר אֲנַפִּין, וּמֵאֵלִין נְהִרִין כָּלָא.

אמר הזוהר שיש את מידת המלכות של אדם הקדמון שהוא השורש של עולם האצילות, וא"א להשיג בה, ואינה ממנין המידות של עולם האצילות.

היא נקראת ראש שאינו ידוע, א': משום שלא ידוע מאיזה כוחות היא עשויה עיין בהאריז"ל, וביאור הדבר שאם ידעו ממה היא עשויה, ידעו מה כבר ניתקן, משום שהיא נעשית מהכלים שנשברו לפני שנברא העולם, וכאשר יתוקנו כולם יבוא משיח, ולכן אינה ידועה.

ב: מבאר הפתחי שערים ששם מושרשים כל השאלות העמוקות של צדיק ורע, ידיעה ובחירה, וכו'.

והיא אינה ממנין המידות משום שהיא מאוד רוחנית עד כדי שהיא לא נקראת מידה, שכידוע שבעולם אדם קדמון אין כלים ממש, אלא שהם נקראים כלים בהשאלה.

והרה"ג ארלנעגר אמר בחבורא קדושה, שעניין הפורים הוא לא ידוע, והוא מושרש כאן.

החכמה היא המידה הראשונה שנגלית שמאירה ממידת הכתר, ויש בה ג' ראשים³⁹, שהם חכמה בינה ודעת, והם מאירים למידת התפארת.

כמו שידוע שמידת הכתר לפעמים אינה ממנין הי' מידות, משום שהאין סוף שורה בה, עד כדי שיש שקראו אותה האין סוף כידוע, ולכן היא נקרא ראשית כמו שכתוב "ראשית חכמה יראת ה'", וכל עיקר מהותה כמבואר ברמח"ל הוא בכדי להשפיע למידת הכתר, ובמקום מידת הכתר מונים את מידת הדעת, שהנה מידת הדעת היא פנימיות מידת התפארת, ויש פעמים שאין אנחנו מונים אותה משום שהיא נשמה שתפארת ואינה מידה בבחינת גוף, ויש פעמים שאנחנו מונים, משום שהנשמה שלה ביחס למידת הכתר היא גם גוף.

אֶתְגַּלִּיף הָאֵי חֲכָמָתָא, וְאֶפִּיק חֵד נְהָרָא, דְּנִגִּיד וְנָפִיק
לְאַשְׁקָא גִּנְתָּא וְעֵיִל (נ"א ועיולן) בְּרִישָׁא דְזַעִיר אֲנָפִין,
וְאֶתְעֵבִיד חֵד מוֹחָא וּמִתְמָן אֶתְמַשִּׁיךְ וְנִגִּיד בְּכָל גּוּפָא, וְאַשְׁקִי
כָּל אֵינוֹן נְטִיעָאן. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא
מִעֶדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הָעֵץ וְגו'.

תו אֶתְגַּלִּיף הָאֵי חֲכָמָתָא, וְאֶתְמַשִּׁיךְ וְעֵיִל בְּרִישָׁא דְזַעִיר
אֲנָפִין, וְאֶתְעֵבִיד מוֹחָא אַחְרָא (ההוא אחרא). ההוא נְהִירו
דְּאֶתְמַשְׁכָּא מִנִּיה אֵלִין תְּרִין מְשִׁיכֵן אֶתְגַּלִּיפוּ, מִתְחַבְּרֵן בְּחֵד
רִישָׁא דְעֵמִיקָא דְבִירָא, דְכְּתִיב, (משלי ג) בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת
נִבְקְעוּ. וְעֵיִל בְּרִישָׁא דְזַעִיר אֲנָפִין, וְאֶתְעֵבִיד מוֹחָא אַחְרָא,
וּמִתְמָן אֶתְמַשִּׁיךְ וְעֵיִל לְגוֹ גּוּפָא, וּמִלֵּיָא כָּל אֵינוֹן אֶדְרִין
וְאֶכְסְדְרִין דְּגוּפָא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (משלי כד) וּבְדַעַת חֲדָרִים
יִמְלָאוּ.

החכמה השפיעה למידת הבינה דרך יסודה, והבינה העבירה את שפע החכמה לתפארת ונעשה לו שפע זה מוח, אשר מתפשט לכל הגוף.

³⁹ אין הכוונה לחכמה בינה ודעת של מידת החכמה עצמה, אלא כפשוטו מידות בינה ודעת שהם ממניין הי' מידות.

שכידוע מידת החכמה היא זכר, ומידת הבינה נקבה, ולכן החכמה משפיעה לתפארת והבינה למלכות, אמנם כתוב בזוהר במקום אחר שהחכמה יסדה את השכינה, וידוע מכל האריז"ל שהבינה מיסדת את התפארת, וא"כ לכאורה ישנה סתירה, אבל התשובה היא שאבא מקיים בכל זמן וזמן את השכינה, משום ששפע אבא מתארך יותר משפע התפארת, והאריז"ל מגדיר את זה בשפתו שיסוד החכמה מתארך יותר מיסוד התפארת ומאיר לשכינה.

והבינה משפיעה תמיד לתפארת, אמנם באמת אבא יסד את התפארת ואימא את השכינה, שזכר יצר את הזכר ונקבה יצרה את הנקבה.

ובעניין מה שכתב שהמוח מתפשט לכל הגוף, הוא דבר פשוט שהרגל נעה רק משום פקודת המוח, ולולי שהיה חלק מהמוח ברגל, לא יכלה הרגל לנוע, ורק משום שיש התפשטות של המוח ברגל, יכולה הרגל לנוע בפקודת המוח.

וידוע שלפני חטא האדם הראשון, אפי' הרגל הייתה שומעת רואה מדברת וטועמת, דהיינו שבכל איבר ואיבר היו כל הה' חושים, ואחרי חטאו פסק עניין זה, וזה מה שאמר כאן שמוח מתפשט בגוף ממש.

שוב החכמה השפיעה עוד כוח למידת התפארת ונעשה בו מוח שני, שהוא החלק של החסד שבמוח הדעת.

שכידוע שהחכמה והבינה משפיעות ב' מיני שפע, א' שלהם, ב' ממה שהם קיבלו מהכתר בכדי לתת לתפארת, ולכן יש למידת התפארת ד' מוחין, ב' של הכתר, וב' אחד של החכמה ואחד של הבינה, והם חכמה בינה ודעת שיש בו חסד וגבורה.

וכוח הדעת הוא נשמה של ו' המידות של מידת התפארת, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, ומשה רבינו היה מרכבה למידה זו, וידוע שמידת התפארת הוא שורש התורה, ומשום שמשנה רבינו נשמת מידה זו, לכן הוא גם נשמת התורה ולכן הוא זה שגילה את סוד התורה בעולם, שהרי רשב"י הוא גלגול משה רבינו כמובא ברמח"ל ועוד.

וְאֵלֵּין נְהָרִין, מְנַהֲרוּ דְּהָהוּא מוֹחָא עֲלָא סְתִימָא, דְּנֶהֱיר
בְּמִזְלָא (עֲתִיקָא קִדִּישָׁא). וְכֹלָא דָּא בְּדָא תְּלִין. וְאֲתִקְשָׁר דָּא
בְּדָא, וְדָא בְּדָא, עַד דִּישְׁתַּמּוּדָּע דְּכֹלָא חַד, וְכֹלָא הוּא עֲתִיקָא,
(דף ר"צ ע"א) וְלֹא אֲתַפְּרֵשׁ מִנִּיהּ בְּלוּם. אֵלֵּין תְּלַת נְהוּרִין,
נְהָרִין לְתַלְתִּי אַחֲרָנִין, דְּאֶקְרוּן אֲבָהֵן. וְאֵלֵּין נְהָרִין לְבָנִין. וְכֹלָא
נְהִיר מֵאַתֵּר חַד. כִּד אֲתַגְלִינָא הָאֵי עֲתִיקָא, רַעְוָא דְרַעְוֹן, כֹּלָא
נְהִיר וְכֹלָא אֲשַׁתְּכַח בְּחִדּוּ שְׁלִימָתָא.

ב' מוחין של מידת התפארת מאירים ממוח הכתר.

היינו שב' מוחין של מידת התפארת הם מוחין של חסד וגבורה של
מידת הכתר כנ"ל, משום שלמידת התפארת יש ב' תפקידים, א: להנהיג
את העולם הזה, ולכן יש בו שפע של מידות חכמה ובינה. ב: להנהיג את
העולם הזה בהנהגה שתביא אותו לעולם הבא, ולכן יש בו ב' כוחות
ממידת הכתר שהיא הכוח הממצע בין העולם הזה לעולם הבא.

אלה מאירים לאבות ואלה לבנים והכל אחד.

כלומר שמידות החכמה בינה ודעת של מידת התפארת, מאירים
למידות תפארת חסד וגבורה של מידת התפארת, שאברהם יצחק ויעקב
היו מרכבה למידות אלו, שאברהם היה איש חסד משום שהיה מארח
אורחים, ולכן הוא היה מרכבה למידת החסד, יצחק היה מרכבה לגבורה
משום שהוא הסכים למות על קידוש ה' בעקדה, יעקב היה איש הרחמים
משום שהוא היה עוסק בתורה שהיא כוח הרחמים, שיש בה מותר שהוא
בחינת חסד, ואסור שהוא בחינת דין, ורחמים הם כללות חסד וגבורה.

והאבות כלומר מידות חסד גבורה ותפארת, מאירים לבנים, שהם
מידות נצח הוד יסוד, שמשם אהרון ויוסף היו מרכבות למידות האלו, והם
בנים משום שהם מנהיגים הנהגה פחותה מהנהגת האבות, וכל אלו
מאירים ממידת הכתר, ולכן אמר שמידת הכתר היא שורש העולם, ולכן
כשהיא משפיעה כל העולם מלא בחסד, משום שכל העולם תלוי בה, ולכן
מה שקורא בה קורא בכולם.

הַאִי חֲכַמְתָּא אַקְרִי עֵדָן, וְהָאִי עֵדָן אֶתְמַשֵּׁךְ מֵעֵדָן עֲלָאָה, סְתִימָאָה דְּכָל סְתִימִין. וּמַהֲאִי עֵדָן, אַקְרִי שִׁירוּתָא. דְּבַעֲתִיקָא לֹא אַקְרִי, וְלֹא הָוִי שִׁירוּתָא וְסִיּוּמָא. וּבִגִּין דְּלֹא הָוִי בֵּיה שִׁירוּתָא וְסִיּוּמָא, לֹא אַקְרִי אֲתָה. בִּגִּין דְּאֶתְפְּסִיָּא וְלֹא אֶתְגְּלִיָּא. וְאַקְרִי הוּא. וּמֵאַתֵּר דְּשִׁירוּתָא אֲשַׁתְּכַח אַקְרִי אֲתָה, וְאַקְרִי אָב. דְּכַתִּיב, (ישעיה סג) פִּי אֲתָה אֲבִינוּ.

בְּאַגְדָּתָא דְּבִי רַב יִיבָא סָבָא, כְּלָלָא דְּכָלָא, זְעִיר אֲנָפִין אַקְרִי אֲתָה. עֲתִיקָא קְדִישָׁא דְּאֶתְפְּסִיָּא, אַקְרִי הוּא. וְשְׁפִיר. וְהִשְׁתָּא קְרִינֵן בְּאַתֵּר דָּא דְּשִׁירוּתָא אֲשַׁתְּכַח, אֲתָה. אָף עַל גַּב דְּאֶתְפְּסִיָּא, מְנִיה הָוִי שִׁירוּתָא, וְאַקְרִי אָב. וְהוּא אָב לְאַבְהָן. וְהָאִי אָב נָפִיק מֵעֲתִיקָא קְדִישָׁא, דְּכַתִּיב (איוב כח) וְהַחֲכַמָּה מֵאִין תִּמְצָא. וּבִגִּין כֹּךְ לֹא אֲשַׁתְּמוּדֵעַ.

החכמה היא התחלת המידות הנגלות יחסית, אבל הכתר אינו ידוע ואין בו תחילה וסוף, ולכן הכתר נקרא הוא, והחכמה נקראת אתה.

הכתר היא המידה שהאין סוף שורה בה, ולכן היא גם בבחינת אין סוף, ולכן לא שייך לקרוא לה מידה, דהיינו דבר מצומצם, אבל החכמה היא רק מלבוש לאין סוף, אינה כביכול כגוף לאין סוף אלא רק מלבוש, ולכן אינה כ"כ טפלה אליו, ולכן יש לה שם בפני עצמה, והיא נקראת התחלת המידות.

מה שבכתר אין התחלה וסוף, הוא משום שכל סוף מורה על צמצום משום שנפסק השפע, והפסק השפע הוא צימצום השפע, וכן התחלה מורה על צמצום משום, שיש לשאול מדוע עד עכשיו השפע לא הושפע, ולכן אנחנו אומרים שהשפע היה תמיד היה.

אמנם יש להבין מה הכוונה שהשפע תמיד היה, והנה ודאי שהעולם הזה הגשמי לא תמיד היה, אבל ודאי שהוא היה לעולם, והכוונה שהתגשמותו נעשית בזמן מה, אבל הכוח הרוחני שנתגשם היה מעולם, וכל הבריאה הוא התגשמות הרוחניות, והרוחניות הזו תמיד תמיד הייתה, שיש דברים שאין להם התחלה, כמו שאומר החזו"א [מובא בספרי הרה"ג יעקב הדס שליט"א, והחזו"א מביא את זה בסוף משניות של סדר טהרות], שאחד ועוד אחד שווה שנים, זה היה מעולם, ולא היה זמן שזה נברא,

שיש דברים שאין להם בריאה, וזו הדרך שצריך לדרוך בה ולהבין מדוע אין בריאה לעולם, אבל לענ"ד אין לומר שלמעלה אין זמן, ואין התחלה וסוף משום שאין זמן, א: משום שאין החזו"א מסביר זאת כך. ב: משום שמובא באדיר במרום שעניין הזמן הוא התחלקות השפע לזמנים זמנים, וכאשר כל השפע מושפע ביחד, אז זה נחשב ומוגדר שאין כאן זמן, משום שהכל מושפע יחד, אבל ודאי שבופעל גם כאן יעבור הזמן, כגון שביום א' בעולם העליון השפע של כל הימים שני שלישי וכו', נמצא, אבל ודאי שמבחינת עצם מחוג השעון יעבור כאן יום, ויש לעיין בליקוטי מוהר"ן אם סובר שלמעלה אין זמן ממש, שאומר שיש מקומות שאלף שנה שם הוא כמו יום אחד כאן, כמו שבחלום יכולים לעבור שבעים שנה אפי' שכאן הוא כמה שניות, ואומר שם שיש מקום שעוברים זמנים רבים ברגע מועט, עד שיש מקום שזמן מועט, עוברים זמנים רבים, אבל לענ"ד גם שם כמו המשל, שודאי שזה רק עניין של הרגש, כמו בחלום, שודאי שבפועל עוברים כמה שניות, אלא שההרגשה הייתה של כמה שנים, וזה עניין של הרגש, כמו שכתוב בתורה לגבי יעקב "ויהיו בעיניו כימים אחדים, וזה עניין של הרגשה ששבע שנים נעשים כימים אחדים.

ומה שאמר שהכתר נקרא הוא, פעמים בזוהר קוראים לבינה הוא, ופעמים קוראים לכתר הוא, והיינו משום שהבינה היא גם נקרא אהיה כמו הכתר, והיינו שהיא מוציאה את אור הכתר בפועל.

ומה שאמר שהחכמה נקראת אתה, הנה תמיד בזוהר הבינה נקראת אתה, אלא שיש לומר שהכוונה על יחוד חכמה ובינה, שא'ת' הם כ"ב אותיות שהחכמה משפיעה לבינה, שהרי ה'ל"ב נתיבות חכמה, הם כ"ב אותיות וי' מידות, ות' של אתה הוא הבינה שהיא סוף המידות השכליות.

רב ייבא סבא היה קורא למידת התפארת אתה, משום שממנה מתחיל הגילוי, ואומר רשב"י שנכון שממנה מתחיל הגילוי ממש, מכל מקום החכמה גם נגלית מעט ולכן היא זאת שנקראת אתה.

היינו שיש שהיו מונים את י' המידות, רק את ט' המידות של מידת התפארת, והמידה העשירית היא השכינה, ורשב"י אמר שאנחנו לא מונים כך את המידות, אלא אנחנו מתחילים למנות מהחכמה, והנה ודאי שיש גם מידות מעל החכמה ואפשר למנות מעל, אלא שאנחנו סוברים להתחיל למנות מכאן, משום שכאן הוא התחלת ההנהגה ממש, ורב ייבא סבא סבר שמ"מ משום שעיקר ההנהגה הוא בתפארת והחכמה רק מכינה את ההנהגה, לכן יש לנו למנות מהתפארת ולא מהחכמה, והיינו שנחלקו,

האם מונים מהכוח שמכין את ההנהגה, או מעצם ההנהגה עצמה, ויתכן שרב ייבא סבא לא ידע כ"כ בעניין חכמה ובינה, ולכן הוא לא מנה משם, ורק רשב"י שחידש זאת באידרא זו, הוא ידע היטיב את עניין החכמה והבינה, ולכן הוא התחיל למנות מהחכמה.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב (איוב כח) אֱלֹהִים הִבִּין דְּרָכָהּ, דְּרָכָהּ מִמֶּשׁ. אָבֵל וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ, מְקוֹמָהּ מִמֶּשׁ. וְכָל שְׁכָן דְּרָכָהּ. (מקומה ממש. ולא דרכה. מקומה ממש. וכל שכן דרכה.) וְכָל שְׁכָן הֵהוּא חֲכָמָה דְּסִתְיָמָא בִּיהּ בְּעִתִּיקָא קְדִישָׁא.

האי חכמה שירותא דכלא, מנייה מתפשטן תלתין ותריין שבילין. (שבילין ולא ארחין) ואורייתא בהו אתכלילת בעשרין ותריין אתון, ועשר אמירן. האי חכמה אב לאבהן. ובהאי חכמה, שירותא וסיומא אשתכח. ובגין דא, חכמה עלאה חכמה תתאה. פד אתפשט חכמה, אקרי אב לאבהן. פלא לא אתכליל אלא בהאי. (ס"א כד מתפשטן חכמות, אתקרי אב לאבהן. כלא לא אתכליל אלא בהאי) דכתיב, (תהלים קד) כָּלֶם בַּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ.

"אלוקים הבין" רק את "דרכה", "והוא" דהיינו מידת הכתר, ידעה גם "את מקומה", וכל שכן שאת "דרכה".

היינו שאלוקים הוא מידת התפארת שהיא נקראת אלוקים ביחס למידת הכתר, והתפארת מבינה רק את דרך ה', ולא את עצמותו, אבל הכתר יודע את עצמות האין סוף, וכ"ש שהחכמה שבו יודעת, משום שהאין סוף שורה בכתר, ואין סוף הוא עניין המקום כמו שאמרו חז"ל שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו.

החכמה היא שורש התורה.

הנה התורה מגיעה ממידת התפארת כידוע, אמנם השורש של התורה הוא במידת החכמה, והיינו משום שיש בתורה חוק, ושכל, החוק הוא ממידת התפארת, שהם ציונים נכונים אשר יביאו את האדם לדרך הנכונה ולזכות בחיי אמת, אמנם יש גם בתורה שכל אלוקי שהמעמיק בו יזכה

להתקרב ממש לאור ה', וזה עניין החכמה שבתורה, שהיא עניין עסק הזוהר, והוא פנימיות התורה.

הכ"ב האותיות הם מהות התורה, התורה אינה רק ספר, אלא הספר הוא מספר את מהות הכוחות העליונים, ויותר מזה, אפי' בספר הגשמי שורה קדושה רוחנית, וכמו שאומר האריז"ל שכשמביטים בעת ההגבהה בספר תורה, אור התורה מאיר מאוד על המביט בה, וכתב כתב הב"ח שיש לסופר לומר את המילה בעת שכותבה, בכדי שהבל פיו ישרה על האות, והנה שיש קדושה ממשית על אות הספר תורה.

זָקַף רַבִּי שְׁמַעוֹן יְדוּי, וַחֲדָי, אָמַר, וַדַּאי עֵידֶן הוּא לְגִלְאָה, וְכָלֹא אֶצְטְרִיךְ בְּשַׁעֲתָא דָּא. תַּאנָּא, בְּשַׁעֲתָא דַּעֲתִיקָא קְדִישָׁא, סְתִימָא דְכָל סְתִימִין, בָּעָא לְאַתְקְנָא כָּלֹא, אֲתִקִּין כְּעִין דְּכָר וְנוֹקְבָא. בְּאַתֵּר דְּאַתְכִּלְלוּ דְּכָר וְנוֹקְבָא לֹא אֲתִקְיָמוּ, אֶלֹא בְּקִיּוּמָא אַחֲרָא (ס"א כַּעֲיִן דְּכָר) (אלא בדכר) דְּדְּכָר וְנוֹקְבָא. וְהָאִי חֲכָמָה כָּלֹלָא דְכָלֹא, כִּד נִפְקָא וְאַתְנַהִיר מַעֲתִיקָא קְדִישָׁא, לֹא אֲתַנְהִיר אֶלֹא בְּדְּכָר וְנוֹקְבָא. דְּהָאִי חֲכָמָה אֲתַפְּשֵׁט, וְאַפִּיק מִיְנִיהָ בִּינָה, וְאַשְׁתַּכַּח דְּכָר וְנוֹקְבָא. הוּא, חֲכָמָה אָב. בִּינָה אִם. חֲכָמָה וּבִינָה, בְּחֵד מִתְקַלָּא אֲתַקְלוּ, דְּכָר וְנוֹקְבָא. וּבְגִינִיָּהּ כָּלֹא אֲתִקְיָיִם בְּדְּכָר וְנוֹקְבָא, דְּאַלְמָלָא הָאִי, לֹא מִתְקִימִין.

אמר רשב"י שאין דבר בעולם שמתקיים ללא זכר ונקבה, וכל זכר ונקבה מתקיימים רק ע"י הזכר והנקבה שמעליהם, ולכן החכמה שהיא כוח הזכר, הוציאה את הבינה שהיא כוח הנקבה.

הנה התורה בעצמה כתבה "לא טוב היות האדם לבדו", ודרשו בגמ' שאין לא טוב אלא רע, דהיינו שלא נאמר שלא טוב, אבל גם לא רע, לא - אלא רע לאדם שהוא ללא אישה, איש הוא רק חצי והאישה היא החצי השני, איש הוא כוח החסד והוא אינו מתקיים אלא א"כ יש לו להיכן להשפיע, מהות החסד היא להשפיעה אם הוא אינו משפיע, הרי הוא עצב ומחוסר הנאה, אין לו מה לעשות הוא מרגיש ריקני, האדם חייב להשפיע, האישה היא זאת שמקבלת זאת המהות שלה, זה מחיה אותה, השלמות של הזכר והנקבה היא השלמות היחידה.

איש הוא חסד והוא ממתק את גבורת האשה.

חסד ללא גבורה הרי הוא עומד על מקומו, רק הגבורה שהיא כוח האש ממריצה את כוח החסד לעשות את פעולתה, החסד הוא פסיבי הוא בבחינת דומם, כמו מים שיכולים לעמוד לעולם, האש היא היא תמיד מתפשטת אפי' על שטח שאינו מדרון.

לכן החכמה בראה את הבינה, וכן התפארת והמלכות הם זכר ונקבה, וכן הכתר בעצמו הוא זכר ונקבה שצד ימין שלו זכר, וצד שמאל שלו נקבה כידוע.

שירותא דא אב לכלא, אב לכלהו אבהן, אתחברו דא בדא, ונהירו דא בדא. (חכמה אב. בינה אם. (משלי ב) כי אם לבינה תקרא) פד אתחברו, אולידו, ואתפשטת מהימנותא. באגדתא דבי רב ייבא סבא, הכי תאני, מהו בינה. אלא פד אתחבר דא בדא, יו"ד בה"א, אתעברת, ואפיקת בן, ואולידת. ובגין כך, בינה אקרי, בן י"ה, שלימותא דכלא. אשתכחו תרונותיהו דמתחברין, ובן בגווייהו. כללא דכלא. בתקונותיהו אשתכח שלימותא (נ"א בן י"ה, תרונותיהו דמתחברין, ובן בגווייהו. בתקונותיהו אשתכחו שלימותא דכלא כללא) דכלא, אב ואם. בן ובת.

התחברו אבא ואימא והולידו את תפארת ומלכות, ורב ייבא סבא, רמז את זה בשם הבינה שי"ה הם חכמה ובינה ששם החכמה הוא י' ושם הבינה הוא ה', ונשאר בן שהוא מידת התפארת.

כל מהות הבינה שהיא אות ה' של שם הויה, להכין את התפארת והמלכות, ולכן אות ה' היא ד' ו', דהיינו שד' היא השכינה, והו' הוא שם של מידת התפארת שהיא בן השכינה.

הבינה היא כמו האב והאם של המידות האלו.

מִלִּין אֵלִין, לֹא אֲתִיִּהְבוּ לְגִלְאָה, בַּר לְקִדְיָשִׁי עֲלִיוֹנִין, דְּעָאֵלוּ
וְנִפְקוּ, וְיִדְעִין אֲרַחוּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּלֹא סְטָאן בְּהוּ
לִימִינָא וְלִשְׁמָאֵלָא. דְּכִתִּיב, (הוֹשֵׁעַ יד) כִּי יִשְׂרָאֵל דִּרְכֵי יְיָ
וְצִדִּיקִים יִלְכוּ בָּם וְגו'. זַפְּאָה חוּלְקִיָּה, דְּמֵאֵן דְּזִכִּי לְמִנְדַּע
אוֹרְחוּי, וְלֹא סְטִי, וְלֹא יִטְעִי בְּהוּ. דְּמִלִּין אֵלִין סְתִימִין אִינוּן
וְקִדְיָשִׁי עֲלִיוֹנִין נְהִירִין בְּהוּ, כְּמֵאֵן דְּנִהִיר מְנַהִירוּ דְּבוּצִינָא. לֹא
אֲתַמְסְרוּ מִלִּין אֵלִין, אֶלָּא לְמֵאֵן דְּעָאֵל וְנִפְקִי. דְּמֵאֵן דְּלֹא עָאֵל
וְנִפְקִי, טַב לִיָּה דְּלֹא אֲבָרִי. דְּהָא גִלְיָא קָמִי עֲתִיקָא קִדְיָשָׁא,
סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין, דְּמִלִּין אֵלִין נְהִירִין בְּלִבָּאִי, בְּאַשְׁלֻמוּתָא
דְּרַחֲמִימוּתָא וּדְחִילוּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְאֵלִין בְּנֵי דְּהֶכָא, יִדְעָנָא
בְּהוּ דְּהָא עָאֵלוּ וְנִפְקוּ, וְאֲתַנְהִירִין בְּאֵלִין מִלִּין, וְלֹא בְּכֻלְהוּ.
וְהִשְׁתָּא אֲתַנְהִירוּ בְּשִׁלְיִמוּתָא כְּמָה דְּאַצְטְרִיךְ. זַפְּאָה חוּלְקִי
עֲמָהוּן, בְּהוּא עֲלֵמָא.

אמר רשב"י שהם דברים עמוקים ורק מי שעלה ויצא מבין מהם, ואשרי
בני שזכו לכך.

היינו שידיעה כזו של כל סדר המידות, מביאה את האדם להבנה
אמיתית של קשר המידות בעולם העליון, ויש רשעים שיכולים להשתמש
בזה לרע.

ואמר שתלמידיו הם בניו כמו שאמרו חז"ל שתלמיד האדם הוא כבנו,
עד כדי שאמר הזוהר שת"ח שנפטר בלא בנים אינו נענש ואין אישתו
צריכה ליבום, ושואל א"כ מדוע בכל זאת יש לייבם את אשת התלמיד
חכם, וענה שיש כאלו שאין להם אח שייבם אותם, ולכן הם מגיעים
באשת התלמיד חכם הזה, והנה כאן מודגש העניין שתורת החכם היא
כבניו, ובמיוחד מי שמבין את תורתו ולומדה ממנה, הרי הוא נעשה לבנו.

ומי שנכנס למקום הטומאה ויצא, הרי הוא בעל תשובה, ולכן הוא יכול
לעסוק בעומק התורה, משום שהתשובה היא ממידת הבינה, וכן הזוהר
מגיע ממידת הבינה כמובא.

דף ר"צ ע"ב

אמר רבי שמעון, כל מה דאמינא דעתיקא קדישא. וכל מה דאמינא דזעיר אנפין. כלל אחד, כלל הוא חד מלה. לא (דף ר"צ ע"ב) תלויא ביה פירודא. בריך הוא בריך שמייה לעלם ולעלמי עלמין.

אמר רשב"י שכל מה שאמרתי בענין הכתר ובענין התפארת, אין אלו חלילה ב' אלוקיות, אלא הכל דבר אחד.

היינו שבא רשב"י לומר לנו שלא נחשוב שיש ב' מידות באופן פשוט, אלא הכל מידה אחד, אלא שהיא מנהיגה את העולם בב' הנהגות פעמים ברחמים ופעמים בדין, וזה הוא כלל בכל המידות, שהם כמו אדם שיש לו ראש עין אוזן וכו', בעין רואה ובאוזן שומע, ואין אלו ב' אנשים נפרדים, אפי' שיש אנשים שתפקידם לשמוע ויש שתפקידם לראות, אבל באדם נעשה כל זה והוא איש אחד.

תא חזי, שירותא דא דאקרי אב, אתפליל ביו"ד, דתלויא ממזלא קדישא. ובגין כך, יו"ד כליל אתון אחרנין. י' סתימא דכל אתון אחרן. י' רישא וסיפא דכלא.

וההוא נהר דנגיד ונפיק, אקרי עלמא דאתי, דאתי תדיר ולא פסיק. והאי הוא עדונא דצדיקיא, לזכאה להאי עלמא דאתי, דאשקי תדיר לגנתא, ולא פסיק. עליה כתיב (ישעיה נח) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. וההוא עלמא דאתי, אברי ביו"ד, הדא הוא דכתיב, (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. י' כליל תרין אתון ו"ד.

אות י' היא כוללת את כל האותיות, והיא ראש תוך וסוף, דהיינו שהיא כוללת גם את הכתר וגם את הבינה.

הנה ידוע שכל מילה שמתחילים לכתוב תמיד מתחילים לכתוב אותה מנקודה, ולכן אמר כאן שאות י' היא כלל כל האותיות.

ועוד הוא כפשוטו שהחכמה היא היא שורש האותיות, ואפי' שהם מורשות בבינה כמו שידוע, מ"מ שורשם בחכמה.

ובא רשב"י כאן לבאר את אות י' של שם הויה.

אות י' משפיעה לגן עדן שהיא מידת הבינה.

אות י' יש בה את עצמותה, ויש את המילוי שבה, כזה: יוד, והם אותיות ו' ד', שהם שמות התפארת והשכינה.

הנה עיקר ההנאה בגן עדן לדעת חלק מהמפרשים, היא החכמה והתורה, וכן מובא בזהור שתלמידי חכמים בעולם העליון עוסקים בתורה וסודותיה, וכן מובא ברמח"ל בקל"ח פתחי חכמה, ולכן החכמה היא זאת שמשפיעה לגן עדן, שהיא מידת הבינה, ועצם גן עדן היא מידת הבינה שהיא מידת השמחה, שהרי ממידת הבינה מגיעה השמחה העושר והאושר.

אמנם יש שסוברים שעיקר הגן עדן הוא עניין השירה וכן סובר רבי נחמן, ועל זה אומר הפסוק "עם זו יצרתי לי תהילתי יספרון", ואומר שאין לומר שרק מי שהיה חכם בתורה יזכה לגן עדן, שאם כן מה יעשו עמי הארצות הקטנים והנשים, ואלו שמתו על קידוש ה', אמנם אפשר לומר שילמדו אותם שם, אלא שכנראה דחה את זאת, משום שהרי כל מה שירדנו לעולם הזה הוא בכדי שנהנה ממעשה ידינו ואם ילמדו אותם שם יהיה להם לחם ברושה [היינו שאדם מתבייש לקבל ולהנות ממש שלא טרח עליו, ועוד שרוצה אדם בקב שלו מתשעה קבים של חברו], אלא שיש להקשות, שהרי יש להם מעשים טובים אלא שהם לא מביאים את עצם השכר, כלומר שאין להם חכמה אלא מעשים טובים, וא"כ יש בזכות המעשים הטובים ללמד אותם חכמה, ויש לעיין בכך, וכנראה שרבי נחמן סבר שמ"מ אין זה מעשה ידיו ואין זה קב שלו, שרצוי הוא לאדם מתשעה קבים של חברו, ודו"ק.

אות י' גם כוללת את התפארת ומלכות שהם אלו שנהנים בגן עדן, כלומר שכל מי שעסק בתורה ונעשה חלק ממידת התפארת שממנה התורה, וכל מי שעשה מעשים טובים והתפלל, אזי הוא נכלל בשכינה, שני אלו זוכים להיות בגן עדן.

בְּאַגְדָּתָא דְּבִי רַב יִיבָא סְבָא תַּנִּינָן, אֲמַאי ו' ד' פְּלִילָן בְּיו"ד.
אֶלָּא נְטִיעָה דְּגִנְתָּא (ס"א ודאי) דָּא, אֶקְרִי ו'. אֵית גִּנְתָּא אַחְרָא,
דְּאִיהִי ד'. וּמַהֲאִי ו', אֲשֶׁת־קִינָא ד'. (דאיהי ארבעה ראשים)

וְהֵינּוּ רָצָא דְכְּתִיב, וְנִהַר יוֹצֵא מֵעֵדֶן וְגו'. מֵאֵי עֵדֶן. דָּא חֲכָמָה
עֲלָאָה, וְדָא י'. לְהַשְׁקוּת. אֶת הָגֶן, דָּא הוּא ו'. וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהִיא
לְאַרְבַּעָה רְאשִׁים, דָּא הוּא ד', וְכָלָא פְּלִיל בִּיּו"ד.

רב ייבא סבא אומר, שאותיות ו'ד' כלולות באות י', משום שאות ו' היא
נטיעה של הגן, ואות ד' היא השכינה שממנה יוצאים ד' נהרות.

הנה התפארת הוא פרי של העולם העליון, אבל השכינה היא בעצמה
נחל אשר מחיה את שאר העולמות, היא בעצמה שורש כל העולמות של
התחתונים והמלאכים, ולכן היא נכללת במידת הכתר ששמה אני ושם
הכתר הוא אין, והיפוך אותיות אני הוא אין כידוע, והיינו שהיא כלולה
בשורש כל העולמות, ועל זה נאמר סוף מעשה, שהיא השכינה, שהיא
מביאה את בני האדם העושים מעשים טובים, במחשבה תחילה, שהיא
מידת המחשבה דהיינו החכמה שהיא כוללת בתוכה את מידת הכתר
שבתוכה שורה האין סוף ברוך הוא.

וּבְגִין כֵּן, אֶקְרִי אָב לְכָלָא. אָב לְאַבְהָן. שִׁירוּתָא דְכָלָא,
(אקרי) בִּיתָא דְכָלָא, דְּכְּתִיב, (משלי כד) בְּחֲכָמָה יִבְנֶה בַּיִת.
(מהאי י' שירותא וסיומא דכלא) וְכְּתִיב, (תהלים קד) כָּל־
בְּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ. בְּאַתְרֵיהּ, לֹא אֶתְגַּלִּיּא, וְלֹא אֶתִּידַע. מִדְּאֶתְחַבֵּר
בְּאִימָא אֶתְרַמִּיז בְּאִימָא וּבְגִין כֵּן אִימָא פְּלָלָא דְכָלָא, בְּה
אֶתִּידַע וּבְה אֶתְרַמִּיז, שִׁירוּתָא וְסִיּוּמָא דְכָלָא. (חכמה אקרי)
דְּבָה סְתִים כָּלָא.

החכמה נקראת אב ובית, היא כוללת את הכל אבל היא לא נגלית, אבל
הבינה מגלית את פעולתיה.

הנה עניין אב ובית, הם שורש וקיום, דהיינו שאב הוא שורש הבן, אבל
הבן חי ללא מקום שבו הוא יתקיים, ולכן כשהאב נותן לו בית אזי יש לו
מקום שבו הוא מתקיים.

אמנם חכמת ה' נסתרת, יש אומרים בכדי שלא תופר הבחירה, משום
שאם אנחנו נהיה כל כך חכמים נדע שהכל לטובה, ונדע שכל רע הוא

שטות ואבדון ולעולם הזה יש ריבון, ולכן ה' הסתיר מאיתנו עד לעתיד לבוא את החכמה, אבל לעתיד לבוא נאמר "ומלאה הארץ דעה את ה'".

אבל הבינה מגלית את פעולת ה' בעולם, שהנה הבינה היא הבנת החכמה, החכמה היא ידיעת החומר הנלמד, והבינה היא הבנתו כמובא בגר"א, ולכן כשהחומר האלוקי מוסתר מאיתנו אין אנחנו יכולים לעשות דבר בחכמה, אבל מי שידבק כל היום באלוקים אזי הוא ידע את חכמת ה', וע"י גילוי הבינה הוא יבין את כל מה שה' עושה, ועל אדם שכל היום דבק באלוקיו, אין חשש שידע את חכמת ה', שאין לך ביטול הבחירה כמי שכול היום דבק באלוקיו, ועל זה אמרו חז"ל שאם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו מושכחו לבית המדרש.

**כָּלֵל דְּכָלָא, שְׁמָא קְדִישָׁא. עַד הַשְׁתָּא רְמִיזָנָא, וְלֹא אֲמִינָא
כָּל אֱלִין יוֹמִין. וְהָאִידֵנָא מִתְגַּלְפִּין סְטָרִין, י', כָּלִיל בְּהָא
חֲכָמָה. ה' דָּא אֵימָא, וְקָרִינָן בִּינָה. ו"ה, אֱלִין תְּרִין בְּנִין,
דְּמִתְעַטְרָן מֵאֵימָא. וְהָא תְּנִינָן, דְּבִינָה אֲתִכְלִיל מִכָּלָא. יו"ד
דְּמִתְחַבְרָא בְּאֵימָא, וּמִפְקִין ב'ן. וְהֵינּוּ בִינָה, א"ב וַא"ם דְּאִינּוֹן
י"ה, בֵּין בְּגוּוֹיָהּ.**

בא רשב"י ומגלה שד' מידות אלו מושרשים בשם הויה, חכמה באות י'
של שם הויה, בינה באות ה', תפארת באות ו', שכינה באות ה'.

החכמה באות י' משום שהיא לא נגלית כמו האות י' שאין בה צורה
אלא היא נקודה.

בינה באות ה' משום שהוא התרחבות של אות י', שהרי יש אות י'
בקצה האחורי של אות ה', ומתארכים ממנה ב' קוים לשמאל, ומערב,
ועוד קו אחד אשר בתוכה שהוא עצם מידת התפארת שהיא קו השפע
שמתארך.

ו' הוא התפארת שיש בו ו' מידות, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד,
ועוד שצורתו כך על כך שהוא מתארך, והיינו שהשפע הוא אות י'
והתפארת ממשיכה אותו לעולם שלנו.

ה', היא השכינה שהיא מגלה את מלכות ה' בעולם, כמו שהבינה מגלה את מלכות ה' בעולם העליון.

הַשְׁתָּא אֵית לְאַסְתִּפְלָא, בִּינָה, וְאַקְרִי תְּבוּנָה, אֲמַאי אַקְרִי תְּבוּנָה, וְלֹא בִּינָה. אֶלָּא תְּבוּנָה אַקְרִי, בְּשַׁעְתָּא דִּינְקָא לְתַרִּין בְּנִין, בִּ"ן וּבִ"ת, דְּאִינוּן ו'ה', וְהֵיא שַׁעְתָּא אַקְרִי תְּבוּנָה. דְּכָלָא כָּלִיל בְּאֵלִין אֲתוּן, בִּ"ן וּבִ"ת, אִינוּן ו'ה'. וְכָלָא חַד כָּלִלָא, וְהִינוּ תְּבוּנָה.

עניין הבינה

שואל הזוהר מדוע פעמים קוראים הפסוקים [כ"י אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך] למידת הבינה תבונה, ועונה שכאשר הבינה מניקה את התפארת והמלכות, אזי היא נקראת תבונה, שתבונה היא בת בן, ו-ו'ה' שהם שמות התפארת והמלכות.

הנה יש מצב שהבינה משפיעה לתפארת והתפארת משפיעה לשכינה, אמנם יש פעמים אשר הבינה בעצמה משפיעה גם לשכינה וגם לתפארת, ויש שמשפיעה רק לשכינה, והנה כשהיא משפיעה גם לשכינה וגם לתפארת אזי נאמר שב' מלכים משתמשים בכתר אחד, וכחיום, אין נעשה כ"כ עניין זה שהרי נתמעטה הלבנה, אבל לעתיד "והיה אור הלבנה כאור החמה", ולכן כמעט בכל עת הגלות הבינה משפיעה לתפארת והיא משפיעה לשכינה כמו איש ואישה, שכן אמרו בגמ' ביבמות שעניי אישה נשואה לבעלה ועיניו למי שאמר והיה עולם.

ויש זמנים שנעשית הנסירה, כלומר שאין הבינה משפיעה לתפארת אלא רק לשכינה, ואזי נתקנת השכינה ונעשית ממש שלמה והיא מגיעה להזדווג עם התפארת, שכל עוד שהיא לא ננסרת, היא כמו אדם וחוה, שחוה הייתה מאחוריו ולא יכלה להפרד ממנו, ולחיות בפני עצמה, היא הייתה כמו תפוח שצריך את העץ, ולא יכלה לבוא מידי פעם ולקבל מה שהיא צריכה וללכת לה לדרכה.

והנה החלק התחתון של הבינה, נכנס בראש התפארת או השכינה, ובתוך החלק הזה ישנם אורות גדולים שהם המוח של התפארת והשכינה כידוע ממין האריז"ל.

בְּסִפְרָא דְרַב הַמְנוּנָא סְבָא אָמַר, דְּשִׁלְמָה מִלְכָּא, תְּקוּנָא קְדָמָא דְגִלְי וְאָמַר, (שיר השירים א) הֵנֶךְ יִפְה רַעֲיָתִי מֵהָאֵי הוּא. וְתְקוּנָא תְּנִינָא, אֶקְרִי כְּלָה, דְּאִיְהִי נֹקְבָא דְלִתְתָּא. וְאִינוּן דְּאִמְרִי, דְּתִרְוּוּיָהּ לְהָאֵי נֹקְבָא דְלִתְתָּא אִינוּן, לָאוּ הֵכִי. דְּהָ"א קְדָמָא לֹא אֶקְרִי כְּלָה. וְהָ"א בְּתִרְאָה, אֶקְרִי כְּלָה, לְזִמְנִין (ידיען) יְדִיעִין (לזמנן סגיאין). דְּהָא זִמְנִין סְגִיאִין אִינוּן, דְּכֹרָא לֹא אֶתְחַבֵּר עִמָּה, וְאֶסְתַּלַּק מִינָּה. בְּהָהוּא זִמְנָא כְּתִיב, (ויקרא יח) וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדָּת טוּמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב. בְּשַׁעֲתָא דְּאֶתְדַּכָּא נֹקְבָא, וְדִכּוּרָא בְּעִי לְאֶתְחַבֵּרָא עִמָּה, כְּדִין אֶקְרִי כְּלָה. כְּכָל"ה מִמֶּשׁ אֶתִּיָּא. (אבל) הָאֵי אִימָא, לֹא אֶפְסִיק רַעוּתָא דְּתִרְוּוּיָהּ לְעִלְמִין, בְּחַד נְפִקִין, בְּחַד שְׂרִיין. לֹא אֶפְסִיק דָּא מִן דָּא, וְלֹא אֶסְתַּלַּק דָּא מִן דָּא. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב וְנָהָר יֵצֵא מֵעֶדֶן, יוֹצֵא תְּדִיר, וְלֹא אֶפְסִיק. הָדָא הוּא דְּכְתִיב, וּכְמוֹצָא מִים אֲשֶׁר לֹא יִכְזָבוּ מִימֵיו. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב רַעֲיָתִי, בְּרַעוּתָא דְּאֶחָה שְׂרִיין, בְּאֶחָדוּתָא שְׁלִימוּתָא (שלימתא). אֲבָל הֵכָא אֶקְרִי כְּלָה, דְּכִד אֶתָּא דִּכּוּרָא לְאֶתְחַבֵּרָא עִמָּה, הִיא כְּלָה, כְּכָלָה אִיְהִי אֶתִּיָּא מִמֶּשׁ.

שלמה המלך ע"ה אמר ב' פסוקים, א: "הנך יפה רעיתי", ב: "אחותי כלה", ומבאר רב יובא סבא שאחד מהם נאמר על השכינה שנקראת כלה, ואחד מהם נאמר על הבינה, שנקראת רעיתי, והשכינה אינה תמיד עם התפארת משום שיש זמן שהדין גובר, ואינה מקבלת את שפע החסד מהתפארת, ולכן היא נקראת כלה משום שאמר הזוהר ש"רעים", הכוונה על אבא ואימא חכמה ובינה, שאינם נפרדים לעולם, אבל כלה היא השכינה, שהיא נפרדת מבעלה מידי פעם, ולכן הלבנה מאירה רק יום אחד בחודש, וכן בפעם בג' שנים [בערך] מעברים את השנה בכדי שימי הלבנה והחמה יהיה שוים.

וכשהיא אינה עם בעלה נאמר "ואל אישה בטומאת נידתה לא תקרב", והיינו השכינה היא אשת התפארת, וכאשר הדין שולט בה, זה נחשב שהיא נידה, ואין להשפיעה לה בזמן זה בכדי שהשפע לא יבלע בטומאה,

כמו שאסור להוליד בנים בעת הנידות בכדי שהולד לא יצא טמא, אבל לעתיד יהיו הנשים טהורות ללא שום טומאה משום ש"את רוח הטומאה העביר מן הארץ".

אמנם מידות החכמה והבינה לעולם מחוברות.

היינו משום שהנה השכינה היא שורש העולם הגשמי, ולכן יש פעמים שהדין גובר, משום העונות, ולכן היא נעשית כנידה כביכול, אבל הבינה היא שורש גן עדן העליון, שכולו טהרה וקדושה ולכן היא לעולם לא נידה, ולכן הזקנות אינם טמאות משום שכל זקן הוא מרכבה למידות עליונות אלו, ולכן הם נקראים רעים ולא חתן וכלה, שכלה הוא מלשון כליון והשתוקקות, שמשום הפירוד שנעשה לזמן נעשה החיבור הגדול, שרק משום החושך רואים את האור, אבל אבא ואימא הם רעים, החיבור שם פחות אבל הוא תמידי, משום שאין שם טומאה שתפסיק את הזיווג.

ובגין כך, תרי (ויחי רמ"ב) תקונין דנוקבי פריש שלמה. תקונא דקדמייתא סתימא, בגין דאיהי סתימא. ותקונא תניינא פריש יתיר, ולא סתים כולי האי. ולבתר תליא כל שבחא ביהיא דלעילא. דכתיב, (שיר השירים ו) אחת היא לאמה ברה היא לילדתה. ובגין דאיהי אימא מתעטרא בעטרא דכלה, ורעותא דיו"ד לא אפסיק מנה לעלמין, אתיהיב ברשותה כל חירו דעבדין. כל חירו דכלא. כל חירו דחויביא, לדכא לכלא. דכתיב, (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם. וכתיב (ויקרא כח) וקדשתם את שנת החמשים שנה יובל היא. מאי יובל. כמה דאת אמר (ירמיה יז) ועל יובל ישלח שרשיו. משום ההוא נהר דאתי ונגיד ונפיק, ואתי תדיר, ולא פסיק.

משום שהבינה אינה נגלית והשכינה כן, שלמה המלך ביאר יותר את עניין השכינה, אמנם לאחר מכן אמר שהכל תלוי בבינה, "אחת היא לאימה", והבינה היא כוח החירות, היא משפיעה את המחילה ביום כיפור, היא משפיעה את שפע שיחרור העבדים ביובל.

כמה שהמידות יותר גבוהות הם יותר רוחניות ופחות מוגדרות, ולכן א"א לדבר בהם יתר מידי, אבל אפשר לומר שהם בעל איכות אין סופית ותו לא אפשר לדבר בהם.

הבינה שהיא השלמות האלוקית, היא מכפרת על כל פשע, משום שאורה הרב מסיר וממתק את הדין של החטא, היא מעל הנהגת העולם הזה, שלטוב מגיע טוב ולרע מגיע רע, אבל הבינה בכוח תשובת האדם היא מטהרת אותו אפי' שמעשיו רעים, היא מביאה את הנהגת העולם הבא לעולם הזה.

דף רצ"א ע"א

פְּתִיב (דף רצ"א ע"א) (משלי ב) פִּי אִם לִבְיָנָה תִּקְרָא
לְתַבּוּנָה תִּתֵּן קוֹלְךָ. פִּיּוֹן דְּאָמַר פִּי אִם לִבְיָנָה תִּקְרָא, אָמַאי
לְתַבּוּנָה. אֶלָּא פֶּלֶא כִּמָּה דְּאִמִּינָא. הִי מַנְיָהּ עֲלָא. בִּינָה
עֲלָא מִתַּבּוּנָה. בִּינָה אָב וְאִם וּבִן. י"ה: אָב וְאִם, וּבִן בְּגוּוֹיָהּ.
תַּבּוּנָה: פֶּלֶא פֶּלֶלָא דְּבִנִּין, בֵּן וּבַת, ו'ה. וְלֹא אֲשַׁתְּכַח אָב וְאִם,
אֶלָּא בְּאִמָּא דְּאִמָּא וְדָאי (ס"א בבינה. ובתבונה ודאי אימא)
רְבִיעָא עֲלֵיהּ, וְלֹא אֲתַגְלִיָּא. אֲשַׁתְּכַח דְּכֻלָּלָא דְּתַרִּין בְּנִין,
אֶקְרִי תַבּוּנָה. וְכֻלָּלָא דְּאָב וְאִם וּבִן, אֶקְרִי בִינָה. וְכֹד בְּעִי
לְאֶכְלָלָא פֶּלֶא, בְּהִאי אֲתַפְלִיל.

בינה הוא בן י"ה, תבונה הוא בן בת ו'ה'.

היינו שבינה הוא בן י"ה, היינו שאבא ואימא יחד משפיעים למידת התפארת והיא משפיעה לשכינה, אבל תבונה הוא שפע פחות שרק הבינה משפיעה, ועוד שאין זיוג אלא כל אחד מקבל שפע בפני עצמו, ולא על זה אמר שלמה "טובים השניים מן האחד".

וְהִאי אָב וְאִם וּבִן, אֶקְרוּן חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת. בְּגִין דְּהִאי בֵּן
נָטִיל סִימְנִין דְּאָבוּי וְאִמִּיה, אֶקְרִי דַּעַת, דְּהִוא סִהְדוּתָא
דְּתַרְוּוּיָהּ. וְהִאי בֵּן, אֶקְרִי בּוֹכְרָא. דְּכַתִּיב, (שמות ד) בְּנֵי בְכוּרֵי

יִשְׂרָאֵל. וּבִגְזֵן דְּאֶקְרִי בּוּכְרָא, נָטִיל תְּרִין חוּלְקִין. וְכַד אֶתְרַבִּי
בְּעֵטְרוֹי, נָטִיל תְּלַת חוּלְקִין. וּבִין כַּךְ וּבִין כַּךְ, תְּרִין חוּלְקִין,
וְתַלְתַּת חוּלְקִין פֻּלָּא חַד מְלָה. וְהָאִי וְהָאִי הֵכִי (ס"א חַד) הָיִי,
יְרוּתָא דְּאָבוּי וְאַמִּיָּה יְרִית.

מֵאִי יְרוּתָא דָּא. אַחֲסַנְתָּא דְּאָבוּי וְאַמִּיָּה, וְתִרִין עֵטְרִין דִּהּוּ
גְּנִיזִין בְּגוּוּיָהוּ, וְאַחֲסִינוּ לְבִין דָּא. מִסְטָרָא דְּאָבוּי, הָוָה גְּנִיז
בְּגוּוּיָה חַד עֵטְרָא, דְּאֶקְרִי חֶסֶד. וּמִסְטָרָא דְּאִימָא, חַד עֵטְרָא
דְּאֶקְרִי גְבוּרָה. וְכִלְהוּ מִתְעֵטְרִין בְּרִישִׁיָּה, וְאַחִיד לֹון. וְכַד נִהְרִין
אֱלִין אָב וְאִם עֲלִיָּה, פֻּלָּהוּ אֶקְרוּן תְּפִילִין דְּרִישָׁא. וְכִלְא נָטִיל בִּין
דָּא, וְיְרִית פֻּלָּא, וְאַתְפָּשֵׁט בְּכָל גּוּפָא. וְהָאִי בִין יְהִיב לְבִרְתָּא.
וּבִרְתָּא מְנִיָּה אֶתְזֶן. וְעַל כָּל פָּנִים מִכָּאן, בְּרָא יְרִית וְלֹא בִרְתָּא.
בְּרָא יְרִית לְאָבוּי וְלְאַמִּיָּה וְלֹא בִרְתָּא. וּמְנִיָּה אֶתְזֶן בִּרְתָּא. כְּמָה
דְּכִתְיִב, (דְּנִיָּא ל ד) וּמִזֶּן לְכִלְא בִּיָּה. (וְאִי תִימָא כָּל הָאִי וְהָאִי
אֶקְרוּן צְדִיק וְצַדִּיק בַּחַד אִינוּן וַחַד כִּלְא).

הָנִי אָב וְאִם, כְּלִילִין וּמִתְחַבְּרִין דָּא בְּדָא. וְאָב טְמִיר יְתִיר.
וְכִלְא אַחִיד מִעֲתִיקָא קְדִישָׁא, וְתִלְיָא מִמְזִלָּא קְדִישָׁא, וְקִירו
(וְקִירָא) דְּכָל וְקִירִין. וְאֱלִין אָב וְאִם, מִתְקַנִּין בִּיתָא, כְּמָה
דְּאַמִּינָא דְּכִתְיִב, (מִשְׁלִי כֹד) בְּחֻכְמָה יִפְנָה בֵּית וּבִתְבוּנָה יִתְכוּנֶן
וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמְלָאוּ כָּל הוּן יֶקֶר וְנָעִים. וְכִתְיִב (מִשְׁלִי כֹב) כִּי
נָעִים כִּי תִשְׁמְרֶם בְּבִטְנָךְ. (הָנִי כִלְא דְּכִלְא, כְּמָה דְּאַמִּינָא
וְתִלְיִין מִמְזִלָּא קְדִישָׁא וְקִירָא).

מידת הכתר שהיא בן החכמה ובינה, נקראת דעת מלשון הודעה, משום
שהיא מעידה על אבא ואימא שהם הוריה, שהרי היא דומה להם, ויש לה
ב' כוחות משום שהיא הבן הבכור כמו שכתוב "בני בכורי ישראל",
ולפעמים יש לה ג' כוחות.

העולם הזה אינו שונה מהעולם העליון, הוא מעיד על העולם העליון,
העולם העליון הוא המשך של העולם הזה, כפי שאדם קשור כאן לה' כן
הוא יהיה קשור שם לה', ואמר מרן הרד"ג שך זצ"ל, שאם אדם רוצה

לדעת אם הוא קשור לה', שיתבונן מה חלומותיו שאם חלומותיו חלומות של קדושה, ידע שנשמתו קדושה ועתידו מזומן לטוב, ואם לא ...

וכן כתוב ברמ"ק שמי שחולם שהוא נמצא בבתי כניסיות ומדרשות, או שהוא עוסק בתורה בחלומו, ודאי שנשמתו במקום קדושה ומי שלא....

ולכן העולם הזה מעיד על העולם העליון.

מידת התפארת מקבלת גם את השפע שלה וגם את השפע של מידת השכינה, והיא זאת שנותנת לה את השפע, משום שהיא כוח החסד והשכינה היא כוח הגבורה, ולכן כשהגבורה עוברת דרך התפארת, הרי היא נמתקת וטוב לעולם.

ויש בה עוד כוח שלישי שהוא כלול מב' חסד וגבורה, שכוח זה מגיע ממידת הכתר אלא שהוא עובר ורק עובר דרך החכמה והבינה, שודאי כל כוח מגיע מהכתר ואפי' מלמעלה יותר, אלא שיש שכשהוא עובר דרך חכמה ובינה הוא מקבל את מהות החכמה והבינה.

התפארת נקראת בכור ישראל, משום שעם ישראל מושרש במידה זו, ועם ישראל נקרא בכור ה', ולכן הוא מקבל פי שתיים, דהיינו גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, אמנם הגויים מקבלים רק בעולם הזה.

התפארת שהוא בן החכמה והבינה מקבלת ב' מתנות שהם היו מאוכסנות אצל אבא ואימא, אמנם הם באמת ניתנו לה ממידת הכתר, והתפארת מקבל גם ב' כוחות מאבא ואימא עצמם, והם הד' פרשיות של תפילין, והבת מקבלת ממנו וגזונת ממנו, אמנם הבן הוא זה שיוורש.

התפארת מקבל ד' מוחין שהם ד' פרשיות של תפילין, ולכן כשמניח האדם את התפילין יש לו לכיין ב' כונות שהם אחד, א: שיכון שהוא מעורר שינתנו התפילין על ראש התפארת, וזה מה שאמרו בגמ' בברכות שהקב"ה מניח תפילין. ב: שיתנו לו עצמו מוחין של קדושה.

אבל השכינה אינה מקבלת את השפע, משום שאם היא הייתה מקבלת את השפע, אזי אנחנו לא היינו צריכים לעבוד את ה', משום שהיינו מקבלים את כל השפע, ולכן לה אין שפע, אלא מזונות דהיינו עזרה מה', אבל מ"מ את עיקר העבודה אנחנו צריכים לעשות.

והטעם הדבר שמ"מ עובר שפע הכתר דרך חכמה ובינה, בכדי שמ"מ נוכל לקבל את השפע הזה ונבין אותו, משום שעניין האין סוף נשגב

מהבנתנו, ולכן צריך השפע לעבור דרך החכמה והבינה בכדי שנבין במה מדובר.

אמר רבי שמעון, באדרא לא גלינא פלא. וכל הני מלין, טמירין בלבאי הוו עד השתא, ובעינא לאטמרא לון לעלמא דאתי, משום דתמן שאלתא שאיל לנא, במה דכתיב, (ישעיה לג) והיה אמונת עתך חוסן ישועות חכמה ודעת וגו', וחכמה פעין מיני, והשתא רעותא דקודשא פריך הוא בהאי, הא פלא בסופא איעול קמי פלטרוי.

רשב"י אמר שהוא תכנן לומר את חדושים אלו בעולם העליון, אלא שרצון ה' היה שהוא יאמר אותם בעולם הזה, ולכן תהיה לו שמחה שהוא יכנס ללא בושא לעולם העליון.

הנה אמרו חז"ל כמו שיש מצווה לומר דבר הנאמר, כן יש מצווה שלא לומר שדבר שלא נאמר, והנה דברים אלו רשב"י טען שאין לאומרם, אבל אחרי שהוא ראה שה' הגיע אפי' עם הצדיקים, סימן שה' רוצה שהוא יאמר אותם בעולם הזה, שהנה רצונו באמת היה לאומרם כאן, שהנה כל צדיק שמגיע לעולם העליון הרי הוא דורש את תורתו אשר חידש ולמד בחייו, ונראה שהטעם הוא בכדי להודיע את גדולתו בעולם העליון כמו שאמרו חז"ל בנדרים שבמקום שאין מכירים אותך מותר לך להודיע את גדולתך, ולכן הצדיק דורש את תורתו בעולם העליון, ורשב"י את הדברים שאסור לומר כאן, ע"כ הוא היה צריך לאומרם בעולם העליון, ועד שהוא היה אומרם, הייתה לו בושא, משום שהיו חושבים שאין הוא יודעם, ולאומרם כאן הוא לא יכל, מפני שאסור לאומרם, אבל אחרי שהוא זכה שה' הסכים לו לאומרם בעולם הזה, הרי שמחה הייתה לו.

בתיב (שמואל א ב) כי אל דעות יי'. דעות ודאי. הוא הדעת. בדעת כל פלטרי אתמליין. דכתיב, ובדעת חדרים ומלאו. (בגין כך) דעת אחרא לא אתגליא, דהא טמירא אזיל בגווייה, ואתכליל ביה. דעת נהיר במוחין, ואתפשט במוחא פלא. (במוחא, בגופא כלא, כי אל דעות יי')

בְּסִפְרָא דְאַגְדָּתָא תְּנִינָן, כִּי אֵל דְּעוֹת יְיָ, אֵל תִּקְרִי דְּעוֹת,
אֵלָא עֲדוּת. דִּהּוּא סְהֲדוּתָא דְכָלָא, סְהֲדוּתָא דְתַרְיָן חוּלְקִין,
בְּמָה דְאֵת אֲמִיר (תהלים עח) וַיִּקֶּם עֲדוּת בִּיעֶקֶב. וְאֵף עַל גַּב
דִּהּאֵי מַלְהָ, אֲוִקְמוּהָ בְּסִפְרָא דְצִנִּיעוּתָא בְּגוּוֹנָא אַחֲרָא. הָתֵם
בְּאַתְרֵיהָ שְׁלִים, הָכָא כָּלָא שְׁפִיר, וְכָלָא הָוִי, כִּד אֲסִתִּים מַלְהָ.

עניין הדעת

יש את מידת הדעת שהיא מתפשטת בגוף, אמנם יש גם דעת עליונה,
שהיא אינה מתפשטת, אלא היא עומדת ליחד את החכמה והבינה.

הדעת היא נשמת התפארת, משה רבינו היה מרכבה אליה, הדעת
העליונה, היא גם בעצם מידת התפארת, והיא גם נמצאת בין החכמה
והבינה, ומיחדת אותם, הזוהר קורא לה מזלָא, היא מגיע מכוח הזקן
העליון, מפני שהדעת היא תולדה של החכמה, ומשום שהזקן נולד
מהחכמה, הזקן נקרא דעת.

הדעת היא מלשון עדות, ומידת התפארת נקראת עדות, על כך שהיא
מעידה שהיא מקבלת שפע מחכמה ובינה, ואפי' שבספר הצניעות פירשו
שרק התפארת של התפארת נקרא דעת ולא כל הו' מידות של מידת
התפארת, שם דיברו בשלמות של הדעת, אבל אמת שהיא גם מתפשטת
בכל הגוף של מידת התפארת שיש בה את ו' המידות שהם חסד גבורה
תפארת נצח הוד ויסוד.

בספר הצניעות דיברו בשורש הדברים, ולכן אמרו שיעקב שעליו נאמר
"עדות ביעקב", הוא רק מידת התפארת עצמה ממש, ולא שאר המידות
כגון חסד וכו', וזה רק משום ששם דיברו בשורש הדברים, אבל אמת
שהדעת גם מתפשטת בכל גוף התפארת, והראיה על כך, שאנחנו קוראים
לכל הו' מידות תפארת, ולא מצינו שאנחנו קוראים לכל הו' מידות נצח
וכו', אלא מכאן מוכח שהתפארת משפיעה שפע לכל הו' מידות.

הַאֵי אָב וְאֵם, כְּלָהּ בְּהוּ כְּלִילָן, כְּלָא בְּהוּ סְתִימָן, וְאִינוּן
סְתִימָן בְּמִזְלָא קְדִישָׁא, עֲתִיקָא דְכָל עֲתִיקִין. בֵּיה סְתִימָן. בֵּיה

בְּלִילֵךְ. פֶּלֶא הוּא, פֶּלֶא הוּי. בְּרִיךְ הוּא, בְּרִיךְ שְׁמִיָּה, לְעֵלָם
וּלְעֵלְמֵי עֲלָמִין.

דף רצ"א ע"ב

כָּל מַלְיָן דְּאֶדְרָא יָאוּת, וְכָלְהוּ מַלְיָן קְדִישִׁין, מַלְיָן דְּלֵא סְטָאן
לִימִינָא וְלִשְׁמָאֲלָא, כָּלְהוּ מַלְיָן דְּסִתִּימִין, וְאֶתְגַּלְיִין לְאִינוּן
דְּעָאֵלוּ וְנִפְקוּ, וְכָלְהוּ הָכִי הוּא. וְעַד הַשְׁתָּא הוּא מִתְפַּסְיִין אֵלִין
מַלְיָן דְּדְחִילָנָא לְגַלְאָה, וְהַשְׁתָּא אֶתְגַּלְיִין. וְגַלִּי קָמִי (מַלְכָּא)
עֲתִיקָא קְדִישָׁא, דְּהָא לֹא לִיקְרָא דִּילִי וּדְבִית אָבָא עֲבִידְנָא,
אֲלֵא בְּגִין דְּלֵא אִיעוּל בְּכִסּוּפָא קָמִי פִלְטְרוּי עֲבִידְנָא. וְעוֹד, הָא
חֲמִינָא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכָל הָנִי זָפְאִי קְשׁוּט דְּהָכָא
מִשְׁתַּבְּחָן, כָּלְהוּ מִסְתַּבְּמִין עַל יְדֵי. דְּהָא חֲמִינָא דְּכָלְהוּ חֲדָאן
בְּהָאִי הַלּוּלָא דִּילִי, וְכָלְהוּ זְמִינִין (דף רצ"א ע"ב) בְּהָהוּא
עֲלָמָא בְּהִילּוּלָא דִּילִי, זָפְאָה חוּלְקִי.

עניין התפארת

החכמה והבינה הם כלל תפארת ומלכות שהם שורש העולם, והחכמה
והבינה נכללים בי"ג מידות הרחמים.

החכמה נכללת במזל נוצר, והבינה במזל ונקד, משום שמזל נוצר הוא
הכוח הזכרי של הזקן, וכן החכמה היא מידת זכרית, ומזל ונקד הוא הכוח
הניקבי של הזקן וכן הבינה היא מידה נקבית.

החכמה והבינה שהם בחינת עולם הבא, משפיעים לנו את שפע הי"ג
מידות רחמים שהם כוח של עולם הבא, ולכן הם שוברים כל דין בעולם
הזה.

רשב"י אמר שדברי האידרא רבא נכונים, אבל אלו יותר עמוקים, והוא
אומר אותם כאן לשם השם, ולא להנאת עצמו.

הנה אין לאדם לחדש חידושים להנאת עצמו, וכ"ש וכ"ש שאין לו לחש
רזי תורה שהם מקימים את השכינה להנאת עצמו, אלא להנאת השכינה,
שכל מה שה' גילה לנו את דברי עומק התורה בעולם הזה, הוא רק בכדי
שיהיה לנו כוח להקים את השכינה מן הגלות, ולכן אמר רשב"י "בדא

יפקון מן גלותא", משום שרק הזוהר הוא זה שיוכל לעורר את רחמי מידת הבינה שמשם כוח הרוחני של הזוהר מגיע, ולהקים את השכינה מן הגלות בקרוב אמן.

אמר רבי אבא, פד סיים מלה דא בוצינא קדישא, בוצינא עלאה, ארים ידוי, ובכה וחיין. בעא לגלאה מלה חדא. אמר, במלה דא אצטערנא כל יומאי, והשתא לא יהבין לי רשותא. אתתקף, ותיב, ורחיש בשפוטתיה, וסגיד תלת זמנין, ולא הוה יכיל בר נש לאסתכלא באתריה, כל שכן ביה. אמר, פומא פומא, דזכות לכל האי, לא אנגיבו מבועך. מבועך נפיק ולא פסק. עלך קרינן (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן. ובתיב (ישעיה נח) וכמוצא מים אשר לא יבזבו מימיו.

האידינא אסהדנא עלי. דכל יומין דקאימנא, תאיבנא למחמי יומא דא, (נ"א רעותא לגלאה רזא דא) ולא סליק ברעותי (ס"א בידוי), בר האידינא, דהא בעטרא דא מתעטר האי יומא. והשתא בעינא לגלאה מלין, קמיה דקודשא בריך הוא, דהא בלהו מתעטרין ברישי (ברישיה). והאי יומא לא יתרחק למיעל לדוכתיה, פיומא אחרא. דהא כל יומא דא ברשותי קיימא. והשתא שרינא לגלאה מלין, בגין דלא איעול בכסופא לעלמא דאתי. והא שרינא אימא.

אמר רבי אבא שרשב"י רצה לגלות דבר מסוים ולא נותנו לו רשות לגלותו, הרים את ידיו בכה וצחק, והתפלל והשתחוה ג' פעמים בכדי שתנתן לו הרשות, ולא יכל אדם להסתכל בו, ואמר שהוא היום שכל ימיו הוא ציפה לומר את הדבר הזה, ואמר שהיום השמש לא תשקע עד אשר יסיים את דבריו.

הנה רשב"י גילה בהמשך [שהוא מה שאמר שיש לו כאן לגלות וכל ימיו ציפה לכך] שהצדיק האמיתי ממתק את דיני השכינה והוא מגן על כל דורו, וציפה דווקא לסוף ימיו משום שאמרו בגמ' בחגיגה שה' לא מאמין בצדיקים עד יום מותם, מחשש שיסורו מדרך ה', וכן אמרו חז"ל, אל

תאמן בעצמך עד יום מותך", ולכן רשב"י נזהר לומר את זה בימיו שהוא זה שמגן על כל הדור, אבל כשהגיע יומו האחרון, הוא בא ופרסם את מעלת הצדיק אשר הוא מגן על דורו.

הנה כבר היה היום קרוב לשקיעה, ורצון ה' היה שרשב"י יפטר מן העולם בעת חסד, ואין רצון ה' לשנות את הטבע ולעצור את השמש, ולכן רשב"י אמר שלא נותנים לומר את סיום דבריו, ומשום כך התפלל רשב"י למידת הכתר שיש בה ג' ראשים ראש שאינו ידוע, כתר וחכמה, וביקש מי"ג מידות הרחמים שיעשו לו נס מעל הטבע, ומשום שצדיק גוזר ה' מקיים, מיד כן נעשה והשמש לא שקעה, ונשאר לרשב"י זמן לחדש את חידושיו.

והרים את ידיו, כמו שכתוב בזוהר שיש להרים את הידים בתפילה ובכך מעוררים את כל י' המידות העליונות שיתעוררו לרחם עלינו, וכן בכה משום ששערי דמעות לא ננעלו כמובא בברכות, וכן שמח, משום שאין מתפללים אלא מתוך שמחה כמובא בשבת ועוד.

וכאשר התפלל לא יכל אדם להביט בפיו ובמקומו, כמו שאמר האריז"ל למהרח"ו שהטעם שכואבות לו עיניו, הוא משום שהוא מביט עליו בעת אשר עושה יחודים גדולים ונוראים, וכן כאן כאשר רשב"י התפלל שכינה הייתה עימו, ולא יכל אדם להביט בפניו.

רשב"י ציפה כבר לראות את פני ה' בעולם העליון, הוא תמיד היה תאב לשכינה, ואפי' שהשכינה הייתה עימו תמיד, כמו שלמדנו בתחילת האידרא הזו, אשרי מי שתאב כל ימיו להידבק ביוצר כל.

כְּתִיב, (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כְּסֶאֶךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדְּמוּ פָנֶיךָ. מֵאֵן חֲפִימָא, יִסְתַּפֵּל בְּהָאֵי, לְמִחְמֵי אוֹרְחוּי (ס"א דינוי) דְּקִדְּשָׁא עֲלָאָה, דִּינִין דְּקָשׁוּט, דִּינִין דְּמַתְּעֵטְרִין בְּכִתְרֵי עֲלָאִין. דְּהָא חֲמִינָא דְּכֻלָּהּ בּוֹצִינִין נְהָרִין מְבוֹצִינָא עֲלָאָה, טְמִירָא דְּכָל טְמִירִין, כְּלָהּ דְּרִגִּין לְאַתְנַהֲרָא. (נ"א וכלהו אינון דרגין לאתנהרא) וּבְהָהּ נְהוֹרָא דְּכָל דְּרָגָא וְדְרָגָא, אֲתַגְלִינָא מֵה דְּאַתְגְּלִינָא, וְכֻלָּהּ נְהוֹרִין אֲחִידִין, נְהוֹרָא דָּא בְּנְהוֹרָא דָּא,

וְנִהוּרָא דָא, בְּנִהוּרָא דָא, וְנִהְרִין דָא בְּדָא, וְלֹא מִתְפָּרֶשֶׁן דָא מִן דָא.

נִהוּרָא דְכָל בּוּצִינָא וּבּוּצִינָא, דְאֶקְרוּן תְּקוּנֵי מַלְכָא, בְּתֵרֵי מַלְכָא, כָּל חַד וְחַד, נִהִיר וְאַחִיד בְּהֵוֹא נִהוּרָא דְלִגּוּ לִגּוּ, וְלֹא מִתְפָּרֶשׁ לְבַר. וּבִגִּין כֶּךָ כְּלָא בְּחַד דְרָגָא אֶסְתֵּלֶק, וְכְלָא בְּחַד מְלָה אֶתְעֵטֶר, וְלֹא מִתְפָּרֶשׁ דָא מִן דָא, אִיהוּ וְשִׁמְיָה חַד הוּא. נִהוּרָא דְאֶתְגְּלִינָא, אֶקְרִי לְבוּשָׁא דְמַלְכָא. נִהוּרָא דְלִגּוּ לִגּוּ, (בִּהוּוּא נִהוּרָא הוּא מַה) נִהוּרָא סְתִים, וּבִיה שְׂרִיָא הֵוֹא דְלֹא אֶתְפָּרֶשׁ וְלֹא אֶתְגְּלִינָא.

וְכִלְהוּ בּוּצִינֵי, וְכִלְהוּ נִהוּרִין, נִהְרִין מִעֲתִיקָא קִדִּישָׁא סְתִימָא דְכָל סְתִימִין, בּוּצִינָא עֲלָאָה. וְכִד מְסִתְכֵּלֶן, כִּלְהוּ נִהוּרִין דְאֶתְפָּשְׁטֵן. לֹא אֶשְׁתַּכַּח בְּר בּוּצִינָא עֲלָאָה, דְאֶטְמֵר וְלֹא אֶתְגְּלִינָא.

בְּאִינוּן לְבוּשֵׁין דִּיקָר, לְבוּשֵׁי קְשׁוּט, תְּקוּנֵי קְשׁוּט, בּוּצִינֵי קְשׁוּט, אֶשְׁתַּכַּחוּ תֵּרִין בּוּצִינֵין, תְּקוּנָא דְכוּרְסִיָא דְמַלְכָא, וְאֶקְרוּן צֶדֶק וּמִשְׁפָּט. וְאִינוּן שִׁירוּתָא, וְשִׁלִּימוּתָא, בְּכָל מִהִימְנוּתָא. וּבִהְנֵי מִתְעֵטְרִין כָּל דִּינִין דְלֵעִילָא וְתִתָּא, וְכִלְהוּ סְתִים בְּמִשְׁפָּט. וְצֶדֶק מִהִימְנוּתָא מִשְׁפָּט אֶתְזֵן. וְלִזְמִינִין קִרִּינֵן לָהּ, (בְּרֵאשִׁית יד) וּמַלְכֵי צֶדֶק מֶלֶךְ שְׁלָם.

כִּד מִתְעֵרִין דִּינִין מִמִּשְׁפָּט, כִּלְהוּ רַחֲמֵי, כִּלְהוּ בְּשִׁלִּימוּ. דִּהִימְנוּ מִבְּסָם לֵהֵא צֶדֶק, וְדִינִין מִתְקַנִּין, וְכִלְהוּ נַחֲתִין לְעֵלְמָא בְּשִׁלִּימוּ, בְּרַחֲמֵי. וְכִדִּין (אֶקְרִי) שְׁעֵתָא דְמִתְחַבְּרֵן דְכֵר וְנוֹקְבָא, וְכָל עֲלָמִין כִּלְהוּ בְּרַחֲמֵי, וּבְחִדּוּתָא.

וְכִד אֶסְגִּיאוּ חוּבֵי עֲלָמָא, וְאֶסְתַּאבְּת מְקַדְשָׁא, וְדְכוּרָא אֶתְרַחֵק מִן נוֹקְבָא, וְחוּיָא תְּקִיפָא שְׂרִיָא לְאֶתְעֵרָא, וְוִי לְעֵלְמָא דְמִתְזֵן בְּהֵוֹא זְמָנָא מִהִימְנוּתָא צֶדֶק. כִּמָּה חֲבִילֵי טְרִיקִין מִתְעֵרִין בְּעֵלְמָא, כִּמָּה זְכָאִין מְסִתְלָקִין מִעֵלְמָא. וְכָל כֶּךָ לְמָה. בִּגִּין

דְּאִתְרַחֵק דְּכוּרָא מִן נוֹקְפָא, וּמִשְׁפֹּט לָא קֶרֶב בְּצִדְקָא דָּא. וְעַל
הָאֵי כְּתִיב, (משלי יג) וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט, דְּמִשְׁפֹּט אִתְרַחֵק
מִהָאֵי צִדְקָא, וְלֹא אִתְבְּסָמָא, וְצִדְקָא יִנְקָא מֵאַתֵּר אַחֲרָא.

כתוב "צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמון פניך", ומבאר רשב"י
שכל המידות מקדמות את פניו של ה', דהיינו שכולם מקושרות אחד בשני,
עד מידת הכתר שהאין סוף שורה בתוכם, והאין סוף הוא פנימיות כל
המידות, וכל המידות הם חיצוניות איליו, ואין שום פירוד בין המידות
כלל, אלא הם כגוף ונשמה.

והנה מידת המשפט היא מידת התפארת, ומידת הצדק היא מידת
השכינה, וכאשר השפע מגיע ממשפט שהיא התפארת יש רחמים בעולם,
וכאשר הוא מגיע מצדק יש דינים בעולם, ומשפט שהוא התפארת ממתק
את דיני הצדק שהיא השכינה.

רשב"י גילה איך כל המידות מאוחדות, ולא נחשוב שחלילה יש פירוד
בניהם, שלא נאמר שאם יש פעולות רבות יש ח"ו אלוקים רבים, וכן שלא
נחשוב שיש מידות של דין, ושייך בה' דין, ולכן אמר שכולם קשורות
במידת הרחמים הגדולה והכל רחמים, ולבסוף יראו איך הכל היה לטובה
כמובא ברמח"ל פעמים רבות.

וכן גילה שצדק היא השכינה, שאפי' שיש בה דינים רבים, הכל בצדק
ואמת, ומשפט היא מידת התפארת שהיא משפיעה רחמים בצורה נכונה,
לא מידי חסד משום שברוב טובה בוגדים הבנים, ולא דין רב משום
שבלחץ נשברים הקטנים.

כאשר אין מידת התפארת משפיעה לשכינה, אזי הדין יונק ממנה, ולא
חלילה מהשכינה של עולם האצילות, אלא מהשכינה של העשייה בסופו,
שהיא הכוח של הקדושה האחרון.

והאריז"ל מבאר שהכוונה שיש את מאה ועשרים צירופי אלוקים,
ומסופם יונקים כוחות הטומאה.

וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֹמֹה מֶלֶכָא, (קהלת ז) אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בְּיָמַי
הֶבְלִי יֵשׁ צִדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ וְגו', הֶבֶל דָּא, (ס"א ל"ג הבל דא)

הָבֵל חָדָא, מִהֶבְלִים דְּלַעִילָא, דְּאֶקְרוֹן אִפִּי מִלְפָּא, וְדָא אִיהוּ
מַלְכוּתָא קְדִישָׁא, דְּכֵד הִיא מִתְעַרָּא בְּדִינוּי, כְּתִיב יֵשׁ צַדִּיק
אוֹבֵד בְּצַדִּיקוֹ. מֵאִי טַעמָא. מִשּׁוּם דְּמִשְׁפֹּט אֶתְרַחֵק מִצֶּדֶק. וּבְגִין
כֶּן אֶקְרִי, וְיֵשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפֹּט.

ז' הבלים מקימים את העולם, שהם ז' מידות קדושות, והמלכות גם
נקראת הבל, ועל זה אמר שלמה "את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק
אובד בצדקו", משום הדין שיש בשכינה.

כשיש דין הצדיק אובד, בכדי שלא יראה ברעה, בכדי שלא יגן על דורו,
בכדי להיות כפרה לכל הדור, כמו שהיה בעת י' הרוגי מלכות שלא היה
כוח לשכינה, ולכן נשמתם עלתה למרום וחזקה את השכינה.

וכבר אמרו חז"ל שאין הצדיק אובד אלא לעירו, אבל לעצמו יש רק
שמחה, כעין מרגלית שאובדת שהיא אובדת רק לבעליה, ולה דבר לא
קרה.

דף רצ"ב ע"א

תָּא חֲזִי, כִּד אֲשַׁתְּכַח זַפָּא עֲלָא בְּעִלְמָא, רְחִימָא דְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא, אֶפִּילוּ כִּד אֶתְעַר צֶדֶק בְּלַחֲדוּי, יָכִיל עֲלִמָא
לְאֲשַׁתְּזָבָא בְּגִינָה. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעִי בִיקְרִיָּה, וְלֹא מִסְתַּפִּי
(דף רצ"ב ע"א) מִן דִּינָא. וְכֵד הָהוּא זַפָּא לֹא קִימָא בְּקִיּוּמִיהּ,
מִסְתַּפִּי אֶפִּילוּ מִמִּשְׁפֹּט, וְלֹא יָכִיל לְמִיקָם בִּיהּ. כֹּל שָׁכֵן בְּצֶדֶק.

דוד מלפא, בקדמיתא אמר, (תהלים כו) בַּחֲנֻנִי יי' וְנִסְגִּי.
דְּהָא אָנָּא לֹא מִסְתַּפִּינָא מִכָּל דִּינִין, אֶפִּילוּ מֵהָאִי צֶדֶק, וְכֹל
שָׁכֵן דְּאֶחֱידָנָא בִּיהּ, מַה כְּתִיב. (תהלים יז) אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחְזָה
כְּנִיךְ, בְּצֶדֶק וְדָאִי. לֹא מִסְתַּפִּינָא לְמִיקָם בְּדִינוּי. בְּתֵר דְּחָב,
אֶפִּילוּ מִמִּשְׁפֹּט מִסְתַּפִּי, דְּכְתִיב, (תהלים קמג) וְאֵל תִּבָּא
בְּמִשְׁפֹּט אֶת עַבְדְּךָ.

תָּא חֲזִי, כִּד מִתְבַּסְמָא הָאִי צִדִּיק מִמִּשְׁפָּט, כְּדִין אֶקְרִי צִדְקָה. וְעֲלָמָא מִתְבַּסְמָא בְּחֶסֶד, וְאַתְּמִלִּיא מִנִּיה. דְּכִתְיִב, (תהלים לג) אוֹהֵב צִדְקָה וּמִשְׁפָּט חֶסֶד יְי' מְלֵאָה הָאָרֶץ.

אַסְהִדְנָא עָלִי, דְּכָל יוֹמָאֵי הַיּוֹנָא מִצְטַעַר עַל עֲלָמָא, דְּלֹא יַעֲרַע בְּדִינוּי דְּצִדִּיק, וְלֹא יוֹקִיד עֲלָמָא בְּשִׁלְהוּבוּי. כְּמָה דְּכִתְיִב, (משלי ל) אֲכָלָה וּמִחַתָּה פִּיה. מִכָּאן וּלְהֵלָאָה, כְּפֻם כָּל חַד, כְּפֻם בִּירָא עֲמָקָא, וְהָא בְּדִרָא דָּא אֵית בֵּיה זַפְאִין, וְזַעֲרִין אִינוֹן דִּיקוּמוֹן לְאַגְנָא עַל עֲלָמָא, וְעַל עֲאֲנָא, מֵאַרְבַּעָה זִיווֹן. (ס"א על עלמא, ועלינא בעיון). עַל כֵּן אֶחֱידֵן מְלִי דָּא בְּדָא, וּמִתְפָּרֶשֶׁן מְלִין דְּסְתִימִין בְּעִתִּיקָא קְדִישָׁא, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין, וְהִיךְ אֶחֱידֵן אֲלִין בְּאַלִּין. מִכָּאן לְהֵלָאָה, מְלִין דְּזַעֲרִי אֲנָפִין, אִינוֹן דְּלֹא אֲתַגְלִיין בְּאַדְרָא. אִינוֹן דְּהוּ סְתִימִין בְּלִבָּאֵי, וְתַמֵּן לֹא אֲתַקְנוּ. (עַד כֵּאֵן סְתִימִין מְלִין) הִשְׁתָּא אֲתַתְּקִנוּ וְאַתְּגְלִיין, וְכִלְהוּ מְלִין סְתִימִין, וּבְרִירִין כְּלָהוּ. זַפְאָה חוּלְקִי, וְאַינוֹן דִּירְתוּ יְרוּתָא דָּא, דְּכִתְיִב, (תהלים קמד) אֲשֶׁרִי הָעַם שָׁכְבָה לוֹ וְגו'.

אמר רשב"י שהצדיק שנפטר בעת זעם, הוא רק צדיק שלא מושלם, אבל המושלם עושה שלום בכל, ולכן בעת רשב"י ע"ה לא הייתה אפי' קשת פעם אחת, ואפי' שהקשת היא דבר טבעי, מ"מ אפשר שהאנשים לא ישימו לב לכך, או שיש לומר שמ"מ הטבע הזה כפוף באופן מוחשי לאור העליון.

אמנם החוטא מפחד אפי' ממידת התפארת.

משום שאפי' שמידת התפארת היא מידה של רחמים, מ"מ יש בה דין, ואין בה משוא פנים, ועליה נאמר "לא ישא פנים", אבל על מידת הכתר נאמר "ישא ה' פניו אליך", וביארו חז"ל בברכות שמשום שעם ישראל מדקדק במצוות יותר מאשר ציוה אותם ה', ה' נושא להם פנים.

אמר רשב"י שבימיו הדור היה מוגן בין צדיק בין רשע, אבל מהיום הצדיקים מועטים ולכן כל אחד לפי מעשיו כן יבוא עליו.

רשב"י היה בבחינת משה רבינו אשר היה נושא את כל העם, והוא נשמה כללית, אבל מהיום הוא לא התגלה בהתגלות כה גדולה, אלא בהתגלות מועטת, ולכן תמשיך הבחירה, שהנה אמרו בזוהר בתיקונים חדשים שמשה רבינו היה ללא בחירה, ומשה רבינו הוא מנהיג שמושך את כל הדור אחריו, ולכן הוא גרם שלא יבוא שום דין אפי' על החוטאים, וכן גרם רשב"י, אבל בעת פטירתו פסק עניין זה.

האי דאוקימנא, אב ואם בעתיקא אחידן, בתיקוני, הכי הוא. דהא ממוחא סתימא דכל סתימין תליין, (נ"א נפקין) ומתאחדן ביה. (ואף על גב דעתיקא קדישא אתתקן בלחודוי) וכד יסתכלון (בכל) מלי. פלא הוא עתיקא בלחודוי, הוא הוי, והוא יהא. וכל הני תקונין ביה. (בס"י לא נמצא אחידן ביה סתימן לא מתפרשן מניה מוחא סתימא לא אתגלייא ולא תליא ביה) א"ב וא"ם מהאי מוחא נפקו, אתכלילו במזלא, וביה תליין, וביה אחידן. זעיר אנפין, בעתיקא קדישא תלייא ואחיד. והא אוקימנא מלי באדרא. זפא חולקיה דמאן דעאל ונפיק, וינדע אורחין דלא יסטי לימינא ולשמאלא. ומאן דלא עאל ונפק, טב ליה דלא אבריי. וכתיב (הושע יד) כי ישרים דרכי יי'.

אמר רשב"י שעד עכשיו הוא דיבר מעיקר במידות הראשונות שהם כתר חכמה בינה, שהכל בהם ממש מאוחד אחד בשני ואין בהם אפי' דימוי של פירוד, אבל מעכשיו הוא ידרוש במידת התפארת שהוא לא כ"כ גילה אותה.

באידרא רשב"י לא העמיק כ"כ בעניין התפארת, משום שבימיו לא הייתה כ"כ בחירה כנ"ל שלא היה מי שנענש בימיו, אבל עכשיו שהוא נפטר, לכן הוא יבאר את מידת התפארת, שהיא המידה שמנהיגה את העולם הזה שהוא עולם הבחירה, ולכן יש בה טוב ורע, והוא מה שאמר לעיל שיש לו דבר לגלות וכל ימיו ציפה לגלות את זה.

חכמה ובינה הם חלק ממידת הכתר, אמנם התפארת הוא רק תלוי במידת הכתר אבל הוא לא היא ממש, והיינו שמידת התפארת מלבישה

על מידת הכתר מטבורה ומטה, ולכן היא מקבלת חלק מהמוחין ממנה, אבל החכמה והבינה הם ממש חלק מהכתר העליון.

אמר רבי שמעון, מסתכל הוינא כל יומא בהאי קרא, דכתיב, (תהלים לד) ביי' תתהלל נפשי ושמעו ענוים וישמחו. והאידינא אתקנים קרא כלל. ביי' תתהלל נפשי ודאי, דהא נשמתי ביה אחידא, ביה להטא, ביה אתדבקת ואשתדלת ובאשתדלותא דא תסתלק לאתרהא. ושמעו ענוים וישמחו, כל הני צדיקייא, וכל בני מתיבתא קדישא, וזכאין דאתיין השתא עם קודשא בריך הוא, בלהו שמעין מלי, וחדאן. בגין כך, (תהלים לד) גדלו ליי' אתי ונרוממה שמו יחדיו.

רשב"י כל ימיו היה מצפה להדבק בה', ולשמח את תלמידיו, וכן באמת נתקיים בו דבר זה, שרצון יראיו יעשה יגעת ומצאת תאמין, אין דבר העומק בפני הרצון, האדם עושה מעט ועוזרים לו הרבה, כפי אשר ירצה האדם כך יבוא עליו בין טוב בין....

ורצה שתורתו תשאר בעולם הזה בכדי ששפתותיו יתעוררו לדבר את דברי התורה גם כשהוא יהיה בקברו.

פתח ואמר, כתיב, (בראשית לו) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום. הדא הוא דכתיב, (תהלים מח) כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו. נועדו, באן אתר. בארץ אדום. באתר דדינין מתאחדין תמן. עברו יחדיו, דכתיב וימת וימלוך תחתיו. המה ראו פן תמהו נבהלו נחפזו, דלא אתקיימו באתריהו, בגין דתקונין דמלכא לא אתקנו, וקריתא קדישא ושורוי, לא אודמנו.

הדא הוא דכתיב, באשר שמענו פן ראינו וגו', דהא בלהו לא אתקיימו, והיא אתקיימת השתא, בסטרא דכוכרא, דשריא עמה. הדא הוא דכתיב, וימלוך תחתיו הדר ושם עירו פעו ושם

**אִשְׁתּוֹ מְהִיטְבָּאֵל בֵּת מִטְרֵד בֵּת מִי זָהָב. מִי זָהָב וְדָאִי כְּמָה
דְּאֻקִּימָנָא בְּאֶדְרָא.**

דף רצ"ב ע"ב

**וְהָא בְּסִפְרָא דְּאֶגְדָּתָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא אֶתְמַר, וַיִּמְלֹךְ
תַּחְתּוֹ הָדָר. הָדָר וְדָאִי, כְּמָה דְּאֶת אֶמֶר, (וִיקְרָא כַּג) פְּרִי עֵץ
הָדָר. וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטְבָּאֵל, כְּמָה דְּאֶת אֶמֶר כַּפּוֹת תְּמָרִים.
וּכְתִיב, (תְּהִלִּים עב) צִדִּיק כְּתָמָר יִפְרָח, דְּאִיהִי דְּכָר וְנוֹקְבָא.
הָאִי אֶתְקִרִיאת בֵּת מִטְרֵד, בֵּת מִהֵהוּא אֶתְר דְּטִרְדִּין כְּלָא
לְאֶתְדַבְּקָא, וְאֶקְרִי אָב. וּכְתִיב (אִיּוֹב כח) לֹא יָדַע אָנוּשׁ עֲרֻכָּה
וְלֹא תִמְצָא בְּאֶרֶץ הַחַיִּים. דְּבָר אַחֵר, בֵּת מֵאִימָא, דְּמִסְטֶרְהָא
מִתְאַחֲדִין דִּינִין, דְּטִרְדִּין (דף רצ"ב ע"ב) לְכֻלָּא. בֵּת מִי זָהָב,
דִּינָקָא בְּתִרִין אֲנִפִּין, דְּנִהִירוֹ בְּתִרִין גְּוֹנִין. בְּחֶסֶד וּבְדִינָא.**

עניין שבירת העולמות

**לפני שנברא העולם היה ה' בורא עולמות, ומרוב הדין שהיה בהם הם
לא יכלו לעמוד ונשברו, היינו כמו שאם האדם לומד דבר עמוק ואינו יכול
להבינו הרי הוא פוסק מללמוד, ולכן צריך שילמדו אותו דברים קלים, כן
המידות האלו לא יכלו לקבל את האור, משום שהם לא היו זכות בשביל
האור הזה, האור היה דבר אחד והם דבר אחר, האור היה אור של אהבה
ושלום ורעות, אבל במידות האלו היה פירוד ועצבות כמובא ברמח"ל.**

**אומר רשב"י שכאשר נזדווגו המידות זכר בנקבה, ובא הזכר העליון,
מהעולם העליון שלפני עולם האצילות, ואז נמתקו המידות.**

היינו שאין תיקון אלא בזכר ונקבה, ולפני שנברא העולם הזה היו כל
המידות בבחינת נקבה, אבל לאחר מכן הגיע האור הנקבה, וזה הוא סדר
הדברים שקודם תבוא הנקבה, ולכן אמרו חז"ל בב"ב שבת תחילה סימן
יפה לבנים.

אמנם בעניין הזוג עצמו הזכר יותר גדול מהנקבה כמובא בהאריז"ל.

**שהגיע מלך הדר ואישתו מְהִיטְבָּאֵל בֵּת מִי זָהָב, אזי נמתקו הדינים, מים
הם כוח החסד כמו שמים מגדלים צמחים, וזהב הם כוח הדין, שהרי הזהב**

נעשה מחום השמש שהוא כוח הדין, ולכן כאשר לבת יש בן זוג, יש מיתוק הדינים.

עד לא אברי עלמא, לא הוו משגיחין אנפין באנפין, ובגין כך, עלמין קדמאי אתחרבו, ועלמין קדמאי בלא תקונא אתעבדו. והוא דלא הוה בתקונא, אקרי זיקין נצוצין, כהאי אומנא, מרצפא (ס"א מרזפתא), כד אכתש במנא (בראשית קנ"ו ע"א) דפרזלא, אפיק זיקין לכל עיבר, ואינון זיקין דנפקין, נפקין להיטין ונהירין, ודעכין לאלתר. ואלין אקרון עלמין קדמאי. ובגין כך אתחרבו ולא אתקיימו. עד דאתתקן עתיקא קדישא, ונפיק אומנא (ד"א מאנא) לאומנותיה.

ועל האי תנינא במתניתא דילן, (דניצוצא) דבוצינא אפיק זיקין (שמות רנ"ד ע"ב, בראשית ק"ז ע"ב סתרי תורה) בזיקין (נ"א דבוצינא אפיק זיקין ניצוצין) לתלת מאה ועשרין עיבר. ואינון זיקין, עלמין קדמאי אקרון, ומיתו לאלתר. לבתר נפיק אומנא (ס"א מאנא) לאומנותיה, ואתתקן בדכר ונוקבא, והני זיקין דאתדעכו ומיתו, השתא אתקיים כלל. מבוצינא דקרדינותא, נפק ניצוצא, פטישא תקיפא, דבטש, ואפיק זיקין עלמין קדמאי, ומתערבי (ד"א ומתדכי) באורא דכיא, ואתבסמו דא בדא.

עד שלא נברא העולם, אפי' שבמידת עתיק היו זכר ונקבה, מ"מ הם לא היו מביטים אחד לשני פנים בפנים, עד שלאחר מכן במידת הכתר שהיא החלק התחתון של מידת עתיק, שמידת עתיק היא החלק התחתון של המלכות של אדם קדמון, והכתר היא המידה הראשונה בעולם האצילות, ובכתר יש כבר זכר ונקבה לימין ושמאל, וזה בחינת תיקון מעט, אמנם לפני כן היו המידות מתבררות, שהרע היו נופל מהם לעולמות התחתונים והטוב היה נשאר בעולמות העליונים.

היו שלוש מאות ועשרים כוחות שהם היו ז' מידות שמנהיגות את העולם, שהרי כל מידה נקראת אדם וז' פעמים אדם הם בגמט' ש"ך, והם

הש"ך דינים, עד שהחסד והגבורה של מידת הכתר התחילו בפעולתם לתקן את הגבורות ולמתק אותם בחסדים.

כִּד אֶתְחַבֵּר אֲבִי' אֶל אֵימָא, וְהָיָה אֲבִי הוּא, מְרוֹחָא דְגִנְיָ
בְּעֵתִיק יוֹמִין, בֵּיה אֶתְגִּנְיָ הָאִי אֲוִירָא, וְאֶכְלִיל לְנִיצוּצָא, דְּנִפְק
מִבּוּצִינָא דְקַרְדִּינוּתָא דְגִנְיָ בְּמַעוּי דְאֵימָא. וְכִד אֶתְחַבְּרוּ
תְּרוּוִייהוּ, וְאֶתְכְּלִילוּ דָּא בְּדָא. נְפִיק גּוּלְגֻלְתָּא חַד תְּקִיפָא,
וְאֶתְפָּשֵׁט בְּסִטְרוֹי, דָּא בְּסִטְרָא דָּא, וְדָא בְּסִטְרָא דָּא. כְּמָה
דְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא תִּלְת רִישֵׁין אֲשֶׁתְּכַחוּ בְּחַד, כִּךְ כֹּלָא אֲזִדְמִן
בְּתִלְת רִישֵׁין, כְּמָה (רפ"ח ע"ב) דְאֵמִינָא.

בְּהָאִי גּוּלְגֻלְתָּא דְזַעִיר אֲנִפִּין, נְטִיף טֵלָא מִרִישָׁא חוּרָא
(וְאֶחִיד לִיה), וְהָיָה טֵלָא אֶתְחַזֵּי בְתָרִי גּוּוֹנִי. וּמִנִּיה מִתְּזַן
חֻקְלָא דְתַפּוּחִין קְדִישִׁין. וּמִהָאִי טֵלָא דְגּוּלְגֻלְתָּא דָּא, טַחֲנִין מְנָא
לְצַדִּיקָיָא לְעֵלְמָא דְאֵתִי, וּבֵיה זְמִינִין מִתְּיָא לְאַחֲיָא. וְלָא
אֲזִדְמִן מְנָא דְנִפְל מִהָאִי טֵלָא, בְּרִי הָהוּא זְמָנָא בְּזִמְנָא דְאֲזִלוּ
יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא, וְזֶן לָהּ עֵתִיקָא דְכֹלָא, מִהָאִי אֶתֶר. מַה דְלָא
אֲשֶׁתְּכַח לְבִתֶּר. הָדָא הוּא דְכִתִּיב, (שמות טז) הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם
לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. כְּמָה דָּאֵת אֶמֶר (בראשית כז) וַיִּתֵּן לָךְ
הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וְגו'. הָאִי בְּהָהוּא זְמָנָא. לְזִמְנָא אַחְרָא
תְּנִינָן, קָשִׁים מְזוֹנוּתֵינוּ שֶׁל אָדָם קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְהָא
בְּמִזְלָא תִּלְיָא בְּמִזְלָא וְדָאִי. וְעַל כֵּן בְּנֵי חַיִּי וּמְזוּנִי, לָאוּ
בְּזִכּוּתָא תִּלְיָא מִלְתָּא, אֶלָּא בְּמִזְלָא תִּלְיָא מִלְתָּא, וְכֹלָא תִּלְיִין
בְּהָאִי מִזְלָא, כְּמָה דְאֹקִימָנָא.

יצירת התפארת

החכמה ובינה קבלו כוח של חסד וגבורה ממידת הכתר ויצרו את מידת
התפארת החדשה, הממותקת בחסד וגבורה יחדיו ולא רק בגבורה.

הנה אמרנו לעיל שהתפארת תלוי במידת הכתר, ומשום שבמידת
הכתר יש חסד וגבורה, זכר ונקבה, כן עכשיו במידת התפארת כך יהיה,

אלא שבתחילה כנ"ל העולם נוצר ממידת עתיק שהיא המלכות של אדם קדמון, שהיא נקראת ארץ, והיא הארץ שעליה נאמר בתורה "והארץ הייתה תוהו ובוהו", ולכן נחרבו המלכים, עד אשר נעשה התיקון ונבראו זכר ונקבה יחדיו מיתוק החסדים בגבורות, ועניין זה של השבירה היה צריך להיות, בכדי שיהיה קלוקל ויהיה לנו מה לתקן, ואזי נהנה ממה שאנחנו עשינו ולא יהיה לנו בושה לקבל.

הנה התפארת מקבל ט"ל אורות ממידת הכתר, ובאורות אלו ניזונו ישראל במדבר, משום שמהם נעשה הטל, ומהם השכינה ניזונות בגלות, ומהם המלאכים ניזונים, ומהם יקומו המתים, עניין הט"ל אורות, שהוא טל התחיה, הוא שם הויה כזה: יוד הא ואו, שהוא בגמט' ט"ל.

אמנם מאז שפסק הטל אין המזון מגיע מהכתר אלא ממידת התפארת והשכינה, דהיינו ממידת הנצח שבה כוח המזון כמובא בכוונות האריז"ל של שמונה עשרה, ולכן קשים מזונות האדם, משום שהחיים ופרנסה ובנים תלויים במזל העליון, ואפי' שלא אמרו חז"ל קשים בנים כקריעת ים סוף ולא קשים החיים כקריעת ים סוף, הכל בכלל ובכל שכן.

תִּשְׁעָה אֲלָפִין רַבּוֹא עֲלֵמִין, נִטְלִין וְסֻמְכִין עַל הָאֵי גּוֹלְגֻלְתָּא. וְהָאֵי אֹיּוֹרָא דְכִיָּא אֲתִפְּלִיל בְּכֻלָּא, פִּינּוֹן דְּהוּא פְּלִיל מְפֻלָּא וְכֻלָּא אֲתִפְּלִיל בֵּיהּ, אֲתִפְּשְׁטוּ אֲנָפּוּי לְתַרִּין סְטָרִין, בְּתַרִּי נְהוּרִין פְּלִילִין מְפֻלָּא. וְכַד אֲסִתְּפְּלוּ אֲנָפּוּי, בְּאַנְפִּין דְּעִתִּיקָא קְדִישָׁא, פְּלָא אֲרַךְ אֲפִים אֲקָרִי. מָאִי אֲרַךְ אֲפִים. (אֲרִיךְ אֲפִים מִבְּעֵי לִיה) אֶלָּא הָכִי תִנִּין, בְּגִין דְּאֲרִיךְ אֲפִיה לְחִיבָא. אֲבָל אֲרַךְ אֲפִים, אֲסוּתָא דְאַנְפִּין. דְּהָא לָא אֲשִׁתְּכַח אֲסוּתָא בְּעֵלְמָא, אֶלָּא בְּזִמְנָא דְאַשְׁגָּחִין אֲנָפִין בְּאַנְפִּין.

כל הט' מידות [כתר חכמה בינה חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד של מידת התפארת עצמה, שהרי לכל מידה יש לה עצמה י' מידות, ובתפארת יש ט' מידות והמלכות היא המידה העשירית שלה] נכללות בכוח החסד של מידת הכתר אשר נמצאת בראש מידת התפארת, ופניה של מידת התפארת נעשו כב' חציים, חצי מהפנים הם חסדים, וחצי גבורות, וכשהכתר מביט בפני התפארת יש רחמים לעולם.

התפארת הוא כלל החסד והגבורה, משום שהוא מנהיג את הנהגות הבחירה שיש בה טוב ורע, עשה ולא תעשה, חיים ומוות.

עניין הראייה הוא נראה בבת יענה שהיא שוברת את הביצה של ע"י הראייה, וכן מעניין רות שכל מקום שהייתה מביטה היה מתברך, וכן מובא במלבי"ם שרע העין שולח כוח ארסי מעינו ומקלל את הנראה.

בַּחֲלָלָא דְּגוֹלְגֻלְתָּא, נְהִירִין תְּלַת נְהוּרִין. וְאִי תִּימָא תְּלַת, אַרְבַּע אֵינוֹן, כְּמָה דְּאֵמִינָא, אַחְסִנְתִּיה דְּאַבּוּי וְאֵמִיה, וְתִרִין גְּנִיזִין דְּלֵהוֹן, דְּמִתְעַטְרֵן כְּלֵהוּ בְּרִישִׁיה, וְאֵינוֹן תְּפִלִּין דְּרִישָׁא. לְבַתֵּר מִתְחַבְּרֵן בְּסִטְרוּי, וְנִהְרִין וְעֵאלִין בְּתַלַּת חֲלָלֵי דְּגוֹלְגֻלְתָּא. נִפְקִין כָּל חַד בְּסִטְרוּי, וּמִתְפַּשְׁטִין בְּכָל גּוּפָא.

וְאֵלִין מִתְחַבְּרִין בְּתֵרי מוּחִי. וּמוּחָא תְּלִיתָאָה כְּלִיל לֹון, וְאַחִיד (וְאֵינוֹן תְּפִלִּין דְּרִישָׁא. וְאֵלִין מִתְחַבְּרִין בְּתֵרי מוּחִי. וּמוּחָא תְּלִיתָאָה כְּלִיל לֹון, וְנִהְרִין וְעֵאלִין בְּתַלַּת חֲלָלֵי דְּגוֹלְגֻלְתָּא. לְבַתֵּר נִפְקִין כָּל חַד בְּסִטְרוּי, וּמִתְפַּשְׁטִין בְּכָל גּוּפָא. וְהֵאִי מוּחָא תְּלִיתָאָה אַחִיד) בְּהֵאִי סִטְרָא וּבְהֵאִי סִטְרָא, וּמִתְפַּשְׁטִין בְּכָל גּוּפָא, וְאַתְעֵבִיד מִנִּיה תְּרֵי גּוּוֹנֵי כְּלִילֵן כְּחָדָא. וּמִהֵאִי נְהִיר אֲנָפּוּי, וְאַסְהִיד בְּאַבָּא וְאֵימָא גּוּוֹנֵי דְּאַנְפּוּי. וְהוּא אֶקְרִי דַּעַת, בְּדַעַת (ס"א בדא) כְּתִיב, (שְׁמוּאֵל א ב) כִּי אֶל דַּעוֹת ה' וְגו', בְּגִין דְּאִיהוּ בְּתֵרי גּוּוֹנֵי לוֹ נִתְכַּנּוּ עֲלִילוֹת. אֲבָל לְעֵתִיקָא קְדִישָׁא סְתִימָאָה, לֹא נִתְכַּנּוּ. מֵאִי טַעְמָא נִתְכַּנּוּ לְהֵאִי. בְּגִין דִּירִית תְּרִין חוּלְקֵי, וּכְתִיב (שְׁמוּאֵל ב כב) עִם חֲסִיד תִּתְחַסֵּד וְגו'.

דף רצ"ג ע"א

וְהָא בְּקִשּׁוּט אֻקִּימוּ חֲבֵרִיָּא, דְּכְתִיב, (בְּרֵאשִׁית כט) וַיִּגְדּוּ וַיַּעֲקֹב (דף רצ"ג ע"א) לְרַחֵל כִּי אָחִי אָבִיהָ הוּא. וַיִּגְדּוּ, הָא אֻקְמוּיָהּ, דְּכָלָא רָזָא דְּחֻכְמָתָא. וְכִי בֶן רִבְקָה הוּא. בֶּן רִבְקָה,

וְלֹא פָתִיב בֶּן יִצְחָק. רִמְזוּ, וְכָלֹא רִמְיָזָא בְּחֻמְתָּא. וְעַל הָאִי
אֶקְרִי שְׁלִים בְּכָלֹא. וְכִיָּה אֶתְחַזִּי מִהִימָנוּתָא. וּבְגִין כֶּךָ פָּתִיב,
וַיִּגְד יַעֲקֹב, וְלֹא פָתִיב וַיֹּאמֶר.

הַנִּי גִוּוֹנִי, כִּמְה דְנִהְרִין בְּעֵטְרָא דְרִישָׁא, וְעָאֲלִין בְּחֻלְלִי
דְּגוּלְגֻלְתָּא. הָכִי מִתְפַּשְׁטִין בְּכָל גּוּפָא, וְגוּפָא אֶתְאַחִיד בְּהוּ.
(אבל) לְעֵתִיקָא קְדִישָׁא סְתִימָא, לֹא נִתְכַּנּוּ, וְלֹא יִיאָן לִיה, דְּהָא
פְּלֹא בְּחֹד אֲשֶׁתְּכַח, חִידוּ לְכָלֹא, חַיִּים לְכָלֹא. לֹא תִלְוִיָּא בֵּיה
דִּינָא. אֲבָל בְּהָאִי, לוּ נִתְכַּנּוּ עַלִּילוֹת וּדְאִי.

יש בראש מידת הכתר ג' מידות ואפי' שידוע שיש לה ד' מידות, א: כוח
החכמה והבינה. ב: כוח החסד והגבורה של מידת הכתר, מ"מ יש להם רק
ג' כלים, משום שלחסד והגבורה יש רק כלי אחד, בכדי שיהיה יחוד בין
החסד והגבורה.

וזה עניין הש' שבתפילין של ג' ראשים, ושל ד' ראשים כמובא בזוהר.

והם ב' אותיות של צלם, שהנה אותיות צלם, הצ' היא ט' מידות אשר
נשמת התפארת, ל' הם הג' הנ"ל, המ' הם הד' הנ"ל כמובא בהאריז"ל.

כתוב "כי אל דעות ה' לא נתכנו עלילותיו", וקוראים לו, והיינו שבדעת
יש ב' חלקים חסד וגבורה כנ"ל, וכתוב עלילות בלשון רבים, וכתוב לו,
דהיינו למידת התפארת שיש בה חסד וגבורה, ואפשר להשיג בה, אבל
הכתר אין בה שום דין, וא"א להשיג בו ולכן כתוב לא, שבו אין ב' חלקים
חסד ודין, וגם א"א להשיג בו.

ולכן יעקב אמר שהוא בן רבקה ולא בן יצחק, רבקה היא כוח הדין
כמובא בזוהר, ובא לומר שיש בו מכוח הדין, כמו שאמרנו לעיל.

ומשום שהיה בו מכוח הדין, הוא יכל לנצח את לבן, משום שאין הדין
נמתק אלא בכוח הדין.

אורות המוח מתפשטים בכל הגוף, והיינו שהמוח הוא המנהיג את של
הגוף ועצבי המוח מתפשטים בכל הגוף, וכן ישנם גידים בתוך העצמות
שהמה מהמוח כמובא בהאריז"ל.

בְּגוֹלְגֻלְתָּא דְּרִישָׁא, תְּלִינן כָּל אֵינוֹן רַבּוֹן וְאַלְפִין (קוצי) מְקוּצֵי דְשַׁעְרִין, דְּאֵינוֹן אוֹכְמִין. וּמִסְתַּבְּכִין דָּא בְּדָא, אֲחִידִין דָּא בְּדָא, דְּאֲחִידִין בְּנִהִירוֹ עֲלָאָה דְּמַעֲטָר (דַּמְתַּעֲטָר) בְּרִישִׁיָּה מֵאָבָא, וּמְמוּחָא דְּאֲתִנְהִיר מֵאָבָא. לְבַתָּר נִפְקִין נִימִין עַל נִימִין, מְנִהִירוֹ דְּמַתַּעֲטָר בְּרִישִׁיָּה מֵאִימָא, וּמִשָּׂאָר מוּחִי. וְכֻלְהוּ אֲחִידִין, וּמִסְתַּבְּכִי בְּאֵינוֹן שַׁעְרֵי דְּאֲחִידִין מֵאָבָא, בְּגִין דְּאֵינוֹן מִתְעַרְבִין דָּא בְּדָא, וּמִסְתַּבְּכִין דָּא בְּדָא.

וְכֻלְהוּ מוּחִי אֲחִידִין בְּגוֹלְגֻלְתָּא, בְּמוּחָא עֲלָאָה. וְכֻלְהוּ מְשִׁיכִין (דַּאֲתַמְשַׁכֵּן) אֲתַמְשַׁכֵּן מִתְּלַת חֲלָלֵי דְּמוּחָא, (אֲחִידִין בְּמוּחִי) מִתְעַרְבִין דָּא בְּדָא, בְּדַכֵּיָּא בְּמִסְאָבָא. בְּכָל אֵינוֹן טַעְמִין וְרִזִּין, סְתִימִין וּמִתְגַּלִּינן. וּבְגִין כֶּךָ כֻּלְהוּ מוּחִי רְמִיזֵי (כֶּךָ נִמְצָא בַּס"י) בְּאַנְכֵי יו"י אֱלֹהֵיךָ וְכו', כִּמְהָ דְּנִהוּרִין בְּעֵטְרָא דְּרִישָׁא, וְעֲלִין בְּחֲלָלֵי דְּגוֹלְגֻלְתָּא.

שערות התפארת

שערות התפארת יוצאות ממוח החכמה והבינה והדעת, והם מסובכות זה בזה, דהיינו בכדי לכלול את כוח הדין בכוח החסד, ולכן אפי' בכוח החסד שבהם יש מעט דין, והשערות הם צינורות השפע, והם אור היוצא מהמוח, ולכן אישה שמוחה הוא מכוח הדין, צריכה לכסות את השער בכדי שלא יתגלו הדינים שלה, ויש שסוברים שרק מעת הביאה יש לה לכסות, משום שאז הבעל נותן לה בזיוג ה' גבורות ואזי מתרבים בה הגבורות, ויש שסוברים שאפי' כבר בחופה יש לה לכסות את השער.

כל מוחי הכתר נאחזים בכלי הכתר עצמו, ודרך הגולגולת יוצאים השערות, ובכל שעה ושעה תלויים מצוות וטעמים ורזים, ולכן ב"אנכי ה" שהם כנגד מידת הכתר תלויים כל המצוות.

הנה השערות הם מקורות שפע, בכל שעה תלויה מצווה, אפי' שהמצוות תלויים ברמ"ח איברים כמובא בתיקונים, מ"מ הם גם נאחזים בשערות, משום שהשערות הם אור מקיף ובכל מצוות יש את האור מקיף, שהוא נעשה ע"י הברכה, ויש אור האור עצמו הפנימי, שהוא עצמם המצווה כמובא בכוונת התפילה, והוא מושרש בגוף מידת התפארת ברמ"ח אבריה ובשס"ה גידיה.

כָּל אֵינֹן קוֹצִין אוֹכְמִין, חֲפִיין וְתִלְיִין לְסִטְרָא דְאֹדְנִין. וְהָא
אוֹקִימָנָא, דְּבִגִּין כְּךָ בְּתִיב, (מַלְכִּים ב' יט) הָטָה יי' אֲזַנְךָ וְשָׁמַע.
מִכָּאן אוֹקִימָנָא, מֵאן דְּבָעֵי דִּירְכִין מִלְכָּא אוֹדְנִיה לְקַבְּלִיה,
יִסְלֹסל בְּרִישִׁיה דְּמִלְכָּא, וְיַפְנֶה שְׁעָרֵי מַעַל אוֹדְנוֹי, וְיִשְׁמַע לִיה
מִלְכָּא בְּכָל מַה דְּבָעֵי.

בְּפִלְגוּתָא דְשְׁעָרֵי, מִתְאַחַדָּא חַד אוֹרְחָא, בְּאַרְחָא דְעֵתִיק
יוֹמִין, וּמִתְפָּרְשֵׁן מִנִּיה כָּל אוֹרְחוֹי דְּפִקוּדֵי אוֹרְיִיתָא, (וְאִתְמַנֵּן
עֲלִייהו) כָּל מְאָרִיָּהוֹן דִּיבְבָא וְיִלְלָא תִלְיִין בְּכָל קוֹצָא וְקוֹצָא,
וְאֵינֹן מִפְּרָשִׁין רִשְׁתָּא לְחִיבָא, דְּלֹא יִדְעִין אֵינֹן אֲרַחֵין. הָדָא
הוּא דְבְּתִיב, (מִשְׁלִי ד') דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֶפְלָה. וְכָל אֲלִין תִּלְיִין
בְּקוֹצִין תְּקִיפִין, וּבִגִּין כְּךָ כְּלָהוּ תְּקִיפִין. וְאוֹקִימָנָא בְּאֵינֹן
שְׁעִיעֵן אֲתַאחַדֵּן מְאָרִיָּהוֹן דְּמִתְקַלָּא, (ס"א דְּרַחֲמִימוּתָא) דְּבְּתִיב,
(תְּהִלִּים כה) כָּל אֲרַחוֹת יי' חֹסֶד וְאַמֶּת. וְכָל כְּךָ, בִּגִּין דְּמִשְׁכִּין
מִמוּחָא סְתִימִין דְּרַהֲיִטִי דְּמוּחָא.

וּבִגִּין כְּךָ מִשְׁתַּכְּחִי כָּל חַד כְּפֹום אוֹרְחוֹי, מִחַד מוּחָא בְּאֵינֹן
קוֹצִין שְׁעִיעֵן, אֲתַמְשְׁכֵן מְאָרִיָּהוֹן דְּמִתְקַלָּא, (דְּרַחֲמִימוּתָא)
דְּבְּתִיב כָּל אֲרַחוֹת יי' חֹסֶד וְאַמֶּת.

מִמוּחָא תְּנִינָא, בְּאֵינֹן קוֹצִין תְּקִיפִין, אֲתַמְשְׁכֵן וְתִלְיִין
מְאָרִיָּהוֹן דִּיבְבָא וְיִלְלָא דְבְּתִיב בְּהוּ דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֶפְלָה לֹא
יִדְעוּ בְּמַה יִּפְשְׁלוּ. מֵאִי קָא מִיִּירִי. אֲלֹא לֹא יִדְעוּ, כְּלוּמַר לֹא
יִדְעִין, וְלֹא בְּעָאן לְמַנְדַּע, בְּמַה יִּפְשְׁלוּ. אֵל תִּקְרִי בְּמַה, אֲלֹא
בְּאִימָא יִפְשְׁלוּ. בְּאֵינֹן דְּמִתְאַחַדִּין בְּסִטְרָא דְּאִימָא. מֵאִי סִטְרָא
דְּאִימָא. גְּבוּרָה תְּקִיפָא מִינֵה מִתְאַחַדֵּן מְאָרִיָּהוֹן דִּיבְבָא וְיִלְלָא.

מִמוּחָא תִּלְיִיתָא, בְּאֵינֹן קוֹצִין דְּאֵינֹן בְּאַמְצִיעִיתָא, אֲתַמְשְׁכֵן
וְתִלְיִין מְאָרִיָּהוֹן דְּמִיִּדִּין (דְּמֵאֲרִין). וְאַקְרוּן אֲפִין נְהִירִין וְלֹא

**נְהִירִין. וּבְהִנֵּי כְּתִיב (מְשָׁלִי ד') פִּלְס מַעְגָּל רִגְלִיךָ. וְכָלֹא אֲשַׁתְּכַח
בְּאֵינוֹן קוֹצֵין דְּשַׁעְרֵי דְרִישָׁא.**

השערות מכסות את אוזני מידת התפארת, ובכדי שתשמע התפילה יש
לסלסל בשערות בכדי שיסורו מן האוזניים.

השערות ארוכות וכאשר מסלסלים אותם הם נעשות קצרות כנראה
בחוש, והוא רומז לנו שיש לעסוק בתורה ולקשר את השערות במוח
העליון, בכדי שתשמע התפילה, ולכן אמרו חז"ל שע"י לימוד התורה
מקבלת התפילה, והיינו שלימוד התורה מקשר את השערות במוח ומחזיר
אותם לשם, ואזי האוזניים גלויות ומתקבלת התפילה.

**באמצע השערות יש שביל של שערות שמואר מהשביל של השערות של
מידת הכתר, ושם היא שורש התורה, בשערות תלויים מלאכי דין, ויש
להיזהר מהם.**

השביל הוא התיקון הי"ג של השערות שהרי התורה נדרשת בי"ג
מידות, והוא התיקון שכולל את כולם.

בכל השערות יש בעלי דין ורחמים, שהם מביטים על מעשי האדם,
משום שכן במוחות התפארת יש בהם מעט דין, ולכן יוצאים מהם מלאכי
דין, ולכן הלויים שהם מורשים בכוח הדין, מגלחים את השערות שלהם,
וכתוב בתיקונים שמי שאיש חסד יש לו להאריך את השערות שלו, ומי
שאיש גבורה יש לו לספר אותם, ומי שאיש ממוצע בין חסד וגבורה, יש לו
לגדל שער בינוני, והיינו כנ"ל שהשערות הם כוח המוח, ולכן הנזיר אינו
מגלח את שערותיו בכדי שכוח המוח שלו ישאר עימו.

**ממוח החכמה יוצאים בעלי רחמים ממוח הבינה בעלי דין, וממוח הדעת
יוצאים מלאכים ממוצעים בין חסד לדין.**

שהעולם הזה שהוא עולם הבחירה יש בו ג' חלקים, צדיקים בינונים,
ורשעים, שהם עניין הג' ספרים שנפתחים בראש השנה.

**מִצְחָא דְּגוּלְגֻלְתָּא, מִצְחָא לְאַתְפָּקְדָא (ס"א לַאֲתַפְקָרָא)
חֵיבִיא עַל עוֹבְדֵיהוֹן. וְכֹד הָאִי מִצְחָא אֲתַגְלִיָּא, מִתְעֲרִין
מֵאַרְיֵהוֹן דְּדִינִין, לְאֵינוֹן דִּלָּא מִתְכַּסְּפִין בְּעוֹבְדֵיהוֹן. הָאִי מִצְחָא**

סומקא פוורדא. ובשעתא דאתגליא מצחא דעתיקא בהאי מצחא, אתהדרת חוורא בתלגא. והיא שעתא, עת רצון אקרי לכלא.

בספרא דאגדתא דבי רב ייבא סבא אמר, מצח. זכי מצח, מצחא דעתיקא. ואי לאו, אשדי ח' בין תרין אתוון, במה דאת אמר (במדבר כד) ומחץ פאתי מואב.

ואוקימנא, דאקרי נצח באתוון רצופין. וכמה נצחים הוו. ואף על גב דנצח אחרא (באתרא) בנצח אחרא אסתלק, ואית נצחים אחרנין דמתפשטין בכל גופא. ובגין דשבתא בשעתא דצלותא דמנחה, בגין דלא יתער דינין, גליא עתיקא קדישא מצחא דיליה, וכל דינין אתפפין ואשתככו ולא אתעבדו.

דף רצ"ג ע"ב

בהאי מצחא תליין כ"ד בתי דינין, לכל אינון דחציפין בעובדיהון. כמה דכתיב, (תהלים עג) ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון. והא עשרים אינון, ד' (דף רצ"ג ע"ב) למה. לקבליהון דד' מיתות בית דינא לתתא, דתליין מלעילא. ואשתארו עשרין. ובגין כך לא מענישין בי דינא עלאה, עד דישראלים (נ"א עשרין) וסלקא לכ' שנין, לקבליהון דכ' בתי דינא. במתניתא סתימא דילן תנינן, לקבליהון דכ"ד ספרים דאתפלילן באורייתא.

מצח התפארת

מצח התפארת הוא מצח שמעניש את הרשעים, אמנם כאשר מאיר בו מצח הכתר מתמתק בו כל הדין ונעשה לרחמים.

משום שהמוח הוא לפני המצח ולכן פעולת המוח מתגלית במצח, וכן האריז"ל היה קורא במצח האדם משום שאור הנפש מאיר במצח.

אמנם מצח הכתר הוא מצח של רחמים משום שהמוח שבו הוא מוח של רחמים.

ואפי' שאין במצח חור כמו בעין ובאוזן וכו', מ"מ יש כאן גילוי אור כנ"ל.

רב ייבא סבא אומר שכשהדין גובר נותנים את הח' של מצח בין צ'ומ' ונעשה "ומחץ פאתי אויב", וכן מצח הוא נצח, ואפי' שיש מידת הנצח, מ"מ גם המצח הוא כוח הנצח שמתפשט בגוף, ובשבת שהוא זמן רמחים, לכן מאיר הכתר במצח התפארת וממתק אותו.

כאן גילו לנו חז"ל את עניין חילוף סדר האותיות או חילוף אות באות המוקדמת לה, וכן הבעש"ט היה יודע להפך אותיות ואם נגזר מיתה חלילה על אדם, היה עושה ממת תם, והצדיקים שיודעים את שורש האותיות יודעים את הדברים האלו.

והנה את סדר האותיות אפשר לידע והוא מובא בספרי שיר לדוד ועוד, מספר שורשי השמות, והנה אם אות מ' היא בתפארת ות' בשכינה, אזי יש לזווג את השכינה בתפארת ות' מתחברת למ' ונעשה תם במקום מת, אבל ודאי שאין זה מספיק בשביל לעשות מעשה.

שבת היא מעין עולם הנצח שהוא מתחיל במידת הכתר, ולכן בעת זו מושפע כוח החסד וממתק כל דין.

במצח יש כ"ד בתי דינים המענישים את הכופרים בה', ושואל רשב"י שמספר עשרים מובן, משום שהם י' מידות של רחמים וגבורה, אבל מהו עניין הד', ואין לומר שהם עניין ד' שמות הויה, שהרי הם כוח החסד הגמור, ולכן אמר שהם כנגד ד' מידות בית דין, שהם ד' אותיות הויה אשר מתלבשות בד' אותיות אדני אשר מתלבשות בד' קליפות להעניש את הרשעים.

ויש אומרים שהם כנגד כ"ד ספרי תורה, והיינו שמי שכופר בתורה התורה מענישה אותו.

עֵינִין דְּרִישָׁא, אֵינוֹן עֵינִין דְּלֹא מְסַתְמְרִין מִנִּיָּהּ חַיִּיבִיא. עֵינִין דְּנִימִין וְלֹא נִימִין. וּבְגִין כֶּךָ אֶקְרוּ (שיר השירים ה) עֵינֵי פְּיוֹנִים. מֵאֵי יוֹנִים. כִּמְה דְּאֵת אֶמֶר, (ויקרא כה) וְלֹא תוֹנֵי אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים צד) וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה יְיָ וְגו'. וְכְתִיב (שם) הִנוּטָע אֶזֶן הָלֹא יִשְׁמַע וְגו'. תְּקוּנָא דְּעַל

עֵינָא, שְׁעָרֵי דְמַתְשַׁעְרָן בְּשַׁעוּרָא שְׁלִים. מְאִינוֹן שְׁעָרִין תְּלִיין
אֶלְף וְז' מָאָה מְאָרֵי דְאִשְׁגָּחוּתָא, לְאִגָּחָא קְרָבָא. וּבְדִין קִיּוּמֵי
בְּלָהוּ מְשׁוּלְשְׁלִיהוֹן וּמִתְפַּקְחִין עֵינִין.

כְּסוּתָא דְעַל עֵינִין, גְּבִינִין מִתְאַחֲדִין בְּהוּ. וְאֶלְף (וּד' מָאָה)
רְבּוּן מְאָרֵי תְרִיסִין אֲתֵאחֲדִין בְּהוּ, וְאִינוֹן אֶקְרוּן כְּסוּתָא
דְעֵינִין. וְכָל אִינוֹן דְאֶקְרוּן עֵינֵי יִי', לֹא פִקְחִין, וְלֹא אֲתַעְרוּן,
בְּרַבְרָא דְאֵלִין כְּסוּתֵי דְגְבִינִין, מִתְפַּרְשִׁין אִינוֹן תְּתַאי
מַעְלָאֵי. וּבְשַׁעְתָּא דְאֲתַפְרָשֵׁן גְּבִינֵי תְתַאי מַעְלָאֵי, וְיִהְיִין אֲתֵר
לְאִשְׁגָּחָא מִתְפַּקְחִין עֵינִין, וְאֲתַחֲזִי כְּמָאן דְאֲתַעַר מְשִׁינְתִּיה
(מְשִׁנְתִּיה). אֲסַתְּחִירוּ עֵינִין וְחָמָא לְעֵינָא פְּקִיחָא, וְאֲסַתְּחִין
בְּחֻוּרָא דִּילִיה. וְכֹד אֲסַתְּחִין, אֲתַכְפִּיין מְאָרִיהוֹן דְדִינִין
לְיִשְׂרָאֵל. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב, (תְהִלִּים מִד) עוֹרָה לְמָה תִישָׁן יִי'
הַקִּיצָה וְגו'.

עיני מידת התפארת

עיני התפארת הם מלשון הונאה, משום שהרשעים חושבים שה' אינו
משגיח, עד שבא עליהם הדין.

גבות העינים הם צינורות שפע של מלאכי השגחה על מעשי הרשעים,
וכאשר מגיע את הדין, המה סרים מעל העיניים, והעין מכלה אותם, כמו
שאמרו חז"ל בשבת נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות.

עיני ה' הם כוח ההשגחה שבו, ולא שחלילה יש בו עין גשמית או שום
דבר זה, אלא היא כוח רוחני שיש בכוחו לראות, שהרי גם בשר העין שלנו
הוא לא זה שרואה, אלא הכוח הרוחני שבה הוא זה שגורם את הראיה.

ולכל שעה ודבר בגופנו יש יעוד, ולכן מבאר הזוהר מה ענין גבות
העיניים בעולם העליון.

עפעפי העין המה מכסים את העין בכדי שלא תקבל שפע מאור עיני
הכתר, אמנם כאשר נפתחים העינים אזי הם מקבלות אור גדול ומתמתקות
באור הרחמים.

והיינו שרצון התפארת להביט במקום היופי והרחמים, אלא שלפעמים אין לו להביט משום שיש לעשות דין ברשעים, אבל כאשר ה' רואה שהיצר גובר ואנחנו אנוסים בכל העבירות, מיד עיני התפארת מביטים בעיני הכתר ונעשים לרחמים.

העפפים המה גורמות לעין שלא להביט בעין הכתר, ואז מגיע הדין שהוא סילוק המוחין שהוא עניין השינה, ולכן צעק דוד "עורה למה תישן ה'".

אמנם חז"ל תיקנו שלא לומר עניין זה במקדש משום שזה נראה חלילה גישום בעולם העליון למי שלא מבין את עומק הדברים.

אַרְבַּע גּוֹנוֹתֵי אֶתְחַזֵּיץ בְּאֵינֹן עֵינַיִן. מֵאֵינֹן נִהְיִין ד' בְּתֵי דְתַפְלִין, דְּנִהְיִין בְּרֵהִיטֵי מוֹחָא. ז' דְּאֶקְרוֹן עֵינֵי ה'. וְאַשְׁגַּחוּתָא (נפקא) נַפְקִי, מִגּוֹן אוֹכְמָא דְעֵינָא. כְּמָה דְּאוֹקִימָנָא בְּאֶדְרָא, דְּכִתִּיב, (זכריה ג) עַל אֶבֶן אַחַת שְׁבַעַה עֵינָם. וְאֵינֹן גּוֹנוֹתֵי מִתְלַהֲטִין בְּסִטְרֵיהוּ.

מִסּוּמָקָא, נַפְקִין אוֹחְרָנִין, מֵאֵרִי דְּאַשְׁגַּחוּתָא לְדֵינָא. וְאֵינֹן אֶקְרוֹן, (דברי הימים ב טז) עֵינֵי יִי' מְשׁוּטְטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ. מְשׁוּטְטוֹת, וְלֹא מְשׁוּטְטִים. בְּגִין דְּכֻלָּהוּ דֵינָא. מִירוֹקָא, נַפְקִין אוֹחְרָנִין, דְּקִיּוּמִין לְגַלְאָה עוֹבְדִין, בֵּין טַב וּבֵין פִּישׁ. דְּכִתִּיב (איוב לד) כִּי עֵינָיו עַל דְּרָכֵי אִישׁ. וְאַלִּין אֶקְרוֹן, (זכריה ד) עֵינֵי יִי' מְשׁוּטְטִים. מְשׁוּטְטִים, וְלֹא מְשׁוּטְטוֹת. בְּגִין דְּאֵינֹן לְתַרִּין סִטְרִין, לְטַב וּלְפִישׁ. מִחוּרָא, נַפְקִין כָּל אֵינֹן רַחֲמֵי, כָּל אֵינֹן טְבָאן, דְּמִשְׁתַּכְּחֵי בְּעֵלְמָא, לְאוֹטְבָא לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל. וּכְדִין אֶסְתַּחֲזִין (נ"א אסתחרן) כָּל אֵינֹן תִּלְת גּוֹנוֹי, לְרַחֲמָא עֲלֵיהוּ.

יש בעין ד' גונים, ומגוון השחור יוצאים שבעה מלאכים המשפיעים לשכינה, משום ששחור הוא כוח שמראה על דין, על העדר אור, והשחור שבעין הוא מרכז העין ומרכז הראיה, ועל זה נאמר "שחורה אני ונאווה", היינו שאני מקבלת מהשחור שבעין.

מהאדום יוצאים מלאכי דין, ומהירוק יוצאים מלאכים אשר מביטים גם על הטוב וגם על הרע, ומהלבן שבעין יוצאים מלאכי רחמים אשר ממתקים את כל ג' הגונים הנ"ל.

אדום ולבן הם חסד ודין, ירוק הוא כוח הרחמים, אשר הם גוברים על כל הדין, כמו שאמרו חז"ל בשבת שאפי' שיש לאדם מלאך אחד מתוך אלף מלאכים, אשר מליץ עליו טוב, הרי הוא יוצא זכאי בדין, ולכן אמר רשב"י שהלבן ממתק את כל הדינים.

אֵלֶּיךָ גּוֹנוֹן מִתְעַרְבִּין דָּא בְּדָא, וְאִתְדַבְּקֵן דָּא בְּדָא. כָּל חַד אֲזִיזָה לְחִבְרִיה מְגוֹנִי דִּילִיה, בְּרַחֲמֵיךָ דְּכִלְהוּ כְּלִילָן בֵּיה בְּרַחֲמֵיךָ, וְהוּא חָפִי עַל כָּלָא. כָּל גּוֹנוֹן דִּלְתָתָא, לֹא יִכְלִין כָּל בְּנֵי עֲלָמָא, לְאַסְחָרָא לֹון חוּרָא, לְאוּכְמָא לְסוּמְקָא וְלִירוּקָא. וְהָכָא בְּאַשְׁחֻתָא חַד, כְּלִילָהוּ אִתְאַחְדָן וְאַסְתַּחֲוִין בְּחוּרָא.

גְּבִינוֹי לֹא מִשְׁתַּכְּכִין, בְּרַחֲמֵיךָ בְּעֵינֵי גּוֹנוֹן דְּחוּרָא לְאַשְׁחָא, בְּגִין דְּגְבִינוֹן יְהִיבִין אֶתְר לְאַשְׁחָא, לְכִלְהוּ גּוֹנוֹן. וְאִי אִינוֹן לֹא יְהִיבִין אֶתְר, לֹא יִכְלִין לְאַשְׁחָא וְלְאַסְתַּכְּכִילָא. גְּבִינוֹן לֹא קִימִין, וְלֹא מִשְׁתַּכְּכִין שְׁעֵתָא חֲדָא שְׁלִימוּתָא (שְׁלִימוּתָא), אֶלָּא פְּקִחִין וְסִתְמִין, סִתְמִין וּפְקִחִין, מְשׁוּם עֵינָא פְּקִיחָא דְקָאֵי עֲלִיָּהוּ. וְעַל דָּא כְּתִיב, (יחזקאל א) וְהָחִיּוֹת רָצוּא וְשׁוּב. וְהָא אוּקִימָנָא.

אין העולם יכול למתק את כוח הדין שבעין, אבל כשהתפארת מביטה בכתר הגוון הלבן גובר על כל הגונים, והיינו כאשר מתעורר התפארת לרצון העליון בכוח זה שהתחתונים רוצים לעשות את רצון ה', אזי מיד הכל נעשה לבן, כמו שאמר הפסוק שה' עושה מהעונות האדומים לבנים.

וצריך שגם בעין התפארת יהיה צבע לבן, שללא הלבן שבתפארת לא היה מאיר הלבן שבכתר, שאין שפע יורד מלמעלה ללא התעוררות מלמטה, כמו שאמר הנביא לשונמית שתביא כדי שמן, וכי לא יכל הנביא לעשות כדים, אלא שהשמן לא היה מגיע ללא התעוררות של הכלים שמכילים אותו.

עפעפי העיניים אינם פתוחות תמיד בכדי שלא יאירו עיני הכתר בעיני התפארת, אמנם הם נסגרות ונפתחות, בכדי שכל דין שיהיה בעולם יהיה בו רחמים, משום שאין שום דין שיש בו רע, אלא הכל לטובה.

והנה שכל הדין קיים, רק משום שהכתר אינו יכול להאיר משום המחסום אשר ישנו בין עין התפארת לכתר, וזה כלל גדול שה' תמיד מאיר, אלא שהמחסום הוא זה שחוסם את האור, והוא עניין המחיצה של ברזל שבין ישראל לאביהם שבשמים.

פְּתִיב (ישעיה לג) עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה יְרוּשָׁלַיִם נוֹה שְׁאֲנָן, וּכְתִיב (דברים יא) תִּמְיֹד עֵינֵי יי' אֱלֹהֶיךָ בְּהַ מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְגו'. דִּהָא יְרוּשָׁלַם בְּעֵינָא כֵּן, דְּכְתִיב, (ישעיה א) צֶדֶק יִלִּין בָּהּ. וּבְגִין כֵּן יְרוּשָׁלַם, וְלֹא צִיּוֹן. דְּכְתִיב, (ישעיה א) צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדֶּה וְגו', דְּכָלֵא רַחֲמֵי.

עֵינֶיךָ, עֵינֶיךָ פְּתִיב, עֵינָא דְעֵתִיקָא קְדִישָׁא, סְתִימָא דְכָלֵא. הַשְׁתָּא, עֵינֵי יי' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ, לְטָב וּלְבִישׁ, כְּמָה דְאַתְחֲזִי. (לסומקא ולירוקא. והכא באשגחותא חדא, כלהו אסחרן ואסתחין בחוורא. גבינוי לא משתככין, בר כד בעיין גוונין לאשגחא) בְּגִין כֵּן לֹא אֶתְקִימוּ בְּקִיּוּמָא תְּדִיר. וְהָתָם עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה יְרוּשָׁלַם, כָּלֵא לְטָב, כָּלֵא בְּרַחֲמֵי. דְּכְתִיב, (ישעיה נד) וּבְרַחֲמִים גְּדוֹלִים אֶקְבָּצֶךָ.

העין של דין מביטה על השכינה בכוח המצומצם ביותר שבה, שהוא המלכות של המלכות שבה שבסוף עולם העשייה, והוא נקרא ירושלים ולא ציון.

מה שכתוב לפעמים בפסוקים עין בלשון יחיד ופעמים עיניים בלשון רבים, הוא משום שעניי הכתר נקראים עין, משום שעין שמאל שלה נכללת בעין ימין שלה, אמנם עיני התפארת נקראים עיניים, משום שאחת מהם עין רחמים, ואחת מהם עין דין.

משום שהתפארת היא מידת ההשגחה ולכן יש בה דין, אמנם הכתר היא מידת הנצח העליון והכל שם רק שכר וחסד, ולכן יש שם רק רחמים.

דף רצ"ד ע"א

תמיד עיני יי' אלהיך בה מרשית השנה. מרשית חסר א' בתיב, ולא ראשית באלף. מאן היא. ה"א דלתתא. ולעילא בתיב, (איכה ב) השליך משמים ארץ תפארת ישראל. מאי טעמא השליך משמים ארץ. משום דבתיב, (ישעיה נ) אלבוש (דף רצ"ד ע"א) שמים קדרות, ועינין בקדרותא, בגוונא אוכמא אתחפו.

מרשית השנה, מאן אתר מסתכלין בירושלם אליו עיני יי', חזר ופירש, מרשית השנה, דהוא דינא בלא אלף, ודינא אתאחד מסטרהא, אף על גב דלאו הוא דינא ממש. ועד אחרית שנה, אחרית שנה ודאי דינא אשתכח. דהא בתיב, (ישעיה א) צדק וליון בה, דהיא אחרית השנה.

תא חזי, א' בלחודוי אקרי ראשון, דכר. באלף סתים וגניז מה דלא אתידע. כד אתחבר האי אלף באתר אחרא, אקרי ראשית. ואי תימא דאתחברא. לא. אלא אתגליא ביה, ונהיר ליה, וכדין אקרי ראשית. ואפילו בהאי ראשית, לא אשגח בירושלם, דאלמלא הות בהאי, אתקיימת תדירא. אבל מרשית בתיב. ולעלמא דאתי בתיב, (ישעיה מא) ראשון לציון הנה הנם וגו'.

כתוב "עיני ה' אלוך בה מרשית", ללא א', משום שאור הכתר ששמו אהיה שמתחיל בא' לא מאיר בתפארת שתאיר לשכינה, ולכן כתוב סמוך לזה, "הפיל משמים ארץ", שהשכינה שנקראת ארץ אינה מחוברת לשמים שהם מידת התפארת, ששמים הם אש ומים, אש הוא כוח הדין משום שהיא מכלה כל דבר, ומים הם כוח החסד משום שהם מגדלים כל דבר, והתפארת היא כלולה מחדס ודין.

והטעם שאין השכינה עם התפארת משום שעני התפארת מלאים בדין, והדין הוא בחינת עננים המכסים על העיניים, כמו שכתוב "אלביש שמים קדרות".

הדין נאחז בשכינה שהיא נקראת "אחרית שנה", היינו משום שכל מידה נקראת שנה, ובכל מידה החלק האחרון שבה היא השכינה, ולכן בה הדין גובר משום שהוא בסוף כל האור.

ולכן בכל שנה בסופה יש דין כמו שאמרו חז"ל במגילה, "תכלה שנה וקללותיה".

א' היא שורש כל האותיות, משום שהיא האות הראשונה, והיא רומזת על הכל, דהיינו שי' העליונה בא' היא כוח החסד, והתחתונה היא כוח הדין, והו' שבאמצע הוא כוח הרחמים, שזה כל מהות העולם חסד רחמים ודין.

והא' אינה מחוברת ממש עם התפארת אלא מאירה בה, ואפי' זה לא נעשה שא"כ לא היה נחרבת ירושלים, וה' רצה לכלות את חמותו בעצים ואבנים של ירושלים ולא חלילה בעמו, כמובא בגמ' בקידושין.

אבל לעתיד נאמר "ראשון לציון הנה", והיינו שיאיר ה' בציון בכוח "ראשון", דהיינו בכוח הכתר העליון, שעל זמן זה נאמר "והיה אור החכמה כאור שבעת הימים", דהיינו כאור ז' המידות של המלכות של אדם קדמון כמובא בהאריז"ל.

חוטמא דזעיר אנפין, תקונא דפרצופא. כל פרצופא ביה אשתמודע. חוטמא דא, לא פחוטמא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין. דחוטמא דעתיקא, חיים דחיים לכלא. דהא מתרין נוקבין, נפקין רוחין דחיים, לכלא. בהאי זעיר אנפין בתיב, (שמואל ב כב) עלה עשן באפו וגו'.

בהאי תננא כל גווי (תרי גווי) אחידן ביה, בכל גווי וגווי, אחידן פמה מאריהון דדינא קשיא. דאחידן בההוא תננא. (ובגין כך) ולא מתבסמין פלהו, אלא בתננא דמדבחא

דְּלִתְתָּא. וְעַל דָּא בְּתִיב, (בראשית ח) וַיֵּרַח יְיָ אֶת רִיחַ הַנִּיחָח. מֵהוּ הַנִּיחָח. אֶתְבַּסְמוּתָא דְּמֵאֲרֵי דִינָא, נַחַת רוּחַ.

חוטם התפארת

חוטם זה הוא שורש כל הפנים, אינו כחוטם הכתר שהוא רק של רחמים, אלא כאן יש גם דין כמו שכתוב "עלה עשן באפו".

היינו שהחוטם הוא כוח של החיים משום שמשם נושם האדם, אמנם האדם העליון אינו צריך לנשום משום שיש לו חיים, אלא הוא מריח במעשי התחתונים, וכן הוא נושם רוח של רחמים או דין כפי המעשים.

וכן אמרו ביבמות שאין מעידים על האדם על אם ראו את חוטמו.

אין התפארת מניחה את הדין, אלא בריח המזבח התחתון, משום שהריח הוא דבר שהנשמה נהנית ממנו, ואפי' שהתחתונים לקחו את הכוח העליון במעשים הרעים, מ"מ הם עכשיו משיבים את הנפש, ועוד שכל המלאכים של הדין, שלקחו את השפע של עם ישראל, הם מחזירים אותו, משום שאנחנו נותנים להם את ריח הבשר, וה' לוקח את ריח הנפש של הבהמה, שיש בנפש הבהמה נשמות מגולגלות.

ועוד יש לומר שהמזבח התחתון היא השכינה שנקראת מזבח, וכשהיא שרה לה', היא מעוררת רחמים על ישראל.

וַיֵּרַח יְיָ אֶת רִיחַ הַנִּיחָח, אֶת רִיחַ הַקֶּרֶבֶן לֹא בְּתִיב, אֶלָּא אֶת רִיחַ הַנִּיחָח. דְּכֻלְהוּ גְבוּרָאן דְּאֶחֱידָן בְּחוּטְמָא, וְכָל דְּאֶתְאֶחֱדָן בָּהוּ, כְּלָהוּ מִתְבַּסְמָן. וְכֻמָּה גְבוּרָאן מִתְאֶחֱדָן בְּחָדָא, דְּכְתִיב (תהלים קו) מִי יִמְלִל גְבוּרֹת יְיָ יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. וְהָאִי חוּטְמָא, מִחָד נּוֹקְבָא נֶפֶק אִשָּׁא דְּאִכְלָא כָּל שְׂאֵר אִשְׁוִין. בְּחָד נּוֹקְבָא תִנָּנָא. וְהָאִי וְהָאִי אִשְׁתַּבַּח בְּאִשָּׁא וְתִנָּנָא דְּמִדְּבַחָא. וְאֶתְגַּלְיָא הָאִי עֲתִיקָא קְדִישָׁא, וְאִשְׁתַּבַּח כָּלָא. הֵינֵנוּ דְּאֶתְמַר (ישעיה מח) וְתִהְיֶה אֶחָטָם לָךְ.

חוטמא דעתיקא קדישא אריך, ומתפשט. ואקרי ארך אפים.
והאי חוטמא, זעיר. וכד תננא שרי נפיק בבהילו, ואתעביד
דינא. ומאן מעכב להאי. חוטמא דעתיקא. וכלא במה דאמינא
באדרא, ואתערו חבריא.

בחוטם אחד יש אש ובשני עשן, ואש ועשן המזבח משקיטים את החוטם,
ע"י שהכתר מאיר בו, משום שהכתר הוא זה שמביא את הנהגת הרחמים
והחסדים, וחוטם הכתר ממתק את החוטם הזה, שכל דבר תחתון מעורר
את העולם העליון.

חוטם הכתר הוא ארוך, דהיינו שאינו ממחר לכעוס, ואינו כועס לעולם,
וחוטם התפארת הוא קצר משום שהוא ממחר לכעוס, משום שהיכן שיש
דין ורוגז אין מיתון ונחת, אלא הכל נעשה מיד, וכאשר הדין רוצה לצאת
חלילה, חוטם הכתר ממתק אותו, אם יש זכות לתחתונים.

וכהיום שאין אנחנו רואים שהחוטא נענש מיד, הוי אומר שההנהגה
היא ממקום גבוה ביותר, ממידת הכתר, ולכן אמרה התורה "אנכי הסתיר
אסתיר פני מהם", היינו שההנהגה תהיה מהכתר שהוא נסתר עד מאוד,
והחושך שישנו הוא משום שאין אנחנו משיגים בו, אבל אם היינו משיגים
היינו יודעים כמה גדולה מעליתנו.

ובספרא דרב המנונא סבא, אוקים הני תרי נוקבי. מחד תננא
ואשא. ומחד נייחא ורוחא טבא. דאית ביה ימינא ושמאלא,
וכתיב (ס"א דכתיב) (הושע יד) וריח לו פלכנון. ובנוקבא
כתיב, (שיר השירים ז) וריח אפך כתפוחים. ומה בנוקבא הכי,
כל שפן ביה. ושפיר קאמר.

ומה דאמר וירח יי' את ריח הניחח. הניחח בתרי סטרי, חד
נייחא, דאתגליא עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין, דהאי
הוא נייחא ואתבסמותא לכלא. וחד אתבסמותא דלתתא,
בהוא תננא ואשא דמדבחא. ובגין דאיהו מתרין סטריין, כתיב
ניחח. וכלא בזעיר אנפין אתמר.

רב ייבא סבא חידש שבנחיר ימין של חוטם התפארת יש ריח טוב, ובנחיר שני אש ועשן, ונכון אמר, משום שאין לומר שיש כאן רק דין, שא"כ בטלה הבחירה, אפי' שהאף מורה על חרון אף, מ"מ יש לומר שהוא מורה על מאריך אף, אמנם רשב"י סבר בתחילה וכן אמר בפירוש שכשארין הדין צריך לבוא מיד חוטם הכתר ממתק את חוטם התפארת, אלא שרב ייבא סובר שבחוטם התפארת עצמו יש ב' חלקים.

מה שכתוב "ניחוח" בלשון רבים, הכוונה שמיתוק הדין של התפארת מגיע מב' מקומות, א' ממידת הכתר, ב' מהמזבח התחתון.

והיינו שכל דבר צריך התעוררות התחתונים, ואז נעשה ההשפעה בעליונים, וזה עניין כל המצוות, והטעם שצריך את התעוררות התחתונים, משום שזה עניין הבחירה, אדם הראשון רצה את הבחירה בכדי שהוא יעשה בעצמו את המצוות, ויהנה משכר מעשה ידיו, ולא יהנה ממה שהוא לא טרח עליו, משום שאדם מתבייש להינות ממה שהוא לא טרח עליו, ואדם נהנה יותר ממעשה ידיו, יותר ממעשה ידיהם של אחרים.

תְּרֵי אֹדְנִין, לְמִשְׁמַע טָב וּבִישׁ. וְתִרְוִייהוּ סִלְקִין לְחַד. דְּכְתִיב, (מלכים ב יט) הִטָּה יְיָ אֶזְנוֹךָ וּשְׁמָע. אֹדְנָא לְגֹוּ בְּגֹו דִּילִיה, תְּלִיָא בְּרִשִׁימִין עֲקִימִין, בְּגִין דִּיתַעֲבָב קָלָא לְאַעֲלָא בְּמוֹחָא, וַיִּבְחִין בֵּיה מוֹחָא, וְלֹא בְּבַהִילוֹ, דְּכָל מְלָה דִּהְיִי בְּבַהִילוֹ, לֹא הָוָה בְּחֻכְמָתָא שְׁלִימָתָא.

מֵאוֹדְנִין אֵלִין תְּלִיין כָּל מְאָרִיהוֹן דְּגִדְפִין, דְּנִטְלִין קָלָא מֵעֲלָמָא, וְכִלְהוּ הָכִי אֶקְרוֹן אֶזְנֵי יְיָ, דְּכְתִיב בְּהוּ, (קהלת י) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל, הָאִי קָרָא קְשִׁיָא, הַשְׁתָּא מֵאִי קוֹל אֵיפָא הָכָא, דְּהָא רִישָׁא דְקָרָא כְּתִיב גַּם בְּמִדְעָךְ מֶלֶךְ אֵל תִּקְלָל, בְּמִדְעָךְ כְּתִיב, וּבְחֻדְרֵי מִשְׁכְּבְּךָ וְגו'. מֵאִי טַעְמָא כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל, וְהָא לֵיפָא הָכָא קָלָא.

אוזן התפארת

ישנם ב' אוזנים ימין ושמאל, והשמאל נכללה בימין, ויש באוזנים צינורות מעוגלים בכדי שהקול יתעכב בכניסתו למוח, בכדי שיבחינו אם קול זה הוא קול טוב או לא.

האף הוא צינור ישר ומיד עולה או יצא ממנו מה שיוצא, ולכן יש דעה שב' הנחריים הם של דין, משום שכל דבר שנעשה במהירות הם מכוח הדין, כמו שכמו בתורה שעם ישראל יצא בחיפזון ממצרים, ומובא בתורה שהגאולה העתידה לא תהיה כך, משום שאז תהיה טהרה שלמה, אבל האוזן הוא מבחינה ופועלת בישוב הדעת, ולכן ב' האוזניים נוטות לכוון הרחמים.

האוזן היא כוח ששומע את התפילות את קולות הזעקה ושאר דברים, הקול הוא דבר חיצוני שיכול להיות שהוא דיבור טוב והכוונה בו רעה, לכן יש להבחין האם הוא באמת קול טוב, משא"כ האף הוא עניין הריח אין ריח רע מגיע מדבר טוב ולהפך, ולכן כך היא פעולתו.

כתוב "גם במעדר אל תקלל מלך כי עוף השמים יוליך את הקול" שואל רשב"י איך עוף השמים יוליך את הקול, והרי הוא מקלל רק במדע שלו דהיינו המוח שלו, וא"כ איזה קול יש כאן, אלא אומר רשב"י חידוש נפלא ואמיתי שאין מחשבה שאדם חושב, שאין מוציא אותה בשפתיו, והדיבור עולה ובוקע רקיעים ומגיע עד אוזני המלך העליון, ע"י המלאכים שנקראים עוף השמים.

הנה בזה נזכר שאין מעלה למחשבה אלא לדיבור, אבל כאן גילה רשב"י שנכון שאין מעלה למחשבה מצד עצמה, אבל כל מחשבה לבסוף מגיעה לדיבור ומעלתה גדולה, כל מה שאדם חושב הוא לבסוף אומר אותו, ואם לא עכשיו אז מחר, ואם לא מחר אז למועד מאוחר יותר⁴⁰, המחשבה היא כמו יצירת דבר, וכל דבר שנוצר לבסוף מתגלה, כמו שכל עובר שבבטן אימו לבסוף יוצא לאויר העולם.

⁴⁰ יש לי ספק בכך, האם באותו שניה שהוא חושב או אומר כך בשפתיו, או שלאחר

זמן.

וכל דיבור בוקע רקיעים, משום שהמלאכים מעלים אותו, ואפי' שיש רקיעים, דהיינו כוחות הטומאה אשר רוצים לעצור כל דיבור קדוש, או כוחות קדושה אשר רוצים לעצור כל דיבור רע, מ"מ הכל עולה לה'.

דף רצ"ד ע"ב

אֵלָא וְדָאֵי כָּל מַה דְּחָשִׁיב בְּרִנְשׁ, וְכָל מַה דְּיִסְתָּכַל בְּלָבוּי, לֹא עֲבִיד מְלָה, עַד דְּאֶפִּיק לִיָּה בְּשַׁפְּוּתִיָּה, וְהוּא (וּאֵף עַל גַּב דְּאִיָּהוּ) לֹא אֶתְכַוֵּן בִּיָּה. וְהָיָא מְלָה דְּאֶפִּיק, מִתְּבַקְעָא בְּאִוִּירָא, (דף רצ"ד ע"ב) וְאִזְלָא וְסִלְקָא וְטָסָא בְּעִלְמָא, וְאֶתְעֲבִיד מְנִיָּה קְלָא. וְהָיָא קְלָא נְטִילִין לִיָּה מְאִרִי דְּגִדְפִין, וְסִלְקִין לִיָּה לְמִלְכָּא, וְעִיל בְּאוֹדְנוּי. הָדָא הוּא דְּכִתִּיב, (דברים ה) וְיִשְׁמַע יְיָ אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם. (במדבר יא) וְיִשְׁמַע יְיָ וְיַחַר אָפּוּ.

וּבְגִין כֵּךְ, כָּל צְלוֹתָא וּבְעוֹתָא דְּבַעֲי בְּרִנְשׁ מְקַמֵּי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּעִי לְאַפְקָא מְלִין בְּשַׁפְּוּתִיָּה, דְּאִי לֹא אֶפִּיק לוֹן, לֹא צְלוֹתִיָּה צְלוֹתָא, וְלֹא בְּעוֹתִיָּה בְּעוֹתָא. וְכִיּוֹן דְּמְלִין נְפִקִין, מִתְּבַקְעִין בְּאִוִּירָא, סִלְקִין וְטָסִין וְאֶתְעֲבִידוּ קְלָא, וְנְטִיל לוֹן מֵאֵן דְּנְטִיל, וְאֶחִיד לוֹן לְאַתְרָא (נ"א לכתרא) קְדִישָׁא, בְּרִישָׁא דְּמִלְכָּא.

ולכן צריך להתפלל בפה, משום שאם לא כן אין התפילה תפילה.

רשב"י כאן גילה שהמעלה היא רק לדיבור ולא למחשבה, וקשה שהרי אמר לעיל שכל מחשבה לבסוף נעשית דיבור ואיך כאן אמר שאין מעלה למחשבה אלא לדיבור ותפילה שאינו בדיבור אינה תפילה, התשובה שנכון שכל מחשבה לבסוף תעשה לדיבור, אבל היא דיבור שיצא ללא תשומת לב, ועל זה אמר שלמה "גם בלא דעת נפש לא טוב", דבר שיוצא ללא דעת, אינו עושה רושם כ"כ לפני ה', אמר הנביא "תנה בני ליבך לי", העיקר הוא מחשבת הלב הדעת והרצון.

והטעם שצריך להפלל בפה, ואין מספיק לרצות או לחשוב, משום שאדם הראשון ביקש מה' שאינו רוצה לקבל שום דבר ללא תמורה, ולכן ללא תפילה אין השפע מגיע, ולכן צריך להתפלל, ורבי נחמן כותב שהתפילה היא כלי קיבול לשפע והוא כנ"ל.

והנה מה שאמרנו שאין ה' מקשיב למחשבה אלא לדיבור, אפי' שאמרו בגמ' בקידושין שמחשבה טובה ה' מצרפה למעשה, מ"מ היא עצמה אינה כלום, אלא כשאדם עושה מעשה ללא מחשבה, ה' מביא את המחשבה ההיא ללא המעשה, ומצרף אותה למעשה הזה ללא מחשבה.

אמנם על הצדיקים נאמר "רצון יראיו יעשה", אפי' שהם רק רוצים, משום שיש להם מצוות רבות, וזכותם רבה וגדולה.

מִתְלַת חֲלָלִי דְמוּחִי, נְטִיף נְטִיפָא לְאוּדְנִין, וְהָהוּא אֶקְרִי נַחַל פְּרִית. כְּמָה דְאֵת אֶמֶר, (מלכים א יז) נַחַל פְּרִית, פְּלוּמֶר, פְּרוּתָא דְאוּדְנִין. וְקָלָא עֵייל בְּהָהוּא עֶקִימָא, וְאִשְׁתַּאֲב בְּהָהוּא נְהָרָא, דְּהָהוּא נְטִיפָא. וּכְדִין אֲתַעֲכַב תַּמָּן, וְאֲתַבְּחִין בֵּין טַב לְבִישׁ. הָדָא הוּא דְכִתִּיב, (איוב לד) כִּי אֲזַן מְלִין תִּבְחֶן. וּמַאי טַעְמָא אֲזַן מְלִין תִּבְחֶן. מִשּׁוּם דְּאֲתַעֲכַב קָלָא בְּהָהוּא נְהָרָא דְנְטִיפָא, בְּעֶקִימוּתָא דְאוּדְנִין, וְלֹא עֵייל בְּבִהִילוֹ. וּבְגִין כֶּךָ אֲתַבְּחִין בֵּין טַב לְבִישׁ, (שם) וְחִירָךְ יִטַּעַם לֶאֱכֹל. מַאי טַעְמָא חִירָךְ יִטַּעַם לֶאֱכֹל. בְּגִין דִּיתַעֲכַב תַּמָּן, וְלֹא עֵייל בְּבִהִילוֹ בְּגוּפָא, וְעַל דָּא יִטַּעַם וְיִתְבַּחֶן, בֵּין מִתִּיקָא לְמִרִירוֹ.

בְּהָאֵי נוֹקְבָא דְאוּדְנִין, תְּלִיין נוֹקְבִין אוּחְרָנִין, נוֹקְבָא דְעֵינִין. נוֹקְבָא דְפּוּמָא. נוֹקְבָא דְחוּטְמָא. מִהָהוּא קָלָא דְעֵייל בְּנוֹקְבָא דְאוּדְנִין, אִי אֶצְטְרִיךְ עֵייל לְנוֹקְבֵי דְעֵינִין, וְנִבְעִין דְמַעִין. מִהָהוּא קָלָא אִי אֶצְטְרִיךְ, עֵייל לְנוֹקְבָא דְחוּטְמָא דְפִרְדֶּשְׁקָא, וּמִפְקֵי תַנְנָא וְאִשָּׁא מִהָהוּא קָלָא. הָדָא הוּא דְכִתִּיב, (במדבר יא) וַיִּשְׁמַע יי' וַיַּחֲר אָפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יי'. וְאִי אֶצְטְרִיךְ, עֵייל הָהוּא קָלָא לְנוֹקְבָא דְפּוּמָא, וּמִלִּיל וְגִזֵּר מְלִין (נ"א גזרין) מִהָהוּא קָלָא. פְּלֹא מִהָהוּא קָלָא דְאוּדְנִין. עֵייל בְּכָל גּוּפָא

וְאַתְרָגִישׁ מִנִּיהַ פִּלָּא. (ס"א כמה תליא) (וכלא תליא) בְּהַאי
אֹדְנָא. זְכָאָה מֵאֵן דְּנָטִיר מְלוּי. עַל דָּא בְּתִיב, (תהלים לד) נְצוּר
לְשׁוֹנְךָ מֵרַע וּשְׁפָתֶיךָ מִדְּבַר מִרְמָה.

הַאי אֹדְנָא קָרִי בִּיהַ שְׁמִיעָה. וּבְשְׁמִיעָה אֶתְפְּלִילְךָ אֵינּוֹן מוֹחִי.
חֲכָמָה אֶתְפְּלִיל בִּיהַ, דְּכְתִיב, (מלכים א ג) וְנָתַתָּ לְעַבְדְּךָ לֵב
שׁוֹמֵעַ. בִּינָה, בְּמָה דְּאֵת אָמֵר (שמואל א ג) דִּבֶּר בִּי שׁוֹמֵעַ
עַבְדְּךָ. (מלכים ב יח) בִּי שׁוֹמֵעִים אֲנַחְנוּ. (ובהני תליין כלא)
דַּעַת, בְּמָה דְּאֵת אָמֵר, (משלי ד) שְׁמַע בְּנִי וְקַח אִמְרֵי. (משלי
ב) וּמִצּוֹתַי תִּצְפּוֹן אֶתְךָ. הָא פִּלָּא תְּלִיין בְּאֹדְנִין בְּהַאי אֹדְנָא
תְּלִיין צְלוּתִין וּבְעוּתִין וּפְקִיחָא דְּעֵינִין. הָדָא הוּא דְּכְתִיב,
(מלכים ב יט) הִטָּה יְיָ אֲזַנְךָ וּשְׁמַע פִּקּוּךָ עֵינֶיךָ וּרְאָה. הָא פִּלָּא
בִּיהַ תְּלִיָּא.

מהמוח יורד כוח לח אשר בוחן את הדבר הנשמע, אם טוב או רע הוא.

משום שצריך המוח העליון לדעת אם להכניס דבר זה לתוכו, או שהוא
דבר טמא ואין לו להכניס את זה לתוכו אלא לפלוט, שאין רע בהיכל ה'.

דבר לח הוא דבר אשר בולע כל אור.

האוזן היא מרכז הגוף, ואם הדבר הנשמע צריך להגיע לעיניים, הרי הוא
הולך לעיניים ויורדים מהם דמעות, ואם לאף הרי הוא מגיע לאף ויצא
ממנו אש ועשן, ואם לפה, הרי הוא מגיע לפה והפה גוזר מה שגוזר.

כן אמרו בגמ' בב"ק שמי שחרש את חברו, הרי הוא צריך לשלם לו
כאליו הרגו, משום שהאוזן היא הכלי המרכזי בגוף, יש דברים שצריך
לראות אותם וללא ראייה, אין לה' להעניש כביכול, ויש דברים אשר כבר
נראו, ויוצא עליהם קצף האף, ויש דברים שקצף כבר יצא עליהם ואזי נגזר
מפי ה' מה שיהיה עליהם לעולם, וזה בין טוב ובין רע, שבתחילה ה' מביט
במעשה האדם ולאחר מכן הרי הוא נותן לו נחת רוח, ואח"כ הוא גוזר
עליו שהוא יהיה עימו לעולם לטוב כל הימים.

וכתב הליקוטי מוהר"ן שמקול האדם אפשר לדעת מה הוא, משום שכל
האדם מגלה את הפנימיות שלו, שהרי הדיבור הוא כוח המלכות של
האדם כידוע, והמלכות היא זאת שמגלה את פעולות הגוף.

האוזן מקושרת למוח החכמה הבינה והדעת כמובא בפסוקים, והיא זאת ששומעת את קול התפילה.

רשב"י בא לומר לנו שיש כאן שמיעה של דעת בינה וחכמה, היא הבנה כללית בינה היא הבנה פרטית, ודעת היא הבנה מתוך הבנה, והיינו שפעמים נשמע שאדם עשה דבר לא טוב, אבל בהבנה הכללית שומעים שזה נכון שכך עשה, כגון שהוא העליב את חברו, אבל בשמיעה הכללית מתברר שהוא עשה את זה בכדי לעורר את חברו לשוב בתשובה, ולולי זה הוא לא היה שב, והיה מאבד את עולמו, וכן על זה הדרך, ולכן צריך שכל המוחין האלו יתערבו בנושא השמיעה.

בְּהַאי אֹדְנָא, תְּלִיין רְזִין עֲלָאין, דְּלֹא נִפְקִין לְבַר, בְּגִין כֶּךָ
הִיא עֲקִימָא לָגוּ. וְרָזָא דְרְזִין סְתִימִין בִּיה, וְוִי לְהֵוֹא מְגֻלָּה
רְזִין. וּבְגִין דְּהַאי אֹדְנָא כְּנִישׁ רְזִין, וְעֲקִימוּתָא דְלָגוּ נְטִיל לֹון,
לֹא גְלִי רְזִין לְאִינוּן דְּעֲקִימִין בְּאַרְחִייהוּ, אֶלָּא לְאִינוּן דְּלֹא
עֲקִימִין. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים כה) סוּד יְיָ לִירָאִיו וּבְרִיתוֹ
לְהוֹדִיעֵם, דְּנְטִילִי אֶרְחוּי וְנְטִילִי (ונטרי) מְלִין.

וְאִינוּן דְּעֲקִימִין בְּאַרְחִייהוּ, נְטִילִי מְלִין וְעִילִין לֹון בְּבְּהִילוּ,
וְלִית בְּהוּ אֶתֶר לְאַתְעֶבְבָּא. וְכָל נוֹקְבִין אַחֲרָנִין, מִתְּפַתְחִין בִּיה,
עַד דְּנִפְקִין מְלִין בְּנוֹקְבָא דְּפּוֹמָא. וְאַלִין אֶקְרוּ חֲזִיבֵי דְרָא,
שְׁנוּאֵי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּמִתְנִיתָא דִילָן תִּנָּן, בְּאִילוּ קְטִיל
גּוֹבְרִין, וּבְאִילוּ פֶלַח לְעִבּוּדָה זָרָה. וְכָלָא בְּחַד קְרָא, דְכְּתִיב,
(ויקרא יט) לֹא תֵלַךְ רֶכֶל בְּעֶמֶךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעַךְ אֲנִי יְיָ.
מֵאן דְּעָבַר עַל הַאי רִישָׁא דְקְרָא, בְּאִילוּ עָבַר עַל פֶּלַא.

דף רצ"ה ע"א

זְכָאָה חוֹלְקִיהוּן דְּצִדִּיקָא, דְּעֲלִיָּהוּ בְּתִיב, (משלי יא) וְנֶאֱמַן
רוּחַ מִכְסָּה דְבַר. נֶאֱמַן רוּחַ וְדָאִי, דְּהָא רוּחָא דְלֵהוּן מֵאֶתֶר
עֲלָאָה קְדִישָׁא אֲשֶׁתִּלִּיף, וּבְגִין כֶּךָ נֶאֱמַן רוּחַ אֶקְרוּן. וְסִימֵן דָּא
אוֹקִימָנָא, הֵהוּא דְמְגֻלָּה רְזִין, בְּיָדוּעַ דְּנִשְׁמַתִּיה, לָאוּ אִיהוּ

מגופא דמלכא קדישא. ובגין כך לית ביה רזא, ולא מאתר
 דרזא הוא. וכד תיפוק נשמתייה, לא אתדבקא בגופא דמלכא,
 דהא לא אתריה הוא. ווי לההוא בר נש, ווי ליה, ווי לנשמתייה.
 זפא חולקיהון דצדיקיא, דמכסין רזין, כל שפן רזין עלאין
 דקודשא בריך הוא. (רזין עלאין דמלכא קדישא) עלייהו פתיב,
 (ישעיה ס) ועמך פולם צדיקים לעולם יירשו ארץ. (דף רצ"ה
 ע"א)

האזון שומעת את רזי התורה, והיא שומרת אותם ואינה מציאה אותם
 לאזון אחרת, לאיש שאינו ראוי.

האזון שומעת את הדברים, ומי שהוא איש ראוי הדברים העמוקים
 מחיים אותו, ואינו פולט אותו בעל כורחו, משום שהוא חייו, אבל מי
 שאינו ראוי הרי הוא פולט את מה ששמע, משום שהוא דבר שאינו קשור
 אליו, ועוד שהדבר תורה בעצמו מקשקש בו ורוצה לצאת משום שאינו
 מסוגל לשכון במקום רשעים.

מי שאינו ראוי הרי הוא שומע כל דבר בבהלה, ואם כך הוא באוזנו
 שהיא עקומה בכדי לשמעו כל דבר במיתון, כל שכן שפיו ועיניו וחוטמו
 פתוחים לרווחה והרי הוא מדבר על כל אחד פכי רצונו בין טוב ובין רע,
 והרי הוא הולך רכיל.

איברי האדם המה מקומות ליציאת השפע האלוקי שבו, אין לאדם
 להוציא שפע אלוקי לבטלה, וכל שכן לא לעשות עימו דברים רעים, לאדם
 יש להיות שכול בדעתו, לדעת כל דבר בעומקו בכדי שלא יגיע לטעות, אם
 נעביר לפני האם חפץ במהירות הוא לא יבין מה הוא ראה, משום שאפי'
 שאדם רואה הוא גם צריך להבין מה שהוא רואה, ואפי' שהוא מבין הוא
 צריך להבין לעומק הדברים, ולדון כל אדם לכף זכות.

אמר רשב"י שהצדיק אין מגלה סודות, אלא שומרים.

הנה ודאי שיש שיש בדורות אלו לעסוק בזוהר הקדוש ולגלות אותו לכל
 מאן דבעי, כלומר מי שיתחזק מהדברים וידבק בה', בין לקטנים בין
 לגדולים, אלא מה שרשב"י אמר שאין לגלות הם רזי התורה, אשר הם
 עומק סודות רשב"י שאין איתנו יודע מה אין לגלות, ורשב"י בעצמו אמר

שעתיד לימוד הפשט להפוך לנגלה, וודאי שתורת הנגלה מותר לכל, אלא שאין ללמדה לגוי, ולמי שיעשה עימה דברים לא טובים.

ומה שכתוב שאין עוסקים במרכבה ביחיד אלא א"כ הוא חכם ומבין מדעתו, או שאין עוסקים ברזי התורה אלא מגיל חמישים ועוד מעלות רבות כמובא בגמ' בחגיגה, הוא כמו שמפרש שם הרבינו עובדיא בר טנורא, שהוא לימוד שמות הקדוש לעלות לשמים ולראות את המלאכים המשרתים את פני ה' במרום, שזה מה שעשו ד' שנכנסו לפרדס, ואין זה קשור ומחובר כלל וכלל לדברים אלו.

אֲנָפוּי, פְּתִינִי תְּקֻרֻבִּין דְּבוֹסְמָא. (כלהו) סְהִדוּתָא עַל מַה דְּאֵמִינָא, דִּהָא סְהִדוּתָא בְּהוּ תְּלִיָא. וּבְכָלֵא תְּלִיָא סְהִדוּתָא. אֲבָל הֵנִי תְּקֻרֻבִּי דְּבוֹסְמָא, חוּרָא וְסוּמְקָא, סְהִדוּתָא לְאַבָּא וְאֵימָא. סְהִדוּתָא לְאַחְסָנָא דִּירִית וְאַחִיד לֹון. וְהָא בְּמִתְנִיתָא דִּילָן אוֹקִימָנָא, כְּמָה פְּרָסִי בֵּין חוּרָא לְסוּמְקָא, וְאַתְּכִילָן בֵּיהּ בְּחָדָא בְּסִטְרָא דְּחוּרָא.

כַּד אֲתַנְהִיר מְנַהִירו דְּחוּרָא דְּעִתִּיקָא, חֲפִיָא הֵהוּא חוּרָא עַל סוּמְקָא. וְכִלְהוּ בְּנִהִירו אֲשֶׁתְּכַח. וּכְדִין כְּתִיב, (במדבר ו) יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ. וְכַד חֲיִיבִין סְגִיָאִין, תְּלִינִין דִּינִין בְּעִלְמָא, אֲשֶׁתְּכַח סְגִירוּתָא בְּכָלֵא (ס"א בעלמא). וְסוּמְקָא אֲתַפְּשֵׁט בְּאַנְפִּין, וְחֲפָא כָּל (נ"א על) חוּרָא. וּכְדִין כָּלֵא אֲשֶׁתְּכַח בְּדִינָא. וּכְדִין כְּתִיב (תהלים לד) פָּנֵי יְיָ בְּעוֹשֵׁי רָע. (בגדי קנאה כתיב) (ישעיה נט) בְּגָדֵי נֶקֶם) וְכָלֵא בְּהָאֵי תְּלִיָא, וּבְגִין דָּא סְהִדוּתָא הוּא בְּכָלֵא.

פני התפארת

בפנים יש לבן ואדום, שזה מעיד שהוא שילוב חסד וגבורה חכמה ובינה, מחכמה ובינה, ומהכתר העליון, שהרחמים גוברים אזי האדום נכלל בלבן, בכוח הארת פני הכתר בפני התפארת, וכשהדין גובר אזי כל הפנים אדומות לעשות דין ברשעים.

"חכמת אדם תאיר פניו", הרמח"ל מבאר שפנים הם מלשון פנימיות, הם מעידות אלא מה ששוכן בפנים.

משום שמידת התפארת היא מידת ההנהגה לכן, יש בה לבן ואדום חסד ודין, וכשהיא דבקה בעולם העליון - במידת הכתר, אזי הכל נהפך לרחמים, וכשהיא דבקה בעולם התחתון הכל נהפך לדין, וכן כשהאדם דבק בה' הכל נהפך לרחמים, אבל כשהוא דבק בתאוות העולם הזה הכל נהפך לדין חלילה.

כִּמְה וְכִמְה מֵאֲרֵי תְּרִיסִין מִחֶפֶאן לְהֵנִי גּוּוֹנִי, מִצֶּפֶאן לְהֵנִי גּוּוֹנִי. כִּד נְהִירִין גּוּוֹנִי, כֹּל עֲלָמִין כִּלְהוּ בְּחֶדוּ. בְּזִמְנָא דְנְהִיר חוּרָא, כֹּלָא אֲתַחְזוּ בְּהֵהוּא גּוּוֹנָא. וְכִד אֲתַחְזוּ בְּסוּמְקָא כֹּלָא הֲכִי אֲתַחְזוּ בְּהֵהוּא גּוּוֹנָא.

בְּאֵלִין תְּקֻרְבִין דְּבוּסְמָא, שְׂאֲרֵי דִיקְנָא לְאֲתַחְזָא, מִרִישָׁא דְאֻדְנִין, וְנִחִית וְסָלִיק בְּתֻקְרָבָא דְּבוּסְמָא, שְׁעָרִין אוּכְמִין דְּרִיקְנָא, בְּתֻקְנָא יָאָה שְׁפִיר. כְּגִיבָר תְּקִיף, שְׁפִיר. מִשְׁחָא דְרִבּוּת דְּרִיקְנָא עֲלָאָה דְּעִתִּיקָא, בְּהֵאִי דִיקְנָא דְזַעִיר אֲנִפִין אֲתַחְזוּ, וְנְהִיר.

פנים אלו מאירים לבעלי הרחמים בעת רחמים, ומאירים לבעלי הדין לתת להם את כוח הדין, בעת זעם חלילה.

ידוע שאמרו בזוהר שהטעם שיש פסיק בין "לא" ל"תגנוב" בעשרת הדיברות, בכדי שיהיה מותר לפעמים לגנוב, ומבאר שם הזוהר שכשאדם מביט על הצדיק הוא לוקח חלק מנשמתו הטהורה אשר שורה על פניו, כמו שאומר האריז"ל שכשהאדם מביט על דבר מה, נשמתו הולכת אל הדבר הנראה ודבקה וחוזרת לעיניו, וכאשר היא דבקה בדבר הנראה היא מתאחות בו ונשארת מעט ממנה שם, ומעט מהדבר הנראה חוזר עימה, ולכן כשבעלי הרחמים מביטים בפנים העליונות, הרי חסד ורחמים באים עליהם.

בחלק התחתון של הלחיים מתחיל הזקן ששערותיו שחרות, לכסות אותם, וזה גבורתו.

הנה עניין הזקן הוא צינורות ההשפעה אשר מכניעים את החיצונים, ועוד שהוא מכסה את הפנים שלא כל הפנים יהיו גליוות, משום שהפנים

הוא האור המגולה, והנה החלק של הפנים העליון מגולה, אבל החלק התחתון של הלחיים מכוסה משום שהוא פחות נעלה מהחלק העליון, וכדי שלא יתאחזו בו החיצונים, לכן הוא מכוסה.

ושערותיו שחורות שזה מורה שיש בהם את כוח הדין להכניע את החיצונים, אבל שער זקן הכתר לכן שבלבנים משום שכולו רחמים.

שְׁפִירו דְּהַאי דִּיקְנָא, בְּט' תְּקוּנִין אֲשֶׁתִּכַּח. וְכֵד מְשַׁחא דְּרִבּוּת, דְּתִלַּת עֶשֶׂר נְבִיעִין דְּדִיקְנָא דְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא נְהִיר בְּהַאי דִּיקְנָא, אֲשֶׁתִּכַּחוּ כ"ב תְּקוּנִין. וְכֵדִין מִתְּבַרְכִין בְּלָהוּ. וְיִשְׂרָאֵל סְבָא מִתְּבַרְכָּא בְּהַאי, וְסִימָן, (בראשית מח) בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל. כָּל תְּקוּנִין דְּדִיקְנָא דָּא, אֻקְיָמְנָא בְּאֲדָרָא קְדִישָׁא, דְּכָלְהוּ מִתִּיקוּנִין דְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא אֲתִקְנוּ. וְהָכָא בְּעֵינָא לְגַלְאָה, מַה דְּלֵא אֲתִגְלִי תַמָּן, בְּגִין לְמֵיעַל בְּלֵא פְסוּפָא. (הא כל תקונין דדיקנא אוקימנא דכלהו מתיקונין דדיקנא (דעתיקא) עתיקא קדישא אוקימנא באדרא קדישא)

זקן התפארת

בזקן התפארת ישנם ט' תיקונים, וכשהוא מקבל שפע מזקן הכתר יש ב' עוד י"ג תיקונים שהם יחד כ"ב תיקונים, ובאמת שאפי' הט' תיקונים שלו הם מכוח הכתר.

הנה הט' תיקונים הם ב' שמות הויה אשר יש בכל אחת ד' אותיות, ועוד שם הויה שאינו משפיע, אלא הוא מקבל את שפע הח' תיקונים, והזקן של הכתר הוא ג' הויות, אשר יש בהם י"ב אותיות ועוד הויה אחת שמקבלת את השפע, וג' ההויות הם אחת של חסד, אחת של גבורה ממותקת בכדי להכניע את החיצונים, ואחת של רחמים, ובתפארת יש ב' הויות אחת של רחמים ואחת של גבורה להכניע את החיצונים.

והכ"ב תיקונים הם כ"ב אותיות התורה, שכל אות היא עולם שלם אשר יש בו כוח להכניע את החיצונים.

ובאמת כל זקן התפארת הוא ממידת הכתר, כמו שכתבתי באידרא, שיש פעמיים בתורה את מידות הרחמים, א: בכי תשא, שיש יש את י"ג

מידות הרחמים. ב: ב' בשלח, ששם יש רק ט' מילים של רחמים, שהם י"ג תיקונים, והכתר משפיע אותם להתפארת, אמנם גם את י"ג המידות הוא משפיע לתפארת, אלא כשהוא רוצה להשפיע מעט רחמים, הוא משפיע את המידות של פרשת שלח שהם רק ט' תיקונים, וכאשר יש רחמים גדולים הוא משפיע גם את י"ג מידות הרחמים, ולו עצמו יש את י"ג מידות של מיכה הנביא שהם "מי אל כמוך, נושא עון, ועובר על פשע, לשארית נחלתו, ולא החזיק לעד אפו, כי חפץ חסד הוא, ישוב ירחמהו, יכבוש עונותינו, ותשליח במצלות ים כל חטאתם, תתן אמת ליעקב, חסד לאברהם, אשר נשבעת לאבותינו, מימי קדם".

שִׁיתָא אֵינוֹן, ט' אֶקְרוֹן. תְּקוּנָא קְדָמָאָה, נֶפֶק הָהוּא נִיצוּצָא בּוֹצִינָא דְקַרְדִּינוּתָא, וּבִטֵּשׁ בְּתַחוּת שְׁעָרָא דְרִישָׁא, מִתַּחוּת קוּצִין דְּעַל אוּדְנִין, וְנַחֲתִית מְקַמֵּי פִתְחָא דְאוּדְנִין עַד רִישָׁא דְפּוּמָא. הָא תְּקוּנָא דָּא מַעֲתִיקָא קְדִישָׁא לָא אֲשַׁתְּכַח, אֶלָּא כִּד נְגִיד מְזֵלָא דְעַתִּיקָא קְדִישָׁא, וְתִלְיָא מְנִיָּה הָהוּא מְבוּעָא דְחֻכְמָתָא (חֲסֵר), כִּד אֵימָא אֲתַמְשָׁכָא וְאֲתַפְּלִילת בְּאוּרָא דְכִיָּא, הָהוּא חֲוָרָא נְקִיט אֵימָא (חֲסֵר), וְנִיצוּצָא עֲלֵת וְנִפְקֵת, וְאֲתַאֲחַד דָּא בְּדָא, וְאֲתַעֲבִידת חַד תְּקוּנָא.

אומר הזוהר שיש ו' תיקונים, והם נקראים ט'.

התיקון הראשון של הזקן, הוא שיוצא מאור הפנים מתחת שערות הראש, שערות קטנות מהאוזן ועד הפה, ואור זה כלול מאור וכלי, מכוח הגבורה של עתיק ומכוח החסד, אבל זה כוח שהיה אצל החכמה והבינה, ולא ישר הגיע מעתיק.

הנה לשכינה באמת יש רק ו' תיקונים, אבל למידת התפארת יש ט', והטעם שהם מ"מ רק ו' כמו שאומר הזוהר, משום שט' התיקונים הם ב' שמות הויה, אשר בכל אחת יש ד' אותיות, ועוד הויה אחת שכוללת את כל השפע שהיא מקבלת את השפע מכל התיקונים.

והנה בשם הויה יש ג' אותיות שמשפיעות, ואות אחת שמקבלת שהיא אות ה' אחרונה, ולכן מתוך ח' תיקונים יש רק ו' תיקונים, וזה מה שאמר שיש רק ו' תיקונים, אבל הם נקראים ט' משום שאנחנו כוללים את הכוח המקבל את השפע.

כבר נתבאר שאין השפע מגיע ישר מעתיק משום שהוא שפע שאין מושג לנו, ולכן הוא עובר דרך החכמה והבינה בכדי שיהיה לנו בו חכמה בינה והשגה.

והתיקון הראשון הם שערות שמקשרות את האזון לפה בצורה חיצונית, בכדי שמה שתשמע האזון יגזור הפה.

וְכַד אֶצְטְרִיךְ סִלְקָא דָּא עַל דָּא, וְאַתְּפְסִינָא חַד מִקְמֵי חֲדָא. וּבְגִין כֵּךְ כֹּלָא אֶצְטְרִיךְ, חַד לְמַעַבְד נּוֹקְמִין. וְחַד לְרַחֲמָא. וְעַל הַאי תְּאִיב לְהַאי דִּיקְנָא דְּוֹר מִלְפָּא, כְּמָה דְּאוּקִימְנָא.

בְּהַאי דִּיקְנָא ט' תְּקוּנִין אֲשַׁתְּכַחוּ, שִׁיתָא רַבּוּן דְּתַלְיִין בְּהוּ, וּמִתְפְּשִׁטִּין בְּכָל גּוּפָא. וְאַלִּין שִׁיתָא דְּתַלְיִין, תַּלְיִין בְּשַׁעְרֵי דְּתַחוּת תְּקִרְוָא דְּבוֹסְמִין. תֵּלֶת מֵהַאי סְטְרָא, וְתֵלֶת מֵהַאי סְטְרָא. וּבִיקִירוּתָא דְּדִיקְנָא, תַּלְיִין תֵּלֶת אַחֲרָנִין. חַד לְעִילָא בְּשַׁפּוֹן, וְתֵרִין בְּאִינוֹן שַׁעְרֵין דְּתַלְיִין עַד טְבוּרָא. וְכָל הַנִּי שִׁיתָא, ג' מִכָּאן וְג' מִכָּאן, אֲתַמְשְׁכֵן וְתַלְיִין כְּלָהוֹן, בְּאִינוֹן שַׁעְרֵי דְּתַלְיִין וּמִתְפְּשִׁטִּין בְּכָל גּוּפָא.

וּבְגִין דְּהַנִּי תֵּלֶתָא אִינוֹן בִּיקִירוּ דְּדִיקְנָא יִתִּיר מִכְּלָהוּ, כְּתִיב בְּהוּ שְׁמָא קְדִישָׁא. דְּכְתִיב, (תְּהִלִּים קיח) מִן הַמִּצַּר קָרָאתִי יְהוָה, עֲנֵנִי בְּמִרְחָב יְהוָה, יְי' לִי לֹא אֵירָא. וְהָא דְּאוּקִימְנָא בְּאַדְרָא, מִן הַמִּצַּר קָרָאתִי יְהוָה, מֵאַתֵּר דְּשַׁרֵּי דִּיקְנָא לְאַתְפְּשָׁטָא, דְּהוּא אֲתֵר (ס"א דְּחִיק) רְחִיק מִקְמֵי אוּדְנִין, שְׁפִיר הוּא.

יש בזקן זה ב' סוגי שערות אחד לעשות דין, ב' לעשות רחמים.

משום שיש בזקן כוח של חסד וגבורה של הכתר, לכן יש בו ב' כוחות, ואינם רק אור וכלי כנ"ל, אלא הם ב' שערות בפני עצמם, אחת של חסד ואחת של רחמים, משום שגם שעושים דין, יש לעשותו ברחמים, שמא יש צדיקים בין הרשעים, וכן שעושים רחמים יש לעשותם בדין, שמא יש שם רשעים.

יש בזקן ג' תיקונים מצד ימין, וג' מצד שמאל, ואחד בשפתיים, וב' בב' חלקי הזקן שמארך, אחד בצד החיצוני שלו שהוא המזל הזכרי, ואחד בצד הפנימי שהוא המזל הנקבי.

ועיקר האור הוא מג' אלו האחרונים, ולכן אמר דוד בט' תיקוני הזקן אשר הזכיר אותם במזמור "מן המצר", בג' מט' אלו שם ה', משא"כ בשאר התיקונים אין שם ה'.

וודאי שג' אלו יותר עיקריים, משום שהשפתיים ודאי שהם עיקר, משום שמהם יוצא הדיבור, וכן המזלות עיקריים, משום שדרכם עובר השפע.

וּבִסְפָּרָא דְּאַגְדָּתָא דְּבִי רַב יִיבָא סָבָא, הָכִי אָמַר וְאוֹקִימ, דְּשִׁירוּתָא דְּדִיקְנָא מִחֶסֶד עֲלָא, דְּכְתִיב, (דברי הימים א כט) לֵךְ יְיָ הַגְדֹּלָה וְהַגְבוּרָה וְהַתְפָּאֶרֶת וְגו'. וְכָלֹא הוּא, וְהָכִי שְׁאֲרִי, וְתַשְׁעָה אֲתַמְשֶׁכֶן וְתַלְיִין בְּדִיקְנָא, וּמִקְמִי אוֹדְנִין, הָכִי שְׁאֲרִי, וְקִיּוּמָא לֹא מִתְקִיּוּמִין אֶלָּא בְּאַתָּר אַחֲרָא, כְּמָה דְּאוֹקִימָנָא.

דף רצ"ה ע"ב

וְכַד אֶצְטְרִיךְ עֲלֵמָא לְרַחֲמִי, אֲתַגְלִיָּא מְזֻלָּא קְדִישָׁא. וְכָל הַגִּי תְקוּנִין דְּבִדִּיקְנָא יִקְרָא דְּזַעִיר אֲנַפִּין, כְּלָהוּ רַחֲמִי מִשְׁתַּכְּחִי. וְכַד אֶצְטְרִיךְ לְדִינָא, מִתְחַזְּיָא דִינָא, וְכַדִּין עֲבָדִין נֹקְמִין לְשִׁנְאִיהוֹן דִּישְׁרָאֵל, לְאִינוֹן דְּעָקִין לָהּ. (דף רצ"ה ע"ב) כָּל יִקְרִי דְּדִיקְנָא, בְּאִינוֹן שְׁעָרֵי דְּתַלְיִין אִינְהוּ, מְשׁוּם דְּכָלֹא בְּהָאִי תַלְיִין.

כָּל הַגִּי שְׁעָרֵי דְּדִיקְנָא דְּזַעִיר אֲנַפִּין, כְּלָהוּ קְשִׁישִׁין תְּקִיפִין, מְשׁוּם דְּכָלֹהּ אֲכַפִּיין לְדִינִין, בְּשַׁעֲתָא דְּמְזֻלָּא קְדִישָׁא אֲתַגְלִי. וְכַד בַּעַל לְאַגְחָא קְרָבָא, בְּהָאִי דִּיקְנָא אֲתַחְזִי כְּגַבְרָתְקִיף, מְאֲרִי נְצַחֵן קְרָבִיא. וְכַדִּין מְרִיט מֵאן דְּמְרִיט, וְאַגְלִישׁ מֵאן דְּאַגְלִישׁ.

רב ייבא אמר שכוח הזקן מתחיל מכוח החסד, וזה נכון שכוח הזקן מתחיל מחסד, אבל באמת לבסוף המה משנות את הסדר לצורך ההנהגה, כמו שאמר האריז"ל שפעמים יש תיקון שהוא יותר מעולה והוא במקום יותר נמוך בפנים של מידת התפארת.

ועיין בביאור הסולם באופן אחר.

כשהזקן משפיע רחמים, אזי הכתר משפיע עליו רחמים, ויש רחמים בעולם, וכשהוא מעניש את הרשעים שונאי ישראל, אזי הוא לבדו עושה את הדין, משום שהכתר אינו משפיע כוח לעשות דין, משום שהוא כולו רחמים, והדין נעשה ע"י שמסלק ה' את השפע, וממילא אין חיים לתחתונים, משום שכל אדם ואדם וכל דבר בעולם, חי רק ע"י החיים שה' נותן לו, וברגע שחיו אינם איתו, הרי הוא כאבן דומם.

בעת אשר זקן התפארת כופה את הדינים הכתר משפיע לו שפע רחמים, שכפיית הדין אינו דין אלא רחמים, וכאשר הוא עושה מלחמה, אזי נתלשים כמה שערות, דהיינו שעניין השפעת הדין, הוא מריטת השערות של הזקן, וכן של השערות ראש נתלשות, ש"אגליש" [הנאמר כאן בדברי הזוהר] הוא מלשון גבחת כמובא בביאור הסולם, והיינו שאפי' שערות הראש, נופלות על הרשעים, וכל שכן שערות הזקן.

הַנִּי תַשְׁעָה תְּקוּנִין, אֲמַרְן מֹשֶׁה זְמַנָּא תְּנִינָא, בְּשַׁעְתָּא דְּאַצְטְרִיךְ לְאַהֲרָא לֹון בְּלֵהוּ רַחֲמִי. דְּאַף עַל גַּב דְּתִלְיִסְר תְּקוּנִין לֹא אֲמַרְן הַשְׁתָּא, בְּכוּנָא תְּלִיָא מְלֵתָא, דְּהָא לֹא יִיעוּל בְּהַנִּי תְּקוּנִין לְאַדְפְּרָא, אֶלָּא בְּמִזְלָא אֲתַפּוּן, וְאַדְפֵּר לִיה. הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב, (במדבר יד) עֲתָה יִגְדֵּל נָא כַּח יְיָ. מֵאן כַּח יְיָ. הַהוּא דְּאַקְרִי מִזְלָא קְדִישָׁא, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין. דְּחִילָא דָּא, וְנִהִירוּ דָּא, מִמִּזְלָא תְּלִי. וְכִיּוֹן דְּאֲמַר מֹשֶׁה דָּא, וְאַדְפֵּר דָּא, וְאַתְפּוּן בִּיה, אֲמַר הַנִּי תַשְׁעָה תְּקוּנִין, דְּתִלְיִין בְּזַעִיר אֲנַפִּין. בְּגִין דִּינִהִירוּ בְּלֵהוּ, וְלֹא יִשְׁתַּכַּח דִּינָא. וְעַל דָּא כָּלָא בְּמִזְלָא תְּלִי.

האי דיקנא פד שראן שְׁעֵרִי (ס"א לאתערבא) לְאַתְעֲרָא (לאתארכא), אֲתַחֲזִי בְּגִיבֵר תְּקִיף בְּגִיבֵר מְאִרִי נֶצַח קְרִבִּין. בְּהַאי דִּיקְנָא, נְגִיד מִשַּׁח דְּרַבּוּת מַעֲתִיקָא סְתִימָאָה. בְּמָה דְּאֵת אֲמַר, (תהלים קלג) בְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזֶּקֶן זֶקֶן אֲהֲרֹן.

משה בפרשת שלח אמר את הט' תיקונים האלו, ומ"מ הוא התכוון להמשיך להם שפע מי"ג מידות הרחמים הגדולים, משום שכל תיקון כאן נכלל בכמה תיקונים בכתר, ולכן אפי' שהוא לא אמר את כל תיקוני הכתר, מ"מ משום שהוא התכוון, ובאמת תיקוני התפארת כוללים בתוכם את כל תיקוני הזקן, הרי זה נחשב כאילו הוא אמר את כולם, ובכך מתורץ איך הואילא מחשבתו של משה, משום שמחשבתו הייתה עם דיבור, וכן ראיתי בסידרו של הרה"ג בינג מבני ברק, שכל כונה צריכה להיות כלולה בדיבור.

כוח התפארת הוא בזקן, ומשום כשדוד היה נחלם בשונאיו, הוא היה מתפלל לזקן זה שישפיע לו את כוח הנצחון.

אֵלֶּיךָ שְׁעָרֵי לֹא חֲפִיזִין עַל שְׁפוֹן, וְשְׁפוֹן כָּלֵהוּ סוּמְקִין כְּוֹרְדָא. דְּכְתִיב, (שיר השירים ה) שְׁפָתַי שׁוֹשְׁנִים. שְׁפוֹן מְרַחֵשׁ גְּבוּרָה, מְרַחֵשׁ חֲכָמָתָא. בְּאֵינוֹן שְׁפוֹן תְּלִיז טב וביש, חַיִּי ומוֹתָא. מֵאֵלֶּיךָ שְׁפוֹן תְּלִיז מְאָרִיהוֹן דְּאַתְעָרוּתָא, דְּכַד מְרַחֵשׁ אֵלֶּיךָ שְׁפוֹן, מִתְעָרִין כָּלֵא לְמַגְזֵר (מארי) דִּינָא, בְּכָל בְּתֵי דִינִין, (דמדוריהוֹן בהוֹן, ובגין כך) דְּאֶקְרוּן עִירִין. דְּכְתִיב, (דניאל ד) בְּגִזְרַת עִירִין פְּתָגְמָא וּבִמְאִמָּר וְגו'. (ובמימור קדישין שאלתא)

מֵאֵי עִיר. בְּסִפְרָא דְּאֶגְדָּתָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (שמואל א כח) וַיְהִי עֶרְךָ. דְּמִתְעָרִין דִּינִין לְאֵינוֹן דְּלֹא אֶתְרַחֵמוּ לְעִילָא, בְּגִין כֶּךָ מִתְעָרִין אֵלֶּיךָ דְּאֵינוֹן מְאָרִי דְּבָבוּ, (ס"א להו) (בכלהו) וְעַם כָּל דָּא בְּתָרֵי גּוֹוֹנֵי בְּרַחֲמֵי וְדִינָא, וְעַל דָּא אֶקְרוּן עִיר וְקָדִישׁ דִּינָא וְרַחֲמֵי.

וּבְאֵלֶּיךָ שְׁפוֹן, אֶתְחַזִּי פּוּמָא כְּדֵי אֶתְפָּתַח. רוּחָא דְּנִפְיָק מִן פּוּמָא, בִּיה מִתְלַבְּשִׁין כְּמָה אֶלְף וְרַבְבָּן. וְכַד אֶתְפָּשֵׁט, מִתְלַבְּשִׁין בִּיה נְבִיאָן מְהִימְנִי. וְכָלֵהוּ פָּה יִי' אֶקְרוּן. כְּדֵי מְלִין נִפְקִין מִן פּוּמָא, וּמִתְרַחֵשִׁין בְּשְׁפוֹן, מִתְנַהֲרִין לְכָלֵהוּ תְּמִנֵי סָרִי אֶלְפִין

עֲלָמִין, עַד דְּמַתְקֻטְרִין כִּלְהוּ כְּחָדָא, בְּתַמְנִיסָר אֹרְחִין וּשְׁבִילִין,
דְּאַשְׁתְּמוּדְעָן.

וְכָלָא מְחַפְּאָן לְפֻמָּא דָּא, (בדא) בְּלִישָׁן מְמִלָּל רְבִרְבָּן
בְּקִיטְרָא דְטִיְהֶרָא בְּעוּטְרָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (שיר השירים ה) חָפֹז
מִמֶּתְקִים, מִמֶּתְקִים וְדָאִי. מָאִי חָפֹז. כְּמָה דְּאֵת אָמֵר, (איוב לד)
וְחִיךְ יִטְעֵם לֶאֱכֹל. וְכָלוּ מִחֲמָדִים, אֵשׁ וַיִּמֵּם. אֲשָׁא וַיִּמֵּיִא
מִתְקַנָּן, (ס"א מתדבקין ויאן) יֶאֱן בְּצִיּוּרִי, (בציורוי) דְּהָא
גְּוֹנִי מִתְחַפֵּרָן כְּחָדָא.

שפתי התפארת

השפתיים פנויות משערות, בכדי שהדיבור יצא לרווחה, ויתגלה אור
השפתיים, משום שאור השפתיים ממתק את ההבל היוצא מהם כמובא
בהאריז"ל, ומהם יוצאים כל הגזרות הטובות והרעות, כמו שכתוב "ובגזרת
עירין פתגמים".

הנה השתפים הם ב' שפות עליונה ותחתונה, העליונה היא כוח
הרחמים, התחתונה היא כוח הדין.

עיר הוא מלשון דין, וקדיש [כמו שכתוב בפסוק "עיר וקדיש מן שמיא
נחית"] הוא כוח החסד, משום שמידת התפארת היא מנהיגה את העולם
הזה שהוא עולם הבחירה שיש בו טוב ורע, ולכן יש בה את ב' הכוחות
האלו.

רוח הפה, משפיעה למידת היסוד, אשר היא משפיעה לשכינה, וכן היא
משפיעה לשאר מלאכים, וכן היא משפיעה לנביאים את כוח רוח הנבואה,
כמובא בהאריז"ל בשער רוח הקודש, שכוח הנבואה הוא מגיע מהבל
אלוקי אשר מתגלה בנביא, שהרי כל הבל הוא מעצמות ה', וודאי שה'
הוא כולו שכל קדוש, ואינו גוף חלילה שאין בה מחשבה בכל חלק וחלק
שבו.

כולם מצפים לרוח פה זה.

היינו כמו שכתוב "ויפח באפו רוח חיים", וכמו שכתוב "בדבר ה' שמים
נעשו", וביאר הבעש"ט שהדיבור של ה' אינו מצווה למלאכים שיעשו

השמים, אלא עצם הדיבור של ה' מקיים את השמים, ומקיים אותם, הדיבור של הוא מעצמותו של ה', ולכן כולם מצפים לפה זה.

חבו, בַּאֲתוֹן רְשִׁימָן, דְּמַתְּגַלְפָן בְּעֵטְרוֹי גְּלִידִין (גליפין) אחה"ע בַּגְּרוֹן. א', דְּטָרִיד מְלָפִין, (דניאל ב) וּמַהֲעֵדָא מְלָפִין, וּמַהֲקָם מְלָפִין. ח', דְּטָרִיד וְנַחֲתִית, וְסָלִיק וְעֵטִיר, כְּבִישׁ בְּאִשָּׁא גְּלִיף בְּרוּחָא. ה' יְנִיקָה דְּאִימָא, סְטִיר לְנוֹקְבָא, אֲתַפְּשֵׁט לְנוֹקְבָא רַבָּא, בְּתִיאֻבְתָּא דְּקֶרְתָּא קְדִישָׁא, (עד דמתקטרי) מִתְקַטְרִי אֲתֶרִין דָּא בְּדָא. כְּמָה דָּאֵת אֲמֵר, (שיר השירים ד) הֵרֵם הַמִּזְרָג גִּבְעַת הַלְבוּשָׁה. ע' טִיהֲרָא דְּטִיפְסָא, גְּלִיפָא בְּטִיפְסָא, רְהִיטִין דְּעֲנַפִּין מִתְאַחֲדִין, לְסֵטְרוֹי לְרוּחִין גְּלִיפִין.

וְהָא בְּרִזֵּי דְּאֲתוֹן דְּשִׁלְמָה מְלָכָא, אֲתַעֲטְרוּ אֵלֶין אֲתוֹן ד', בְּד' גִּיכ"ק בְּחִיךְ כְּמָה דָּאֵת אֲמֵר וְחִיךְ יִטְעֵם לְאֶכּוּל, (איוב ו) הַיֹּאכֵל תִּפְּל מִבְּלִי מֶלֶח וְגו'. וּכְתִיב (ישעיה לב) וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה שְׁלוֹם. (תהלים יט) הִנֵּחַמִידִים מִזֶּהָב וּמִפָּז רַב וּמִתּוֹקִים וְגו'. מִתּוֹקִים וְדָאִי.

דְּוֹד מְלָכָא אֲמֵר, גַּם עֲבַדְךָ נִזְהָר בָּהֶם וְגו'. אֲסִהֲדָנָא עָלֵי דְּכָל יוֹמָאִי אֲזִדְּהֲרָנָא בָּהוּ, דְּלֹא לְאֲטַעָא בָּהוּ, בְּר יוֹמָא חַד דְּעֵטִירָנָא עֵטְרִי מְלָכָא, בְּמַעֲרֵתָא דְּמִרוּנָא, וְחִמִּינָא בּוּצִינָא דְּאִשָּׁא מִתְּלֵהָטָא אֶפּוֹתִיא דְּמִרוּנָא (נ"א דמערתא), וְאֲזִדְּעִזְעָנָא. מִהֵּוּא יוֹמָא אֲזִדְּהֲרָנָא בְּדַעֲתָאִי בָּהוּ, וְלֹא שְׂבִיקָנָא לֹון כָּל יוֹמָאִי. זָכָאָה חוֹלְקִיָּה מֵאֵן דְּאֲזִדְּהֵר בְּמַתִּיקָא דְּמְלָכָא, וְטַעִים בָּהוּ בְּדִקְחָזִי. עַל דָּא כְּתִיב, (תהלים לד) טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב יְיָ וְגו'. וּכְתִיב (משלי ט) לָכוּ לֶחֱמוּ בְּלַחְמֵי וְגו'.

כאן הזוהר מבאר את סדר ה' מוצאות הפה, והנה אותיות אחה"ע, הא' היא מקימה ומורידה מלכים, הח' הוא כוח האש והרוח, ה' היא בינה שמניקה את השכינה, ע' הם כל ענפי התפארת, כמו שידוע ששם הכתר הוא אהיה, ושם החכמה הוא כשמה כן הוא ששמה מתחילל באות ח' ויש

בה חסד וגבורה כידוע, וה' היא בינה שכידוע שהיא אות ה' השניה של שם הוי"ה היא הבינה, וידוע שהיא זאת שבונת את השכינה, ואות ע' היא מידת התפארת שיש בה ז' מידות שהם שבעים כוחות של מידת התפארת, שהם שבעים פנים לתורה.

שלמה המלך מבאר שאותיות אחה"ע מתחברות באותיות גיכ"ק שהם אותיות הגרון, ואחה"ע הם אותיות החיך, שהגרון והם הם התפשטות החכמה והבינה, והלשון היא כוח הדעת, וזה ענין זיוג הנשיקין, משום שיש בגרון ובחיך ובלשון את כוח ההולדה, וכתוב "חיך יטעם לאכול", "היאכל תפל מבלי מלח", "והיה מעשה הצדקה שלום", "הנחמדים מזהב ומפז מתוקים מדבש ונופת צופים", והיינו שפסוק א' שהוא מדבר על החיך הוא כוח החכמה שהיא כוח הרחמים, ופסוק ב' הוא כוח הבינה שבגרון שהיא כוח הגבורה ולכן כתוב כאן מלח שהוא מכוח הדין, ופסוק ג' הוא רומז על הלשון שהיא כוח הרחמים שעושים שלום בין חסד לגבורה, ומהכל ביחד נעשה דבר מתוק, ולכן כל צבא השמים מצפים לפה קדוש זה.

דוד המלך אמר "גם עבדיך נזהר בהם", וכונתו הייתה על הזיוג הזה, וכן רשב"י אמר שהוא כל ימיו נזהר בזיוג קדוש זה, ופעם לא נזהר ובאמת אש הגיע מן השמים למקום לימודו, ומאז נזהר בכך ביותר, והטעם שחשב שאין לו כ"כ צורך לכיין עניין גבוה זה, והראו לו מן השמים, שהוא גדול הדור והכל תלוי בו.

והעניין שכל זיוג של יסוד ביסוד, קודם לו זיוג של נשיקין, שהוא כוח הפנימי של הגוף, וזיוג היסודות הוא זיוג חיצוני שיוצר את הגוף.

דף רצ"ו ע"א

אֶתְפַּשֵׁט דְּכוּרָא בְּדַעַת, וְאֶתְמַלִּיין אֶבְסִדְרִין וְאֶדְרִין, מִרִּישָׁא דְּגוּלְגֻלְתָּא שְׂרִי, וְאֶתְפַּשֵׁט בְּכָל גּוּפָא, מְחִדּוּי וּדְרוּעוּי וּבְכָלֵּא. מֵאַחֲרוּי, אֶתְדַּבֵּק נִיצוּצָא דְּבוּצִינָא דְּקִרְדִּינוּתָא, וְלֵהָטָא וְאַפִּיק (דף רצ"ו ע"א) גֻּלְגֻלְתָּא חֲדָא, סְתִימָא מְכָל סְטְרוּי, וְנִהִירוּ (ס"א ונחיתו) דְּתִרֵי מוֹחֵי גְלִיפֵן בָּהּ, וְאֶתְדַּבֵּק בְּסְטְרוּי

דְּכֹוּרָא. בְּגִין כֶּךָ אֶתְקַרִי (שיר השירים ה) יֹנְתִי תַמְתִּי, אֶל
תְּקַרִי תַמְתִּי אֶלָּא תֹאמְתִי וְדָאִי.

שְׁעָרוֹי דְּנוֹקְבָא כְּלִילָן בִּיה גְּוֹנִי (ס"א גוּוֹנִי בְּגו גוּוֹנִי),
כְּדִכְתִּיב, (שיר השירים ז) וְדָלַת רֹאשְׁךָ פֶּאֶרְגָּמָן. אֶתְקַטֵּר גְּבוּרָה
בְּחִמְשָׁא גְּבוּרָאן, וְאֶתְפָּשֶׁט נֹקְבָא בְּסִטְרָהָא, וְאֶתְדַבֵּק בְּסִטְרוֹי
דְּכֹוּרָא.

מידת השכינה - המלכות

התפשט הדעת של התפארת בגוף, ומכוח הגבורה שבו נעשית השכינה,
מאחוריו.

השכינה היא כוח שמקבל את כל השפע ומעביר אותו לתחתונים, היא
שורש עם ישראל.

השכינה נעשית מאחורי התפארת שהוא צד הדין, משום שאין בה שום
אור, והטעם שהרי עם ישראל צריך לבוא לעולם הזה ריק ממצות, בכדי
לעשות אותם בעצמו ולקבל עליהם את השכר.

ויש זמנים אשר עם ישראל מגיע למקום הרחמים, ואז השכינה מגיעה
לצד הפנים של מידת התפארת והם עומדים פנים בפנים, דהיינו שפני ה'
אל עם ישראל, ופני עם ישראל לה'.

שערות השכינה בצבע ארגמן, והיא נעשית מאחורי התפארת מה'
גבורות.

הנה יש למידת התפארת, ה' כוחות חסד כנגד ה' ספרי תורה, וכן יש
לשכינה ה' גבורות כנגד ה' ספרי תהילים, והם כוחה, שמהם היא עשויה.

ושערותיה בצבע אדום עם גונים מרובים, משום שממנה כוח הדין
מושפעים לעולם, יש פעמים שהדין רב ולכן מושפע גוון אדום חזק ביותר,
יש פעמים שמגיע כוח דין פחות והוא צבע אדום חלש יותר.

עַד דְּאֶתְפָּרְשָׁא מְסִטְרוֹי. וְאֶתִּיאַת לְאֶתְחַבְּרָא עִמִּיהָ אֶפִּין
בְּאֶפִּין. וְכֹד מִתְחַבְּרָן מִתְחַזְּזִין חַד גּוּפָא מִמֶּשׁ. מִהָכָא אֹלִיפְנָא,

דָּכַר בְּלִחְדוֹדוֹ, אֶתֶּחֱזִי פֶּלֶג גּוֹפָא, וְכִלְהוּ (וּכְלֹא אִיהוּ) רַחֲמֵי. וְכִךְ נִוְקְבָא. וְכִד מִתְחַבֵּר בְּחֶדָא, אֶתֶּחֱזִי כֹּלָא חֵד גּוֹפָא מִמֶּשׁ, וְהָכִי הוּא. אוּף הָכָא, כִּד דְּכַר אֶתְחַבֵּר בְּנוֹקְבָא, כֹּלָא הוּא חֵד גּוֹפָא, וְעֲלָמִין כִּלְהוּ בְּחִידוֹ, דְּהָא כִּלְהוּ מִגּוֹפָא שְׁלִים מִתְבָּרְכֵן.

וְהֵינּוּ רְזָא, (שְׁמוֹת כ) עַל כֵּן בֵּרַךְ יי' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ. דְּהָא אֲשֶׁתִּכַּח כֹּלָא בְּחֵד גּוֹפָא שְׁלִים, דְּהָא מִטְרוּנִיתָא אֶתְדַּבְּקַת בְּמִלְפָא, וְאֲשֶׁתִּכַּח גּוֹפָא חֵד. וְעַל כֵּן בֵּרַכְאֵן מִשְׁתַּבְּחִין בְּהָאֵי יוֹמָא. וּמִהָכָא, מֵאֵן דִּלָּא אֲשֶׁתִּכַּח דְּכַר וְנוֹקְבָא, אֶקְרִי פֶּלֶג גּוֹפָא, וְלִית בְּרַכְתָּא שְׂרִיָא בְּמִלָּה פְּגִימָא וְחִסְרָא, אֶלָּא בְּאַתֵּר שְׁלִים, בְּמִלָּה שְׁלִים, וְלֹא בְּפִלְגוֹת מְלָה, וּפִלְגוֹת מְלָה לֹא אֶתְקִיִּים לְעֲלָמִין, וְלֹא אֶתְבָּרְכֵן לְעֲלָמִין.

בעת זמן הרחמים מגיעה השכינה אל מול פני התפארת, שאז יש זיווג, וע"י זיווג יש תולדות, ורק אז יש שלמות לזכר, משום שאיש ללא אישה אינו שלם, והמפרשים מבארים משום שרק ע"י הבנים האיש והאישה נעשים שלמים.

אמנם יש מפרשים שבעצם זה שהאיש והאישה נישאים, נעשית בהם שלמות, משום שהבעל הוא בעל מידות חסד, אמנם דעותיו אינם כך, והאישה היא רכה בדעותיה ומידותיה אינם כן, ולכן אחד משלים את השני, זה מה שאמר באידרא שדיני הזכר רכים בראשו וקשים ברגליו, ודיני הנקבה רכים בראשה וקשים ברגליה.

שבת היא זמן הרחמים משום שאז יש זיווג בעולמות.

כן אמרו חז"ל בכתובות שעת הזיווג הוא בשבת, וכן מובא בהאריז"ל שעת הזיווג הגדול הוא בשבת, ולכן בשבת יש קדושה גדולה, משום שמהזיווג מגיעים לעולם הזה נשמות יתירה לכלל עם ישראל, ויש ג' זיווגים בשבת, בלילה וזה הנפש יתירה, ביום וזה הרוח יתירה, ובצהריים, וזה הנשמה יתירה.

נוי דְּנוֹקְבָא, כֹּלָא מְנוּי דְּכֻוְרָא הוּא. וְהָא אוֹקִימְנָא מְלִי, וְאֲשֶׁתְּמוֹדֵעַן בִּינֵי חֲבֵרִיָּא. מִהָאֵי נִוְקְבָא מִתְאַחֲדֵן כֹּל אִינוּן

דִּלְתָתָא. מְנָה יִנְקִין, וּבִה תְּבִין, וְהִיא אֶתְקְרִיָא אִם לְכֻלָּהּ. כְּמָה דְּאֶחָרָא אִם לְגוּפָא, וְכָל גּוּפָא מְנָה (ס"א לַגְּנָתָא וְכָל גְּנָתָא מְנָה) יִנְקָא. כִּךְ הִיא אִם לְכֻלָּהּ אֶחָרָנִין דִּלְתָתָא.

כְּתִיב, (משלי ז) אֲמֹר לַחֲכָמָה אֲחוֹתִי אֵת. אֵת חֲכָמָה וְאֵת חֲכָמָה, וְהִיא נִוְקְבָא, אֶתְקְרִי חֲכָמָה זַעֲרָא לְגַבִּי אֶחָרָא וְעַל דָּא כְּתִיב, (שיר השירים ח) אֲחוֹת לָנוּ קִטְנָה וְשָׁדִים אֵין לָהּ וְגו'. דִּהָא דָּא בְּגִלּוּתָא אֶתְמַשֵּׁךְ. אֲחוֹת לָנוּ קִטְנָה, וְדִיא קִטְנָה אֶתְחַזִּי אֲבָל רַבְרָבָא הִיא, וְסָגִיָא הִיא, דִּהָא הִיא שְׁלִימוֹ דְּנִטִּיל מִכְּלָא. כְּמָה כְּתִיב, (שם) אֲנִי חוֹמָה וְשָׁדִי כְּמִגְדָּלוֹת. וְשָׁדִי, דִּהָא מְלִיזִין אֵינוֹן לִינְקָא לְכֻלָּא. כְּמִגְדָּלוֹת, דְּאֵינוֹן נִהְרִין רַבְרָבִין דְּנִפְקוּ מֵאִימָא עֲלָאָה.

יופִי הַשְּׂכִינָה מֵהַזְכֵּר, וְהִיא אִם לְכָל עוֹלָמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים, וְכֵן [אֵין לוֹמַר כַּפָּה] לְהַבְדִּיל "לִילִית" הִיא אִם לַגְּשָׁמִיּוֹת, וְהִיא מְבִיאָה אֶת בֶּשֶׂר הָאָדָם, שְׂכִידוֹעַ הַבֶּשֶׂר שֶׁל הָאָדָם הוּא מְכוּחַ הַנ"ל, שֶׁהִיא הֵייתָה אִישְׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן, וְלִכֵּן נֹאמַר לְנַחֵשׁ "וְעַפְרָא תֹאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ", דִּהֵינּוּ אֶת בֶּשֶׂר הָאָדָם שְׁנִקְרָא עֶפֶר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "כִּי עֶפֶר אַתָּה וְאֵל עֶפֶר תִּשׁוּב", וְלִכֵּן אִפִּי כָל הַצְדִּיקִים שַׁעַת אַחַת לִפְנֵי תַחִיית הַמֵּתִים, גּוֹפִם יִרְקֵב וְיַעֲשֶׂה לָהֶם גּוֹף חָדָשׁ כְּמוֹבָא בְּגַמ' בַּשַּׁבָּת.

וְהַטַּעַם שִׁיּוּפֵי הַשְּׂכִינָה מֵהַזְכֵּר, מִשּׁוּם שְׁבָה יֵשׁ רַק אֶת כּוֹחַ הַדִּין, וְהַזְכֵּר נֹתֵן בָּהּ אֶת כּוֹחַ הַרְחָמִים, וְלִכֵּן הוּא זֶה שַׁעֲשֻׁה אֹתָהּ כְּלוּ כְּמוֹבָא בַּחז"ל בְּסִנְהֶדְרִין, שֶׁמֵּהוּת הַכְּלִי הוּא לְהַכִּיל בְּתוֹכּוֹ אֹר, וְכֵן הָאִישָׁה לֹלָא הַחֲסֵד הִיא כְּלוּ רַק לֹלָא תוֹכֵן, וְרַק כְּשִׁמְגִיעַ אֹר הַחֲסֵד הוּא נַעֲשֶׂה נִשְׁמָה לְגוּפָה, וְעוֹד שֶׁהִיא כּוֹחַ הַגְּבוּרָה אֲשֶׁר הוּא מִתְּפַשֵּׁט וּמִתְּפַשֵּׁט עַד אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה לְכָל כִּידוּעַ, שׁוֹהַ מֵהוּת הָאֵשׁ שֶׁשׁוֹרֶפֶת וְשׁוֹרֶפֶת עַד אֲשֶׁר שׁוֹקֵטָהּ, וְלִכֵּן הִיא צְרִיכָה אֶת כּוֹחַ הַחֲסֵד שִׁמְתֵּק אֶת הַדִּין, וְאִזִּי הַדִּין נַעֲשֶׂה עוֹר לְחֲסֵד, מִשּׁוּם שֶׁבַחֲסֵד אֵין אֶת כּוֹחַ הַפְּעוּלָה, אֲלֵא הוּא כְּדוּמָם, אֲבָל כּוֹחַ הַדִּין נֹתֵן בּוֹ אֶת הַתַּעֲוָה לַפְּעוּל לֹלָא הֶרֶף.

הַשְּׂכִינָה נִקְרָאת חֲכָמָה קִטְנָה, מִשּׁוּם שֶׁשֶׁ חֲכָמָה גְּדוּלָהּ, בְּגִלּוּת הִיא קִטְנָה, אֲבָל בְּאִמָּת הִיא גְּדוּלָהּ.

ידוע שמידת החכמה היא זאת שמיסדת את מידת השכינה, ולכן השכינה נקראת על שמה, והנה בגלות האור אבד מעט, ולכן עם ישראל והשכינה בגלות, אבל באמת היא גדולה, משום שאפי' שיש גלות מ"מ מעלתינו גדולה, וזה מה שכתוב שיאמרו הגויים לעתיד לבוא, "הגדיל ה' לעשות עם אלה", עם עם ישראל שאמרו "אלה אלוקך ישראל", אפי' שהיו חוטאים מ"מ הגדיל ה' לעשות עימם טוב, ולכן היינו שמחים.

שהכל הוא רק הסתר, דהיינו שרק איננו יודעים את מעלינו, אבל מעלתינו גדולה מאוד, כמו שאמר האריז"ל למהרצ"ו, וכן מובא בגמ' ביומא שיש אומרים שאנחנו יותר גדולים מהראשונים.

והחידוש שהשכינה היא מהחכמה, הוא שסוף מעשה דהיינו השכינה שהיא מושלת על עולם העשייה, במחשבה תחילה, דהיינו שהכל מושרש בחכמה, שאפי' הגשמיות המוחלטת מושרשת במקום הגבוה ביותר, משום שכל מעשה תחתון מעורר מאוד את המעשה העליון, אפי' הגשמיות הזו היא הייתה במחשבת הבורא שתהיה, והיא צריכה להיות, וא"א בלעדיה, שרק הריחוק שלנו מה', הוא גורם לנו שנרצה אותו כמובא בצמח צדק, ורק ע"י החושך יודעים את מעלת האור כמובא בספר קהלת, ורק ע"י שיש חושך וה' עושה אור, יודעים שה' שולט גם על החושך כמובא ברמח"ל.

תו אתפֿשֿט דְּכוּרָא בְּיָמֵינָא וּשְׂמָאֵלָא, בְּיָרוּתָא דְּאַחְסָנָא. וְכֵד גּוּוּנִי אֶתְחַבְּרוּ, אֶקְרִי תַּפְאֶרֶת. וְאַתְתֶּקֶן כָּל גּוּפָא, וְאַתְעֲבִיד אֵילָנָא רַבְרָבָא, וְתַקִּיף, שְׁפִיר וְיָאָה, (דְּנִיאל ד') תְּחוּתוּהִי תַטְלִל חֵיוֹת בְּרָא, וּבְעֲנָפוּהִי יְדוּרוֹן עוֹפֵי שְׂמִיָּא, וּמְזוֹן לְכָלֵּא בֵּיהּ. דְּרוּעוּי יְמִינָא וּשְׂמָאֵלָא. בְּיָמֵינָא חַיִּים וְחֶסֶד, בְּשְׂמָאֵלָא מִיתָה וְגִבּוּרָה. מַעוּי, אֶתְתֶּקֶן בְּדַעַת, וְאַתְמַלִּיין כָּל אֲכֻסְדְּרִין וְאַדְרִין, כְּמָה דְּאִמִּינָא, דְּכְתִיב, (מְשָׁלִי כֵד) וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמְלָאוּ.

תו אתפֿשֿט גּוּפָא, בְּתֵרִין שׁוֹקִין. וּמִתְאַחֲדֵן בִּינְיָהוּ תֵרִין בּוּלְיִין, וְתֵרִין בִּיעֵי דְּכוּרָא. דְּכָל מְשָׁחָא וּרְבוּת וְחֵילָא (דְּכוּרָא) דְּכָל גּוּפָא, בְּהוּ אֶתְפַּנֵּשׁ, דְּכָל חֵילִין דְּנַפְקִי, מְנַהוֹן נַפְקִין. וְשְׂרִיין כָּלֵּא בְּפֻם אִמָּה. וּבְגִין כֶּךָ אֶקְרוּן צְבָאוֹת, (דְּכָל

גופא, בהו אתכנש, ושריזן כלא בפום אמה. ובגין כך אקרון
צבאות, דכל חיילין (דנפקי) דנפיק, מנהון נפקי) ואינון נצח
והוד. תפארת, ידו"ד. נצח והוד, צבאות. ובגין כך ידו"ד
צבאות.

"גוף" התפארת

נפשטו בו כוח החסד והגבורה שהם ב' ידיו אשר נעשו מכוח החסד
והגבורה של מידת הכתר, וגופו חיבר ביניהם, ובתוך גופו שורה הדעת.

היינו שהמידות העליונות הם כסדר גוף האדם, מידת הכתר היא כראש
האדם, החכמה היא מוח הימני של האדם, הבינה היא כמוח השמאלי של
האדם, הדעת היא כמוח האחורי של האדם, החסד כיד ימין, הגבורה כיד
שמאל, התפארת כמו הגוף, הנצח כמו רגל ימין, ההוד כמו רגל שמאל,
היסוד כמו הברית, המלכות כמו העטרה שעל הברית והאישה.

וזה מה שאמרו כאן שנעשו בו ב' ידיים, והתפארת שהוא הגוף ממצע
בין החסד לגבורה, ואברהם היה מרכבה לחסד יצחק לגבורה, ויעקב
לתפארת שהוא ממצע בין ב' האבות, ולכן ממנו בלבד יצאו י"ב השבטים
משום שהוא השלמות.

ונשמת התפארת היא מידת הדעת אשר היא במעיו, שהיא עומק
התורה כמו שכתוב "ותורתך בתוך מעי", ומשה רבינו היה מרכבה אליה,
ולכן דווקא הוא נותן התורה, וכן בכל דור גדול הדור הוא חלק מנשמת
משה ולכן הוא נותן התורה של אותו דור, ולכן אמרו חז"ל בראש השנה
שמואל בדורו כמשה בדורו.

מידות המצח וההוד מקבלות מב' הבצים של הברית וב' הכליות שפע,
והם משפיעות אותו ליסוד, ושם מידות הנצח וההוד הוא צבאות, היינו
שיש ב' הנהגות כמובא בפתחי שערים, א' של חסד גבורה תפארת, שהם
הנהגה של האבות, ב' הנהגה של דור המדבר שהיא פחותה מהנהגת
האבות, והיא הנהגה של נצח הוד יסוד, שמשה אהרון ויוסף היו מרכבה
למידות האלו.

וענין הכליות הם הכוח שיועץ לאדם מה לעשות, כמו שאמרו חז"ל
כליות יועצות.

והביצים הם חדרי הכוח של הברית, והברית היא הכוח שמעביר את השפע לשכינה, ולכן יוסף שהיה מרכבה אליה, הוא זה שזן את כל העם, שכל אחד בעולם הוא מעשה השכינה, והיינו שבכך הוא השפיע לשכינה.

ושם הנצח וההוד הוא צבאות, משום שיש שם מלאכים רבים שהמלאכים נקראים צבאות כמובא בגמ' בחגיגה, אבל במידות החדס גבורה והתפארת אין שם רק אלוקות.

אִמָּה דִּדְכוּרָא, סְיוּמָא (נ"א כסותא) דְּכָל גּוּפָא, וְאֶקְרִי יִסּוּד. וְדָא הוּא דְרָגָא דְמִבְסָם לְנוּקְבָא. וְכָל תִּיאֻבְתָּא דִּדְכוּרָא לְגִבִּי נוּקְבָא, בְּהֵאֵי יִסּוּד עֵייל לְנוּקְבָא, לְאַתֵּר דְּאֶקְרִי צִיּוֹן. דְּהֵתָם הוּא אֶתֵּר פְּסוּתָא דְנוּקְבָא, פְּבִית רַחֵם לְאַתְתָּא. וּבְגִין כֶּךָ, יִי' צָבָאוֹת אֶקְרִי יִסּוּד.

פְּתִיב (תהלים קלב) כִּי בָחַר יִי' בְּצִיּוֹן אֹוָה לְמוֹשֵׁב לוֹ. כִּד אֶתְפָּרְשֵׁת מִטְרוּנִיתָא, וְאֶתְחַבֵּר בְּמִלְכָּא אֲנִפִּין בְּאַנְפִּין, בְּמַעְלֵי שְׁבָתָא. אֶתְעָבִיד כֹּלָא חַד גּוּפָא, וּכְדִין יְתִיב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכוֹרְסִיָּה. וְאֶקְרִי כֹלָא שְׁמָא שְׁלִים, שְׁמָא קְדִישָׁא, בְּרִיךְ שְׁמִיה לְעֵלָם לְעֵלְמֵי עֲלָמִין. כֹּל אֵלִין מְלִין סְלִיקְנָא עַד יוֹמָא דָּא, דְּאֶתְעָטֵר בְּהוּ לְעֵלְמָא דְּאֵתִי, וְהִשְׁתָּא אֶתְגַּלְיִין הָכָא, זַפְּאָה חוּלְקִי.

זיוג תפארת ומלכות

מידת היסוד היא המידה שמעבירה את השפע לשכינה, ליסוד שלה שנקרא ציון.

והיינו שבגוף האדם יש כוחות רבים חסד גבורה תפארת וכו', והיסוד הוא מרכז את כל סוגי השפע ובכך נעשה דבר מושלם, ולכן כל אדם שנברא מזיוג היסוד עם השכינה, יכול לעשות דברים רבים, אבל הלאכים שאינם נעשים ממידת היסוד, אין להם אלא תפקיד אחד, ולכן אין להם בחירה, שהרי רק מי שיכול לעשות מה שהוא חפץ הוא בר בחירה.

בעת שבת השכינה והתפארת מתחברים, ואזי הם נקראים בשם שלם, שהוא שם הויה אלוקים, דהיינו שכל הדין נכפף לחסד, שזה כל רצונו של הבורא עולם, שנמתק את הדין בחסד, ולכן ההלכה היא כבית הלל שהם היו אנשי חסד כמובא בזוהר, אפי' שבית שמאי היו יותר חכמים, לא בכך חפץ ה', אלא ה' חפץ ברחמנות הלב, ורצונו להיטיב, כמובא בגמ' בעירובין.

דף רצ"ו ע"ב

האי מטרוניתא, פד אתחברת עם מלכא, כל עלמין מתברכן, ואשתכחו בחדוותא דכלא. (דף רצ"ו ע"ב) כמה דדבורא כליל בתלתא, ושירותא בתלתא. כך כלל הכי, וסיומא דכל גופא הכי, ומטרוניתא לא מתברכא, אלא בכלל דתלתא אליו, דאינון נצח הוד יסוד, ומתבסמא ומתברכא באתר דאקרי קדש הקדשים דלתתא. דכתיב, (תהלים קלג) כי שם צנה יי' את הברכה. דהא תרין דרגין אינון לעילא ותתא. ובגין כך לית רשותא למיעל תמן, בר פהנא רבא, דאתי מן סטרא דחסד. בגין דלא עייל לההוא אתר דלעילא, אלא ההוא דאקרי חסד, ועייל בקדש הקדשים, ומתבסמת נוקבא. ומתברכא האי קדש הקדשים בגו לגו, אתר דאקרי ציון. ציון וירושלם, תרין דרגין אינון, חד רחמי, וחד דינא. ציון, דכתיב, (ישעיה א) ציון במשפט תפדה. ירושלים, דכתיב, (ישעיה א) צדק ילין בה כמה דאוקימנא.

וכל תיאובתא דדבורא לגבי נוקבא, הכא הוא, וקרינן להו ברכה, דמתמן נפקי ברפן לכלהו עלמין, וכלהו מתברכן. האי אתר אקרי קדש. וכל קדשים דדבורא עיילין תמן, בההוא דרגא דאמינא, וכלהו אתיין מרישא עלאה דגולגלתא דדבורא, מסטרא דמוחי עלאי, דשריין ביה, ונגיד ההיא ברכה בכל שויפי גופא, עד אינון דאקרון צבאות. וכל ההוא נגידו דאתנגיד מכל גופא, מתפנשי תמן, ועל דא אקרון צבאות,

דָּכַל צְבָאוֹת דַּעְלָאִין וְתַתְּאִין תַּמָּן נִפְקִין. וְהָהוּא נִגִּידוּ בְּתַר דְּאִתְּפָנִישׁ, תַּמָּן שְׂרִיין לִיה בְּהָהוּא יִסּוּד קְדִישָׁא, כֹּלָא חוּרָא, בְּגִין כֶּךָ אֶקְרִי חֶסֶד. וְהָהוּא חֶסֶד עֵייל לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, דְּכִתִּיב (תְּהִלִּים קל"ג) כִּי שֵׁם צִוְה יְיָ אֶת הַבְּרִכָּה חַיִּים עַד הָעוֹלָם.

כוח הזכר הוא בג' ג', כגון חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד וכו', והיינו שהכוח האמצעי שהוא התפארת או היסוד הוא זה שמחבר בין החסד לגבורה, אבל בשכינה הכל רק ב' ב', משום שאמרו חז"ל בנידה שדעתה קלה, וביאר הזוהר שיש לה רק חצי דעת, וכן יסוד הנקבה קצר, ואם אין לה דעת שלם אין לה גם תפארת שלם, ולכן אין לה שום חיבור של חסד וגבורה, אבל כאשר התפארת מתחבר עימה הוא נותן לה את כוח הרחמים ממידות נצח הוד ויסוד, ומתחברים החסד והגבורה, ואזי היא נתקנת.

והיזוג נעשה בתחילה בקודש הקודשים, שהוא היכל השביעי מלמטה למעלה בעולם הבריאה שהוא עולם שתחת האצילות, ובעת הגלות השכינה יורדת להיכל זה.

וקודש הקודשים התחתון שבעולם הזה הוא כנגד העליון, ולכן כשהכהן למטה נכנס, הוא ממתק את דיני השכינה משום שהוא מכוח החסד, ונמתק החלק שבשכינה הנקרא ציון, אבל ירושלים לא נמתק.

היינו שיש בכל מידה ומידה י' מידות, וכן בשכינה, והנה יש בה יסוד ומלכות, והנה היסוד שלה ממותק, אבל המלכות שלה עדיין אינה ממותקת עד ביאת משיח, ולכן אמר כאן שירושלים אינה מתוקנת בחסדים עדיין.

אור טיפת הזיווג מגיע ממוח התפארת שיש בו כוח חסדים וגבורה מהחכמה הבינה והכתר, ומגיע כוח זה דרך נצח והוד ויסוד לשכינה, משום שהכוח צריך לעבור טחינה, דהיינו למתק את דיני הבינה וגבורת הכתר, בכדי שיהיו רק חסדים וגבורות ממתקות לשכינה, כמו שאמרו חז"ל בחגיגה שיש רחיים שטוחנות מן לצדיקים.

ועל זה נאמר "כי שם ציוה ה' את הברכה חיים עד העולם".

כי שם היינו בקודש הקודשים ששם אבן השתיה, שממנה כל העולם הושתת.

אמר רבי אבא, לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים, עד דאשתככו מלוי, ואנא כתבנא, סברנא למכתב טפי, ולא שמענא. ולא זקיפנא רישא, דנהורא הוה סגי, ולא הוה וכולנא לאסתכלא. אדהכי אזדעזענא, שמענא קלא דקארי ואמר (משלי ג) ארך ימים ושנות חיים וגו'. שמענא קלא אחרא, (תהלים כא) חיים שאל ממך וגו'.

כל ההוא יומא, לא אפסיק אשא מן ביתא, ולא הוה מאן דמטי לגביה, דלא וכלו דנהורא ואשא הוה בסוחרניה. כל ההוא יומא נפילנא על ארעא, וגענא. בטר דאזיל אשא, חמינא לבוצינא קדישא קדש הקדשים, דאסתלק מן עלמא, אתעטף שכיב על ימיניה, ואנפוי חייכין.

פטירת רשב"י זצללה"ה

רבי אבא אמר שרשב"י לא הספיק לומר "חיים עד העולם" ומיד נפטר, משום שאם היה אומר חיים עולם עולם, היה מתברך לחיות לעולם כמו אליהו, משום שהוא היה מושלם, וגופו היה זך מהמערה, וכל אותו היום לא פסקה האיש, איש לא קרב לרשב"י, ונפילתי לארץ, משום שהשכינה הייתה שם ונפילתי על פני על גבי הקרקע לכבוד השכינה, ולסוף היום רשב"י עלה לשמים, ושכב על צד ימין, שהוא צד הרחמים, וחיוך היה על פניו, ואמרו בגמ' בכתובות שאם המת מחייך סימן טוב הוא לו.

קם רבי אלעזר בריה, ונטיל ידוי ונשיק לון, ואנא לחיכנא עפרא דתחות רגלוי. בעו חברייא למבפי, ולא וכלו למללא. שארו חברייא בבכיה, ורבי אלעזר בריה נפיל תלת זמנין, ולא יכול למפתח פומיה. לבתר פתח ואמר, אבא אבא. תלת הוו, חד אתחזרו. השתא תנוד חיותא, צפראן טאסין, משתקען בנוקבאן דימא רבא, וחברייא פלהו שתיין דמא.

קם רבי חייא על רגלוי ואמר, עד השתא בוצינא קדישא מסתפל (ס"א משתדל) עלן. השתא לאו הוא עדן, אלא

לֹא־שֶׁתִּדְּלָא בִּיקְרִיָּה. קָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא, נָטְלוּ לִיהַ
בְּטִיקְרָא דְסִיקְלָא, מֵאֵן חָמָא (ס"א ערעורא וערבוביא)
עֲרֻבִיָּא דְחִבְרִיָּא, וְכָל בֵּיתָא הָוָה סָלִיק רִיחִין סָלִיקוּ בֵּיהַ
בְּפֻרְיָה, וְלֹא אֲשַׁתְּמֵשׁ בֵּיהַ, אֶלָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא.

אָתוּ טְרִיקִין, וּמֵאֲרֵי תְרִיסִין דְּכֹפֵר צִפְרִי וְטֶרְדָּאן בָּהּ (ס"א
דצפרי וטרדיא והוּ) בְּנֵי מְרוֹנִיָּא, צְוּחִין בְּקִטְרִין, דְּחָשִׁיבוּ דְלֹא
יִתְקַבֵּר תַּמָּן. בְּתֵר דְּנֶפֶק פֻּרְיָא, הָוָה סָלִיק בְּאַוּרָא. וְאִשָּׁא הָוָה
לְהִיט קִמְיָה, שְׁמַעוּ קָלָא, עוֹלוּ וְאָתוּ, וְאִתְבְּנְשׁוּ לְהִילּוּלָא דְרַבִּי
שְׁמַעוֹן, (ישעיה נז) וְכֹא שְׁלוֹם יְנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם.

כֹּד עָאֵל לְמַעֲרָתָא שְׁמַעוּ קָלָא בְּמַעֲרָתָא, זֶה הָאִישׁ מְרַעִישׁ
הָאָרֶץ מְרָגִיז מַמְלָכוֹת, כְּמָה פְּטָרִין בְּרִיקְעָא מִשְׁתַּכְּכִין (ס"א
ולא משתכחין) בְּיוֹמָא דִּין בְּגִינָךְ, דְּנָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי,
דְּמֵאֲרִיָּה מִשְׁתַּבַּח בֵּיהַ בְּכָל יוֹמָא. זְכָאָה חוֹלְקִיָּה לְעִילָא וְתַתָּא.
כְּמָה גְּנִיזִין עֲלָאִין מִסְתַּמְרָן לִיהַ, עֲלִיָּה אֲתַמָּר (דְּנִיָּאֵל יב) וְאִתָּה
לָךְ לֶקֶץ וְתַנּוּחַ וְתַעֲמוּד לְגוֹרְלָךְ לֶקֶץ הַיָּמִין.

עד פֿאן האַדְרָא קדישָׁא זוטא

רבי אליעזר נישק את ידיו, כמובא בהאריז"ל בכוונות שבת - שהרועה
לקבל ברכה יש לו לנשק את ידי המברך בכדי למתק את הדינים
שבאצבעות.

רבי אבא נישק את העפר, משום שהשכינה הייתה במקומו ולכן נישק
אותה, בכדי ליהיה זיוג נשיקין.

רצו החברים לבכות ולא יכלו, משום שהתגלה אור נפלא, עד אשר הוא
לא ניתן לדיבור.

רבי אליעזר נפל ג' פעמים, משום שהוא קיבל את נשמתו רוחו ונפשו
של אביו, שהבן יורש את אביו, וכשנכנסו בו כוחות אלו, הרי גופו נזעזע.

ואמר שהיו ג' וחזרו לאחד, משום שכל כוח רבי אליעזר ורבי אבא, היה רק משום רשב"י וכשהוא הלך הלך כל כוחו עימו, גם של רבי אבא וגם של רבי אליעזר.

עכשיו ילכו ציפורי השמים, שהם התלמידי חכמים המגיעים בציפורים לשמוע את דברי תורתו של רשב"י, כידוע.

והחברים ישתו דם, דהיינו שכוח הדין חלילה יכול להתרבות בעולם, שהרי בימי רשב"י אפי' קשת לא נראתה בעולם.

רבי חייא אמר שאין עכשיו הזמן לבכות אלא לקבור את רשב"י, משום שאין הנשמה נכנסת לעולם העליון, אלא כשהגוף נכנס לקבר, משום שכשהגוף בקבר והנפש במקום מנוחה, הרוח והנשמה מתקשרים ועולים עד שער השמים, משום שאין הרוח פועלת ללא הנפש, ואין הנשמה ללא הרוח כמובא בהאריז"ל.

הבית נתמלא בריח גן עדן, משום שכולם באו מגן עדן ללות את רשב"י. ורק רבי אבא ורבי אליעזר נשאו את המיתה, משום שכולם היו ביחס לרשב"י כטמאים.

כולם רצו שרשב"י יקבר אצלם, ומיד מיטתו של רשב"י ריחפה באויר, ובת קול אמרה באו לשמחת רשב"י בעולם העליון.

כולם רצו שרשב"י יהיה אצלם שהצדיק אפי' במיתתו מביא רחמים על העולם ועל מקומו.

רשב"י הוא בבחינת ארון נושא את נושאו, והוא לא מת לעולם, ולכן אפי' במותו הוא נושא את עצמו, כמו שהאריז"ל ציוה לתלמידיו שלא יטבילו אותו אלא הוא ירד למים לבד ויעלה.

בת קול אמרה לכל מלאכי מעלה והצדיקים, שיבואו לשמוח בשמחת רשב"י, משום ששמחת רשב"י היא שמחת האין סוף, ומי לא יבוא לשמוח כזו שמחה.

רשב"י שורש כל הבריאה, משום שהוא גלגולו של משה רבינו שהוא נותן התורה היא שורש הבריאה.

ביום שנפטר בטל הדין, משום שהצדיק נפטר מתעוררים כל מעשיו הטובים בבחינת שכרו שבעולם העליון, וכשנר מאיר כולם נהנים מאורו,

וכשריח מבשם כולם נהנים מריחו, וכן מסופר בשם הבעל שם טוב, שכשהב"ח נפטר צננו את הגיהנום לארבעים יום.

ועל רשב"י נאמר שיזכה לקץ הימין, שדניאל שאל את ה' אם הוא ילך לקץ ימים, שהוא כוח הדין, או הימין שהוא כוח הרחמים, ואמר לו ה' שהוא יזכה לקץ הימין, וכן זה מה שנאמר כן לרשב"י.

ויהי רצון שיתעוררו עלינו רחמי אור עליון של יום זה, ויבוא משיח צדקנו בקרוב, אמן.

**תם ונשלם בשבח גדול מאוד לבורא
עולם.**

"נר ה' נשמת אדם"

לע"נ⁴¹

משורר ישראל דוד המלך ע"ה

שר הזוהר רשב"י ע"ה.

מגלה צפונות הארז"ל ע"ה.

מגלה עמוקות הרמח"ל ע"ה.

מחכמי ישראל מוהר"ן ע"ה.

מורי ורבי הגאון הגדול חכימא דיהודאי ר' יהודה בן שמועון זיידל שפירא זל"ה"ה.

סבינו היקר טוב חלב ורב המעשים מר הלל בן ישראל אינגבר זל"ה"ה.

סבינו היקר איש המעשים הדגול מר יוסף בן פרידה זל"ה"ה.

סבינו היקר איש ישר ועניו שימח אלקים ואדם מר יעקב בן פרחא זל"ה"ה.

סבינו היקר מלא במעשים, מר אברהם בן דוד אפל זל"ה"ה.

ומרתו היקרה שנתנה את חייה למען קדושת ארץ ישראל, מרת ויזלט בת שושנה ע"ה.

לחצה"ג בעל תורה וחסד אברהם יקותיאל צבי בן לחצה"ג שמחה דוד יצחק טייטלבוים זל"ה"ה.

דודינו היקר שגלוקח ביסורים בטרם עת, אריה בן רחל זל"ה"ה.

מר אברהם בן חיים איש מעשים, ומרתו היקרה נעמי בת יוסף זל"ה"ה.

תחי נשמתם צרורה בצרור החיים, במעלות הצדיקים, אמן.

⁴¹ יש עניין שעולה הנשמה גם אחרי המיתה, כמו שאמרו חז"ל שאין לת"ח מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.